

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 06791

HELDN FUN DER REVOLUTSYE
FUN NOENTN OVER

Grigorii Andreevich Gershuni

•

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

גריגארי גערשונ'י

דעם אָנרענק פּוֹן
אומפּאַרגעסלעכען פּרױנט אָן
חבר מיכאַיל גאַץ.

העלדן פון דער רעוואלוציע

פון נאענטן עבר

(מעמוארן)

פאַרלאַג ח. בּוּשאַוּזאַ ■ ווארשע 1938

Printed in Poland

G. GERSZUNI
Heldn fun der rewolucje

Wydawnictwo Ch. Brzoza, Warszawa, 1938

Druk. „Renoma“ Warszawa

ערשטער טייל

די פעטראפאָלאָגאָערי פּעסטינג

קאפיטל איינס

ווען איך האָב געטראָפֿן מיינע חברים, נאָכן געלונגענעם אנטלויפֿן פֿון דער אקאטויער קאטאָרנע, — האָבן אייניקע פֿון זיי עקשנותדיק גענומען פֿאָרערן ביי מיר: שרייבט אָן אייער אויטאָביאָגראַפֿיע.

אַנשרייבן מיין אויטאָביאָגראַפֿיע! ווי ווילד און משונהדיק דאָס קלינגט! וואָס פֿארא זין קאָן זי האָבן? וועמען איז זי נויטיק און צוואַס? און ווי אזוי זאָל איך זי שרייבן? דער עבר איז נאָך אזוי אַרים, די צוקונפֿט — ווי רייך זי איז אין מיינע טרוימען! אלע געדאַנקען און דאַנות זיינען געווענדט נישט אויף דאָס איבערגעלעבטע, נאָר אויף דעם, וואָס עס שטייט נאָך פֿאַר איבערצור־לעבן. אין דער צוקונפֿט שטייט פֿאַר א ניי לעבן, און עס איז שווער — אפֿילו געדאַנקלעך — אומצוקערן זיך אינגאַנצן צום אַלטן. און דער עיקר: עס איז צוועקלאָז. איז דען נישט אלץ איינס, וווּ, ווען, פֿון וועמען און פֿאַרוואָס מען איז געבוירן געוואָרן, ווי אזוי מען איז געוואַקסן, ווי אזוי די קינדהייט איז פֿאַר־נאַנגען, — מיט איין וואָרט אלץ, מיט וואָס אויטאָביאָגראַפֿיעס ווערן אויסגע־פֿילט? דאָס באַפֿרידיקט בלויז דעם פֿוסטן נייגיר פֿון ליידיקייטערס, און נישט מיר, רעוואָלוציאָנערן, דארפֿן זיי אנטקעגנקומען דערין. א ווערט וואָלט געהאַט דאָס דערציילן וועגן דער רעוואָלוציאָנערער טעטיקייט, וועגן אונזערע ערשטע אומזיכערע טריט, אָבער וועגן דעם איז נאָך צו פֿרי צו דערציילן. איז מיר איינגעפֿאלן אַן אנדער געדאַנק.

דער קאַמף גייט ווייטער. צענטליקער קעמפֿער פֿאלן יעדן טאָג אין די הענט פֿון דער רעגירונג. פֿאַר זיי, וואָס זיינען מערסטנטיילס יונג אין אומדערפֿאַרן, וואָס געפינען זיך צום ערשטן מאָל אין אזא לאַגע, — עפֿנט זיך א פינסטערער תּהום. אויף טריט און שריט וואַרטן אויף זיי די כיטרע שפיצלעך פֿון דער רעגירונג. פֿולשטענדיקע איינזאַמקייט, פֿולשטענדיקע אָפֿגעריסנקייט פֿון אלץ און פֿון אלעמען. און די רעגירונגס־אַגענטן, די אומברחמנותדיקע, פֿאַרקויפֿטע און כיטרע, פֿלעכטן נעצן ארום זייער קרבן. נישטאָ קיין גרענעץ צו זייערע אויסטראַכטענישן, צו זייער פֿאַרברעכערישער דערפֿינדערישקייט, ווען עס האַנדלט זיך וועגן ברעכן די פֿעסטקייט און מוטיקייט פֿון א רעוואָלוציאָנער.

און ווען דער יונגער טוער דערפֿילט זיך אין די נעצן פֿון דער רעגירונג, הויבט ער זיך אָן וואַרפֿן אין שרעק, באַמיט אָפֿצוהיטן זיין רעוואָלוציאָנערע ערע. עס דריקט דאָס נייע, די אויסטערלישקייט פֿונם ארום. עס דאַכט זיך, אז מען איז דער איינציקער, וועלכן עס רינגלען ארום אזוי פֿיל וואַלקנס. און אין

אזעלכע מאַמענטן וואָלט געווען א גרויסע דערלייכטערונג צו וויסן, אז נישט דיר אליין איז אויסגעקומען דאָס אלץ איבערצולעבן, אז אין דערזעלבער לאַגע האָבן זיך געפונען אויך אנדערע, אז דידאַזיקע אנדערע האָבן געפונען אין זיך כחות דאָס אלץ איבערצוקומען און ארויסגיין מיט כבוד פון אלע נסיונות. ס'איז אן אַלטער כלל: עס איז א גרויס גלויב צו וויסן פאַרויס די גאנצע טיף פון קומענדיקן אומגליק. געוויס די ליידין אין די צארישע אינקוויזיציע־קאמערן באַטראַכטן מיר, רעוואָלוציאָנערן, נישט ווי אן אומגליק, נאָר ווי א נאטירלעכן, אומפארמיידלעכן צוגאָב, וואָס קרוינט אונזער גאנצע טעטיקייט. אבער די דער־צייַלונג וועגן דעם, וואָס מען האָט איבערגעלעבט און איבערגעפילט „אויף יענער זייט לעבן“, קען זיין נוצלעך פאר די יונגע רעוואָלוציאָנערע קעמפער. און זיי האָבן אײַך טאָקע אין זינען ביים שרייבן די פאַלגנדיקע שורות. וועגן א סך זאכן, וואָס דער יונגט וואַלט זייער נוצלעך געוועזן צו וויסן, איז נאָך, לייַדער, נישט געקומען. די צייַט צו דערציילן, א סך וועט אויסקומען צו פארשווייגן, וועגן א סך וועט מען מוזן רעדן בלויז פארבייגייענדיק.

ק א פ י ט ל צ ו ו י

כ'וועל אָנהויבן מיט מײַן ארעסט. „דאָס איז געשען אין פּרײַלונג“ — דעם 13-טן מאי 1903. נאָך א געוויסער נירערגעשלאַנגהייט, האָט זיך אין די פארטייקרייזן געשפּירט א שטארק־געהויבענע שטימונג. די דערשיסונג פון די זלאַטאַאָסטאַווער ארבעטער, וואָס האָט דאן אויפגעטרייסט דאָס גאנצע לאַנד, איז נישט געבליבן אומבאַשטראַפט. דעם 6-טן מאי, אין מיטן העלן טאָג אין שטאַט־גאַרטן האָבן מיטגלידער פון דער קאמפּאַרגאַנאַזאַציע „צעשאַסן“ (ווי עס האָט זיך שפּעטער אויסגעדריקט אויף אינזער פּראַצעס דער פארטיי־דיקער פון ל. א. רעמיאַניקאָוואַ) דעם שולדיקן אין דער זלאַטאַאָסטאַווער שחיטה — דעם גובערנאַטאָר באַנדאַנאָוויטש.

די פארטיי האָט זיך דאן געפונען אין „אויפבוֹי“־פּערײַאָד. איינצלענע פּערזאָנען, גאנצע גרופּעס האָבן זיך באַמיט אָנצוקניפן צווישן זיך באַציונגען. דער צושטראַם פון כחות איז געווען א גרויסער (פאר יענע צייַטן). אויפן סדרהיים זיינען געשטאַנען א גאנצע ריי ענינים. מען האָט זיך אייליק געדארפט צוגיפּרעדן מיט פאַליוואַנאָון, וואָס איז נישט לאנג צוריק אנטפּאַפן פון סיביר, מיט דער סמאַלענסקער גרופּע, וואָס האָט שפּעטער ארויסגעגעבן אזוינע גרויסע כחות, ווי שווייצערן, וועלכער איז טראַגיש אומגעקומען ביים אויפרייס אין האַטעל בריסטאָל, א. א. ביצענקא און אַנד. בקיצור, די מאַשין איז געווען אין פּולן גאַנג.

איך בין ארויסגעפאַרן פון סאַכאַטאַוו און ביז וואַראַניעזש האָבן איך זיך אלץ געוואַקלט: זאָל איך פאַרן דירעקט קיין קיעוו, וווּ מען האָט זיך נויטיק געדאַרפט צוגיפּרעדן בנוגע דער פארטיי־טיפּפּאַגראַפיע.

קיעוו האָבן איך די לעצטע צייט אינסטינקטיוו אויסגעמיטן: די זשאַנדאַרמע־ריע האָט געהאַט באַקומען ידיעות וועגן מיינע אַפּטע באַזוכן און די שפּיאָנען זיינען געווען אויף דער וואַך.

כ'נעדענק שוין נישט ווי אזוי דאָס איז געשען (נאָטס וועגן איז נישט משיג צו זיין). — נאָר איד האָב גענומען די ריכטונג אויף קיעוו. כדי נישט אריינצופאָרן אין שטאָט, האָב איד געגעבן אן אָפּגערעדטע טעלעגראַמע וועגן באַגעגענען זיך אין דארניצע (א זומער-וווינונג עטלעכע סטאציעס פון קיעוו). כ'בין געקומען אהין — קיינער נישטאָ, וועמען איד דארף, אָבער אין די אויגן ווארפט זיך א "טיפ", וואָס א רעוואָלוציאָנער קאָן זיך באַגייז אָן אים. זיך מחיה געווען מיט דער פרישער וואלד-לופט, פאָר איד מיטן צווייטן צוג קיין קיעוו. כדי נישט ארויסצורופן אויפן וואקואל קיין סענסאציע — גיי איד אראָפּ אויף דער פאָרשטאָט-סטאציע קיעוו 2. כ'קוק זיך ארום — פונווייטנס שוועבן אָן פונקט פינף פארשוין.

פאר מיר צו נישט פאר מיר? א פראגע, וואָס איז זייער שנעל געלעזט געוואָרן.

כ'בין אדורך די סטאציע, זיך געלאָזט גיין איבער דער גאס. כ'שפיר: פאר מיר! נישט אנדערש, ווי פאר מיר! ארומקוקן זיך טאָר מען נישט. כ'ארבעט אויס א פלאן פון אָפּטרעטן: אויסקלייבן אן איינצלנעם דראַשקאָוש, צוואַנגן געבראָטענע טייבלעך און אריינשטעקן א רובל אין האנט און — פארשווינדן. א פלאן, דעם אמת רעדנדיק, א געניאלער, עס איז אים אָבער באַשערט געווען דער גורל פון אלע געניאלע פלענער: מען האָט נישט דערלאָזט אים אויספירן. ווי נאָר ס'האָט זיך באוויזן פונווייטנס א דראַשקע דעהער איד פון הינטן א ווילדן פערד-געיעג. אין עטלעכע רגעס ארום שטעלן זיך אָפּ צוויי דראַשקעס, עמיץ כאַפט מיך אָן פון הינטן פאר די הענט, כ'דערשפיה עמיצנס פעסטע ארומקריימונג, און שוין בין איד ארומגערינגלט מיט א קליינער, אָבער ליבהארציקער חברותא: פינף שפּיאָנען און א פאָליציאנט.

איינער נעמט העפלעך אָפּ מיין פאָרטפּעל, צוויי נעמען מיר אונטער די אַרימס: דראַשקאָוש — ביטע!

— פאָר צו, גיב צו וויסן דעם ראַטמיסטער!

— און איר — ווהיין?

— א פראגע דאָס איז — אין אלטקיעווער

פאָרן מיר אין אלטקיעווער צירקל, וואָס איז אויך די זשאַנדארמער-יע פארוואַלטונג, אויפן וועג הויב איד אָן זאָנדירן דעם באַרן.

— פארוואָס, אייגנטלעך, האָט איר מיך ארעסטירט?

— מ'האָט געהייסן.

— נו, נו, היט זיך, איר זאָלט נישט האָבן צו זינגען און צו זאָגן: איה

האָט עפעס אָנגעפליאָנטערט.

— אלץ איז מעגלעך! אָבער פארפאלן, ווי אזוי מען הייסט אונז, אזוי

טוען מיר.

— איר קענט מיך דען?

— וואָס ווייסן מיר? מ'האָט געזאָגט — עמיץ וועט קומען צו פאָרן, זענט

איר געקומען, און דאָרט וועט מען זיך פאנאנדערקלייבן.

געוויס וועט מען זיך פאנאנדערקלייבן, טראכט איד ביי זיך, פאָרשטעלנדיק זיך דאָס בילד פונם "פאנאנדערקלייבן".

מיר פאָרן. דער עולם קוקט מיט חשד; וואָס איז דאָס פאר א מאַרנע
חברותא? אלץ איז ווי געוויינלעך: שילדן, קראַמען, פאַרלעד נייען אין די
גערטנער. מאַרנע: די גאנצע צייט, אין משך פון העכער צוויי יאָר, האָב איך
געפרווט פאַרשטעלן זיך דעם מאַמענט פון ארעסטירט ווערן, ווי אזוי וועט
דאָס געשען? וואָס וועסטו שפירן אין מאַמענט, ווען — אט איז געווען
א מענטש און שוין — אויס מענטש? און עס האָט זיך געדאַכט, אז אין יענעם
מאָמענט וועלן די געפילן זיין עפעס אויסטערלישע, עפעס קיינמאָל נישט
געוועזענע.

און צום סוף — א גאנץ וואַכערדיקע שטימונג, ווי ס'וואַלט גאָרנישט
געשען!

טראַכטט בלויז: אָט ווי דער סוף איז געקומען! ווי פשוט:
קוקסט זיך ארום: קאָן מען טאָקע נישט? און ס'ווייזט זיך ארויס, אז
בשום אופן נישט. אָנגעקומען. דער אַלטקעווער צירקל! זיי געגריסט, "דו
היימיש ווינקל!" אין וואַרט-צימער — א פאָליציאנט. שטיל און פוסט, ווי אין
א מיניסטערשן קאָפּ. די שפּיאָנען האָבן זיך דורכגעסורעט מיטן פאָליציאנט.

עס הויבט זיך אָן דער געוויינלעכער פארהער; ווער, ווי אזוי?
— א פאס?
— ביטע!

מען באווכט מיך. פון א זייטיקער קעשענע פישט מען ארויס א ברוינינג.
דער פאָליציאנט ווערט אביסל אויפגעלעכט.

— א דערלויבעניש האָט איר?
— ניין.

— אויב אזוי, וועט זיין שלעכט!

— וואָס איר זאָגט? ס'איז פּסתמא נישט אזוי געפערלעך!

— היינט איז זייער שטרענג! בפרט א בראָונינג! אָן א שטראַף וועט איר,
זיך שוין נישט ארויסדרייען!

— אָט א צרה! און אפשר וועט זיך נאָך לאָזן פאָררייבן?

— זעצט זיך אָט דאָרט, וואַרט צו: דער שעף פון דער אַכראַנע וועט
באלד קומען.

ס'איז קלאָר, זיי האָבן קיין אנונג נישט ווער איך בין. ב'זיך. קאָן מען
טאָקע נישט? ... מען קאָן נישט! נישט וויסנדיק, ווו זיך אהינצוטון, האָבן
זיך די אנגעטן באוועצט נעבן דער טיר, עס פארגייען צוואנציק מינוט.
פלוצלונג עפנט זיך די טיר מיט א רעש, עס פאלט אריין א הער אין ציוויל.
מען דערקענט גלייך — אן איבערגעטוענער זשאַנדאַר. לויפט צו האַרט צו מיר:

— אייער פאמיליע?

— אז איר האָט מיך ארעסטירט, ווייסט איר דאָך, וואַרשיינלעך, ווער

איך בין?

— וואָס טויג אייך דאָס? זאָגט גלייך, ציט נישט ארויס די עצמות!

איך ווייס נישט, צי זיין פאניבראטסקער זאָן האָט געוויקלט, אָדער עס האָט
זיך סתם געהאט אָנגעקליבן א סך פאהדרוס, נאָר אומבאַמערקט פאר זיך
אלליין האָב איך א ריטשע געטון: „איר, מיין הער, האָט זיך מן־הסתם אין א שענק
דערצויגן! כ'בעט אייך נישט רעדן צו מיר מיט אזא טאָן!"

דער „אָבראַנניק“ האָט געמאַכט אַ טרײַט צוריק, שאַרף מיט אַנגעקוקט, און מיטאַמאָל אַ בריל געטון; „זשאַנדאַרן אַהער! פּאָליציאַנטן! אַ וואַך בײַ דער טיר! מיט אײערע קעפּ וועט איר ענטפּערן פאַרן דאָזיקן מענטשן!“ האָט ער זיך פּלוצלונג אַ וואָרף געטון צום געפּלעפטן פּאָליציאַנט, און זיך גענומען וואַרפּן אײבערן צײמער, ווי אַ מטורפּער.

אַט דאָס הײסט: אַ טופּ מיט דעם פּוס — און פּון אונטער דער ערד וואַסן אויס הײלן! אײן מאָמענט — כ׳האַב נישט באַווײזן אַרומצוקוקן זיך, — און דאָס גאַנצע וואַרט-צײמער ווערט אַנגעפּראָפּט מיט זשאַנדאַרן, פּאָליציאַנטן, — ווער אײן צעשפּיליעטע מונדירן, ווער אײן בלוועס, אײן גאַנג אָנטווענדיק די שווערדן — און אלע קוקן זיך אַרום פאַרוונדערט: צוליב וואָס איז דער גאַנצער טומל, אַז קײן געשלעגן איז נישטאָ? אַ לױפּעריי אײבער די שטייגן אַרויף און אַראָפּ, דער טעלעפּאָן קלינגט אָן אויפהער... ס׳איז פּרײלעך! פּראָטעסטירט קעגן דעם, וואָס די אָבראַנע-אַגענטן האָבן אַרעסטירט אַ מענטשן, וואָס איז זײ לחלוטין אומבאַקאַנט.

— איר זענט דאָך דער און דער! אַהאַ, מיר ווײסן שוין! פאַרוואָס זאָלט איר גלייך נישט זאָגן אײער נאָמען?

— דערקלערט מיר צוערשט, פאַרוואָס אײערע אַגענטן האָבן מיר אַרעסטירט, דערנאָך וועלן מיר שמועסן.

מיר האָבן זיך אײנער ביים צווייטן גאָרנישט דערשלאָגן. אַרום עלף אַ זײנער האָט מען מיר אָפּגעפירט אײן אַ צעלע, דעם שליסל האָט גענומען דער ראָטמיסטער, בײַ דער טיר האָט מען אוועקגעשטעלט זשאַנדאַרמען, וועלכע האָבן נישט אָפּצוטערעטן געוואַכט ביים „לופּטשיק“. די נאַכט איז אויף דער נײער ווײלונג אַדורך אָן אײנצידענטן. דאָס שטרױ איז האַרט און שטעכיק, די וואַנצן בײַ, וואָס בײז הײסט... אָבער סוף-בל-סוף זײנען מיר געוואָרן סײ די וואַנצן, סײ דער מורד במלכות: בײדע צדדים זײנען אײנגעשלאָפּן.

בײטאָג האָט מען אוועקגעשטעלט זשאַנדאַרן אײן דער צעלע גופאַ. אײנער — אַ קלײנרום, אַ באַיאָרטער, דער צווייטער — אַ יונגער.

די ערשטע פּאַר שעה האָבן אײך נישט גערעדט מיט זײ. שפעטער, ווען זײ האָבן זיך שוין נישטקשדיק געלאַנגט ווײליקט און די באַקן-בײנער האָבן בײ זײ אָנגעהויבן קנאַקן פּון געניצן, האָבן איר פאַרפירט אַ שמועס.

— ווי מײנט איר, וועמען פּון אונז איז בעסער: אײד צו מיר? איר זײסט כּאַמט, לכּל הפּחות, פאַרוואָס אײך בײן אַהער ארײנגעפּאַלן: אָבער איר פאַר וואָסערע זינד?

— דײנסט! וואָס הײסט! — זײט ארויס דורך די צײן דער קלײנרום, כאַפּנדיק אַ קוק אויפּן הויף.

— נו, גוט, זאָל זײן — דער דײנסט! האָט איר אָבער אַ טראַכט געטון זועגן דעם, אײן וואָס באַשטייען מײנע זינד, וואָס מען האָט אײד באַפוילן קײן אויג פּון מיר נישט אַראָפּצונעמען?

— וואָס איז דאָ דאָ צו טראַכטן? מיר, האַרעלע, זײנען קלײנינקע מענטשעלעך; וואָס „נאַטשעלסטווע“ הײסט, דאָס טוען מיר.

— נו, דאָס איז נישט אזוי פראָסט! ווען מען וואָלט איר באפוילן געבן א מענטשן עסן און טרינקען — נו, איז אפשר נישטאָ וואס צו טראכטן. ווען מען שטעלט איך אָבער אוועק, איר זאָלט קיין אויג נישט אראָפלאָזן פון א מענטשן, וועמען אייער העכערע מאכט וועט אינגיכן פירן צו דער תּלּיה. גיט איר גאָרנישט קיין טראכט, פאר וואָס מען וויל אים אויפהענגען? די זשאנדארן האָבן אויפגעציטערט. זיי זיינען צוגעגאנגען נענטער, האָבן אויפגעשפיצט די אויערן.

— אדרבא, באטראכט זיך נאָר: כ'האָב דאָך געוויסט אויף וואָס איך גיי. טאָ פארוואָס האָב איך אוועקגעווארפן די הייט, די נאָנטע, דאָס פארמעגן? וואָס זיינען מיר, משוגעים? הייסט עס, אז מיר טוען דאָס פאר עפעס. טאָ וואָס־זשע ווילן מיר?...

מיר האָבן געשמועסט ביי א שעה צייט. ווי א לעבעדיקער שטייט נאָך איצט פאר מיר דער דאָזיקער אַלטער זשאנדאר מיט די שווארצע אויגן, פייכטע פון דער זעלישער צערודערונג, וואָס האָט אים ארומגעכאפט, ווען ער האָט אויג אויף אויג מענטשלעך זיך דורכגעשמועסט מיט אן „ארעסטאנט“.

ארום פינף א זייגער הער איך, ווי ס'הויבט זיך אָן א גערודער. ס'דערשיינט א זשאנדארס־אָפיציר — זייט מוחל! אין קאָרידאָר, אויף די שטיגן שוויבלט און גריבלט מיט זשאנדארן און פאָליציאנטן. מען פירט מיך אריין אין עפעס א צימער, וואָס איז ווידער פול מיט זיי. דאָ געפינט זיך אויך די גאנצע העכערע מאכט. אין א שווארצן סורדוט — דער פראָקוראָר פון אפעלאַציע־געריכט.

— לויט דער פאראָרדנונג פון פאָליציי־דעפארטאמענט וועט מען איך אריבערשיקן קיין פעטערבורג. זייט אזוי גוט און טוט זיך אויס. הונא זאָגט, אז ביים דערפילן זייערע פליכטן זיינען תּלינים די העפלעכסטע לייט. רוסישע זשאנדארן זיינען נישט ווייניקער העפלעך, ווען עס שטייט זיי פאָר א „ערנסטע“ פליכט. כ'גערענק, דאָס הארץ האָט אין מיר א טיאכע געטון פון זיין ראפינירט־העפלעכן טאָן; זיי האָבן עפעס צוגעטראכט — איז דורכגעלאָפן דורכן קאָפּ.

אינמיטן צימער — א שטול ארום אקסלבאנדן עפאָלעטן. כ'טו זיך אויס, כ'בין געבליבן אין בלוזן וועש. מען באטראכט גענוי די שוין נעכטן אויפגעטרענטע קליידער.

— זייט אזוי גוט און טוט אלץ אויס.

כ'האָב אלץ אויסגעטון. כ'זיי.

באטראכט. קיין שום אומגעזעלעכס נישט געפונען. מען זאָגט, אז קיסרים מאכן זייער טיאלעט אין ביוויין פון די הויפּליים. כ'באגרייף נישט, וואָס עס געפעלט זיי דערין.

— דערלאנג ריינע וועש!

כ'האָב זיך אָנגעטאָן.

— אלץ? — פרעג איך.

— יא, אלץ! אָבער, הער ג., איר וועט מוזן איבערטראַגן א קליינע אומאנגעמלעכקייט... א פאראָרדנונג פון אויבן... אָט איז די טעלעגראמע, דאָס שטאַמט נישט פון אונז...

א גרויער פולקאווניק, — פארלוירן, פלאַנטערנדיק מיט דער צונג, — ווייזט אָן אויף עפעס א פאפיר.

— וועגן וואָס האַנדלט זיך?

— איר זעט דאָך... א פאַראַרדנונג צו שמידן אין קייטן.

עס באַווויזט זיך א יונגער וואַך־זעלנער, ער ברענגט קייטן, א קאָוואַרלע, ס'דערהערט זיך דער קלאַנג פון קייטן.

איצט איז דאָס, וואַרשיינלעך, א געוויינלעכע דערשיינונג. דאָס איז אָבער געשען אין דער „קאָנסטיטוציאָנעלער צייט“. דאָן איז מען נאָך דערצו נישט געוויינט געווען. אלע פילן זיך אומבאקוועם, פאַרשעמט, אלעמענס אויגן קוקן צו דער ערד אָדער לויפן אַרום אין אלע זייטן; מען באַמיט זיך נישט קוקן איינער אויפן צווייטן. מען גרייט צו די פיס צו טראָגן די קייטן; מען וויקלט זיי אַרום מיט לעדער. מען מעסט צו די קייטן. מען האָט צוגעקליבן לויט א מאָס. עס דערהערט זיך דער ערשטער הייליכיקער קלאַפ פון האַמער, וואָס שטימט צונויף דעם אייזערנעם רינג. אלע ציטערן אויף. די אויגן גראָבן זיך נאָך מער איין אין דער ערד. דער פראָקוראַר זייגט מיט התמדה דעם ציגאַר, דער פולקאווניק באַטראַכט עפעס אויפּמערקזאם אין עפעצטער. פונקט קעגנאיבער מיר שטייט דער שוואַרצ־אויגיקער זשאַנדאַר, מיט וועמען איך האָב אינדערפרי געשמועסט. אונזערע אויגן האָבן זיך געטראָפן. איז זיינע אויגן האָבן איך דערזען אזוי פיל מיטגעפיל און פיין, אז איך האָב דערשפירט אין אים א קרובּהשע נשמה. ער איז געווען בלייד, ווי דער טויט. כ'באמי זיך קוקן אויף אים אויגן אין אויגן. דער וואַך־זעלנער אַרבעט פלינק. דער האַמער קלאַפט הייליך און די קלעפּ, דאַכט זיך, וועקן אויף דעם געוויסן אפילו אין די דאָזיקע מענטשן.

— פאַרטיק! אויך האַנט־קייטן?

דער פולקאווניק שאַקלט מיטן קאָפּ אויף יאָ. דער שוואַרצ־אויגיקער זשאַנדאַר שאַרט זיך צו שווער אַטעמענדיק, צו דער וואַנט, באַמיט זיך אַנשפאַרן אין איר; ער האַלט אָבער נישט אויס און — ווייזט אויס — מורא האָבנדיק אומצופאַלן, דערשלאָגט ער זיך, לאַנגזאַם, אומבאַמערקט, צום אַרויסגאַנג. א מאַדנע געפיל כאַפט אַרום א געשמידטן. א דערהויבנס, א שטאַרקס. דער גאַנצער אַרום דערהויבט. מען שפירט דעם אַטעם פון טויט... ווייט פון דר'ערד... נאָנט צום הימל... אין אזעלכע מינוטן נעמט מען, וואַרשיינלעך, אויף די גרעסטע טאָרטורן מיט באַגייסטערונג און מען טראָגט זיי לייכט אייבער. צאַרט, מיט ליבשאַפט דריקן די הענט דאָס אייזן פון די קייטן, דער קאָפּ בויגט זיך נידעריק, נידעריק און די ליפּן באַרירן נישט ווילנדיק די קייטן...

ק א פ י ט ל ד ר י י

אין א פרעכטיקן קאָטש, באַגלייט דורך קאָזאַקן, אילן מיר צום וואַקזאַל. מיר פאַרן אַרום דעם אייזנבאַן־פלאַנט און צו דער גרויסער שטוינונג פון ווייט־שטייענדיקן עולם — גלייך צום וואַגאַן. מען האָט אונז אַפּגעגעבן צוויי קופּעלן, דעם וואַגאַן האָט מען דערנאָך צוגעטשעפעט צום קוריע־צוג, און אין דער באַגליימונג פון צוויי אָפּיצירן אין זעקס אונטער־אָפּיצירן — קיין „פיטער“.

אין זענען איז געווען א סך אינטערעסאנטס, אָבער אממיינסט פון דעם מין, וואָס איז נישט באקוועם צו דערצייילן.

אויף דער גאנצער ליניע האָט מען געשיקט טעלעגראַמעס, זשאַנראַרן זאָלן באַגעגענען דעם וואַגאָן נומער דעם און דעם. דעם נייגיריקן עולם האָט מען געזאָגט, אז עס פאָרט א וויכטיקער באַאמטער. איין קוריאָו זעל איד קיינמאָל נישט פאַרנעסן.

אויפן צווייטן טאָג פון דער רייזע האָט דער דעזשורנער אָפיציר האָרגעלייגט צונעמען פון רעספּאַראַן-וואַגאָן א מיטאָג. ער האָט באַשטעלט אין פאַרדראַנט, מען זאָל דערלאַנגען אין קופּע. דער קעלנער, וועלכער איז זיכער געווען, אז ער באַדינט א וויכטיקן פאַרשוין, לויפט עלעגאַנט אריין אין קופּע מיט א זילבערנעם געדעק, און ער געפינט אויפן סאַפּע אן אויסגעצויגענעם דזשענטלמען, א געשמירטן אויף אלע פיר, באַוואַכט דורך באַוואַפנטע ישאַנדראָן. זיין שרעק איז געווען אזוי גרויס, אז אלץ האָט אים גענומען פאַלן פון די הענט און א רעכטע ווייל האָט ער נישט געקאָנט קומען צו זיך.

דערנאָך אָבער, קומענדיק צו זיך, האָט ער עקשנותדיק געוואַלט נעמען צוריק דאָס זילבערנע געשיר, מורא האָבנדיק, אז ביי אזא ערנסטן פאַרברעכן קאָן דערנאָך עפעס פעלן. פאַר אזעלכע, „אומגעלומפערטע“ באַגריפן האָט אים דער דזשורנער אונטער-אָפיציר אויסגעזירלט אלס „אומגעבילדעט“ און טאָטע-דישער פויער.

עס פאַלט צו דער ביהשמשות. דער אָפיציר, א פאַרמאטערטער, זיצט אין קאָרידאָר. די אונטער-אָפיצירן זיינען וויכהאַרציק געוואָרן און מסכים געווען אַראָפּצולאָזן דאָס פענצער. אין קופּע רייסט זיך אריין דער אַראַמאַט פון א וואַרימען פּרינסינגס-אַוונט. די באַן באַוועגט זיך פאַמעלעך איבער א מאָד לערישער געגנט — נעבן דער ווייליקע. אויפן וואַסער-שפיגל וויגן זיך גלייכמעסיק שיפּלעך. עס דערטראָגן זיך קלינגענדיקע שטימעס פון דער יוגנט. מיידלעך, אויסגעפּוצט אין בונטע פּרינסינגס-קליידונג, פּאַכען צו אונז מיט טיכלעך. אויפן ברעג — א געדיכטער, גרינער וואַלד. דאָרט און דאָ טיילן זיך אויס מאַלערישע גרופּעס שפּאַצירנדיקע. דאָס פּרישע, זאַפּטיקע גראָו, מיט די פּריילעכע — ווי לאַכנדיקע קינדישע אויגעלעך — „פאַרגעס מיך נישט“, לאָקן פּריינטלעך צו זיך. ארום און ארום ווייעט מיט צאַרטקייט און פּריילינג די יוקער וואַרימקייט. די מענטשלעכע פּיין און ליידין, דער הונגער און די קעלט, די רעכטלאָזיקייט און דער גהינז פון אונטערדריקונג און קנעכטשאַפט, וואָס איז געשאַפן געוואָרן אין רוסלאַנד — אלץ איז ערניג פאַרלוירן געגאַנגען פאַרשווינדן. דאָס לעבן זעט אויס צו זיין אזוי שיין, אזוי לאַקנדיק. אפילו די זשאַנראַרן זיינען שטיל געוואָרן, באַצויבערט דורכן בילד.

פּיינלעך אומבאַזיגבאַר ציט אהין — אויף דער פּריי. אין האַרץ פאַרנעכט זיך א ווייטיק. עפעס א קלעמענדיקער טרויער דריקט צונויף די ברוסט. די געדאַנקען זיינען אזעלכע שווערע, אומבאַשטימטע: ספּק אומקלאַרע פּראַגמענטן פון קינדהייט-דערינערונגען, ספּק טריבע שטיקער פון דער נעפּלדיקער און אומזיכערער צוקונפט. פון דער ברוסט רייסט זיך ארויס האַלב זיפּ, האַלב קרעכץ. דער קרעפּער ציטערט אויף, דער קלאַנג פון די קייטן קערט אום צו

דער ווירטלעכקייט. א זשאנדאר גיט א מאך מיט דער האנט טרויעריק, האַפּפּונגס־
פּאָז: ער-ער, דאָס קאטאַרגעלעבן!...

אַבער די איינדרוקן און די שטימונגען בייטן זיך שנעל. מאַרגן אינדערפרי
וועלן מיר אָנקומען אין פעטערבורג. וועלן מיר טאקע דערפאַרן? וועט טאקע
נאַרנישט געשען? דער געדאַנק הויבט פיבערדיק אָן צו ארבעטן.
אנטלויפן! אנטלויפן פאר יעדן פרייז! מען ארבעט אויס א פלאן פון
אנטלויפן.

ביינאכט וועט דער אָפיציר מיר ווערן, וועט זיצן אין קאַרידאָר. די
זשאנדארן וועט מען קאָנען אַנשכורן. ווען דער צוג וועט פאַרן בארגארויף —
ארויסשפּרינגען דורכן פענצטער. און די קייטן? צערייסן דאָס העמד, פארוויקלעג,
זיי זאָלן נישט קלינגען, מיטנעמען א שווערד, אין וואָרד צעהאטן.
די האנטקייטן? מיט זיף! מען דאַרף מיטנעמען מיט זיך זיף, גוט
אַנשמירן די רינגען — מוזן זיי אראָפּ. אלץ איז באקלערט, אלץ — פאַרויסגעזען.
די טרויעריקע שטימונג, ארויסגערוּף דורך דער פּרילינגדיקער צארטקייט, איז
אָפּגעטון ווי מיט דער האנט. די ברוסט אַטעמט הויך און שטאַרק. די געדאַנקען
פליען גאָט ווייס ווהין, נעמסט ארום די פּרייהייט...
זאָל שוין גיכער צופאַלן די נאכט! ווארטסט אויף דער נאכט...

דער צוג שטעלט זיך אָפּ אויף עפעס א קלייניקער סטאציע. עס גייט
פארביי דער סטאציע־שעף אין א רויטהיטל. רופט צו מיט דער האנט צום
פענצטער. כּלוק זיך צו — מוראשקעס לויפן דורך איבערן קערפער.
— מיכאַאיל, דאָס ביסטו? ווי אזוי קומסטו דאָ?

— שמילער! זיי גרייט! וואָס עס זאָל נישט געשען אויף דער דאָזיקער
סטאציע — זיי נישט אומרויק. ווען דו וועסט דערהערן: „מיר האבן בלומען“
— גיי מיט זיי: דאָס זיינען אונזערע. זיי געזונט! מירן זיך אינגיכן זען!

— שטיי נאָר, מיכאַאיל, ווי גאָט איז דיר ליב, דערקלער, ווי קומסטו
אהער? און פארוואָס גייסטו אָנגעטאָן ווי א סטאציע־שעף? וואס באדייט דאָס
אַלץ? ווי אזוי האָט איר זיך אזוי שנעל אָרגאניזירט?

כּ'בין צוגעפאַלן צו דער שויב, אַבער מיכאַאיל מאכט א וואַרענונגס־צייכן
מיט דער האנט, גייט אָפּ פון וואַגאַן און גיט דעם סיגנאַל ווייטער צו פאַרן.
דאָס האַרץ שלאָגט, ווי אין דער ברוסט זאָלן האַמערס קלאַפּן.

דער צוג פארשנעלערט דעם גאַנג, דערנאָך לויפט ער מיט אומגלויבליכער
שנעלקייט — ווייזט אויס אן אראָפּלאָז. דערנאָך פארלאנגזאַמט ער דעם
גאַנג. און מיטאַמאָל — צום טיילו! דער וואַגאַן קייקלט זיך צוריק! קייקלט זיך
לייכט און גערוישלאָז, ווי אָפּגעריסן פון צוג. אין עטלעכע מינוט ארום
פארלאנגזאַמט ער דעם גאַנג. מען הערט שטימעס און די קאָמאַנדע: די שווערדן
אנטכרויט! דער קלאַנג פון שווערדן. אין קאַרידאָר הערט מען א הילכיקע
שטימע. „ווער איז דאָ דער שעה פון דער באַגלייט־וואָך? פארוואָס איז דער
שעה פון דער באַגלייט־וואָך נישט אויפן אָרט?“

די זשאנדארן שפּרינגען אויף, רייבן זיך די אויגן, וועקן אויף דעם
דעזשורנעם אָפיציר. צום קופע קומט צו א שרעק־אַנוואַרפּנדיקער זשאנדארמעריע־
גענעראַל און פאַלט אָן אויפן דעזשורנעם אָפיציר.

— דאָס דערפילט איר אזוי אייערע פליכטן? דאָס באגלייט איר אזוי מלוכה־פארברעכער? — דער אָפּיציר באמיט זיך עפעס אויפצוקלערן מיט א פארשלאָפן קול.

— שווייגן, ווען עס רערט מיט אייך אייער העכערע מאכט! צי ווייסט איר, אז אָנפאלער האָבן אָפּגעטשעפעט דעם וואגאָן און זיך געגרייט אָפּצושלאָגן אייער ארעסטאנט, און כה"ו א דאנק דער געשיקטקייט פון מיין אדיוטאנט האָבן מיר באוויזן פאנאנדערצוויאָגן די באנדע!

איך הער צו זיך, נישט טויט, נישט לעבעדיק, „זיך געגרייט אָפּצושלאָגן דעם ארעסטאנט!“ אָט וואָס! און אלץ איז אדורכגעפאלן! אָרעמער מיכאַאיל, צי ווייס ער שוין דערפון?

— איר קענט אלע אייערע מענטשן? — בריילט דער גענעראל.

— אייער עקסעלענץ, די מענטשן זיינען זיכערע.

— זיכערע! דאָ איז זיכער געווען א פאראט. מען וועט אייך אלע שטעלן צום געריכט! באטראכטן ביים ארעסטאנט די קייטן!

מען באטראכט — די קייטן זיינען גאנץ.

— הער ראָטמיסטר, פארבייט די אלטע באגלייט - וואך אויף אונזערע! צעשטעלט טאָפּלעטע וואכן.

אין קופע רייסן זיך אריין זשאנדארן מיט אנטבלויזטע שווערדן. דער אָפּיציר באמיט זיך עפעס צו זאָגן, אָבער דער גענעראל פאלט ווידער אָן אויף אים, דראָט מיטן געריכט, מיט דערשיסן. די טיר פון קופע ווערט צוגעמאכט. איין זשאנדאר בויגט זיך איין איבער מיר, גיט א קוש אין שטערן און פליסטערט: „מיר האָבן בלומען“. צוויי הויבן מיך אויף אויף די הענט, גיבן מיך איבער דורכן פענצטערל די זשאנדארן, וואָס שטייען פון דרויסן, עמיצן, וואָס זיצט רייטנדיק אויף א פערד, מען לייגט מיך אוועק אויף די קני, און מיר טראָגן זיך.

— דערקענסט? — פליסטערט א באקאנט קול.

— דו! מיכאַאיל!

— שטילער! די געפאר איז נאָך נישט אריבער.

מיר טראָגן זיך מיט דער שנעלקייט פון א בליץ. מיטאמאָל — געשרייען, ביקסן־שיסעריי.

— באהאלט זיך אין די קוסטעס, — פליסטערט מיכאַאיל, מיר אראַפּלאָזנדיק פון פערד. דאָס פערד, פארווונדעט דורך א קויל, האָט זיך גענומען טראָגן, ווי משוגע. נאָך אים איז פארבייגעלאָפן אן אָפּטיילונג, נישט אויפהערנדיק שיסן. ס'איז שטיל געוואָרן. מיר האָבן זיך אויפגעהויבן און זיינען אריין טיף אין וואלד. די קייטן שטערן צו גיין, און צעקלאפן זיי גיט זיך נישט איין. ס'הויבט אָן צו טאָגן. די הענט מיט די פיס זיינען צעקלאפט, פון אומעטום דינט בלוט. עס פייניקט א שרעקלעכער דורשט. מיכאַאיל האלט מיר אונטער מיט ביי. עס נעמט מיר ארום אן אומגלויבלעכער טרויער.

— מירן נישט דערגיין, פריינט מיינער! כלפיל, מירן נישט דערגיין.

— שנעל, שנעל! נאָך א ביסיגעס — און מירן זיין ביים ציל, — באַרויקט מיכאַאיל.

פֿונױיטנס זעט מען א שטיבעלע. מיר גייען מיט גרויס מי. נוס־בויער, א גלעזערנע וועראנדע... וואָס טוט זיך דאָ? דאָס איז דאָך אונזער זומער־ווױז נונג!... פֿון צימער הערט זיך א פֿרויען־שטים — „ווי איז ער? ווו איז ער? לאָזט מיך שוין צו צו אים!“

— מאמע! דו גאָט מיינער, כ'ניי אראָפּ פֿון זין! וואָס טוט זיך דאָ? ווי אזוי קום איך אהער?

— איך, איך! קינדעלע מיינס! איצט וועלן מיר דיך שוין נישט אָפּגעבן! הייסע אָרימס דריקן מיך...
— — — — —

— מיין הער! שטייט שוין אויף אמאָל, מירן אינגיכן אָנקומען! מען קען אייך גארנישט אויפֿוועקן! — האָט געוואָרטשעט דער דעזשורנער זשאַנדאר. אין פענסטער האָט אריינגעקוקט א פֿרוילעכער, קלאָרער פֿרימאָרגן. מיר פֿאַרן צו צו פעטערברוג. די אָפֿיצירן גייען אָנגעטאָן אין די פֿאראַד־אוינפֿאַרמען. דאָס זילכער פֿון די עפֿאלעטן האָט שוין אונטערגעשטראַכן די הימל־בלאָקייט פֿון מונדיך.

דאָס קלייבן זיך דויערט נישט לאַנג. די שטימונג, אין וועלכער דער הלום האָט מיך אריינגעבראכט, גייט שנעל איבער אין א צווייטער — אין א קעמפֿער־דישער. די נאָנטקייט פֿון צוזאמענטרעה מיט „זיי“, מיט „פעטערברוג“ ברענגט אריין אין א געהויבענער שטימונג: דער געראנגל איז נאָנט — און דער לעצטער געראנגל! די פֿאנטאזיע מאַלט אויס דעם פֿראַצעס, — דעם ערשטן גרויסן פֿראַך־צעס פֿון סאַציאַליסטן־רעוואָלוציאָנערן. זיי האָבן צונויפֿגעקליבן א גרויסן עולם און א גוטן עולם. אלץ באקאנטע און פֿריינט. מירן „זיי“ ווייזן ווי אזוי מען קעמפֿט! האָפֿערדיק, פֿרוילעך קוקט זיך אין דער צוקונפֿט. דער ערשטער פֿראַך־צעס איז פֿאַר א רעוואָלוציאָנער, ווי דער ערשטער באל פֿאַר א זעכציג־אָריק מיידל. עס מאכט נישט אויס, וואָס דער ערשטער איז אָפט אויך דער לעצטער, וואָס עס דערווארט די תּלִיח: גייסט, ווי צו א שלאכט, ווי אויף א יום־טובּ...

ק א פ י ט ל פ י ר

אין אזא שטימונג האָט מען מיך געבראכט מיט גרויס פֿאראַד אין דעם זשאַנדארמער־ע־פֿאַרוואַלטונג. מען האָט מיך אריינגעפֿירט אין א צימער. איני מיטן א שטול; פֿאַרן „כענעפיציאַנט“. ארום און ארום זשאַנדארמען. כ'האָב זיך אוועקגעזעצט. כ'ווארט, וואָס דערפֿון וועט ארויסקומען.

אויסטערליש, ווי העפלעך עס זיינען די פעטערברוגער. כ'בין קוים געקור מען צופֿאַרן צו זיי, און שוין גיבן זיי אָפּ כבוד איבער די אויערן. עס האָט זיך אָנגעהויבן א דעפֿילאָדע פֿון דעפֿוטאַציעס: פֿון זשאַנדארמען־קאַרפּוס, פֿון יום־טיץ־מיניסטעריום, פֿון מיניסטעריום פֿאַר אינערלעכע ענינים און אזוי ווייטער. די קייטן האָט מען נישט אראָפּגענומען. פֿאַר דער פֿאַטאַגאַרפֿיע האָב איך פֿאַזרט אין די האַנט און פֿיס־קייטן.

— צום פֿאַרהער!

קלאַפֿנדיק מיט די קייטן, שטערנדיק די געזעלשאַפֿטלעכע רוי, גיי איך צום „פֿאַרהער־צימער“. א זשאַנדארמער־ע־גענעראַל און דער באַצויבענדיקער טרוי סעזויטש — דאן געהילף־פֿראַקוראַר פֿון העכסטן געריכט פֿאַר געהיימע ענינים,

היינט מיט נאָטס הילף דירעקטאָר פון פּאָליציי־דעפּארטאַמענט. אן אלטער באַ-
קאַנטער, כ'וועל אָבער נישט זאָגן, אז אן אָנגענעמער.

— אייער פּאַמיליע — ג?

— דאָס דאַרפט איר בעסער וויסן. מיט וואָס קאָן איך דינען?

— לויטן געזעץ (!), — דאַרף מען אן ארעסטירטן אין משך פון 24 שעה

מודיע זיין אין וואָס מען כאשולדיקט אים. וועט איר אפשר זיין אזוי גוט און אָנ-
רופן אייער נאַמען?

— ניין, כ'וועל נישט זיין אזוי גוט. אדרבה, אפשר וועט דער „פּאָרשטייער

פון געזעץ" זיין אזוי גוט דערקלערן דעם ארעסטירטן, פארוואָס עס האָבן אים
ארעסטירט אגענטן, וועלכע האָבן אים נישט געקענט?

— די טעכניק פון ארעסטירן געהער צו דער אָכראנע: מיר ווייסן וועגן

דעם גאַרנישט. איר ווערט כאשולדיקט אין געהערן צו דער פּאַרטיי סאָציאַליסטן

דעוואָלוציאָנערן און צו דער קאַמפּאַרנאָניזאַציע, אין אָנטיילנעמען אין מאָרד

פון מיניסטער סיפּיאַנין און גובערנאַטאָר באַנדאַנאוויטש, אין אטענטאַט אויפן

אויבער־פּראָקוראָר פּאַכעדאַנגאַסצוו.

— עס זיינען דאָך פּאַרנעקומען אטענטאַטן אויף אָבאָלענסקין און פּאָן

וואַל, טאָ פּאַקט שוין צו צוזאַמען! איך קאָן גיין צו זיך אין צימער, נישט

אַמת?

— אָט איז די פּאַראַרדנונג וועגן האַלטן אייך אין ארעסט, איר וועט

אונטערשרייבן?

— כ'וועל פרווון זיצן אָן א אונטערשריפט. כ'האָף, אז מען וועט מיך נישט

עקסמיסירן.

— איר זאָגט זיך, הייסט עס, לחלוטין אָפּ צו געבן דערקלערונגען?

— יאָ, עס זעט אזוי אויס. כ'בעט אריינטראָגן אין פּראָטאָקאָל מיין פּראָ-
טעסט קעגן אָנמאַן מיר קייטן, אין וואָס איך זע איין א נקמה־אַקט מצד דער

רעגירונג...

בזו צוועלף אזייגער ביינאכט בין איך געזעסן אין דער זשאַנדאַרמערע.

אין האַלבער נאכט האָט מען מיך ארויסגעפירט, אריינגעזעצט אין א

קאָטש און אונטער א זיכערער שמירה זיך געלאָזט אין וועג אריין. מיר פּאָרן צו

דער פּאַלאַצ־בריק. אהא! אין פעטראָפּאָולאָווער!

אייזערנע טויערן, א זשאַנדאַרמען־אָפיציר גייט ארויס אויספועלן, מען

זאָל אונז געבן נאכטלעגער. די אונטערהאַנדלונגען דויערן גאַנץ לאנג. סוף־כל-

סוף עפענען זיך די טויערן — ביטע! מיר גייען דורך די וואַך־שטוב, ווו עס

שטייען מיט די ביקסן צוויי פּלוטאָנען זעלנער. דער קייטן־קלאנג הילכט שטאַרק

אָפּ אונטער די שטיינערנע געוועלכן. מיר גייען זיך דעם קאָהידאָה פון אַנ-
טערשטן שטאַל.

די טירן פון די צעלעס זיינען ברייט אָפּן ¹) עס טראָגט פון דאָרטן מיט

¹) אין אונטערשטן שטאַק האַלט מען זייער זעלטן ארעסטאַנטן, צוליב

דער צו שטאַרקער פייכטקייט. ביזן קאָנסטיטוציאָנעלן פּעריאָד זיינען דאָרטן די

צעלעס געשטאַנען ליידיק.

הושך, קעלט און פארדומפנקייט. עס טויכן אויף די בילדער פון די טאָרטור־
קאמערן. מיר הויבן זיך אויף אויף שטיגן און גלייך ביים אויסבויגן—זייט מוחל!
א קליינע צעטומלעניש: לויט דער אינסטרוקציע מוז מען אויסטאָן און
גענוי רעווידירן, צוליב די קייטן אָבער קאָן מען נישט אראָפּנעמען נישט די
קליידער, נישט די שיך. אראָפּנעמען ווידער די קייטן דערלויבט נישט דער קאָד
מענדאנט ביינאכט, מורא האָבנדיק אויפצווועקן די גאנצע פעסטונג. האָט מען
זיך געמוזט באַגנוגענען מיט רעווידירן די קעשענעס און דאָס מויל.

דורכן פענסטערל שלאָגט זיך דורך דאָס פריע טאָגן פון פעטערברוגער
פרימאָרגן. דאָס ליכט אין אייזערנעם לייכטער שימערט טריב. עס שמעקט מיט
פייכטקייט. די צעלע איז גאנץ גרויס: זעקס טריט אין דער ברייט און צען אין דער
לענג. דער פולאפ איז נידריק, מיט געוועלכן. דאָס פענסטערל — גאָר אויבן;
קעגנאיבערן פענסטער, כמעט הארט פאר אים — די וואנט פון דער פעסטונג.
א גרויע, א האַלב־צעפאלענע¹ אין די שפאלטן שלאָגט זיך דורך העלע, פרישע
גרינס. א נארע — צוגעשלאָגן צום דיל, — אן אייזערנע פלאטע — אריינגע־
שניטן אין דער וואנט און וואָס דארף פאַרשטעלן מיט זיך א טיש, — און א
קלאָזעט — דאָס איז די גאנצע מעבלירונג.

גאנץ פרי האָט מען מיך אויפגעוועקט. מען האָט מיך אראָפּגעפירט אונטן
אראָפּצונעמען די קייטן. צוליב קנאפער פראקטיקע האָט דאָס געדויערט העכער
א האלבע שעה. מען האָט צוגענומען די קליידער, ארויסגעגעבן מלוכהשע וועש,
ישמעדישן און א בלויע כאלאט — אָט דאָס איז די קליידונג. עס איז אראָפּ־
געקומען דער פארוואלטער איבער די ארעסטאנטישע צעלעס — דער פולקאָוו
ניק וועריאָוקין — צו דערקלערן די „רעכט און פליכטן“.

— שרייבן צו די קרובים מעג מען?

— יא, צוויי מאָל א וואָך, מען וועט אָבער מוזן ווארטן אויף א פאראָרד־
נונג פון פּאָליציי־דעפארטאמענט.

— באזוכן?

— אודאי, אודאי! דינסטיק און שבת — אויב דער פּאָליציי־דעפארטא־
מענט וועט דערלויבן.

— ביכער לייענען?

— מעג מען, מעג מען! מען דארף אָבער א דערלויבניש פון פּאָליציי־
דעפארטאמענט.

— פארבעסערן דעם עסן?

— וויפל איר ווילט נאָר! ווי נאָר עס וועט אָנקומען געלט פון פּאָליציי־
דעפארטאמענט.

— פולקאָוניק, און הענגען הענגט מען זיך דאָ ביי אייך אויך מיט דעה
דערלויבניש פון פּאָליציי־דעפארטאמענט?

— קיין דערקלערונגען האָט איר נישט אָפּגעגעבן?

— ניין, כ'האָב נישט...

— מיין צעלע — דער 46־טער נומער — איז בארימט אין דער געשיכטע

¹ פון דרויסן זיינען די פעסטונגס־ווענט באדעקט מיט גראניט, זעען אויס
שרעקלעך, אָבער אויך מאיעסטעטיש. פון אינווייניק — איז עקלדיק און אָפּ־
געלאָזן. א שפיגל־בילד פון אליינהערשערישן רעזשים.

פון דער פעסטונג. דאָס איז א פּוּלשטענדיק איינזאַרטע צעלע מיט א טאַפּלען שלאַס און א אייזערנעם רינגל. קעגנאַיבער דער צעלע האָט מען גלייך אוועקגע- שטעלט וואָך-זשאַנדאַרמען. די אקוסטיק איז אזא, אז דער קלענסטער שאָרף מאַכט אַן א שטארקן רעש. אז מען קערט איבער אין דער צעלע א זייטל — הערט מען אין צווייטן עק קאָרדאָר. אין דער צעלע איז קאָלט און פייכט. מען הייצט ביז יוני, און אַמאָל טאַקע דעם גאַנצן זומער. אן אייביקער האַלב-הושך. פון סעפטעמבער ביז מערץ גיט מען ארויס באַלייכטונג אויף 20 שעה אין מער- לעת און פונדעסטוועגן מוז מען נאָך צוקויפן! אין משך פון גאַנצע וואָכן קומט אויס צו ברענען ליכט א קיילעכדיקן מער-לעת!¹

די תפיסה געפינט זיך אין טרובעצקאָיער באַסטיאָן; דאָס איז א פינפ- קאַנטיקע צוויי-שטאַקיע געבידע, אַרומגענומען מיט די ווענט פון באַסטיאָן; די וואַנט איז העכער פאַרן בנין, אָפּגערוקט קוים אויף א קלאַפטער און זי קאָזט דורך זייער ווייניק ליכט.

אינמיטן בנין געפינט זיך א הויף, באַזעצט מיט בוימער. אינמיטן הויף א באָד. די פעסטונג ווערט געהיט דורך מיליטערישע וואַכן. אינווייניק זשאַנדאַרמען און פּראָפּעסיאָנעלע אונטערפּאָזיצירן, די אויגערופענע געשווירענע, רעדן מיט די אַרעסטירטע איז שטרענג פאַרבאָטן. קומען אַרײַן אין דער צעלע, פירן אַרויס אויפן שפּאַציר און אזוי ווייטער — אומבאַדינגט זאָלבעצווײט. איינער שפּאַצירט דעם צווייטן און אַלע צוזאַמען די אַרעסטירטע אין א אומדערהערטער מאָס. די צעלע ווערט רעווירט כמעט יעדן טאָג, בעת מען פירט אויפן שפּאַציר, וועלכער דויערט 15—12 מינוט. די קליידונג ווערט אויך אַרויסגעגעבן בלויז אויף דער דאָזיקער צייט.

עס האָבן גענומען פליסן טריבע, איינטאַניקע טעג. אַן ביכער, אַן בריוו, אַן באַזוכן. עס מאַטערט כסדר די פּראָגע: ווי אזוי האָט מען מיך אַרעסטירט? האָט מען טאַקע אויסשפּאַצירט און די גאַנצע קאָמפּליצירטע קאָנספּיראַ- ציע-סיסטעם, אויף וועלכער מען האָט געלייגט אזויפיל האָפּנונגען, האָט זיך אַרויסגעוויזן אַלס אומטויגלעך?² וואָס ווייסן זיי וועגן דער אַרבעט? וועמען נאָך האָבן זיי אַריינגעכאַפט אין דער נעץ? וועמען האָבן זיי אַרעסטירט? נישט אַ קיין מעגלעכקייט גיט זיך עפעס צו דערוויסן, גיט צו געבן צו וויסן. לרוסעוויטש איז

¹ עלעקטריע איז איינגעפירט געוואָרן ערשט אין 1904. ביז דאן האָט מען באַלויבטן מיט נאַפּט-לאָמפּן, און נאָך דער געשיכטע מיט וועטראָוואן — מיט ליכט.

² ערשט שפּעטער, נאָכן פאַרלאָזן די שליסעלבורגער פעסטונג, האָט מען מיר איבערגעבן, אז די סיבה פון אַרעסט זאָל האָבן געווען דער פּאַראַט פון איי- נעם א סטודענט, וועלכער איז פונקט געזעסן ביי דער פרוי, אויף וועמענס אַדדעס עס איז אָנגעקומען אין קיעוו די טעלעגראַמע. דער סטודענט זאָל זיך האָבן דער- ווייט, אז די טעלעגראַמע באַדייט מיין קומען און פאַר אַ געוויסע סומע האָט ער די דאָזיקע ידיעה פאַרקויפט די זשאַנדאַרמען. די דאָזיקע ווערסיע שטאַמט פון פאַרשידענע אָפיציעלע קוועלן, אָבער אויף וויפיל דאָס איז ריכטיק — נעם איך זיך נישט אונטער צו אַרטיקלן. איך ווייס בלויז איינס: אויסשפּאַצירט האָט מען מיין נישט אין די זשאַנדאַרמעריע האָט אפילו נישט געוויסט, פונטוואָנען איך בין גע- קומען קיין קיעוו.

עמלעכע מאָל אראָפּגעקומען, אָבער היות איך האָב זיך קאטעגאָריש אָפּגעזאָגט צו געבן דערקלערונגען און געבעטן מיך צורִי "לָאָזן—האָט מען מיך געלאָזט צורִי. סאיז פאָרביי אַ חודש, אַ צווייטער מיטן יולי ברענגט מען מיר די קלייב־רונג: אָנטון זיך*! מען פירט מיך אַרײַן אין פארהער־צימער. כ'גײב א קוג — באקאנטע: טרוסעוויטש מיט א זשאַנדארמעדיע־פּולקאָוויק.

— ? !

— מען גיט אייך איבער א צוגאָב־באַשולדיקונג פאר אָנטיילנעמען אין אַמענטאט אויפן כאַרקאָווער נובערנאטאָר — פירשט אָבאָלענסקי.

— מער גאָרנישט?

— מער גאָרנישט! די באַשולדיקונג באזירט אויף די דערקלערונגען און דעה

אויפריכטיקער חרטה פון קאטשוראן...

אינערלעך ציטער איך אויף, אָבער תיכף באַרויק איך זיך:

א זשאַנדארמישער שפיצל! כ'באמי מיך צו בלייבן קאַלטבלוטיק.

טרוסעוויטש, וועלכער וויל, קאָנטיק, איבערראשן און אַרויסרופן אויף אַ שמועס, ווערט אָפּגעהאַרציק: אונטער וואָסער ווירקונג און וואָס קאטשורא, האָט דערציילט, אַז איצט וועט מען אים „באַגעדיקן און מען וועט באַדייטנד פאַרלייב־טערן זיין גורל" און אזוי ווייטער און אזוי ווייטער. אָבער פאַרבייגייענדיק זייר גען אַריינגעוואָרפן געוואָרן עמלעכע פּרטים, וועלכע זיי האָבן געקאָנט וויסן בלוז פון קאטשוראן אַליין. דער מוז אַרבעט שנעל און פיינלעך.

איך באַמי מיך תופס צו זיין די לאַגע: איז דאָס א זשאַנדארמישע פאַסטקע, אָדער קאטשורא האָט זיך אויף אַן אמת איינגעבראָכט? איך קאָנפּראָנטיר קלייני־קייטן: א שרעקלעכער געדאַנק דרינגט דורך דעם מאַרד, ווי א שטאַלענע נאָרל — עס איז קיין ספּק נישטאָ: דאָס זיינען קאטשוראס ווערטער און דערקלערונגען. אין דער נשמה הערשט אַן אמתער גהינום. אין איין מאָמענט האָט אַלץ גענו מען שווימען פאַר די אויגן. איך מאַך איבער זיך אַן אומגלויבלעכע אַנשטרענגונג און כ'באמי זיך, בלייבנדיק אויסערלעך רויק, וואָס שנעלער פּטור ווערן פון זיי. אין דער צעלע! שנעלער אין דער צעלע!

דער רינגל קלאַפט זיך הילכיק צו — ביסט אַליין, אין מוז וואַקסט אַן עפעס גרויסעס, גרויסעס, שוידערלעך־עקלדיקס, ווי די פּיל־פּיסלעך פון א ספרוט וואָלטן זיך אינגאַנצן אַרומגעכאַפט מיט אייזערנע קלאַמערן און א דריקנדיקע קבריקעלע מאַכט פּירן דאָס האַרץ.

צי איז אייך באַקאַנט דאָס געפיל פון טויט־שרעק? אין יענעם מאָמענט האָב איך עס איבערגעלעבט! דער שוידער פאַרן מענטשן, דער שוידער פאַר דער קאָמ־פּליצירטקייט און געהוימניספּולקייט פון דעם, וואָס טראָגט דעם נאָמען — מענ־טשלעכע נשמה. ווי א שטיקנדיקער געשפענסט איז דער געדאַנק: קאטשורא — אַ פאַרעטער! דער שכל זאָגט זיך אָפּ צו גלויבן, אָבער ניט גלויבן איז אוממעגלעך. דער כוה־דהרמיון אַרבעט פיבערדיק און אומרויק, פאַרשטעלנדיק זיך יענע פּיינען און טאָרטורן, וועלכע זיינען בכוח געווען צו ברעכן קאטשוראן, און דעם

* דאָרט זאָגט מען קיינמאָל נישט, צו וואָס מען רופט אייך אַרויס: אָנטון זיך! און גייענדיק מיט די זשאַנדארמען, ווייסט איר נישט צי אויף א פאַרהער, אויף א זעאונג, צום דאָקטאָר, אויף א קאָנפּראָנטאַציע אָדער אויף א וואָסער־נישט איז אנדערן זשאַנדארמישן געברויך.

דאָזיקן פעסטן, טרייען, באווסטזיניקן מענטשן, — דעם אָפּגאַט און שטאַק פון די ארבעטער־קרייזלעך, — פארוואנדלען אין א פארעטער, ריכילותניק און בייד זױליקן דענונציאנט. אזא צוזאמענברוך פון א רעוואָלוציאָנער רופט תמיד ארויס זױטיק און פיין. אָבער ווען א מענטש געפינט זיך אין תפיסה, ווען אים שטייט פאַר דער זעלבער אומבאקאנטער דערנער־וועג פון די צארישע טאָרטור־קאמערן, צווען עם גרייט זיך אייך איינצושלינגען דער זעלבער פינסטערער, געהיימיספולער 'פּיסק פון דער רוסישער יוסטיץ, — דאן נעמט אָן אין זיינע אויגן דער דאָזיקער זיטלעכער צוזאמענברוך א באזונדערס שוידערלעכן כאראקטער.

ער האָט נישט אויסגעהאלטן, און דו וועסט יאָ אויסהאלטן? ווי אזוי קאָן מען קאָנטראָלירן די אייגענע כוחות? וואָס דארף מען טאָן, כדי מען זאָל זיך קאָצען זאָגן מיט זיכערקייט: איך וועל אויסהאלטן! און רויט אנטקעגנגיין די ביזע אזו פארברעכערישע צוטראכטענישן פון דער רעגירונג?

אין לעבן איז אויסגעקומען איבערצולעבן א סך שווערע, דריקנדיקע מאָמענטן. אָבער אזעלכע פּינלעכע, אייז־קאלטע און נשמה־פארוויסטרנדיקע מאָמענטן האָבן איך זיך נישט געקענט פאַרשמעלן.

גלייך דערנאָך איז מיר קלאָר געוואָרן פלעוועס פאררעטערישער שאכונג. עס איז באשלאָסן געוואָרן נישט שאפן קיין גרויסן פראָצעס פון סאָציאליסטיש־רעוואָלוציאָנערן, נאָר אויסטױלן עטלעכע מענטשן, גרופירן זיי ארום די טע־דאָריסטישע אקטן און שאפן א קאמפּאַרנאניזאציע, אָבער אינגאנצן — אָן שום רעשמלעך, עס איז קלאָר געוואָרען, אז צוליבן קינסטלעכן אָפּקלױב וועט די גע־זעלשאפטלעכע באדייטונג פון פראָצעס מוזן זיין נישטיק.

ק א פ י ט ל פ י נ ג

העכער אַ חודש צייט האָט מיך קיינער נישט באאמרויקט. אין די לעצטע טעג פון אייגוסט, זעקס אין אָונט, ווען מען טראַגט פאנאנער אָונטברויט, עפנט זיך די טיר פון מיין צעלע. די ארעסטאנטן האָבן ביי זיך גרויסע קווערט אויף אוקראַפּ. ווען די זשאנרארן טראַגן פאנאדער די שיסלעך מיט אָונט־עסן, גייט מען זיי געוויינלעך אנטקעגן מיטן קווערטל. הערנדיק, אז ס'עפנט זיך די טיר, זיכער, איז דאס איז אן אונטער־אפיציר מיט א שיסל, גיי איך אנטקעגן, נישט אומקוקנדיק זיך, מיטן גרויסן קווארט אין די הענט. ב'האָב נישט באוויזן אומצוקוקן זיך — און שוין שפּרינגט צו מיר צו, — מיט דער שנעלקייט פון א קאץ, מיט א שטעקן אין דער האנט, איינזויגנדיק זיך אמרויק מיט די אויגן... — פלעווע!

ער איז צוגעשפרונגען אזוי נאָנט, ווי ער וואָלט וועלן מיך ארומנעמען. ווי ס'ווייזט אויס, האָט דער אַרוסישער אליינהערשער זייער שלעכט פארשטאנען מיין אומשולדיק אנטקעגנגיין, וואָס איז ב' געווען מיט די איירלסטע כוונות. אייניקע רגע'ס זיינען מיר געשטאנען איינער קעגנאייבערן צווייטן.

לויט זיין באפעל איז די טיר פארמאכט געוואָרן, און מיר האָבן זיך געפונען אונטער פיר אויגן.

— איר האָט מיר וואָס צו זאָגן? — האָט ער ארויסגערעדט.
היות' איך האָבן לחלוטין נישט דערווארט זיין דערשיינען און היות דאס

איז פאָרגעקומען זייער האַסטיק, האָב איך, וואַרשיינלעך, זיך נישט גלייך גע-
כאַפט וואָס אים צו ענטפערן און איך האָב עס אָפגעפטרט בלויז מיט אַן אויס-
רוף — „איך?!”
ווייזט אויס אָבער, אז דאָס דאָזיקע איינע וואָרט האָט זיך אַרויסגעריסן צו
אויסדרוקספול.

ער איז אַרויסגעלאָפן פונקט אזוי שנעל, ווי ער איז אַריינגעלאָפן. מען
האָבן מיר זיך „נישט געטראָפן”, און אלע דערציילונגען וועגן זיינע באַזוכן
זיינען נישט מער, ווי לעגענדעס. וואָס ער האָט געוואָלט, האָב איך זיך שוין
קיינמאָל נישט דערוואַסט, כ’האָב אָבער געהערט, אז ער איז שטאַרק אומצו-
פרידן געווען מיטן ווייזט.

צו מיין גרויסער פארווונדערונג האָט מען מיך עטלעכע חדשים לאַנג מער
נישט באַאומרואַיקט, און דאָס טאַקע האָט מיך נישט ווייניק באַאומרואַיקט.
וואָס שלעפן זיי אָפ? דאָס גלייכסטע, דאַכט זיך, וואָלט געווען אָפצופטרן מיך
זומערציט, אין טויטן פעטערברוגער סעזאָן. ווייזט אויס, אז עס זיינען אַנט-
שטאַנען געוויסע שוועריקייטן, אָבער וועלכע? נאָך קאַטשוראַס פאַרראַט פלעגט
דאָס האַרץ פאַרגליווערט ווערן יערעס מאָל, ווען עמיץ פלעגט פאַרבייגיין די
צעלע: „צום פאַרהער”, פלעג איך א טראַכט טאָן א פאַרציטערטער, „שוין ווי-
דער עפעס א פאַרראַט!..”

ס’איז פאַרגאַנגען דער זומער, ס’איז פאַרגאַנגען האַרבסט. עס זיינען
געקומען טעג אָן ליכטיקייט — כסדרדיקער ביךהשמשות. אינמיטן טאָג זעט
מען גאַרנישט אָן א ליכט. ס’איז אָפגעווישט דער גרעניץ צווישן טאָג און נאַכט.
גרויסעווישט באַאומרויקט נישט. די זעלישע ווונדן הויבן זיך ביסלעכווייז אָן
צו פאַרציען. צו דער געפאַנגענשאַפט געוויינט מען זיך צו. יעדער קלאַנג, יעדער
רויש פון דער פריי הויבט פון אַרט די ערשטע צייט, ווי א איבערגעשראַקן פוי-
געלע. די נשמה רייסט זיך צום דרויסן און קלאַפט זיך אין די תפיסה־קראַ-
טעס. אלע געדאַנקען זיינען דאָרט, אויף דער פריי. דאָס איז בייטאַג, אָבער
ביינאַכט — אַנטלויפט מען, מען האַלט אין איין אַנטלויפן, אויף די סאַמע פאַר-
טאַסטישסטע, קונציקסטע אופנים, און אלע ענדיקן זיך מיט א דורכפאַל. און אין
מאַמענט פון דורכפאַל כאַפט מען זיך אויף, אָפגעגאַסן מיט שווייס, מיט א שטאַרק
קלאַפּנדיק האַרץ, און ווי נאָר מען שלאַפט ווידער איין — אַנטלויפט מען ווידער!*)
ביסלעכווייז אָבער געוויינט מען זיך צו. מען געפינט אפילו א מין גייס-
טיקע רוי.

יעדער איבעריקער טאָג איז דאָך א מתנה פון גורל אָדער ריכטיקער פון דער
מאַכטס אָפגעלאָזנקייט. אזוי ארום האָב איך, פון קיינעם נישט געשמערט, דער-
צויגן ביו סוף נאָוועמבער, ווען די טיר פון דער צעלע האָט זיך געעפנט און
מען האָט ווידער אַרוינגעבראַכט די קליידונג: אַנטאָן זיך!

*) די אַנטלויטה־טרויערן פאַרפאַלגן די האָפנונגסלאָזאַרעס־טרטע זייער לאַנג
— גאַנצע יאָרן. אין צוויי יאָר ארום, ווען איך האָב זיך געזען מיט די אלטע
שליסלברוגער און כ’האָב קאַנטראַלירט מיינע איינדרוקן, האָט זיך אַרויסגעוויזן,
אז די דאָזיקע קאַשמאַרן האָבן זיי פאַרפאַלגט צו 10—6 יאָר.

מען פירט אין זעלבן פארהערצימער. דאָרט געפֿינן איך דעמזעלכֿן באַצויבערנדיקן טרוםעוויטש. א יום־טובֿדיקער, א פייערלעכער. אויפֿן טיש פּאָליאָנטן: „געריכט־סאַקטן“.

— די אויספֿאַרשונג וועגן אייער ענין איז פּאַרענדיקט און ער גייט אַיִן כּער אין דער ווייטערדיקער אינסטאַנץ. ווילט איר אפּשר מיט עפעס פּאַרפֿולן דעם אויספֿאַרשונג־מאַטעריאַל?

— נישט איר האָב אָנגעפֿילט, און נישט איך וועל פּאַרפֿולן. א פּרינציפּיעלע דערקלערונג וועל איך צושיקן אויפֿן פּראָקוראָרס נאָמען.

מיר האָבן זיך צעשיידט גאַנץ קאַלט. איצט, הייסט עס, איז שוין נישט לאַנג! „דער ענין גייט איבער אין דער ווייטערדיקער אינסטאַנץ“ — דאָס הייסט, אז אין עטלעכע טעג ארום אין קריגס־געריכט, און דערנאָך — אויף יענער וועלט. סוף נאָוועמבער.

אויף וויינאַכטן, הייסט עס, וועלן זיי פּאַרענדיקן. מוז מען זיך צואוילן מיט דער פּרינציפּיעלער דערקלערונג, זי זאָל אַריינגיין אין באַשולדיקונג־סאַקטן. די גאַנצע צייט האָב איך אָפּגעצויגן, ווילל כ'האָב געהאַפּט, אז עס וועט געלינגען דערוויסן זיך כּאָטש אומגעפּער, וואָסער מאַטעריאַל זיי באַזיצן. צום פּראָצעס זיינען צוגעצויגן געוואָרן עטלעכע מענטשן, וועלכע האָבן קיין שום שייכות נישט געהאַט צו דער קאַמפּ־אַרגאַניזאַציע. ווי ס'שיינט, האָבן זיי געהאַט פּאַרפֿאַנג־טערטע באַווויזן. איך האָב געוויסט, אז דער עיקר בויט מען אויף דענונציאַציעס. אויב אזוי, טאָר איך נישט אנערקענען די טיילווויזע ריכטיקייט פֿון די דענונציאַציעס, וואָס שייך מיין פּערוואָן, ווילל דערמיט ווערט אומדירעקט באַשטעטיקט די „געוויסנהאַפּטיקייט“ פֿון דער דענונציאַציע אויך בנוגע די איבעריקע. האָב איך באַשלאָסן אָפּצוואַרטן און דערווייל געבן אן אַלגעמיינע דערקלערונג, אויפֿקלערנדיק די טעטיקייט פֿון דער פּאַרטיי סאָציאַליסטן־רעוואָלוציאָנערן און אנערקעננדיק זיך אַלס אירן א מיטגליד.

* * *

אין עטלעכע טעג ארום, שפּעט אין אָוונט, שוין נאָך דער קאָנטראָל, וועקט מען מיך פּלוצלינג: טוט זיך אָן! מען פירט מיך אַריין אין דער וווינונג פֿון פּולקאַווניק (דעם תּפּיסה־פּאַרוואַלטער). מיר אַנטקעגן הויבט זיך אויף א הער אין א שוואַרצן סורדוט. די זשאַנדאַרן גייען אוועק, און מיר בלייבן אונטער פיר אויגן. ער איז ליכנסוויירדיק, העפּלעך, קאַרעקט.

— איך קום צו אייך לויטן אויפּטראַג פֿון מיניסטער פּאַר אינערלעכע ענינים.

! ?

— איר ווייסט שוין, זיכער, אז אייער ענין איז איבערגעגעבן געוואָרן אין קריגס־געריכט, ריכטיקער — אין שטאַנד־געריכט.

א פּויווע. ער קלאַפט מיט די פינגער אין טיש.

— קען מען ריידן אָפּן? איר האָט דאָך שטאַרקע נערוון, נישט אמת?

— יאָ, ביטע.

— דער אורטייל לויטן פּאַראַגראַף 279 איז באַקאַנט און פֿון פּאַרויס גרייט. איך דאַרף אייך דאָך נישט דערציילן! איך מוז אייך אָבער אָפּן זאָגן: די רעגירונג וויל נישט קיין עקזעקוציע, ד. ה. ריכטיקער, זי וועט גערן איינגיין צו

פארבייטן די טויט־שטראָף. הערט מיך אויס רואיק. איך ווייס גאנץ גוט, מיט וועמען איך האָב צו טון און איך בין ווייט פון געדאנק פאַרצולייגן אייך וועלכער נישט־איז טוישגעשעפטן, אָפנהארציקע דערקלערונגען און ענל. איר האָט אייער זאך געטון. שאַנעוועט אייער לעבן!

— זייט ווען זאָרגט אזוי פלעווע פארן לעבן פון רעוואָלוציאָנערן?
— נישט אין דעם גייט עס. לאַמיר לאָזן פלעווען אין א זייט. כ'קען אייך נאָר זאָגן, אז אומזיסט באַטראַכט איר פלעווען פאר אזא אכזר. איך חוזר איבער: די רעגירונג איז גרייט אייך שענקען דאָס לעבן...
— מיטן באדינגן?...

— יאָ, געוויס, מיט א באדינגן. אָבער פון א רייך־פאַרמעלן כאַראַקטער. איר האָט נישט געגעבן קיין שום דערקלערונגען. דאָס איז אייער רעכט. דאָס גיט אָבער צו א ספּעציפישן ניוואַנס אייער באַציונג צו דער רעגירונג, ניוואַנס, אזוי־צוזאָגן, פון גרינגשעצונג. לאַכט נישט; אזוי איז דאָס. איך חוזר איבער, איך לייג אייך נישט פאַר צו געבן דערקלערונגען. מען פאַדערט בלויז פון אייך צו באַשטעטיקן די ריכטיקייט פון דער כאַשולדיקונג, אפילו בלויז אין יענע פונקטן, וועלכע שטייען מחוץ פון יעדן ספק. אנערקענט זיך אלס מיטגליד פון דער קאמפּאַרנאָניזאציע — מער פאַדערט מען נישט און מען גארנאָמירט אייך אָפּ צושאפן דעם טויט־אורטייל. איר פארשטייט גאנץ גוט, אז מען שטעלט דאָ נישט פאר אייך קיין שום פאסטקע; כדי דאָס קריגס־געריכט זאָל אייך פאר־משפּטן זיינען דאָ גענוג באַווייזן אויך אָן אייער. מודה־זיין־זיך.

— קורץ און שארף: פאר אנערקענען זיך אלס מיטגליד פון דער קאמפּאַרנאָניזאציע לייגט איר מיר פאַר אזא גוטן פרייז. ווי דאָס לעבן? ביז היינט איז מיר נישט געווען קלאָר — דערקלערן זיך אלס אזא אָדער נישט. איצט איז מיר קלאָר: ניין!

— ס'ארא מאָדנע לאַנגיק!

— פארשטייט איר מיר: אויב איר גיט פארן דאָזיקן מודה זיין זיך אזא גוטן פרייז, הייסט עס, אז דאָס לייגט פאר אייך. און אויב דאָס לייגט פאר אייך, איז דאָך קלאָר, אז פאר אונז איז דאָס שעדלעך. איך ווייס נאָך נישט, אין וואָס דאָ גייט, צו וואָס איר דארפט דאָס האָבן. אפשר איז אייך איצט פשוט אומבאקוועם און עקזעקוציע — איך ווייס נישט. דערפאר אָבער ווייס איך איצט, וואָס פאר אונז איז נוצלעך און באקוועם.

דער שליה — ער האָט זיך ארויסגעוויזן אלס וויצע־דירעקטאָר מאַקאראָוו — האָט א שעה דריי עקשנותדיק אויפגעוויזן, אז „פארן וויל פון פאטערלאַנד, פאר וועלכן איר גיט אָפּ אייער לעבן“ בין איך דאָס מחויב צו טאָן און „נישט קריכן אין פעטליע“. פארענדיקט האָבן מיר דערמיט, אז „אויב מען דארף אפילו נישט קריכן אין פעטליע, דארף מען זיך אָבער פון איר אויך נישט ארויסדרייען“. דער דאָזיקער שמועס, ריכטיקער — פאַרשלאָגן האָט געצווונגען אויפצושפּיצן די אויערן. אז דאָ איז נישטאָ קיין פאסטקע, אז זיי נויטיקן זיך נישט אין מיין מודה־זיין־זיך, כדי מיך אויפצוהענגען — דאָס איז געווען קלאָר. הייסט עס, אז זיי דארפן עס צוליב עפעס אנדערש, וויל דער שכר איז שוין א צו גרויסער. איז דאָך קלאָר, אזוי ארום, אז דערוויל טאָר מען זיך נישט אנערקענען אלס מיטגליד פון דער קאמפּאַרנאָניזאציע. מען דארף אָפּוואַרטן און זיין אויף דער וואַך.

אין צוויי טעג ארום, שפעט אין אָוונט — ווידער דיזעלבע נעשיכטע. מאקאראָוו „באטראכט פאר זיין פליכט, צוליב דער נאָנטקייט פון געריכט און דער אנטשיידונג, איבערצוזורן זיין פרווה צו ראטעווען דאָס לעבן“.

— לאָמיר דאָס לאָזן אין א זייט. כ'ווייל אייך נישט באליידיקן — ס'קאָן זיין, אז איר פערזענלעך האָט נישט קיין שום הינטערכוונות. איר פארשטייט דאָך אָבער גאנץ גוט די גאנצע אויסזיכטסלאָזיקייט פון אייער מיסיע. צי דען איז אייך אויף אן אמת אזוי פרעמד די פסיכאלאָגיע פון א רעוואָלוציאָנער? נח גוט, איך וועל מאכן אן אויסנאם און זיין מיט אייך אָפּהארציק: מיר האָבן זיך ביידע צוזאמענגעטראָפּן ביי אזעלכע אויסערנעוויינליכע באדינגונגען. ווער ווייס אפּשר זענט איר אינדעראמתן אן ערלעכער מענטש. א פּסול אין דער משפּחה. אָבער קריצט זיך דאָס איין אין זכרון, איר זאָלט אין אייערע ווייטערדיקע באציאונגען מיט רעוואָלוציאָנערן נישט פארלירן קיין איבעריקע צייט. איר, אין אייערע דעפארטאמענטן, זענט אויפריכטיק איבערצייגט, אז מיר גייען אין דעה רעוואָלוציע סתם אין דער וועלט אריין; ווער צוליב ליינשאפט, ווער צוליב דער מאָדע, ווער צוליב דער אויסרעכנונג אויף אומבאשטראָפּטקייט, ווער סתם צוליב לייכטזיניקייט א. א. וו. איר פארשטייט נישט, אז א דערוואקסענער, באווסטזיניקער מענטש, וועלכער רייסט איבער מיט זיין גאנצער פארגאנגענהייט און ווארפט זיך אריין אין דער רעוואָלוציע, — לייזט באווסטזיניק די פראגע פון זיין גאנצן לעבן. איבעררייסנדיק מיטן אלטן לעבן און אריינגייענדיק אין גייעם — עקזיסטירט פאר אים מער גארנישט מ'הוצן דאָזיקן נייעם לעבן. קאמפּראָמיסן מיטן געוויסן פלעגט מען מאכן דאָרט, אין אלטן לעבן. אין נייעם ווערן זיי נישט געמאכט; דערפאר איז מען דאָך טאקע אוועק אין נייעם לעבן. בדי פטור צו ווערן פון די קאָמפּראָמיסן. צי עס ווארט אויף אונז אין נייעם לעבן א דעפוטאטן-בענקל אין פארלאמענט, פארשיקונג קיין סיביר אָדער די תּלית — גלויבט מיר, אז מיר טראכטן וועגן דעם גאנצן ווייניק, ווייל מיר גרויסן פאר זיך צו דאָס לעצטע.

דער קריטעריום פון אונזערע האנדלונגען איז פאר אונז בלויז איינס — נעמט זיך עס אריין אין זינען — דער וויל און די אינטערעסן פון ארבעטנדיקן פּאָלק, אין דער פּאָרם, נאַטירלעך, ווי אזוי מיר פארשטייען דאָס, ד.ה. דער וויל און די אינטערעסן פון דער רעוואָלוציע. דער קריטעריום פון די רעגירונגס-האנדלונגען איז פונקט א קעגנזעצלעכער: גוט איז אלץ, וואָס עס איז שלעכט פאר דער רעוואָלוציע. מיר און איר — דאָס זיינען צוויי אייביק-פיינטלעכע לאַגערן. מיר האָבן נישט און קענען נישט האָבן קיין געמיינזאמע אינטערעסן. אונזערע אינטערעסן זיינען פיינטלעך און קעגנזעצלעך איינע די צווייטע. הייסט עס, אז דאָס, וואָס איז גוט, נוצלעך, באקוועם פאר אייך — איז שלעכט, שדלעך און אומבאקוועם פאר אונז.

— אייך איז צוליב עפעס נויטיק מיין דערקלערונג, אז איך געהער צו דער קאמפּראָגראַנזאציע — און דאָס אליין איז שוין גענוג פאר א רעוואָלוציאָנער, נישט צו אַיילן זיך מיט אזא דערקלערונג. מיר נעמען נישט אָן דאָס לעבן פון פלעוועס הענט, און בכלל פון קיין שום „פיינטלעכע“ הענט. און נאָך א זאך איז דאָ דערביי. איך בין א ייד. איר, און אייך די אלע, וועלכע זיינען גענוג נאָריש אייך צו גלויבן — פּאַרזיכערן, אז די יידן באַמיען

זיך אויסצומיידן די געפאר, אז צוליב פהרנות מיידן זיי אויס די תלית.
נו גוט! מען וועט אייך געבן די מעגלעכקייט צו זען א ביישפיל פון „ידישער
פהרנות“! איר זאגט, אז יידן קענען בלויז בונטעווען? וועט איר זען, צי זיי
קענען שטארבן. זאגט אייער פלעווען: מיר האָבן נישט וועגן וואָס צו דינגען זיך.
צונויפרעדן זיך. זאָל ער טאָן זיין זאך: איך האָב דאָס מייניקע געטאָן!...

שפעט ביינאכט האָט מען מיך צוריק אָפגעפירט אין דער צעלע.
אין לאַנגן געוועלכטן קאָרידאָר הערשט א אימהדיקער, שטיקנדיקער
האלב-הושך. די טריבע לעמפלעך שימערירן קוים. שטייגן, שטייגן, שטייגן!...
און אלע צוגעשלאָסן. און אין יעדער שטייג פייניקט זיך א יונגע נשמה, וואָס
ווערט אין דער דאָזיקער האַלב נאכטיקער שעה געדריקט דורך געשפענסטער,
געשטיקט דורך קאָשמארן!... ווען וועט זי, ענדלעך, איינפאלן, דאָס דאָזיקע
הויז פון טרויער און צער, די קללה פון אונזער צייט!...

אָט איז שוין מיין שטייג. שטייג וויגט זיך דאָס פלעמל פונם ליכט,
ווארפנדיק ריזיקע שאַטנאָס אויף די ווענט. די מיר קלאַפט, דער שלאָס קנאקט.
ביסט ווידער אַליין מיט דיניע געדאנקען, מיט דיניע ספקות. וואָס קומט
פאָר — אויף דער פרייז? וואָס באדייטן מאַקאראָווס עקשנותדיקע צורעדענישן?
וואָסערע נעצן שפינען זיי דאָרט ווייטער? פילנדיק, אז מען איז פון אלע זייטן
ארוםערנינגלט מיט פאסטקעס, הויבט מען אָן אכטונג צו געבן אויף יעדן
אייגענעם טריט, אויף יעדן אייגענעם וואָרט.

איינס, לכל הפחות, איז קלאָר: אינגיבן וועט זיך אלץ ענדיקן. אין א פאָר
טעג ארום וועט מען מיר איבערגעבן דעם באשולדיקונגס-אקט, דערנאָך — דאָס
„געריכט“. צו וויינאכטן וועט שוין אלץ זיין גרייט. אויך איך דארף זיך צוגרייטן!...

ק א פ י ט ל ז ע ק ס

די טעג האָבן ווידער גענומען פליסן. א פיינלעך ווארטן, און א פילשטענדיג
קע, באאומרויקנדיקע איזאָלירטקייט. עס איז קלאָר, אז עס איז אנטשטאנען
עפעס א קאָמפליקאציע, עס איז עפעס פאָרגעקומען. אָבער וואָס?! אין דער דאָ-
זיקער אומזיכערער שטימונג זיינען פארגאנגען העכער צוויי חדשים! ערשט
שפעטער, נאָכן פארלאָזן שליסלעכבורג, האָב איך זיך דערוואוסט, אז עס האָט זיך
„פארהאקט“ צוליב פאָלגנדיקער סיבה:

אין אונזער פראָצעס זיינען נישט געווען קיין שום באווייזן, וואָס זאָלן
שטאמען פון דער זשאנדארמערע גופא. עס זיינען בלויז געווען די דענוציא-
ציעס פון גרינאָרעוון און קאטשוראן. לויטן „געזעץ“ האָבן פאָליטישע פראָ-
צעסן פאָלגנדע פראָצעדור: 1) צוערשט ווערט געפירט א זשאנדארמישע אויס-
פאָרשונג. אויב נאָך דער פארענדיקטער אויספאָרשונג קומט די פאראַרדונג פון
פראָקוראָר פון אַפּעלאַציע-געריכט איבערצוגעבן דעם ענין אין „געריכט“, פירט
קורס-יל דורך דער אויספאָרשונגס-ריכטער א אויספאָרשונג. אונזער ענין דארף,
אזוי ודרום, איבערגיין צום אויספאָרשונגס-ריכטער.

פלעווע אָבער איז געווען קעגן דעם, ווייל ער האָט — מיט רעכט — מורא

1) לעצטנס, דאכט זיך, האָט מען דאָס „פאריינפאכט“.

געהאט, אז די אויספאָרשונג וועט נישט זיין אימשטאנד צונויפצואמלען די מינדעסטע באווייזן, אדרבה, ביי א קאָנפּראָנטאציע און קרייץ־פּארהער וועלן זיך פאנאדערפאלן אלע אויסטראכטענישן פון גרינגאַריעוון און קאטשוראן, וואָס אין זייער לינגערשיקייט און אומגעלומפערטקייט האָט נישט געספּקט די רעגירונג גופא. האָט מען צוגעטראכט זייער א כאראקטעריסטישן אויסגאנג פארן פלעך וועשן פּעריאָר: מען האָט באשלאָסן נישט דורכצופירן קיין אויספאָרשונג, אין איבערשיקן אין קריגס־געריכט בלוז די זשאנדארישע אויספאָרשונג.

דאָ איז אָבער געשען א קלייניקע שטרויכלונג. מען דארף אויפּמערקזאם מאכן, אז דאָס איז פאָרגעקומען אין דער „פאר־קאָנסטיטוציאָנעלער“ צייט, ווען די „געריכטן“ זיינען נאָך נישט געווען אזוי פּרעך, ווי היינט. דאָס געריכט, בא־קומענדיק די אויספאָרשונג, איז געוואָרן אויסער זיך פון „פלעוועס הוצפה“, ווי עס האָט זיך אויסגעדריקט איינער פון די ריכטער, און האָט אָפּגעשיקט דעם גאַנצן ענין צוריק, פאָרשלאָגנדיק דורכצופירן די פּרעווענטיוו־אויספאָרשונג, וואָס דאָס געזעץ זעט פאָרויס. דאָס איז געווען די סיבה פון מאקאראָווס באַזוך ביי מיר. דעם אויספאָרשונגס־ריכטער האָט מען, נאטירלעך, נישט געקאָנט איבער געבן דעם ענין, ווייל ער וואָלט זיך פאנאדערגעפאלן ווי טרוקענער שטויב. כדי צו ראטעווען דעם פּראָצעס, האָט מען באשלאָסן באַדאי אָפּצושאפן דעם טויט־אורטייל, אבי צו באקומען מיין מודהזיין־זיך אין געהערן צו דער קאמפּליקאציע־ניזאציע. ערשטנס וואָלט דאָס געווען באווייגן דעם געריכט אָנצונעמען דעם ענין אן אויספאָרשונג, נעמענדיק אין באטראכט דעם באשולדיקטנס מודהזיין־זיך, און צווייטנס וואָלט דאָס געווען זיין א אומדירעקטע באשטעטיקונג פאר דער ריכטיקייט פון גרינגאַריעווס און קאטשוראס דענוציאציעס אויך בנוגע די איבריגע באשולדיקטע.

צוליבן זוכן אן אויסוועג האָט זיך דער ענין פארצויגן. סוף־כל־סוף האָט זיך דאָס געענדיקט דערמיט, וואָס די הערן מיניסטאָרן האָבן זיך דורכגעשמועסט מיטאנאנדער און איבערצייגט דעם קריגס־געריכט אָנצונעמען דעם ענין מיטן מאטעריאל בלוז פון איין אויספאָרשונג. דאָס האָט אָבער געפאָדערט א שטיקל צייט.

דעם 4טן פעברואר ברענגט מען אריין די קליידונג: אָנטאָן זיך! איך האָב געטראכט, אז ענדלעך האָט מען באווייליקט א באזוך און עס וועט אפשר געלויב גען כאָטש דורך א רמז דערוויסן זיך, פארוואָס די זאָרגעוודיקע מאכט האָט פאר געסן אין מיר. מ'פירט מיך אבער ניט אין באַזוך־צימער (אין פעטראָפאָול־אָווער פעסטונג קומען פאָר די זעאונגען הינטער צוויי קראטעס), נאָר אין דער וווינונג פון פארוואַלטער. צי דען גיט מען א פּערזענלעכע זעאונג?
עס עפנט זיך די טיר, און אין דער ערשטער מינוט באגרייף איך גאַרנישט, וואָס דאָ קומט פאָר. עפעס גאַרגאַר א יום־טוב־דיקער גענעראַל, עפעס הויכע באַזאַמטע, ציווילע אין פּראָצעס

גאָר גיך ווערט דער ענין אויפגעקלערט: דאָס איז געקומען צופאָרן דער פאָרזיצער פון קריגס־געריכט איבערצוגעבן דעם באשולדיקטנס־אקט; אויך די פארטיידיקער זיינען דאָ; צווישן זיי קאראכטשעווסקי, וועלכער איז איינגעלאָרן געוואָרן מיט מיין הסכם. דער פאָרזיצער קלערט עפעס אויף אומגעוויינלעך לאנג.

און אומגעוויינלעך פייערלעך, אויפן סמך פון וואָסערע „געזעצן“ דער ענין איז איבערגעגעבן געוואָרן דעם שטאנדגעריכט, רעכנט אויס אלע רעכט פון די באַד-שולדיקטע, דערביי ווייזט זיך ארויס, אז זיי זיינען אויסערגעוויינלעך צאָלרייך, זיי האָבן אפילו דאָס רעכט ארויסצורופן עדות אין משך פון 24 שעה.

איך ווארט מיט אומגעדולד, די דאָזיקע קאָמעדיע זאָל זיך שוין ענדיקן און איך זאָל פארבלייבן אונטער פיר אויגן מיטן פארטיידיקער — דעם איינציקן לעבעדיקן מענטשן, נישט פון פיינטלעכן לאַגער, וואָס האָט רעכט דערויף.

נאָך לאַנגע פיינלעכע צערעמאָניעס מאכט זיך צו די טיר פון דער צעלע, און מיר בלייבן זאלבעצווייט, בלויז זאלבעצווייט! (2).

— פלעווע איז נאָך ביי דער מאכט? ער לעבט?

— יאָ. עס זיינען אָבער דאָ גרויסע נייעס: איר ווייסט, אז עס איז דער-

קלערט געוואָרן א מלחמה?

— א מלחמה?! מיט וועמען?

— מיטן יאפאן. אונזערע קרויצערס ווערן אויפגעריסן, מיר לידן

שוין מפלות!...

— צווייטע קרימער קאמפאניע? פאָרט-ארטור — סעוואסטאָפאָל?

„עקס אָריענט לוקס“?

— עס ווייזט אויס אזוי.

— און ווי זעט אויס דאָס לאַנד, ארומגעכאפט מיטן פאטריאָטישן טשאַר,

דייסט זיך צו פארייניקן מיטן „רעגירנדיקן פירער“?

— נו, געוויס, אָן דעם גייט עס נישט. אלץ אָבער איז באדייטער אויפגע-

בלאָזן און קינסטלעך. די מלחמה איז נישט פאָפולער. קיינער האָט זי נישט דער-

ווארט און קיינער וויל זי נישט.

מאָדנע! דאָ, אין דער האַלב-טונקעלער צעלע פון פעטראָפאָולקאָווער פעס-

טונג, איז מיטאמאָל געוואָרן אזוי קלאָר דאָס, וואָס די, וועלכע האָבן איבערגע-

לעבט די געשעענישן אין לעבעדיקן לעבן, האָבן עס געזען אומקלאָר און פאר-

געפלט. עס האָט זיך געשפירט, אז עס רוקט זיך אָן עפעס אומגעהויער גרויליקס,

עפעס אומענדלעך שווערס, עפעס אומענדלעך טרויעריקס, אָבער אז דאָס וועט

שפילן פארן לאַנד די ראָל פון יענעם דונער-קראַך, וועלכער וועט אויפנעקן די

שלאָפנדיקע, וואָס וועט צערייסן און אויף אש פארברענען דעם פאָרהאנג, וואָס

באהאלט אויס פאר דער מערהייט פון לאַנד דעם עצם וועזן פון זעלבסטטהער-

שערישן רעזשים. און ווען ער וועט ווערן אָפגערעקט און וועט שטיין פארן לאַנד

אין זיין אמתער געשטאלט, וועט עס זיך פארשעמען און וועט ארומגעכאפט

ווערן מיט גרויל בלויז ביים געדאנק, אין וואָס עס האָט געגלויבט און אויף וואָס

עס האָט געלייגט האָפנונגען...

אונזער שמועס האָט זיך לאַנג געדרייט ארום די געשעענישן, וואָס וויקלען

זיך פאנאנדער, און לגבי וועלכע אונזער „ענין“, ד. ה. דער פראָצעס, זעט אויס

(2) נישט רעכעננדיק יענעם דריטן, וועלכער הערט, נאטירלעך, אונטער ביי

דער טיר — עס זאָל דערפילט ווערן דאָס געזאָגטע אין דער יעוואנגעליע: „דאָרט,

זוו צוויי האָבן זיך פארזאמלט אין מיין נאָמען, בין איך א דרנטער צווישן זיי“.

אזוי קליין, אומבארדייטנדיק. איצט, זאגט מען, איז קאראביטשעווסקי רעכטער געווארן און האָט זיך אָפּגערוקט פון פּאָליטישן לעבן. איך מוז אָבער זאָגן, אַן אין אונזער פּראָצעס האָט ער זיך די גאַנצע צייט געהאַלטן איידל און מוטיקט די פליכט, וואָס ער האָט גענומען אויף זיך, צו פארטיידיקן נישט א פּערזאָן. נאָר די זאך, וועלכע די דאָזיקע פּערזאָן האָט געדינט, — די דאָזיקע פליכט האָט ער געוויסנהאפט דערפילט.

מיר האָבן אָפּגערעדט, אז קודם־כל וועל איך זיך באַקענען מיטן באשול־דיקונגס־אַקט, און מאַרגן וועלן מיר רעדן וועגן ענין. ארויסצורופן עדות מצד דער פארטיידיקונג האָב איך זיך אָפּגעזאָגט.

ק א פ י ט ל ז י ב ן

דער באשולדיקונגס־אַקט פון אונזער פּראָצעס איז צונויפגעשטעלט געוואָרן ביי ספּעציפישע באדינגונגען און האָט פארפּאָלגט ספּעציעלע צילן. פאר מיר האָט מען דאָס אפילו נישט אויסבאהאַלטן, ווייל זיי האָבן מיך באַטראַכט אלס אן „אויסגעשפּילטן“, וועלכער וועט אלע סודות מיטגעמען אויף יענער וועלט; מיט אזא מענטשן קאָן מען ויין אָפּנהאַרציק און אנטפלעקן פאר אים דאָס, וואָס מען באַמיט זיך אויסצובאהאַלטן פאר יעדן „נישט־שטערבלעכן“. באַזונדערס אָפּנהאַרציק איז געווען מאַקאַראָוו און טייִלזוויי אויך טרוסעוויטש, אָבער דער לעצטער צוליבן פארלאנג מיך צו קרענקען.

סיפּיאַנינס דערמאָרדונג האָט אויף זיי, לויט זייער אייגענער דערקלערונג, געמאַכט דעם איינדרוק פון א דונער.

אַלע האָבן זיך פארלוירן. די מורא און די פארלוירנקייט זיינען נאָך שטאַרַקער געוואָרן צוליב דער פּולשטענדיקער געהיימיספּולקייט און דעם פעלן פון מינדסטן שפור. נישט געקוקט דערויף, וואָס דער פּאָליציי־דעפּאַרטאַמענט האָט דעלעגירט אלע זיינע זשעניען, צוזאַמען מיט טרוסעוויטשן, איז גאַרנישט נישט געלונגען אויפצודעקן. אָן שום רעזולטאַטן פאר זיי איז דורכגעגאַנגען אויך דער אַטענטאַט אויף אָבאַלענסקין און שוין גאָר „סקאַנדאַליעו“ איז געווען די דערמאָרדונג פון באַגראַדאָוויטשן, וווּ מען האָט אפילו נישט באַוווּזן צוצוציען צו פאראנטוואָרטלעכקייט די אוממיטלכאַרע אויספירער.

אָבער שוין נאָך די ערשטע צוויי טעראָראַקטן האָט מען, — ווי באַקאַנט, — אין א טייל רעאַקציאָנערער ליטעראַטור זיך באַמיט אָפּצושוואַכן דעם איינדרוק, באַמיענדיק זיך אפילו אויפצוווויזן, אז סיפּיאַנינס דערמאָרדונג איז געווען די ארבעט פון ס. באַמאַשאָוס פּערזענלעכער איניציאַטיוו.

נישט זייענדיק אימשטאַנד אויפצודעקן די „וואָרצלען און פּעדים“, האָבן די פירער פון דער אויספּאַרשונג אויף די אָנפּראַגן און פּאַרוורפּן פון אויבן, פאַרלעגן געענטפּערט, אז עס זיינען בכלל נישטאָ קיין וואָרצלען און קיין פּעדים, אז דער גאַנצער ענין איז נישט ווערט קיין אויסגעבלאָזן אוי, אז אלע פארטייען זיינען קעגן טעראָר, א חוץ א הייפל פּערזאָנען, וועלכע האָבן נישט קיין שום פארבינדונגען מיט דער מאַסע, אלס באַשטעטיקונג האָבן זיי געבראַכט ציטאַטן פון אייניקע ביו גאָר „איבערצייגנדיקע און גאַנץ־ריכטיקע“ אַנטײַ

טעראריסטישע ארטיקלען.*

ס'איז אזוי לייכט אנהויבן גלויבן אין דעם, וואָס עס ווילט זיך! לכּל־הפחות מאַכן אַן אָנשטעל, אד מען גלויבט. די גאַנצע מי פון דעפארטאמענט איז דאן געווענדעט געווען דערפיר, צו באווייזן, אז די טעראריסטישע אקטן זיינען נישט קיין רעזולטאַט פון דער קאמפּוּטימאָנ, וואָס האָט ברייט ארומ געכאַפט די מאַסן צוליב די אכזריותן פון דער רעגירונג, — א שטימונג, וואָס מוז וואָס ווייטער אלץ שטאַרקער ווערן; נאָר א רעזולטאַט פון חוצפה און שלעכטן ווילן פון עטלעכע פּערזאָן, זעלבסטפארשטענדלעך, אד יידן, וועלכע פאנגען נאאיווע, אומדערפארענע בחוריםלעך.

אין די „ספּערן“ האָט מען מיט פארשטענדניש אויפגעכאַפט די דאָזיקע אנשוואונג און — דער אַפעטיט קומט מיטן עסן! — נישט ווילנדיק אין אויפ'ן געקומען דער געדאַנק, אז עס וואָלט נישט געשאַרט צו לאַנסירן אין דער עפנטלעכקייט דעם דאָזיקן „געזונטן קוק אויף דער עצם זאך“.

מען האָט דאָס איבערגעגעבן טרוסעוויטשן — דעם מייסטער אויף אזעלכע זאַכן. מען האָט באאַרבעט און ווי געהעריק אינסטרואירט גרינגאָריעוון און קאַ-טשורא, מען האָט דיקטירט געהעריקע, „אָפּנהאַרציקע“ דערקלערונגען און פון זיי פאבריצירט א באשולדיקונגס-אַקט, וועלכן מען האָט ברעה געהאַט אָפּצו-דרוקן אין „פראוויטעלסטוועני וועסטניק“. די „ספּערן“ האָבן שוין פון פאָרויס פאָסמאַקעוועט די מפה פון דער „קראַמאַלע“ און — טרויאומפירט. אין געריכט אָבער איז גלייך, אָן שום ספק, קלאָר געוואָרן די גאַנצע לינגערישקייט און נאַרישקייט פון גרינגאָריעווס דערקלערונגען; קאַטשורא האָט א סך פון זיינע דערקלערונגען צוריקגעצויגן, מיט איין וואָרט, עס איז קלאָר געוואָרן, אז נישט אלץ איז אזוי פשוט, ווי דאָס שטעלט פאָר דער פאָליציידעפארטאמענט, און אויב מען האָט גאָרנישט אנטדעקט, איז דאָס אפשר געשען דערפאַר, ווייל די „וואָרצלען און פּעריס“ זיינען געווען גוט באַהאַלטן, און קאַטשורא און גרינגאָ-ריעו ווייסן נישט קיין שום וויכטיקס.

די מיינונגען וועגן איינדרוק פון באשולדיקונגס-אַקט זיינען געווען גער-טיילט. אפיקורסים האָבן גערעדט, אז עס קאָן חסדישלום געשען א מכשול און די „דעמאסטידונג“ וועט זיך ענדיקן דערמיט, וואָס אויף מלוכהשע מיטלען וועט מען אָפּדרוקן אומלעגאַלע ליטעראַטור. סוף־כל־סוף האָבן זיך אלע גער-אייניקט אויף דער דאָזיקער מיינונג און ס'איז באשלאָסן געוואָרן נישט נאָר נישט פארעפנטלעכן דעם באשולדיקונגס-אַקט, נאָר בכלל פארשווייגן דעם גאַנצן פּראָצעס; און דער רעזולטאַט איז געווען א פינאַל, וואָס איז איינציק-אַרטיק אין זיין מיין; אפילו דער אורטייל איז נישט אָפּגעדרוקט געוואָרן!

אָט דאָס איז די באדייטונג און דער כאַראַקטער פון באשולדיקונגס-אַקט פון איין זייט. פון דער צווייטער זייט איז ער געווען א לעבעדיקער און בולטער דאָקומענט פון צוזאַמענברוך פון א שוואַכער מענטשלעכער נשמה, וועלכע פאַלט אַרײַן, — ארומגעכאַפט פון פאַרלאַנג ארויסצווייסן זיך אויף דער פּריי, מילדערן די דראָגעריקע פאַרזאַנטוואָרטלעכקייט, — אין די דערפאַרענע הענט

(* טרוסעוויטש האָט פאַרפאַסט א ספּעציעלן מעמאָראַנדום, וועלכער אין ביינעלייגט געוואָרן צום 6-טן באַנד פון אונזער פּראָצעס.

פון די הערן טרוסעוויטשעס; זיי פארפלאַנטערן זייערע קרבנות שנעל און געשיקט פון אלע זייטן און פארוואנדלען זיי אין לינגערס, אינסינוואטאָרס און פאררעטער. אָבער ביי דעם אלעם איז זיך לייכט פאַרצושמעלן יענעם אומגעהויער־שווערן איינדרוק, וועלכן דער באשולדיקונגס־אקט האָט געמוזטן מאַכן די ערשטע צייט אויף די יעניקע, קעגן וועמען ער איז געווענדעט געווען, קיין איין גרויסער פראָצעס באגייט זיך נישט אָן פאררעטער. אין פראַך צעסן, ווו עס זעט זיך פאָרויס א תליה, קאָן מען, ווארשיינלעך, נישט דער גרייכן, אז אלע זאָלן מיט דער זעלבער פעסטיקייט דערגיין ביזן סוף. אָבער ווי איר זאָלט דאָס נישט וויסן טעאָרעטיש, קאָן זיך פאָרט קיין שום זאך נישט גלייכן מיט דער פּיין, ווען אויף אייער פראָצעס געפינט זיך א פאררעטער. הגם די זשאנדארמערע האָט זיך כאַמיט אויסצובאהאלטן אירע אלע קונ־ציקע שפּיצלעך, וואָס טראָגן דעם נאָמען „אויספאַרשונג“, האָט זיך אָבער ארויסגעוויזן, אז אויך פאר זיי איז „נישטאָ קיין שום געהיימעס, וואָס זאָל נישט ארויס אויף דער ליכטיקער שיין“. לאַפּוכין און טרוסעוויטש האָבן פאַר־זיכערט, אז אויב איך וועל נישט געבן קיין דערקלערונגען, וועל איך זיך נישט באַקענען מיט די אויספאַרשונגס־אַקטן. אָבער נאָכן באַקומען דעם באשולדי־קונגס־אקט, ווען איך בין אַריבער אין רשות פון קריגס־געריכט, האָב איך גע־שיקט א מעלדונג, אז איך וויל דורכקוקן דעם „אויספאַרשונגס־מאַטעריאַל“, און מען האָט מיר אים תיכף צוגעשטעלט. זיבן ריזיקע בענדער! גרויסע געטער, וואָס איז דאָרט אלץ נישט אריינגעבראַקט געוואָרן? בנאמנות — „אויב דאָס איז נישט קיין שווינדל, איז דאָ דאָ אלץ“. אפילו א ריכטער, וואָס האָט מיר געוויזן די אקטן, האָט זיך נישט געקאָנט אָפהאַלטן פון א שמויכל און פלעגט האָפּנונגסלאָז אוועקמאָכן מיט דער האַנט, ביים בלעטערן דעם „אויספאַרשונגס־מאַטעריאַל“.

דאָ האָב איך זיך אויך באַקענט מיט די „אָפּנהארציקע דערקלערונגען“ פונם בעל־תשובה קאטשורא. דאָס צעמל איז געשריבן נישט מיט זיין האַנט, עס איז אָבער אונטערגעשריבן דורך אים (קאטשורא קאָן גוט שרייבן; גע־שריבן אפילו פערזן). דער סטיל איז פון רעגירונגס־הכחשות. גלייך אין דער ערשטער דערקלערונג פון דער שליסל־בורגער פעסטונג רופט ער מיך שוין אָן ביי דער אמתער פאמיליע, הגם ווייטער ווייזט ער אליין אָן, אז ער האָט אפילו מײן צונאָמען נישט געוויסט.

אַ גאַנצע ריי פולשטענדיק זינלאָזע און אומגעלומפערטע דערקלערונגען וועגן מענטשן און גרופעס, מיט וועלכע איך האָב זיך קיינמאָל נישט געטראָפן און כ׳האָב נישט געהאט די מינדסטע פאַרשטעלונג וועגן זייער טעטיקייט.

דעם זעלבן — אָבער נאָך זינלאָזערן — כאַראַקטער האָבן געטראָגן גרי־גאַריעווס דערקלערונגען, וואָס האָבן פאַרנומען ביי הונדערט בויגנס געדיכט־באַשריבענעם פאַפּיר. אין ביידנס אויפקלערונגען האָבן זיך געפונען ענטפערס אַבסאָלוט אויף אלץ און וועגן אלץ, וואָס עס טוט זיך אין דער פאַרטיי. היות אָבער די דאָזיקע מענטשן האָבן די מינדסטע פאַרשטעלונג נישט געהאט וועגן 9־צענטל פון דער פאַרטיי־טעטיקייט, איז קלאָר, אז דער געניאלער טרוסעוויטש האָט געשטעלט פראַגן! און אליין אויף זיי געגעבן ענטפערס.

עס איז זיך לייכט פאַרצושמעלן, סארא „רייכער“ מאַטעריאַל עס האָט

זיך באקומען. אבער, א ווייל דער זשעני האָט באַקומען אַן אָפּשניט פאַר זיין גירדיקייט. ער האָט אזוי סײַל געוואָלט אַרויסבאַקומען פֿון זײַערע „אַפּנהאַרציקע“ דערקלערונגען, אַז סױבאַלסױף האָבן די דאָזיקע לעצטע פאַרלוירן יעדן ווערט אפילו פאַרן פּאָליצײַדעפּאַרטאַמענט, ווייל אַלץ איז אויף אַן אומגלױבלעכען אָופן פאַרפּלאַנטערט געוואָרן.

ק א פ י ט ל א כ ט

דער פּראָצעס איז באַשטימט געווען אויפן 18-טן פעברואַר. כּרי פּאַר שפּאַרן צו פירן אהין און צוריק פֿון קרויגסגעריכט, האָט מען די זיצונגען אַריבערגעטראָגן אין בנין פֿון קרויזגעריכט; און אונז האָט מען באַשלאָסן אַריבערצופירן אין פּרעווענטיוואַרעסט.

דעם 17-טן אינדערפרי האָט מען דערלאנגט די קליידונג. אונטער א שטאַרקער שמירה האָט מען אַרויסגעפירט אויף יענער זײַט טױער. דאָרט שטייען פּינף קאָמשן. בײַ יעדער קאָמש צו אײן אָפּיציר מיט צוויי אונטערפּאַפּיצירן. מען פאַרקלאַפט די טירלעך, מען לאָזט אַראָפּ די שטאַרן און מיר פּאַרן צום שנעלן גערעכטן אין באַרטהאַרציקן געריכט.

אַנגעקומען אין פּרעווענטיוואַרעסט, וועלכער איז מיר פּאַרגעקומען — נאָך דער פעסטונג — ווי אַ גן־עדן. מען האָט מיך אײנגעקוואַרטירט אין אונז טערשטן שטאָק, אין אַן איזאָלירטן קאַרידאָר, צעלע נומ. 25.

מען דאַרף זיך גרייטן צו דער שלאַכט. כ'האָב שוין אויבן דערמאָנט, אַז ווען מײן ענין איז אַריבער פֿון די זשאַנדאַרן צום פּראָקוראָר פֿון אַפּעלאַציע־געריכט, האָב איך געשיקט אויף זיין נאָמען אַ פּרינציפּיעלע דערקלערונג — כּדי בײַצולײַגן צו די אַקטן און אַרײַנטראָגן אין באַשולדיקונגסאַקט — וועגן דער טעטיקייט פֿון דער פּאַרטיי און וועגן דער דאָל פֿון טעראַר אין איר. אין באַשולדיקונגסאַקט ווערט קורץ געזאָגט: דער און דער האָט זיך אָפּגעזאָגט צו געבן דערקלערונגען. ווען איך האָב, ביים באַקענען זיך מיט די אַקטן פֿון פּראָצעס, אױסגעדריקט דעם ווונטש צו זען מײן דערקלערונג, האָט דער ריכטער פּאַרווונדערט באַמערקט, אַז אין די אַקטן איז נישטאָ קײן שום דערקלערונג. דער פּאָליצײַדעפּאַרטאַמענט האָט, וואַרשיינלעך, נישט אײבערגעשיקט. „דאָס טרעפט מיט אים, — האָט ער בײַסיס באַמערקט, — האַט נישט נוסא חן געווען בײַ אים.“ האָב איך באַשלאָסן די עיקרדיקע טײל פֿון דער דערקלערונג אַרײַנעמען אין מײן רעדע,* אָבער די דאָזיקע טײל רעדע האַב איך פּאַר־שפּאַרט צו האַלטן, ווייל אויפֿן פּראָצעס האַט דער פּאַרויצער געמאַלדן, אַז די דערקלערונג איז צוגעשיקט געוואָרן און זי געפּינט זיך צווישן די אַקטן.

בייטאָג איז דערשינען קאַראַכטשעווסקיס געהילף ב. ט. באַרט (דער זון פֿון ג. א. לאָפּאַטין), מיר האָבן זיך אָפּגעשמועסט וועגן מאַרגנדיקן טאָג. ענדלעך איז ער אָנגעקומען — דער דאָזיקער לאַנגדערוואַרטעטער טאָג. אינדערפרי איז אַרײַנגעפּאַלן אַ גאַנצע כאַפּטע אויפּזעער און געהילפֿן. רעווידירט

* אין פּרילינג פֿון יאָר 1906 האָט עמציער אַרויסגעצויגן די דאָזיקע דערקלערונג פֿון אַרכיוו און זי אָפּגעדרוקט אין זשורנאַל „אַראַבעסקי“.

ביז נאך גרינטלעך. אין קאָרדאָר הערשט א טומל, טירן סלאפן. פון קאָרדאָר שרייט מען; „דעם 26-טן ברענג.“
— ביטע!

ארויסגעפירט אין קאָרדאָר, פארבייגעפירט די באראטונגס־צימערן און ארייני געפירט אין קאָרדאָר, וואָס פארייניקט דעם פּרעווענטיוואַרעמט מיטן געריכט. צען זשאַנדארן, — אין יום־טובדיקע אונטערמען שטייען אויסגעשטעלט אין אַ ריי, אייניקע אָפּיצירן. מען שטעלט מיר צווישן די זשאַנדארן. ביים עק שטייט שוין וויצענפעלד. אַזוי, דאָס איז ער! איך האָב אים נישט געקענט לויט דער פּאַמיליע און בשום אופן נישט געקאָנט זיך דערטראַכטן, וועמען קאָמט שורא האָט דענוצירט און ארויסגעשטעלט אלס זיין פּאַרפירער. פּאַריקן יאָר האָב איך זיך איינמאָל געטראָפּן מיט אים וועגן ענין פון דער יעקאַטרינאַ־סלאָווער טיפּאָגראַפיע. צו דער קאַמפּאַרנאַנזאַציע, אויף וויפיל איך האָב געוויסט, האָט ער נישט געהאַט די מינדסטע שייכות. וויצענפעלד איז גע־שטאַנען צווישן די זשאַנדארן מונטער, פּאַרוואַרפּנדיק דעם קאַפּ אַהינטן. מיר האָבן זיך קוים באַגריסט — און שוין פירט מען 5. א. רעמייאַניקאָוואַן. פאַר איה האָט די גאַנצע צייט באַזונדערס ווי געטון דאָס האַרץ. דאָס איז געווען אַ באַ־שיידענע טוערין, וואָס איז גרייט געווען שווייגנדיק, אומבאַמערקט אָפּצוגעבן דאָס לעבן פאַר דער זאָך. אין דער קאַמפּאַרנאַנזאַציע האָט זי נישט גענומען קיין אַנטייל, אָבער דעם אויסוואַרף גרינגאַרעוון, און באַזונדערס זיין ווייב איז צוליב געפּעס איינגעפאַלן אָנצורעציילן אויף איר נישט געשטוינגס און ווייב נישט געפּלוינגט, און מען האָט זי צוגעצויגן צום פּראַצעס, מיט דער געפּאַר, לבל־הפּחות, פון שליסלבורג. די גאַנצע צייט האָט זי זיך געהאַלטן פּעסט און מוטיק. אַט פירט מען אויך גרינגאַרעוון. די אויגן קוקן אין אַ זייט, דאָס פנים איז בלייך, אומרואיט.

די וואָך שטעלט זיך אויס. עס פּאַלט די קאַמאַנדע: „שווערן ארויס!“ עס דערהערט זיך דער קלאַנג פון שווערן, און נישט ווילנדיק ציטערט מען אויף. „רע־עכטס!“ מאַרש פּאַרויס!

עס קראַכט אַ בלינדע אייזערנע טיר, וואָס עפּנט אויף אַ וועג אין שמאַלן טונקעלן קאָרדאָר, וואָס פירט אין זיצונגס־זאָל. אונטער די געוועלכן הילכן שטאַרק אָפּ אומצאָליקע טריט, עס קלינגען שפּאַרן. דער נאַנצער ריזיקער קאָרדאָר איז פול מיט זשאַנדארן, פּאַליציי און שפּיאָנען. גייסט ווי דורך פּיינטלעכע שפּיצרוטן, אָבער אלס געפּאַנגענער שפּירסטו זיך נישט.

* * *

געוויס, דעם פּראַצעס האָט מען קאָליע געמאַכט; פּונדעסטוועגן „ברויזט די נשמה און רייסט זיך צו דער שלאַכט“. פליסט מיטן געדאַנג אַהין, אין יענעם זאָל, וווּ דו וועסט זיך אינגיכן צונויפּטרעפּן פנים אל פנים מיט דער דאָזיקער הערשנדיקער קליקע. וועסט זיי שליידערן אין פנים אריין ווערטער, פּאַרסמטע מיטן ברענענדיקן גיפּט פון פּאַלקס־האַס, וועסט זיי זאָגן אויפן קול דאָס, וואָס זיי האָבן נישט געוואָלט הערן, ווען מיר האָבן דאָס גערשרט דאָרט, אויף דער פּריי.

דא האָבן מיר זיי אין אונזערע הענט, דאָ וועלן מיר זיי צווינגען צו הערן? די שטימונג שטיינט אלץ העכער און העכער... גייסט ארויף אויף דער באשולדיקונגס־באנק, ווי אויף אַ טריבונע.

הויכסט אָן באַטראַכטן דעם זאָל. נעבן אונז — די פארטיידיקונג. קעגן איבער אונז, אויף די ערטער פון די געשווירענע האָבן זיך באַזעצט „ראַנגען“. אין זאָל — זשאַנדארן, זשאַנדארן און זשאַנדארן. קיין איין אינטעליגענט, גייסטיק פנים. נישט קיין מיטגעפיל, נישט קיין שנאה, נישט קיין פארביטערונג. בלויז נייגיר: א צעקראַכענער, קאַלטער נייגיר פון קליינבירגער.

אין דער נשמה גנבענען זיך אריין פוסטקייט און נידערגעשלאַנגקייט. די שטימונג הויכט אָן זינקען. אַט־אַדי זיינען די פיינט? מיט די־א דארף מען דאָ קעמפן מיטן וואָרט קלאָר מאַכן אונזער גערעכטיקייט?

מען האָט פאר זיך קאַלטע, גלייכגילטיקע מענטשן, וואָס זיינען געקומען אין „געריכט“ לויט דער פליכט פון זייער דינסט און טרויעמען בלויז וועגן דעם, דאָס ס'זאָל זיך אלץ ענדיקן וואָס שנעלער. ווי אזוי קען מען דאָ רעדן? פאר וועמען רעדט מען דאָ?!...!

עס הויכט זיך אָן די נאָרישסטע, אומענדלעכע קריגס־יורדישע קאָמעדיע. דער פאָרזיצער — באַראָן אַסטען־סאַקען — פראַוועט די „הייליקע עבודה“. די „ריכטער“ לאַנגווייליקן זיך און מאַלן פערדלעך. דער פראָקוראָר — דער אומד שטערבלעכער פאָולאָוו — זיצט, ווי אַ סטאַטוע, מיט אַראַפגעלאַזטע וויעס, אָבער פון אונטער זיי גיט ער שאַרף אכטונג, ווי אַ טיגער, ער זאָל נישט אַרויס־לאָזן דאָס רויב און אין דער רעכטער צייט זיך אַרויפּוואַרפן אויפן קעגנער.

עס פאָדערן זיך אומגלויבלעכע אַנשטרענגונגען, כדי צו צווינגען זיך אַני טיילצונעמען אין פראָצעס. אויפן צונג הענגען, דאכט זיך, געוויכטער און מיט גרויס מי קוועטשט מען אַרויס פון זיך אַ וואַרט. ס'איז לייכט צו רעדן פאר פריינט, ס'איז לייכט צו רעדן פאר באַווסטזיניקע פיינט, אָבער די דאָזיקע אונפאַרמירטע, קאַלטע נשמות — סאַראַ פּיין צו רעדן פאר זיי!...

ק א פ י ט ל נ י ז .

אַלע באשולדיקונגען האָבן זיך דער עיקר געשטיצט אויף גרינגאַריעווס און קאַטשוראַס דערקלערונגען. גרינגאַריעווס האָט געמאכט אפילו אויף די „ראַנגעס“ א נעבענדיקן איינדרוק פון אַ מענטשן, וואָס איז צעבראַכן, פארקריפלט געוואָרן אין די הענט פון דער זשאַנדאַרמעריע. די גרעסטע טייל דענונציאַציעס פלעגט ער, א צוגעשפאַרטער צו דער וואַנט, תיכף צוריקציען און ווען נישט זיין שלעכטער, מלאַך־הגואל באַברישטשעוּ־פּוּשקין, וועלכער האָט אים עקשנותדיק געצוונגען אונטערצוהאַלטן זיינע דענונציאַציעס, וואָלט ער זיך געוועזט אָפּנהאַרציק מודה זיין, אז ער האָט דאָס אלץ אָנגעברייעט פון נאָרישקייט, פחדנות און אונטערן דרוק פון דער זשאַנדאַרמעריע.

ביזווייליקער און עקלהאַפּטער איז געווען זיין פרוי — יורקאַווסקאַיאַ, וואָס האָט די גאַנצע צייט איבערגעוואלט געשפילט די ראָל פון אַ תּוֹכַחַת טוענדער מאַגדאַלענאַ. וואָלט ער איז גערעכט: ווען אַ פרוי זינקט מאַראַליש, זינקט זי תמיד נידעריקער פאר אַ מאַנסביל, איר עקשנותדיקע באַמינונג צו דערטרונקען 5. רעמיאַניקאַוואַן האָט געמאכט אַן אַפּשטויסנדיקן איינדרוק אפילו

אויף די ריכטער. צום שטוינען הוצפהדיק איז געווען די זעלכטמבאהערשונג און קאלטבליטיקייט פון דער דאָזיקער פרוי: זי האָט דאָך געווסט, אז עס איז גענוג געווען איין וואָרט אונזערס, כדי אוועקצובלאָזן אירע אלע אויסטראַכט-טענישן און אוועקצוזעצן זי אויף רעמיאניקאָוואַס אָרט. זי איז אָבער נישט אומזיסט אויסגעוואַקסן אין א רעוואָלוציאָנערער פאַמיליע* — זי האָט געווסט, אז רעוואָלוציאָנערן צאָלן נישט אָפּ די פאַררעטער מיט דערזעלבער מטבע און זי האָט דרייסט געגעבן אירע „דערקלערונגען“. אין גאַנג פון פּראָצעס זיינען אַרויסגעקומען אויף דער ליכטיקער שיין אינטערעסאַנטע מיטלען פון דער זשאַנדאַרמערע, וועלכע זי ווענדעט אָן, ווען מען דאַרף עמיצן שטויסן אויפן וועג פון פאַרראַט. נאָך גרינגאַרעווס אַרעסט האָט זיך יורקאָווסקאַיא א געוויסע צייט געהאַלטן אַנשטענדיק. זי איז אליין געקומען צולויפן צו רעמיאניקאָוואַס, זיך געקלאָגט, אז זי האָט שטאַרק מורא פאַר אים, ער זאָל נישט פאַרקאָכן קיין קאַשע צוליב נאַרישקייט און מורא פאַר איינצל-אַרעסט.

די זשאַנדאַרן און, דער עיקר, טרוסעוויטש האָבן פון איין זייט געדראָט יורקאָווסקאַיא מיט אַרעסט, און פון דער צווייטער האָבן זיי אויפגעוויזן גרינגאַרעווס, אז ער דאַרף ווירקן אויף איר, אויך זי זאָל געבן אָפּנהאַרציקע דערקלערונגען. מיטן דאָזיקן ציל פלעגט מען זיי איבערלאָזן אונטער פיר אויגן, מען פלעגט זיי געבן אַזעלכע „באַקוועמע“ זעאונגען, אז אין פעברואַר 1904, ד. ה. איז א יאָר ארום נאָכן אַרעסט, האָט יורקאָווסקאַיא געבוירן א קינד. נישט קיין שלעכטע מיטלען! אויב מען זאָל אַראָפּוואַרפן פון די דערקלערונגען פון די גרינגאַרעווס זייערע אלע סתירות, בולטע זינלאָזיקייטן און אומגעלומפערטקייטן בנוגע א גאַנצער ריי פערזאָנען, וועלכע זיי האָבן אפילו קיינמאַל פאַר די אויגן נישט געזען, — בלייבט פון זיי אַט-וואָס:

דעם אָפיציר גרינגאַרעווס האָט מען פאַרפירט, קינסטלעך אויפגעהעצט און דורכדעם באוויזן אַנטיילצונעמען אין די טעראָריסטישע אַקטן. זי, יורקאָווסקאַיא, האָט נאָטירלעך מיט אַלע מיטלען זיך באַמיט שטערן די אינטריגעס פון די פאַרפירער — צוליב צוגעבונדנקייט און ליבע צו איר מאַן און עקל צו געוואַלט, — ביז זי האָט סוף-כַל-סוף אינגאַנצן איבערגעריסן מיט זיי.

איצט זיינען דאָס שוין זאַכן פון „לאַנגפאַרגאַנגענע טעג“, די גרינגאַרעווס זיינען, וואַרשיינלעך, אין דער זשאַנדאַרמערע אייגענע מענטשן, און הוצדעם זיינען אַלע אַמאָליקע „זינד“ שוין לאַנג-לאַנג אָפּגעמעקט דורך אַמעסטעיסעס.

איצט קאָן מען שוין — אָן מורא צו ברענגען זיי שאָדן, — אויפהויבן אַביסינקע דעם פאַרהאַנג, וואָס האָט זיי געגעבן די מעגלעכקייט זיך אויסצור-באַהאַלטן הינטער אים. איך גיב דאָ איבער אין געצוילטע ווערטער דעם אמת וועגן דער דאָזיקער געשיכטע, וואָס איז ביז איצט געבליבן אין טונקל.

גרינגאַרעווס מיט א גאַנצער גרופע זיינע חברים-אָפיצירן איז רעקאָמענדירט געוואָרן אַלס „סימפּאַטיקער“. ביי א גענטערער באַקאַנטשאַפט מיט זיי האָט זיך אַרויסגעשטעלט, אז די דאָזיקע גרופע, אן עכט-אָפיצירישע, איז גאַרנישט ווערט, און מען האָט זי געלאָזט צורו.

אַינצוווישן איז גרינגאַרעווס אַריבערגעפאַרן קיין פעטערבורג, אין דער

* איר פאָטער איז א פאָליאַק, וואָס איז פאַרשיקט געוואָרן פאַרן אויפשטאַנד פון 63-טן יאָר. די גאַנצע פאַמיליע איז זייער אן אַנשטענדיקע.

אקאדעמיע. מען האָט אָנגעקניפט מיט אים באַציונגען, כדי אויסצונוצן אים ביים פארשפרייטן ליטעראטור צווישן די אָפצירן־אקאדעמיקער. דערמיט האָט ער זיך טאקע פאַרנומען. זיין טעטיקייט האָט זיך דערמיט באגרענעצט. די גאַנצע צייט, וואָס עס איז צוגעגרייט געוואָרן דער טעאָראַטיק פון 2-טן אַפּריל, האָט גרינגאַרעו קיין אַנונג נישט געהאט וועגן דעם און האָט נישט גענומען קיין שום אַנטייל, אפילו אן אומדירעקטן. פרוי גרינגאַרעו האָט, אמת, כסדר באַטאָנט, אז זי אַנערקענט בכלל נישט קיין שום רעוואָלוציאָנערע אַרבעט, אַ הויך טעאָראַ, אז אויף דעם וואָלט זי גערן געאַנגען. זייער אַנטייל — אויב מען קאָן דאָס אָנרופן מיט דאָזיקן נאָמען, — האָט זיך אָנגעהויבן שפּעטער, זייט דעם 3-טן אַפּריל, ביי פּאָלנדיקע באַדינגונגען.

גלייכצייטיק מיט סיפּיאַניען האָט דעם 2-טן אַפּריל געוואָלט דערמאָרדעט ווערן אויך פּאָפּעדאָנסעו. פונקט איינס בייטאָג פלעגט סיפּיאַנין קומען צופּאָרן אין מאַריאינסקי פּאַלאַץ, און פּאָפּעדאָנסעו פלעגט אַרויספאַרן פון סינאָד. צום ערשטן האָט געדאַרפט צוגיין א יונגער „אָדיוטאַנט“, צום צווייטן — אַ אלטער גענעראַל א פּליגל־אָדיוטאַנט. צוליב איינעם פון יענע אומגעלומפערט־סכּע צופאַלן, וואָס צעשטערן אזוי אָפט די קאָמפּליצירטסטע קאָנספּיראַטיווע פּלענער*.) האָט מען זיך מיט „פּליגל־אָדיוטאַנט“ נישט געטראַפּן. אָפּלייגן די אַונטערנעמונג האָט מען נישט געקאָנט, ווייל דעם 2-טן איז פּאָרגעקומען די לעצטע זיצונג פון מיניסטערן־קאָבינעט, און פּאָפּעדאָנסעו האָט אויסגעדי מיטן א זיכערן טויט. און אין דערזעלבער צייט, ווען גאַנץ פעטערבורג האָט געיובלט צוליבן געלונגענעם אטענטאַט פון סטעפּאַן באַלמאַשאָוו, האָט די אָרגאַניזאַציע איבערגעלעבט די פּיין פון אומגעלומפערטן דורכפאַל — דעם דורכפאַל מיט פּאָפּעדאָנסעו.

דעם 3-טן אַפּריל האָב איך באַשאַסן צו פאַרלאָזן פעטערבורג און בין אוועק צו די גרינגאַרעווס נאָך מייע ריזע־זאַכן, וועלכע האָבן זיך געפונען ביי זייערע באַקאַנטע. דאָס איז געווען אַונטצייט. ווי נאָר איך בין אַריין צו זיי — פאַלט צו גרינגאַרעו צו מיר און באַגריסט מיטן „דערפּאָלג“. יורקאַווסקאַיאַ איז פינסטער, ווי די נאַכט.

— וואָס איז מיט אייך, איר טרויערט נאָך סיפּיאַניען?
— נישט נאָך סיפּיאַניען, נאָר נאָך זיך... איך האָב דאָך די גאַנצע צייט גערעדט מיט אייך, כ'האָב געמיינט, אז אויב עס וועט זיין אַרבעט, וועט איר זי מיר אַנטרויען... פאַרוואָס־זשע האָט מען פון מיר אויסבאַהאַלטן און מען האָט נישט אָנגעטרויט דאָס אויסצופירן?... און איך האָב אזוי געהאַפּט, כ'האָב זיך אזוי איינגעלעבט דערמיט...

זי האָט גערעדט מיט אזא צעבראַכענער שטים און אויסגעזען אזוי נידערגעשלאָגן, אז נישט ווילנדיק האָט זי אַרויסגערופן צו זיך רחמנות און מיטגעפיל. איך האָב זי אָנגעהויבן באַרויסקן, אויפווייזן, אז אזעלכע זאַכן ווערן נישט געמאַכט אזוי פשוט, אז אירע שמועסן האָב איך באַטראַכט אלס אזעלכע, וואָס פאַרפליכטן זי צו גאָרנישט, אז בכלל האָב איך נישט צום דאָזיקן ענין קיין דירעקטע שייכות און אזוי ווייטער...

(* דער טעלעגראַף האָט פאַרדרייט צוויי אותיות פון אַרעסאַטס פּאַמיליע, וועמען די טעלעגראַמע האָט באַשטימט א צוזאַמענטרעף אויף א באַ־שיטמטער שעה. די טעלעגראַמע איז צוליב דעם נישט דערהאַלטן געוואָרן.)

יורקאוסקאָיא האָט וועגן גאַרנישט נישט געוואָלט הערן. זי האָט געוואַרט, זי האָט געהאַפט, און איצט זיינען אלע אירע האַפּענונגען צונישט געוואָרן! אָבער אויב מען וויל איר נישט העלפּן, וועט זי אליין אלץ אינגאַרדנען; זי האָט פעסט באַשלאָסן אויסצופירן אַ טעראָריסטישן אַקט. — צוערשט האָב איך אירע ווערטער נישט צוגעגעבן קיין באַזונדערע כאַרדיטונג, און זיך אלץ באַמיט זי צו באַרויקן. זעענדיק אָבער אז זי בלייבט עקשנותדיק ביי אירס, האָב איך זי ערנסט גענומען אויספרעגן, וואָס, אייגנטלעך, האָט זי ברעח צו טאָן?

— איך האָב באַשלאָסן אויסצופירן אַ טעראָריסטישן אַקט; אויב מען וועט מיר נישט העלפּן — וועל איך אלץ טאָן אליין, — האָט זי כּסדר איבערגעהערט. — און וואָס זאָגט איר דערצו? האָב איך זיך געווענדעט צו גרינגאַריעוון, וועלכער איז די גאַנצע צייט געווען אָנווענד. — מיר האָבן באַשלאָסן צו גיין צוזאַמען.

— ווי, אויך איר?

— נה, יאָ, צוזאַמען, בעסער אזוי!

— נה, גייט שוין גייט, איר מיינט עס ערנסט, צי אין שפּאַס? מען קאָן דאָך נישט אזוי, פּלוצטחאלבן, פון דער העלער הויט!...

— מיר האָבן פעסט באַשלאָסן, — האָט יורקאוסקאָיא איבערגערסן...

די מיטגלידער פון דער אָרגאַניזאַציע זיינען זיך אלע געהאַט פּונאַנדערע פּאַרן, איבערערדן איז נישט געווען מיט וועמען. מענטשן ווילן גיין, רייסן זיך מיט אלע כּוחות. לאָזן זיי אויף אייגענעם באַראָט — קענען זיי נאָך אָנמאַכן צרות. אָבער דאָס איז זייער זאך — זאָלן זיי גיין; נישט קיין קלייניקע!... איך האָב זיי נאָכאַמאָל פּאַרגעשטעלט די גאַנצע ערנסטקייט פון זייער געפלאַנטער אונטערנעמונג, כ'האָב זיי פּאַרגעלייגט גוט אָפּצוועגן זייערע כּחות און דעם באַשלוס, זיי זיינען אָבער עקשנותדיק באַשטאַנען אויף זייערס: "מיר דאַרפן גאַרנישט, זאָל מען אונז נאָר העלפּן מיט אַן עצה און מיטלען". — האָבן זיי געטענהט.

אַט דאָס איז די ריכטיקע סצענע, וואָס איז פּאַרגעקומען אין אָונט פון אַיִטן אפּריץ, און וועלכע יורקאוסקאָיא האָט פאַרן געריכט פּאַרגעשטעלט אויף פּאַלגנרן אופּן; ווען זי איז אריין אין צימער, האָב איך צוגערעדט גרינגאַריעוון גיין שישן פּאַבעראַנאַסצעוון, און ער האָט זיך געוואָלט ארויסדרייען — "א מאַמע האָב איך, א שוועסטער א קליינס..."

אַט אזוי ווערט געשריבן די זשאַנדאַרישע געשיכטע.

עס איז באַשלאָסן געוואָרן, אז זיי וועלן דורכפירן דעם אטענטאַט מאָרגן, אין טאָג פון סיפּיאַנינס לוויה. ער אין מונדיר פון אַ אפּיציר, זי — אלס גימד נאַזיסטל. ער דאַרף שישן פּאַבעראַנאַסצעוון, און ווען אויפן אָרט פון אטענטאַט וועט אַראַפּקומען דער "גראַויראַטשעלניק", קלייגעלס, וועט זי אומבאַמערקט זיך דורכשטופן און שישן אין אים.

אין איילעניש האָט מען איינגעשאפט א גימנאַזיסטישן מונדיר, רעוואָלוציערן, מען האָט אים געבראַכט אין אָרדנונג, מען האָט פאַרברענט אלע בריוו, צעטעלעך, און דאָס האָט פאַרנומען זייער א סך צייט.

צומאָרגנס, אָונטצייט, בין איך געקומען צו זיי זיך דערוויסן וואָס עס איז פּאַרגעקומען, האָט זיך ארויסגעשטעלט, אז פאַבעראַנאַסצעוון האָבן זיי נישט געזען. — אָרער עס איז זיי נישט געלונגען צוצוקריגן זיך צו אים. איך האָב

דערקלערט, אז מאַרגן פאָר איך אוועק. די גרינגאַרעווס האָבן זיך גענומען בעטן נישט איבערצולאָזן זיי אליין, אז זיי איז זייער שווער צו לעבן אין דער אָפיציר־שער סביבה, מען זאָל זיי, לכּף הפּחות, אַנווייזן, ווי זיי קענען באַקומען ליטע־דאטור. צוזאמען דערמיט האָבן זיי אנטשלאָסן דערקלערט, אז פון פלאַן צו מאַכן אַ אַמענטאט אויף פאַברעאָנסצוון זאָגן זיי זיך נישט אָפּ.

ביזן פּראָצעס האָב איך זיך מער נישט געזען מיט זיי. קיין פאַרטייאישע באַציונגען האָט מיט זיי קיינער נישט אָנגעהאַלטן. אמת, א געוויסע צייט פלעגט קומען צו זיי א געוויסער הער, וועלכער האָט ביים טוי געשמועסט מיט זיי וועגן פאַרשידענע פלענער; זיי האָבן צוזאמען געבויט פאַנטאַסטישע פלענער וועגן אַטענטאַטן אויף פלעווען, זיי האָבן זיך אפילו דערטראַכט ביז אָפּצווימען די גאַס, איבער וועלכער פלעווע פאָרט דורך, מיט שטעכיקן דראָט, אָבער פאַרשטייט זיך, קיין איין צד האָט נישט גענומען ערנסט די דאָזיקע פלענער. דאָס זיינען בלוז געווען „טרוימען“...

אין האַרבסט איז אַנטגליטיק באַשלאָסן געוואָרן צו אינזאָלירן זיי פון דער קאָנספּיראַטיווער סביבה. יורקאווסקאָיא האָט אויסגעדרוקט דעם ווונש צו לערנען זיך און אַריינטרעטן אין מעדיצינישן אינסטיטוט. מען האָט איר געגעבן 50 רובל אויף שכר־לימוד, מען האָט איר פאַרשאַפט לעקציעס, מיט איין וואָרט, מען האָט זיך באַמיט זי איינאַרדנען. פאַר דעם אלעס האָבן זיי אָפּגעדאַנקט מיט דכיילות און שמוץ.

אויפן פּראָצעס האָט גרינגאַרעווס גאַנץ אָפּגעהאַרציק דערקלערט זיין פאַרראַטן ער איז אַרעסטירט געוואָרן לויט דער דענוציאַציע פון זיין הבר־אָפיציר וואַס־לִיעוו און איז צוגעצויגן געוואָרן צו פאַראַנטוואָרטלעכקייט פאַר „אַנטי־לעמען אין אַ מיליטערישער פאַרשווערונג“. וועלנדיק זיך אַרויסדריען און איבערצייגן די זשאַנדאַרן אין דער אויפריכטיקייט פון זיינע ווערטער, האָט ער באַשלאָסן צו דערציילן זיי די געשיכטע פון זיין אַנטייל אין אַטענטאַט אויף פאַברעאָנאַס־צווען און פלעווען, ווייל ער האָט גערעכנט, אז דערפאַר וועט אים נאָרנישט לִזומען, ווייל דאָס איז דאָך אַן אַלטער ענין. און מיר האָט דאָס, לויט זיין מיינונג, נישט געקאָנט ברענגען קיין שאַדן, ווייל ער האָט געמיינט, אז איך געפין זיך אין אויסלאַנד. נאָך דער ערשטער נאיווער דערקלערונג איז ער אָבער אַריינגעפאַלן אין טרום־עוויטשעס הענט און האָט אָנגעפלאַנטערט 100 בויגן נאַרישקייטן, אין צוועלבע די זשאַנדאַרן גופאַ האָבן זיך נישט געקאָנט פאַנאָדערקלייבן.

ק א פ י ט ל צ ע ז

אַ גאַנץ אנדער איינדרוק האָט געמאַכט קאַטשוראַ. דער מאָמענט, ווען ער איז דערשינען, איז געווען דערשיטערנדיק און טיף־פאַרכאַפנדיק מיט זיין טראַגיום. ער איז דערשינען אין אַרעסטאַנטישע בגדים, אונטער דער שמירה פון צוויי זשאַנדאַרן מיט אַנטבלייוסטע שווערדן, און גלייך גענומען גלאַצן אויף דער באַשולדיקונגס־באַנק. ער האָט געשיינט צו זיין איבערדאַשט, וואָס ער זעט אונז דאָ, אין געריכט. זיין בליק האָט אויסגעדריקט פּיין און עפעס אַזוינס, וואָס מען האָט געקאָנט אָננעמען סיי פאַר באַדויערונג, סיי פאַר אַ פאַרווורף. אַלץ איז ווי אָפּגעשטאַרבן אַ פאַר מינוט האָט געהערשט אַ פּולשטענדיק שווייגן. עס האָט געשיינט, אז די טראַגעדיע, וואָס שפּילט זיך אָפּ אַן זיין אומ־

גליקעכער נשמה, האָט אַלעמען דעררריקט. עטלעכע מאָל האָט דער פּאַרויצער מיט אַ גערירט קול פּרובירט אים ברענגען צו זיך: „קאַטשוראַ! קאַטשוראַ!“ — אומזיסט אָבער.

ענדלעך האָט ער טיף אָפּגעוויפּצט און געפרעגט.

„וואָס?“

דער פּאַרויצער לייגט אים פּאַר צו דערצייילן אַליי, וואָס ער ווייס וועגן דאָזיקן פּראָצעס.

— איך האָב אייך דאָך שוין אַלץ געזאָגט — ענטפּערט קאַטשוראַ מיט אַ פּאַרשטיקט קול— צו דען איז נאָך נישט גענוג? פרעגט, וואָס אייך איז נאָך נויטיק!

פּאַוולאָוו הויבט אָן שטעלן פּראַגן, א סך פון זיינע ערשטע דערקלערונגען נעמט ער צוריק. אַזוי, לַמִּשְׁלָא, איז ער זיך מודה, אז ער האָט אומזיסט דענונצירט ווייצענפּעלדן, דער לעצטער זאָל אים האָבן צונויפּגעפירט מיט דער קאַמף-אַר גאַנצוואַציע.

— איך האָב נישט געוואָלט אריינמישן פּערזאָנען, וועלכע געפינען זיך אויף דער פּרייז — האָט ער דערקלערט.

אויף מיין פּראַגע, צי ער דערקלערט אנטשידן, אז דער מענטש, וועגן וועלכן ער רעדט, בין איך — האָט ער געגעבן אַן אויסמיידנדיקן ענטפּער. דאָס פנים איז אַן אַנדערס, הגם אַן ענלעכקייט איז דאָ.

— און די שטיים, — פרעגט דער פּאַרויצער, — איז ענלעך?

— ניין, די שטיים, דאכט זיך, איז אַן אַנדערע.

— אין וואָס־זשע איז די ענלעכקייט?

— די אויגן זיינען ענלעך.

אָבער דעם עיקר פון דער דענונציאציע און זיין מאָראַלישער כאַראַקטער, ד. ה. אז מען האָט אים אַריינגעצויגן אין דער באַוועגונג, אַז מען האָט אים קינסטלעך באַוווּיגן צו טעראָר און דאָס איבריקע, — דאָס האָט ער אונטערגע האַלטן אויך אויפן פּראָצעס.

ער האָט אויך אונטערגעהאַלטן דאָס, אז איצט האָט ער הרטה און ער כאַד טראַכט די רעוואָלוציאָנערן אַלס שעדלעכע מיטגלידער פון דער געזעלשאַפּט.

וועגן אופן, ווי אזוי מען האָט ארויסגעקריגן ביי אים די ערשטע דערקלע- רונגען, איז פון קאַטשוראַן גופא געלונגען צו דערגיין פּאָלגנדעס: זומער פון 1903 האָט אים טרוםעוויטש געוויזן פּאָט אַגראַפיעס, אויף וועלכע איך בין געווען פּאָטאַגראַפירט אין האַנט- און פּיס- קייטן, דערביי איז דורך אַנב באַמערקט געוואָרן, אז דאָס איז דעראַוודער, פאַרמשה פאַרן ענין אָבאַלענסקי.

אַן איינדרוק האָט עס געמאַכט זייער אַ שווערן. דער געדאַנק האָט, ווי עס שיינט, געאַרבעט מיט גרויס מי. עס איז שווער צו זאָגן, צי עס איז דאָן געווען אומנאָרמאַל, אָדער דאָס איז בלוין געווען אַ בידנאָר דעררריקטער פּסיכישער צושטאַנד. וואָס דער דאָזיקער מענטש האָט איבערגעלעבט, איז נישט געלונגען צו דערגיין (*). עס איז אָבער קלאָר, אז ער האָט געמוזט איבערלעבן אַן אויסער-

(* ערשט שפּעטער, אין צוויי יאָר אַרום, ווען מען האָט אונז אַריבערגעפירט פון שליסלבורג, האָבן מיר זיך דערוווסט אַכיסל וועגן דעם.

געוויינלעך־שווערע טראגעדיע, אויב קאטשורא איז אזוי נידריק געפאלן, אז ער האָט אָפֿן דערקלערט וועגן זיין פּינטלעכער באַציונג צו רעוואָלוציאָנערן און וועגן דעם, אז מען האָט אים פּאַרפּירט צום טעראָר.

קאטשורא האָט זיך באוויזן אין יעקאטערינאָסלאַוו אין 1901 אַלס פּוֹל־שמענד־ק־באווסטויניקער סאָציאַליסט, וועלכער האָט אָנטיילגענומען אין דער באוועגונג זייט 1896. ער האָט גלייך ארויסגערופֿן צו זיך די ברייטסטע סימפּאָ־טיעס און צוטרוי. ביי די יעקאטערינאָסלאַווער ארבעטער געפינט זיך זיינער אַ בריוו, וואָס איז געשריבן געוואָרן אין מאי 1901, נאָך אַ דעמאָנסטראַציע, ווען מען האָט געשלאַגן די ארבעטער מיט נאהייקעס. דער בריוו איז פּוֹל מיט קראַפט און רעוואָלוציאָנערן פּיער און אָטעמט מיטן ווילן צו טעראָר. אין אויגוסט־סעפטעמבער פון זעלבן יאָר 1901 האָט ער אנטגלטיק דערקלערט די חברים, אַז מיט קיין שום ארבעט וועט ער זיך מער נישט פּאַרנעמען, אז ער האָט באַשלאַסן צו דערהרגענען פּאַבעדאָנאַסצוון, אַלס שטאַרקסטן און געפּערלעכסטן שונא פון פּרייהייט און וויסן. דאָס איז פון איצט אָן דער ציל פון זיין לעבן און אויב די חברים וועלן אים נישט העלפֿן — וועט ער צופּוס זיך דערקלייבן ביו פעטער־בורג און אויספירן זיין פּלאַן.

די חברים, וועלכע האָבן געקענט זיין אייזערנעם ווילן, האָבן אים צוגעזאָגט הילף. צו אונז איז דער פּאַרשלאַג וועגן אים דערגאַנגען אין אָקטאָבער 1901. איינער פון די מיטגלדער פון קיעווער קאָמיטעט האָט באַקומען דעם אויפּטראַג צו זאַמלען וועגן אים אינפּאַרמאַציעס. זיי זיינען געווען זייער גינסטיק. האָט מען פּאַרגעלייגט קאטשוראן נישט פּאַרלאָזן יעקאטערינאָסלאַוו, נישט אוועקוואַרפֿן די אַלגעמיינד־רעוואָלוציאָנערע ארבעט און מען האָט אים צוגעזאָגט, אז אין אַ געד וויסער צייט ארום וועט מען אים ארייננעמען אין דער קאמף־אַרגאַניזאַציע. ער האָט ארויסגעוויזן אַ באַדייטנדיקן אויסדויער, אָפּוואַרטנדיק רויק דעם רוה אין דער אָרגאַניזאַציע. אינצווישן האָט מען נישט אופּגעהערט אים צו באַבאַכטן, נישט איילנדיק זיך מיט איבערגעבן אים אַ פּאַראַנטוואָרטלעכע ארבעט.

אין 1902־טן יאָר האָט זיך קאטשורא אריבערגעקליבן קיין קיעוו און דאָרט, דאַכט זיך, האָט ער זיך געטראָפֿן מיט זיין פּריינט טשעפענין, אַ איבערצייגטן טעראָריסט. זיי האָבן זיך איינער פּאַרן צווייטן געקלאָנגט אויף דער אָרגאַניזאַציע, אז מען שלעפט אָפֿ, מען גיט נישט וואָס צו טאָן. נאָכן 2־טן אפּריל האָבן קאטשורא און נאָך אים טשעפענין אָנגעהויבן פּאַדערן, מען זאָל זיי לאָזן אויספירן אַ טעראָריסטישן אַקט. דערביי האָט טשעפענין דערקלערט, אז אויב די אָרגאַניזאַציע וועט אים נישט שיקן, וועט ער גיין אליין. קאטשורא איז געווען איינגעד־האַלטענער, ער האָט דערקלערט, אז ער איז גרייט צו וואַרטן, אָבער מיטן תנאי, מען זאָל אים זאָגן אויף באַשטימט, צי מען וועט אים העלפֿן פּטרן פּאַבעדאָ־נאַסצוון.

ווי באַקאַנט האָט טשעפענין אויסגעפירט זיין דראָאונג, היות מען האָט אים אָפּגעזאָגט אריינצונעמען אין דער אָרגאַניזאַציע, האָט ער גענומען אַ קיך־מעסער, איז אוועק אין זומערגאַרטן פון סוחרים־קאַזינאָ, כדי צו טויטן נאָוויצקי, און אָנשטאָט דעם דאָזיקן, פּאַרוונדעט עפעס אַן אומשולדיקן גענעראַל זי ייִס. דער דאָזיקער פּאַל האָט געמאַכט אַ דערשיטערנדיקן איינדרוק אויף אַלע, וועלכע האָבן געקענט דעם מסירת־נפשדיקן טשעפענין. עס איז קלאָר געוואָרן, אַז ביי די ארבעטער שטייגט אויף אַ שטימונג, מיט וועלכער מען מאַך נישט שפּאַסן.

מורא האבנדיק, אז אויך קאטשורא זאל נישט אָפּטאָן א נאָרשקייט. איז כאַ
שלאָסן געוואָרן אנטגילטיק אים אויפנעמען אין דער קאמפּאָרגאניזאציע.

פארן אויפנעמען האָט זיך מיט אים געזען א מיטגליד פון דער אָרגאניזאציע,
ציע, וועלכער האָט אים אויפגעקלערט די גאנצע וויכטיקייט פון זיין באשלוס,
אָנגעוויזן אויף די סכנות, אויף וועלכע ער איז אויסגעשטעלט ביים אויספירן אַ
טעראָריסטישן אַקט.

— געדענקט, פאָמא, עס קען זיך פון אייך פאָדערן עפעס שווערערס, ווי
שטארבן: מען קען אייך פייניקן, צי זענט איר זיכער אין אייערע כוחות?

— כ'בין זיכער! — האָט ער פעסט געענטפערט. — זאָלן זיי אויף שטיקער
שניידן, — זיי וועלן פון מיר גאָרנישט דערגיין!

— געדענקט, פאָמא, איר זענט אן ארבעטער! פון אייך פאָדערט זיך מער,
ווי פון אן אינטעליגענט. ניט נאָר א טראכט סארא גרויל דאָס וועט זיין, אויב
איר וועט זיך נישט האלטן אויף דער זעלבער הויך, ווי באַלמאשאָוו. וועגט אלץ
אָפּ, כ'זומן עס איז נאָך נישט צו שפעט: עס פעלן דאָך נישט אזעלכע, וואָס ווילן
גיין אויף טעראָר. אפשר וועט איר נאָך אויספרוון אייערע כוחות, אפשר פילט
איר זיך פעיק צו טאָן אן אנדער ארבעט?

— איך ווארט שוין העכער א יאָר, — האָט ער געענטפערט, פול טרויער,
מיט טרערן אין דער שטיב. — זאָל איך נאָך לענגער ווארטן? כ'בין דאָך נישט
קיין קינד: איך בין אלט 27 יאָר. כ'ווייס גאנץ גוט אויף וואָס איך גיי, כ'בין זי
כער, אז די פארטיי וועט נישט באדויערן, וואָס זי האָט מיך אויפגענומען...

מען האָט אים צוגענומען. ער האָט אויסגעפירט זיין ארבעט דרייַסט, מענדיג
לער. אויפן פראָצעס און נאָכן פראָצעס האָט ער זיך געהאלטן אויסערגעוויינלעך,
פעסט. א קיילעכדיקן יאָר האָט ער איבערראשט די זשאנדארמען מיט זיין מונד
טעראָריסט, און דער סוף איז געווען, ער איז פאָרט געפאלן, און אזוי נידריק,
גידריק!!

אך, די פינסטערע געהיימיניסן פון דער מענטשלעכער נשמה!..

קאפיטל עלף

דער פראָצעס האָט זיך געצויגן 8 טעג, פון פרי ביז האלבער נאכט, אויס
מאטערנדיק אלעמען ביז דער לעצטער מעגלעכקייט. איך בין געבונדן געווען מיט
הענט און פיס און האָב נישט געקענט אָפּשלאָגן די קלעפּ. אָנערקענען זיך אלס
מיטגליד פון דער קאמפּאָרגאניזאציע האָב איך נישט געמאָרט, ווייל דאָס וואָלט
געהייסן באשטעטיקן די ריכטיקייט פון גרינגאָריעווס און קאטשוראס דענונציאציע
ציעס בנוגע מיר, און במילא — אומדירעקט — אויך בנוגע די אנדערע, קעגן וועג
מען עס זיינען נישט געווען קיין שום אָביעקטיווע באַווייזן; זיי האָבן געפעלט
אויף אזוי ווייט, אז דאָס „געריכט“ איז געצווונגען געווען זיי צו באַפרייען. —
צעשטערן די גאנצע נעץ פון קאטשוראס און גרינגאָריעווס אינסינוואציעס און
דכיאות האָט מען אויך נישט געמאָרט. פון קאטשוראס דערקלערונגען איז קלאָר
געוואָרן, אז ער מיינט אויס צו פארפלאַנטערן און פארשיטן פערזאָנען, וועגן
וועלכע ער גלויבט, אז זיי געפינען זיך אויף דער פריי. וויצענפעלדן און מיך
האָט ער שוין באטראכט אלס פארמשפטע, און דעריבער האָט ער אלץ ארויפגע-
לייגט אויף אונז — טויטע קענען אלץ פארטראָגן.

עס איז לייכט געווען מיט איין ריר צו צעשטערן דאָס גאנצע קארטן־שטי בעלע, וואָס טרוםעוויטש האָט אויסגעבויט און קאטשורא האָט פארפעסטיקט מיט זיין אונטערשריפט, — אז ער, אן אומשולדיקער, אובאווסטזיניקער ארבע־טער איז אריינגעצויגן געוואָרן אין טערראָר שיער נישט מיט גוואַלט. עס איז לייכט געווען צו דערווייזן, ווי גרויס עס איז געווען זיין, קאטשור־ראם ווירקונג אין די ארבעטער־קרייזן פון יעקאטערינאַסלאַוו, אז מען האָט זיך אים אונטערגעוואָרפן, אז ער האָט געהויבן די שטימונג פון די ארבעטער, און נישט פארקערט. אָבער ערשטנס וואָלט מען אין דאָזיקן פאל געמוזט אַנדרופן גע־מען, ערטער, און צווייטנס וואָלט ער צוליב כעס און נקמה געקאנט אריינפלאַגן טערן א גאנצע ריי זיינע חברים־ארבעטער. האָב איך מיט ווייצענפעלדן באשלאָסן ווי ווייט מעגלעך נישט דערווירערן אים.

די גרינגאָרעווס האָט מען לייכט געקענט דעמאסירן, און דעם אמת גע־רעדט האָבן זיי דאָס כשר פארדינט. דאָס וואָלט אָבער זיי — באזונדערס איר — געקאנט פארטרינקען אינגאנצן. האָב איך מיט רעמיאניקאָוואן באשלאָסן צו שווייגן..

אויף דער נשמה איז געווען שווער און טרויעריק: האָב איך דען געטרוימט וועגן אזא פראָצעס! ווייטיקדיק האָט געדריקט דער געדאנק וועגן די חברים אויף דער פריי: ווי שטארק זיי מוזן דאָרטן ליידן! נאָכמער דערפאר, ווייל זיי ווייסן דאָך נישט דעם אמת וועגן די גרינגאָרעווס און קאטשורא, און עס איז נאטיר־לעך, אז עס קען זיך פארגנבענען ביי זיי שווערע געדאנקען און אומרויקע ספקות. ל. רעמיאניקאָווא און ווייצענפעלד האָבן זיך די גאנצע צייט געהאלטן מר־טיק און מיט גרויס ווירדע; אָבער זייער ראָל אין פראָצעס איז געווען אזא, אז קיין סך האָבן זיי נישט געקאנט אויפטאָן.

אויפן זעקסטן טאָג האָבן זיך אָנגעהויבן די רעדעס. די ערשטע רעדע האָט געהאלטן גרינגאָרעווס פארטיידיקער — באַבריששעוור־פושקין. א גענויע קאָפיע פון מוכאוויאָווס רעדע אין פראָצעס וועגן ערשטן מערץ, פארמישט מיט א כאַ־ראַקטעריסטיק פון דער רעוואָלוציאָנערע באוועגונג, וואָס איז אנטליען געוואָרן פון די „שרים“*) און מאָדנע: נישט געקוקט אויף דער גאנצער בולטער נישט־קייט און טאנדעטקייט, נישט געקוקט אויף דעם רייזשאַנדרארמישן סטיל, אויף דער זינלאָזיקייט און לינגער־ישקייט פון די באַשולדיקונגען, וואָס האָבן זיך גע־שאַטן אויף אונז, — האָט זיין רעדע אָנגערירט און א הויז א עקלדיקער פאר־אַכטונג ארויסגערופן אויך א זוימיק פאַר די אומפאַרדינטע באַליידיקונגען. איך האָב דערנאָך א לאַנגע צייט געטראַכט: וואָס האָט דעם דאָזיקן מענטשן גע־קענט באוועגן צו וואַרפן אויף אונז שמוץ ביים פארטיידיקן גרינגאָרעווס? ער האָט דאָך זיכער געווסט, אז די באַלייכטונג, וועלכע די גרינגאָרעווס גיבן, איז לינגער־יש, און אלס יודיסט האָט ער דאָך נישט געקאנט נישט אַפּשאַצן אונזער קאָרעקטע באַציונג צו זיין קליענט, וועלכן מיר האָבן געקאנט דערטרינקען, צוזאמען מיט יורקאָווסקיאַא, וועלכע האָט זיך געפונען אויף דער פריי, ווען מיר וואָלטן דערציילט אפילו בלויז א טייל פון דעם, וואָס זיי האָבן געטאָן. און וויסנדיק דאָס, האָט ער זיך געמאכט גאָר־נישט וויסנדיק און — אינסוניאירט.

*) דאָסמאָיאַעווסקיס א דאָמאן.

צום סוף פראָצעס האָט אונז אלע ארומגעכאפט עפעס אן אומגלויבלעכע מיטל־לייט. ממש א פיזישע מידיקייט. איין געדאנק האָט אונז אלע באהערשט: זאָל זיך דאָס שוין אלץ ענדיקן! עס איז קיין כוח נישט געווען צו ציען די דאָזיקע קאָמערדיע שוין העכער א וואָך... ציט גליק האָט זיך דער פראָצעס דערנענטערט צום סוף. עס זיינען פארענדיקט געוואָרן די רעדעס פון די צדדים, עס האָבן זיך אָנגעהויבן די „עצמטע ווערטער“.

א מאָדנע זאך: דער זאָל, וואָס איז פול געווען מיט „ראנגען“, צוזאמען מיטן גרויספירשט, וועלכער איז אָן אויפהער געזעסן די גאנצע וואָך און כסדר געזויגן צוקערלעך, האָט די גאנצע צייט געמאכט א דערדריקנדיקן איינדרוק. פאר דער שטימונג איז דאָס געווען ווי אן אייזערנער געוויכט, וואָס ציט אראָפּ. און עס האָט זיך געדאכט, אז דאָס מענטשלעכע וואָרט איז נישט צוטריטלעך און אומפארשטנדלעך פאר די דאָזיקע אייזיקאלטע הערצער.

אָבער — דאָס איז שוין די גרויסקייט פון דער מענטשלעכער נשמה — זי בלייבט פאָרט מענטשלעך!

איך האָב אויפגעקראָם באטראכט דעם זאָל, ווען עס האָט גערעדט ל. א. דעמיאניקאָווא. צוערשט איז מיר א שאַד געווען, וואָס זי האָט גענומען רעדן מיט זיי אויפריכטיק, אמתדיק, אָבער צו מיין שטוינונג האָב איך דערפילט, אז אין די דאָזיקע אונזפאָרמירטע נשמות האָט זיך עפעס א ריר געטאָן.

די רעדע פון ל. א. איז געווען פשטותדיק, אָן קונצן און אמתדיק, ווי פשטות־דיק און אמתדיק זי איז אליין. דאָס זיינען פשוט געווען עטלעכע פשוטע ווערטער וועגן געוויינלעכן לעבן פון א רוסיש מיידל. דאָס דאָזיקע לעבן איז אונז אלעמען באקאנט. פאר אונז איז עס אזא טאָג־טעגלעכקייט, אז מיר רעדן שוין נישט וועגן דעם צווישן זיך. די דאָזיקע מענטשן זיינען אָבער אזוי אומענדלעך ווייט פון ווירקלעכן לעבן, אז פאר זיי איז דאָס געווען אן אמתע אנטפלעקונג. דאָס פשוטע מענטשלעכע וואָרט איז טיף אריינגעדונגען אין זייערע נשמות און גע־מאכט א דערשיטערנדיקן איינדרוק.

געוויס, דער דאָזיקער איינדרוק וועט זיי לחלוטין נישט שמערן אונז אוועק שיקן, סוף־כל־סוף, אויף דער תליה, „כדי צו דערפילן דעם אמטלעכן פליכט“.

אָבער פאָרשמעלן פאר זיי די גרויסקייט פון אונזער זאך, פארגיפטן זייער געדאנק און געוויסן מיטן באווסטזיין וועמען און פאר וואָס זיי פארמשפטן און טויטן, צייטווייליק צווינגען זיי אראָפּצולאָזן די אויגן פאר דער עקלדיקער זאך, וועלכער זיי דינען — דאָס קען מען דערגרייכן...

ק א פ י ט ל צ ו ע ל ף

„דאָס געריכט גייט אַוועק. אויף דער באַראַטונג! הער פריסטאוול! פירט אַוועק די באַשולדיקטע!“... — באַפעלט פייערלעך דער פאַרזיצער.

דאָס איז, דאַכט זיך, פאַרנעקומען אויפן 8-טן טאָג, 11 אַ זייגער אינדערפרי, די זשאַנדאַרן שמעלן זיך אויס און מען צעפירט אונז איבער די צעלעס.

„דאָס געריכט באַראַט זיך“... וואָס שייך מיר, וואָלט רעכט געווען אָן אַ באַראַטונג. דער ענין איז קלאָר, ד. ה. נישט דער ענין, נאָר דער אויסגאַנג פון

„פראָצעס“*) און אלס נאַטירלעכער רעזולטאַט פון דער אָביעקטיווער קלאַרקייט — אַ סוביעקטיווע קלאַרקייט: קלאַרקייט און רואיקייט. נישט וויסנדיק, ווי לאַנג זיי וועלן זיך דאָרט „באַראַטן“, איילסטו זיך ברענגען אין אָרדנונג דינע ענינים — אָנשרייבן בריוו. באַמיסט זיך איבערצוכיטרעווען די אויפזעהר, וואָס קוקן נאָך. די בריוו זיינען שוין ווינישט-איז אויפגעקריצלט. שוין דריי בייטאָג, און זיי „באַראַטן“ זיך נאָך אַלץ. הויבסט אָן צו ווערן אומגעדולדיק. וואָס באַברען זיי זיך דאָרטן? סאַראַ סך צייט עס איז שוין פאַרביי! אַנטשלאָפן געוואָרן צו וואָס? עס ווערט טונקל. הערסט זיך צו צו יעדן שאַרף. אַהאַ! זיי גייען...

— ביטע אויף אַ שפּאַציר.

— דאָס גאָר? און איך האָב געמיינט, מען וועט פאַרלייגן צו מאַכן אַ לעבן

גערן שפּאַציר...

דער אויפזעהר לאָזט אַראָפּ די אויגן.

אַ קלאַרער, פּראַקטיקער אָוונט. אויפן הימל שימערירן העל די שמערן. אונטערן הימל, אויפן וואַרטורעם, גייט אַרום דער וואַרדזעלנער. אויף „שפּאַצירן“ איז באַשטימט אַ קליינער, מיט ברעטער אָפּגעצוימטער שטח פון 15 טריט אין דער לענג און 5 דער ברייט, וואָס דערמאָנט שטאַרק אָן אַרט, וווּ מען טרייבט אַריין דאָס פּי. דיך זעט בלויז גאָט און דער וואַרדזעלנער, אָבער דו אַליין זעסט קיינעם נישט.

„מען באַטראַכט זיך...“ נו, היינט וועלן זיי יעדנפאַלס פאַרענדיקן. און דערנאָך וויפּל צייט וועט פאַרגיין? אַ דריי-פיר טעג וועט נאָך מסתמא דויערן... אַ זעונג וועט מען געבן? אַרימע, אַרימע עלטערן!... ווי אזוי וועלן זיי זיך אָן עצה געבן מיט זייער אומגליק? פאַר זיי איז דאָך דאָס אזאַ אומגליק... די חברים... צי וועט אָנקומען צו זיי דער בריוו?... מ'עט דאַרפן...

— פאַרענדיקט דעם שפּאַציר!

„מען באַראַט זיך...“ עס איז פאַרביי די קאָנטראָל. פון פיינלעכן וואַרטן ווערן די געדאַנקען אזוי נידערנעשלאָגן, כאַאָטיש. לאַנגווייליק! סאַראַ מאַדנע שטימונג בעתן וואַרטן אויפן „אורטייל“!... מען דאַרף זיך לייגן שלאָפן, — די באַראַטונג שלאָפּט, זיכער, אויך...

שטיי, ווי פאַרגנעטערהייט, עפנט מען אויף די טיר פון דער צעלע. — „זייט מוחל אין געריכט, — שטייט אויף!“

מען האָט זיך שוין באַראַטן!... מען רעווידירט נאָך שטרענגער, ווי דאָס ערשטע מאָל. דער זייגער שלאָגט אויס האַלבע נאַכט. מען רעדט אין פליסטער-טאָג, אין קאַרידאָר הערשט האַלבי-חושך. עס קלינגען שווערדן, עס קלאָפן שפּאַרן, עס היילכן טריט. די אָפּטיילונג פּאָליציי און זשאַנדאַרמעריע איז פאַרשטאַרקט. מען שטייט כמעט אין געריכטע שפּאַלערן. אין זאַל איז ליידיק: עס זיצט בלויז אָנגעכמורעט עפעס אַ זשאַנדאַרמעריע-גענעראַל. פון דער פאַרטיידיקונג איז געקומען בלויז די יוגנט, די פנימער זיינען ביי אַלע אומרואיק. קוקנדיק אויף זיי, קאָן זיך דאַכטן, אַז דאָס דערוואַרטן זיי דעם אורטייל.

— דאָס געריכט גייט!

*) אַ וואַרט-שפּיל, וואָס לאָזט זיך נישט איבערגעבן אין יידיש. אין רוסיש איז „דעלאַג“ דער טייטש סיי „ענין“, סיי „פּראָצעס“ (איב).

אלע "ריכטער" האָבן פאַרמאָטערטע פּנימער... "הענגען, ווייזט אויס, אַיזן נישט אזא אנגענעמע זאַך" — טראָגט זיך דורך אַ בייזוויליקער געדאַנק. אפילו דער פּראָקוראָר פון קרינגסגערניכט—פּאָוילאָוו — פעלט, ער האָט געשיקט זיין געהילף, דער פּאַרוויצער אסטען-סאקען איז בלאס, די האָר — צעשוּיכערט. מען לייענט דעם אורטייל. דער גאַנצער זאַל שטייט. מיט א אויפגערודערט, אָפּגעריסן קול וואָרפט דער פּאַרוויצער אַרויס: קאטאָרגע אויף 4 יאָר, טויט-שטראַף, אַרעסטאַנטישע ראַטעס, טויט-שטראַף, קאטאָרגע אויף 10 יאָר...

אין דער אַנטגילטיקער פּאַרם וועט דער אורטייל פאַרעפּנטלעכט ווערן איבערמאַרגן. הער פּריסטאוּו, פירט אוועק די באַשולדיקטע!

מיר זעגענען זיך אויף גיך מיט דער פאַרטיידיקונג. מען פירט אָפּ צוריק אין די צעלעס. די פּאַליציי-לייט און די זשאַנדאַרמען, קוקן אויף אונז מיט אַ אומהוימלעכן, אומרויאיקן ניגיר. זיי פילן זיך אלע נישט גוט, ווי זיי וואָלטן אין עפעס שולדיק געווען...

די צעלע, שטייסט אן איבערראַשמער. איז דאָס טאַקע דער טויט-אורטייל? זוי פשוט! פאַרוואָס-זשע זיינען נישטאָ קיין שום באַזונדערע געפילן? וועלן זיי נאָך אפּשר קומען? טוסט זיך שנעל אויס און לייגסט זיך אויף דער נאַרע. קוים איינגעשלאָפּן, — און כ'הער שוין אין שלאָף, ווי עס עפנט זיך ווידער די טיר פון דער צעלע און עמיץ וועקט מיך.

— וואָס איז געשען?
— אַ באַפעל אַנצוטאָן זיך, איר וועט באַלד פּאַרן.
— ביינאַכט? ווהיין וועלן מיר פּאַרן?
— כ'קאָן נישט וויסן — אַ באַפעל צוצוגרייטן זיך.
צי דען וועט מען תיכּה פירן צו דער עקזעקוציע? אָדער, אפּשר, עפעס ערגערס?

מען האָט מיך ארויסגעפירט אויפן הויף, אַריינגעזעצט אין קאָטש און אונטער דער שמירה פון זשאַנדאַרן אוועקגעפירט. ווהיין? אומבאַוויסט! אין אַ צוואַנציק מינוט ארום איז די קאָטש שטיין געבליבן, — ווייזט זיך אַרויס, אַז מען האָט צוריקגעבראַכט אין דער פעסטונג. — הייסט עס, אַז נישט צו דער טאַרטור, — טראַכט זיך מיט פאַרלייכטערונג און מען גיי אין דער אַלטער צעלע ווי צו זיך אין שטוב.

אויפן וועג באַגעגנט מיך דער פאַרשלאָפּענער פּולקאַוויק — דער פאַר-וואַלטער.

— נו, מיט וואָס האָט זיך דאָס פאַרענדיקט? — פּרעגט ער אומרויאיק.
— טויט-שטראַף! — שריי איך אויס אוממישנע וואָס העכער, כדי די זשאַנדאַרן זאָלן הערן.

ביים קריגסמאַן ווערט אויסגעצויגן דאָס געזיכט און נעמט אָן אזא דער-שראַקענעם אויסדרוק, אַז נישט-וויילנדיק רופט עס אַרויס אַ שמיכל.
און איצט שלאָפּן! דערנאָך וועט מען שוין זען! כ'האָב זיך געלייגט, אָבער איינשלאָפּן לאָזט מען נישט. ס'הערט זיך אַ קלאַנגלאַז פליסטערן (אזוי "קלאַנגלאַז" פליסטערן קענען נאָר זשאַנדאַרן-פליסטערן) הויך דעם: יעדע עטלעכע מינוט קוקט מען לאַנג און אויפּמערקזאַם אַריין אין טיר-פּענסטערל. קיין שום זאַך דענערווירט נישט אזוי שטאַרק, ווי דאָס דאָזיקע דערעסנדיקע אַריינקוקן, וואָס

איז אומדערטרענלעך אפילו אין א געוויינלעכער צייט. ווייזט אויס, אז מען האָט באַפֿילן גוט אַכטונג געבן אויפן „פאַרמשפּטן“. ווי אזוי וועלסט מען פֿטור דערפֿון? ב'קלינג, עס באַווייזט זיך דער דעזשורנער זשאַנדאַר.

— הערט נאָר, טייערער! מען האָט מיך פאַרמשפּט צום טויט, ב'זויג שלאָפֿן, ב'בין טויט-מיד, אָבער אייער קוקן אין פֿענסטערל לאָזט נישט איינ- שלאָפֿן. געוויס, איר זענט נישט שולדיק — א באַפעל, גיט אָבער אַ טראַכט — צוואַקס טויג אייך דאָס קוקן? איר זעט דאָך, ב'בין רואיק, ב'וועל זיך קיין מעשה נישט אַנטאָן, אַ חוץ אויסשלאָפֿן זיך, נו?

ב'האָב אָנגעטראָפֿן אויף אַ גוטן זשאַנדאַר. ער האָט זיך פאַרלוירן, דער אַרימער, ווייס נישט, וואָס צו טאָן.

— אַנטשולדיקט, הער, איר פאַרשטייט דאָך אַליין גאַנץ גוט! וואָס קאָן מען טאָן? אַ דינסט אזא פאַרשאַלטענער!

צומאָרגנס, ווי נאָר ב'האָב זיך צוגעקליבן שרייבן בריוו — עפנט זיך די טיר אין צעלע: דער שליה פֿון מיניסטער פאַר אינערלעכע ענינים, דער וויצע- דירעקטאָר מאַקאַראָוו!

!?

— דער אורטייל איז אַרויסגעטראָגן געוואָרן; צי דען ווילט איר טאַקע גיין צו דער תּליה?

— דאָס הייסט?

— גאַנץ פשוט! זאָגט וואָס איז דער זין פֿון קריכן אויף דער תּליה? נו שוין, איר האָט שוין אָפּגעטאָן אייערס, דורכגעפירט דעם פּראָצעס, ווי אייך האָט זיך געוואָלט, איר האָט דערפֿילט, אזוי-צוואַגן, אייער פֿליכט. אָבער וואָס ווייטער?

— וואָס הייסט?

— איך האָף, אז איר גלויבט נישט אין אַ יענער וועלט, טאָ וואָס פאַר אַ זין האָט דאָס שטאַרבן? פירט דורך אַ פאַרמאַליטעט! גיט נאָר אַ קלער: בלויז אַ פשוטע פאַרמאַליטעט! ב'זוויס דאָרט, אַ בקשה, אַ מעלדונג, רופט עס ווי איר ווילט, — וואָס פאַראַ שלעכטס קאָן מען איינזען דערין? און מען פאַדערט נישט פֿון אייך קיין שום דערקלערונגען, קיין שום חרטה-האָבן. איר ווענדט זיך דאָך נישט צו דער רעגירונג, נאָר צו דער העכערער מאַכט. און די העכערע מאַכט איז דאָך, וואָס איר זאָלט נישט זאָגן, אַ גרויסע זאַך...

— אַן ספק, פאַר אייך אַלע, וואָס איר באַדט זיך אין די שטראַלן פֿון דער דאָזיקער מאַכט — איז זי אַ גרויסע זאַך, ווייל זי גיט אייך גרויסע פריווילעגיעס. פאַרן פּאַלק אָבער, פאַר אונז... — מיר גייען זיך אַ ביסל פאַנאַדער אין דער אָפּשאַצונג. אָבער עס גייט דאָך, אייגנטלעך, נישט אין דעם. מיר האָבן דאָך שוין איינמאַל געשמעסט, פאַר דער דאָזיקער צייט האָט זיך גאָרנישט געענדערט. טאָ וואָסערע סיבות אויף ענדערן דעם באַשלוס?

— דאָן האָט מען געפאַדערט דערקלערונגען, היינט גייט בלויז וועגן אַ בקשה.

— נישט מער? צו דען ווייסט איר נישט, אז אַ בקשה וועגן באַגעדיקונג ווערט ביי אונז פאַררעכנט אלס שענדלעכסט פאַרברעכן? לאָמיר דאָס לאָזן צורו, — אַנטשולדיקט מיר, אָבער פֿון מענטשלעכקייט וועגן (!) קאָן איך די זאַך אזוי נישט לאָזן. איך ווייס, מיך וועט איר נישט הערן, מוז איך אייך וואָרענען:

עם איז באשלאָסן געוואָרן אַרויסצורופן אייערע נאָענטע, זיי זאָלן אייך באַווויגן דערצו.

— אזוי גאָר! איך זאָג אייך און גיט איבער דאָרט וווּ מען דאַרף. איך פאַרווער אַנטשידן אַריינצומישן אין דאָזיקן ענין די אייגענע. דאָס וועט שוין זיין אַן אַמתע אַכזריות — איר ווייסט דאָר גאַנץ גוט, אַז איר וועט גאַרנישט אויספועלן, צוואַנצישע פאַרשאַפן זיי אומזיסטע ליידן? אויב איר זענט אַן ערלעכער מענטש — דאַרפט איר די קרובים לאָזן צורו.

— אין מאַקאַראָוון האָט זיך עפעס אַ ריר געטאָן.
— גוט, איך וועל זיך באַמיען דערפילן אייער פאַרלאַנג, — האָט ער פאַרשטיקט אַרויסגעדרעט און פאַרלאָזן די צעלע.*

צומאָרגנס האָט מען ווידער אַוועקגעפירט אין פּרעווענטיוו־אַרעסט. שוין שפעט אין אָוונט, שבת, האָט מען אונז ווידער אויסגעשטעלט אין קאָרידאָר און אַוועקגעפירט אויסהערן דעם אורטייל אין אַ אַנטגליטקער פּאַרם. אין זאָל איז קיינער נישט געווען, אַ חוץ דער פאַרטיידיקונג. מען האָט איבערגעליענט אַ לאַנגן אורטייל.

— הער פּריסטאו, פירט אַוועק די פאַרמשפטע...

צום לעצטן מאָל! מער וועט שוין נישט אויסקומען צו זיין אין דאָזיקן זאָל. מיר האָבן זיך געזעגנט מיט דער פאַרטיידיקונג, כ'האָב זיך צעזעגנט מיט די חברים לויטן פּראָצעס. אין קאַלטן, געוועלכטן קאָרידאָר איז טונקל און אומעטיק. ס'איז טונקל און טרויעריק אויף דער נשמה. עס דריקט די איינזאַמקייט: „מיט קהל איז אויך דאָס שטאַרבן שוין“... יאָ, מיט קהל איז עס שוין! אָבער ווי גרוי עס איז דאָ, אויף די הינטערהויפן, ווייט פון אַלדאָס לעבעדיקע! ווי פיינלעך עס ווילט זיך זען אַ נאָנט געזיכט! כאַטש איין מיטפילנדער בליק — ווי ער וואַלט געלייטערט די שטימונג! ווי שטאַרק מען איז מקנא די אַלע קעמפער, וועלכע האָבן געהאַט דאָס גליק צו שטאַרבן אָפן, איבערלאָזנדיק פאַר איינע ליבע, און פאַר די צווייטע — פאַראַכטונג! איצט אָבער!... ביינאַכט וועט מען אַרויספירן אויפן הויף. אַ תּליון, עטלעכע זשאַנדאַרן... מ'וועט דערשטיקן און אַריינזאָרפן דערלעכן אין אַ גרוב... דער ביטערער גורל פון אַ רוסישן רעוואָלוציאָנער! בעת דער „אַרבעט“ ווערט ער פאַרפּאַלגט, ווי אַ נעיאָגטע היה, דורך זשאַנדאַרן, אין תּפיסה היטן אים זשאַנדאַרן, בעת דער אויספאַרשונג ווערט ער פאַר הערט דורך זשאַנדאַרן, אין געריכט איז ער אַרומגערינגלט דורך זשאַנדאַרן, אויפן עשאַפּאַט פירן אים די עקזעקוציע זשאַנדאַרן, און דער לעצטער זיפּץ, דער לעצטער גרוס צו די חברים קעמפער און דעם אומגליקען; עכן היימלאַנג, ווערט איבערגעכאַפט דורך זשאַנדאַרן.

דער מידער, טרויעריקער בליק גליטשט זיך איבער די אַנטבלויזטע שווערדן און אומצאָליקע מונדירן, און עס הויבט זיך אויף פאַר דיר — אַלץ מער און מער צעוואַקסנדיק זיך, — ווי אַ סימבאָל פון לאַנדס אומגליק — אַ ריזיקער זשאַנדאַר. ער ווערט אַלץ גרעסער, גרעסער, ווי אומגעווענע לאַפעס כאַפן אַרום דאָס קאַנוולסיוויזיך - וואַרפּנדיקע און קרעכנדיקע רוסלאַנד. איבער

(* קעגן דער דערוואַרטונג האָט מאַקאַראָו דערפילט זיין צוואַנג — מיט די קרובים האָט ער נישט גערעדט.)

דעם אומגעהויער צעוואקסענעם זשאנדאר — דער לאַזונג פון רוסישן אוראלטן
וועזן: „אלץ פאר די זשאנדארן און אלץ מיט דער הייל פון זשאנדארן“

ק א פ י ט ל ד ר י י צ י

עס איז געווען אנהויב מערץ. עס האָט אַ בלאָז געטאָן מיט וואַרימקייט.
ס'איז געקומען אַ אַרליגע. בייטאָג האָט די זון שטאַרק געוואַרימט און פייגעלעך
האָבן געצוויטשערט הינטער די אייזערנע קראַמערס. וויפל וועט נאָך אויסקומען
צו וואַרטן, ביז זיי וועלן פאַרענדיקן אלע פאַרמאָליטעטן? אַ פאַר טעג וועט
עס נאָך דויערן, מסתמא? ווי גוט אָבער, וואָס מען וועט שוין מער נישט
אַרומשלעפן איבער די געריכטן! און באַמרויקן וועט שוין, ווייזט אויס, אויך
קיינער נישט...

דעם שונאָס געריכט איז פאַרענדיקט; אָבער ערשט איצט הויכט זיך אָן
דאָס אמתע, אומפאַרטייאישע געריכט — דאָס געריכט פון אייגענעם געוויסן,
אַ געריכט איבער זיך אַליין. אַ שטרענג און אומברחמנותדיק געריכט!

ניט איינמאָל קומט אײַג דעם באַיווסטזיניקן רעוואָלוציאַנער זיך צי גריבלען;
צי איז דער וועג, מיט וועלכן ער גייט, דער ריכטיקער?.. נישט איינמאָל קריכן
אין דער נשמה אַרײַן, ווי ווערײַם, פיינלעכער אומרו און שווערע ספקות און
שמעלן איין־און־דויעלעכע ברענענדיקע פראַגע: זיינען כאַמת נישטאָ קיין
אַנדערע, נישט אַזעלכע שווערע, דערנערדיקע וועגן אויף צו דערגרייכן דעם ווײַל
און דעם גליק פון אַרבעטנדיקן קלאַס? צי איז טאַקי אומפאַרמיידלעך דער
איינציקער וועג דער יעניקער, אויף וועלכן דו האַסט זיך געשמעלט?

און וויפל מאָל דו זאָלסט ביי זיך נישט אַפמאַכן, אַז יאָ — דערדאָזיקער
וועג איז דער ריכטיקער, יאָ, — דער דאָזיקער וועג איז דער איינציקער!
ווי רויק און זיכער דו זאָלסט נישט האָבן געגאַנגען אין משך פון גאַנצן קאַמף
מיטן אויסגעוויילטן וועג, — פונדעסטוועגן, ווען דיין וועג איז פאַרענדיקט
און אַלס נאַטירלעכער רעזולטאַט פון דאָזיקן סוף ווײַעט דיר אין פנים די קעלט
פון אַפּענעם קבר, שטייט אויף פאַר דיר באַפעלעריש דאָס גאַנצע אָפּגעלעבטע
לעבן און פאָדערט שטרענג, אומברחמנותדיק אַ ענטפער. האַסטו מיך טאַקע
געלאָזט אויסלעבן זיך אַזוי, איך זאָל פריידיק, אָן באַדויערן קענען אַריבער
שפּרײַזן די גרעניץ, וואָס טײַלט מיך אָפּ פון טױט?...

לאַנגזאַם, טריט נאָך טריט, גייסטו דורך דיין לעבנס־וועג. און סאַרא
באַגליקטע רו עס כאַפט דיך אַרום, ווען נאָך עקשנותדיקע, לאַנגע און
ליידנשאַפטלעכע זוכענישן זאָגסטו מיט טיפן גלױבן צום שטרענגן מאַנער —
דעם געוויסן; קענסט זיין רויק, — דיין וועג איז געווען דער ריכטיקער און
דיין לױן איז אַ פאַרדינטער; נעם אָן דעמדאָזיקן לױן ווי אַ כשר־פאַרדינטן.

און ווען דו טראַגסט אַרויס איבער זיך דעמדאָזיקן אורטייל — ווערן אין
דיינע אויגן אַלע אַנדערע אורטיילן אַזוי קליינלעך, נישטיק! די חשבונות מיטן
לעבן זיינען פאַרענדיקט, און גוט פאַרענדיקט!

איצט בלייבט איבער צו דערליידיקן דאָס לעצטע: רויק דעקן דעם חשבון,
מען איז באַמיט איינצוגעווינען זיך מיט דער אויסערלעכער זײַט פון דער
זאַך. מען מאַלט פאַר זיך דאָס בילד פון דער עקעקוציע. און ישדעם מאָל ביים

דערגיין צום מאָמענט, ווען דער תליון רייסט אַרויס דאָס בענקעלע און דער שטריק פאַרצייט דעם האַלז, גייט דורך אַ ציטער איבערן גאַנצן קערפער און כאַפט אַרום אַ שוידער — נישט אויסצוהאַלטן. מען שטודירט די ליטעריאַטור וועגן דאָזיקן ענין, ווייזט זיך אַרויס, אַז אויב דער שליוף קומט נישט אויס אויפן ריכטיקן אָרט, קומט דער טויט זייער לאַנגזאַם. אַ סך הענגט אָפּ פון דער קראַפט, מיט וועלכער דער קערפער פאַלט אַראָפּ. דער בעסטער אופן איז דער אירלענדישער: דאָרט וואַרפט מען אַראָפּ דעם געהאַנגענעם פון אַ הויך פון 3—4 קלאַפּטער און דער טויט אַנטשטייט כמעט מאָמענטאַל צוליבן איבערבירן פון הויט-השררה.

איינער אַ דייטשער פראַפעסאָר האָט אפילו דערפונדן אַ פאַרמול, ווי אזוי מען זאָל צום בעסטן הענגען. אויף יעדן פונט פון קערפער-וואָג אומגעפער אַ צאָל שטריק פון אַ געוויסער גרעב. דער הומאַניטאַרער געלערנטער פון טאָרטור-קאָמער גיט, אַנב, צו, אז אויך דאָס גאַראַנטירט נישט תמיד אַ מאָמענטאַלן טויט, ווייל גאַנץ אָפּט טרעפן זיך אַנאַמאַליעס אין דער שטאַרקייט פון די הויט-השררה-בענדיגער. אויב אזוי שטעלט זיך די פראַגע: צי האַסטו אַן אַנאַמאַליע אָדער האַסטו נישט קיין אַנאַמאַליע?

מיט קנאה טראַכט מען וועגן טויט דורך דערשיסן. אָט אַ גוטער טויט! שיסן קענען זיי גוט, אָבער אויפהענגען וועלן די רוסישע זשאַנדאַרמען זיכער נישט ווי געהעריק, און עפעס אַ שטרויכלונג וועט שוין זיכער נעשען (*). דאָס כסדרדיקע טראַכטן וועגן דער עקזעקוציע און וועגן אלע פרטים געוויינען סוף-כל-סוף צו אויך צו דער אויסערלעכער זייט פון דער זאך. שווערער איז איינצולעבן זיך מיטן תוך פון דער זאך. קאָנסט זיך בשום אופן נישט פאַרשטעלן רעאל דעם טויט — דעם נישט-זיין. אָט איז אלץ דאָ — אַ קערפער, געדאַנקען, פאַרלאַנגען, ליבע, האָפּי גונגען — און מיטאַמאַל וועט פון דעם אלעם גאַרנישט ווערן! טאָ וואָס-זשע וועט זיין?, שלאָפּ?

קוקסט אויף דיין קערפער, באַטאַפּסט אים און שטרענגסט זיך אָן פאַרצו-שטעלן, ווי אזוי דאָס וועט אויסזען דאָן? און וואָס הייסט? קיינמאַל? וועסט שוין קיינמאַל נישט וויסן, וואָס עס קומט פאַר אויף דער וועלט, מיט וואָס דער קאַמף

(* שפעטער, אין שליסעלבורג, האָב איך זיך דערוויסט, אז דער דאָזיקער אומצוטרוי צו די רוסישע זשאַנדאַרמען איז פולשטענדיק ריכטיק: אין רוסלאַנד הענגט מען עקלהאָפּט, חיהש — זעלטן גייט אָפּ אַן עקזעקוציע אָן פיינלעכע קאַמפּליקאַציעס; דער קרבן וואַרפט זיך אין שליוף אַמאַל גאַנצע 10—20 מינוט. סטעפאַן באַלמאַשאָוון האָט דער תליון געהאַלטן פאַר די פיס, ווייל זיי האָבן זיך איינגעקלעמט אין דיל פון עשאַפּאַט. ביי דער עקזעקוציע פון איוואַן קאַליאַי-יעוו איז צוליב נאַכלעסיקייט און אומגעלומפערטקייט פאַרגעקומען אַ שוידערלעכע סצענע: דער תליון האָט נישט געקענט ווי געהעריק פאַרוואַרפן דעם שליוף און איוואַן קאַליאַעוו האָט זיך אזוי לאַנג געוואַרפן אין קאַנוולסיעס — אז דער שטאַכט-שעה פון זשאַנדאַרמען-קאַרפּוס, באַראָן מערעם, וואָס איז געווען אָנוועזנד דער-ביי, האָט געדראָט דעם תליון מיט דערשיסן, אויב ער וועט נישט אַ סוף מאַכן צו די ליידין פון געהאַנגענעם. גערשקאַוויטשן האָט מען אַראָפּגענומען פון דער תליון: אין דרייסיק מינוט ארום און דאָס האַרץ האָט נאָך שוואַך געקלאַפּט.

האָט זיך געענדיקט? און עס וועלן נישט זיין קיין שום געראַנקען, זאָרנן, האָפּי
בונגען? ווי מאַדנע!...

און פארקערט ווידער — וואָס פארא מאַדנעקייט איז דאָ דאָ? אַנטשלאָפּן
געוואָרן און גאָר! אַנטשלאָפּן געוואָרן און שוין מער נישט אויפגעכאַפּט זיך —
קיין שום שרעקלעכעס איז נישטאָ. וואָס איז דאָ מורא צו האָבן? עס איז דאָס
זעלבע, ווי מורא האָבן פאר פינסטערניש — עס איז פשוט נאָריש! מורא צו האָבן
איז נישטאָ וואָס, מורא צו האָבן איז נאָריש, אָבער די אומענדלעכע וואַרטעניש
באָאומרויקט און פייניקט. ווען וועט עס שוין ענדלעך קומען? אין דער פעס
טונגס-כיבליאָטעק האָב איך אויסגעזוכט שטשאַרדינען און ביי אים האָט זיך
דער געראַנק אָפּגערוט. וואָס פאר א אומענדלעכער קוואַל פון מונטערקייט, ליבע
און האַס. דער עיקר — ברענענדיקן, אומקאָמפּראַמיסלעכן, דאָס גאַנצע וועזן
דורכדרינגנדיקן האַס צו דער אַלטער אָרדנונג און אומענדלעכע ליבע צום געפיר-
ניקטן פון דער דאָזיקער אָרדנונג — דעם אַרבעטנדיקן פּאָלק. און אומקאָמפּראַ-
מיסלעכקייט, א לויבגעזאַנג פארן אומקאָמפּראַמיסלעכן קאַמף.

עס איז פאָרביי א וואָך, א צווייטע. אַלע פּאַרמאַליטעטן זיינען פאַרענדיקט.
דער אורטייל געפינט זיך ביי פלעווען, און יעדע מינוט קען ער אָפּגעגעבן ווערן
אויף אויסצופירן אים. וואָס שלעפּן זיי אָפּ?

די עקעקוציע וועט זיכער פּאַרקומען אין שליסלעכבורג. ווען וועט מען אהין
אריבערפירן? אין אָונט וואַרשיינלעך. און יעדן אָונט, נאָך דער קאַנטראָל,
זואַרסטמו: אַט, אַט וועט זיך עפענען די טיר, מען וועט אריינברענגען די קליי-
דער — זייט מוחל! און לאַנג, לאַנג ליגסטו אזוי אויף דער נאַרע, צוהערנדיק זיך,
מיט ציטער צום קלענסטן שאַך — צי גייט מען נישט? אָפּט הערן זיך טריט,
אָפּט גייט מען צו צו דער טיר, — אָבער אַלץ פאַרביי. ענדלעך ווערט מען אַנט-
שלאָפּן מיט אן אומרויקן שלאָג, וואָס ווערט איבערגעריסן פון קלענסטן גערויש.
פאַרטאָג קוקסטו זיך פאַרווונדערט אַרום — נאָך נישט? אָבער היינט שוין
אויף געוויס...

עס זיינען פאַרביי דריי וואָכן, זייט דער אורטייל איז אַרויסגעטראָגן גע-
וואָרן. עס איז געווען אינמיטן דער זעקסטער וואָך פון דער פאַסט-צייט. אין דער
פאַסיאָנשוואַך, און אין דער הייליקער וואָך טאָר מען נישט הענגען. הייסט עס,
אז אין דער דאָזיקער זעקסטער וואָך מוזן זיי פאַרענדיקן. אינמיטן וואָך איז
אויסגעפאַלן עפעס א יום-טוב, בקיצור סאיז אויסגעקומען אזוי, אז דעם 16-טן
מערץ האָב איך באַטראַכט אַלס לעצטן טאָג פון מיין פאַרברענגען אין פעטראָ-
פּאַוולאָווער פעסטונג. אויב מען פירט איצט אויס עקעקוציעס, האָט דאָס, לויט
מינע אויסרעכענונגען, געמוזט געשען אין דער דאָזיקער נאַכט פון 16-טן אויפן
17-טן מערץ.

עס איז צוגעפאַלן דער אָונט. כ'האָב באַטראַכט צי דער מאָרפּיום* איז

(* פארן אַרעסט בין איך געווען זיכער, אז נאָכן אורטייל וועט מען מיך
פייניקן. נישט וויסנדיק פאַרויס, ווי ווייט מיין אויסהאַלטונגס-קראַפּט גרייבט,
האָב איך זיך פאַרוואַרט מיט א גענוגנדיקער דאָזע מאָרפּיום, וועלכע איך האָב
באוויזן אַפּצוראַטשעווען פון אַלע ראַפּינירטע רעוויזיעס. פאַריניכטעט האָב איך אים
אין שליסלעכבורג, ווען איך האָב זיך איבערצייגט, אז עס וועט נישט נויטיג זיין.

אין אַרדנונג, זיך אַרײַנגעבראכט אין אַ געהעריקער שטימונג, און — כ׳ווארט. די קאָנטראָל איז אַריבער. אין דער פעסטונג איז שטיף געוואָרן, ווי דאָס קאָן זײַן בלױז אין אַ תּפּיסה. עס איז געווען 10 אױיגער. איך הער זיך שאַרף צו, צי עס איז נישטאָ קײן באוועגונג. אין דער טױטער שטילקײט הערט מען פּלוצלינג אין קאָרידאָר דעם אָפּהילף פּון טריט. טריט שנעלע, הערשערישע, וועלכע דערנענטערן זיך צו מיין צעלע. בײַ דער סאַמע טיר הערט זיך אַ קול — „אַט דאָ, אײער עקסעלענץ“!

עס קנאַקט דער געפנטער רוקער, נאָך אים דער שלאָס, די טיר עפנט זיך ברייט אױף. עס גײט שנעל אַרײַן דער פּולקאָוויק, נאָך אים דער פּאַרויצער פּון געריכט אָסטען־סאַקען; אין קאָרידאָר זעט מען זשאַנדאַרמען, „וואָס טוט דאָ דער פּאַרויצער פּון געריכט? — טראָגט זיך דורך אין קאַפּ אַ געדאַנק, — וועט ער דען בײזײן די עקזעקוציע?“

— גוטן אָונט, הער ג., — דערהערט זיך זײַן ווײכע באַס־שטימע. ער איז נאָר שטאַרק אױפגעגענט, די ברוסט אָטעמט שטאַרק. דאָס געזיכט איז אַן אױסער־געוויינלעכס. ער איז צוגעגאַנגען נאָנט, נאָנט און זאָגט מיט אַ פּײערלעכער שטימ: — איך האָב אײך געבראַכט די אלערהעכסטע געאָד! עס ווערט אײך גע־שענקט דאָס לעבן!

די דאָזיקע ווערטער האָבן זיך אײנגעשניטן אין זכרון. דאן האָבן זײ ווי מיט אַ מעסער אַ שניט געטאָן.

עס האָט זיך מיר געוואָלט אים אײבעררייסן, ער האָט אָבער געהאַט אזא אױפריכטיק־באַגליקטן אױסזען, ער איז אזוי אױפריכטיק דורכגעדרונגען געווען מיט דער דערהויבנקײט פּון זײַן מיסיע, ער האָט זיך אױף אזוי ווײט באַטראַכט אלס שליה פּון הימל, וואָס ברענגט די בשורה פּון אױסלייוונג, אז די צונג האָט זיך מיר נישט באוועגט צו זאָגן אים אַ גראָב וואָרט. איך האָב בלױז געפרעגט: — איך האָב נישט געבעטן וועגן דעם, ווײסט איר דאָס?

— יאָ, איך ווײס.

ער איז ארויסגעגאַנגען. עטלעכע רגעס בין איך געבליבן שטײן אומבאוועג־לעך. דערנאָך האָב איך זיך שטיף, אומבאַמערקט פאַר זיך אליין, ייִד אַראָפּגעלאָזט אױף דער נאַרע, לעבן וועלכער איך בין געשטאַנען. דער גאַנצער קערפּער האָט אָנגעהויבן צו ציטערן. צוערשט שוואַך, דערנאָך אלץ שטאַרקער און שטאַרקער. די הענט האָבן אזוי געציטערט, אז זײ האָבן זיך אײנגעקלאַמערט אין דער קאָל־דורע מיט אומגלױב־לעכער קראַפט. די צײן האָבן אױסגעקלאַפט אַ מאַרש. כ׳בין אײנגאַנצן קאַלט געוואָרן, דערנאָך בין איך אײנגאַנצן באַגאַסן געוואָרן מיט אַ קאַל־טען שווייס. כ׳געדענק גוט: אין קאַפּ זײנען נישט געווען קײן שום געדאַנקען. אָט אזוי איז אַדורך, וואַרשיינלעך, אַרום אַ האַלבע שעה אין אַ מאָדערנע־דרוקטן צושטאַנד, איך בין אײנגאַנצן, ווי פאַרגלױוערט און פאַרשטײנערט געוואָרן. כ׳האָב זיך געשפּירט אזוי צעבראַכן און שוואַך, אז נישט געקומט אױף אַן אױסער־געוויינ־לעכער מירקײט, האָב איך קײן כוח נישט געהאַט צו לײגן זיך אױף דער נאַרע, אױף וועלכער איך בין געזעסן ווי אַ לעבלאָזע מאַסע. — די קעלט איז פאַרכײטן געוואָרן דורך אַ הײז, דער גאַנצער קערפּער האָט בוכשטעבלעך געברענגט. די לײכ־טע תּפּיסה־קאַלדרע האָט געשײנט צו זײן אַן אומדערטרעגלעכע משאַ. אין מויל — אַ פּײנלעכע טרוקנקײט. די גאַנצע נאַכט בין איך דורכגעלעגן מיט אָפּענע

אויגן, מיט אַ ווילדער געדאַנקען־זאוויערובע אין קאָפּ. דאָס איז געווען די צווייטע נאַכט, וואָס איך האָב פאַרבראַכט אָן שלאָפּן: די ערשטע — נאָך קאַטשוראַם פאַראַט.

כ'האָב נישט גלייך באַגריפּן די גאַנצע באַדייטונג פּונם געשעענעם. עס האָט זיך געשפּירט אַ הילפּסלאָזיקייט, אַ נישט־צוגעגרייטקייט צו עפעס גרויסעס. עס האָט זיך אויסגעבילדעט עפעס אַ ריזיקע פּוסטיקייט. די גאַנצע צייט האָב איך זיך אַריינגעבראַכט אין אַ באַשטימטער שטימונג. אַלע באַמיונגען זיינען געווענדעט געוואָרן דערויף, צוגעוויינען זיך צו טראַכטן וועגן זיך, ווי פּון אַ מענטשן, וואָס שטייט מחוצן לעבן. און כ'האָב דאָס דערגרייכט ביז אַ געוויסער מאָס. קיין לעבן האָט נישט עקזיסטירט — דאָס גאַנצע לעבן איז געווען דער צוקונפטיקער טויט. בלויז דער געדאַנק וועגן טויט האָט דערנערט דאָס לעבן.

און דאָן, ווען דאָס גאַנצע וועזן, אַלע געפילן און געדאַנקען זיינען שוין גע־ווענדעט, אַ דאַנק גרויסע אָנשטרענגונגען, אין אַ געוויסער זייט, אין מאַמענט פּון העכסטער געשפאַנטקייט און דערוואַרטן טאַקע די דאָזיקע זייט, — דרייט מען אייך ראַפּטום אויס, אָן אַ וואָרנונג, אין אַ אנדערער. דער אומגעריכטער איר בערגאַנג פּון טויט צום לעבן איז אַפּשר נאָך שווערער, ווי פּון לעבן צום טויט. אָבער... דאָס לעבן איז דערהאַלטן געוואָרן אַלס „געשאַנק“. מען מוז עס אויף עפעס אָנווענדן!

ק א פ י ט ל פ ע ר צ ו

אינדערפרי קומט אַראָפּ באַגריסן דער פּולקאָוויק (דער תּפּיס־הפּאַר־וואַלטער), אַ שיינענדיקער אַ צעשטראַלְטער.

— הערט אַזויס, פּולקאָוויק, אויב איר ווילט אויף אַן אַמת עמיצן דער פּרייען מיט דער דאָזיקער בשורה, — טעלעפּאָנירט אָן דעם ברודער, אַנישט וועלן זיי זיך דערוויסן וועגן דעם ערשט אין אַ דריי טעג אַרום.

צו טיין פאַרווונדערונג האָט דער קאָמעדאַנט דערלויבט די דאָזיקע „אומגעזעצלעכע“ האַנדלונג, אין די קרובים האָבן טעלעפּאָניש באַקומען די דאָזיקע ידיעה.

הויבסט אָן פּונדאָסניי אָנצושטעלן דאָס לעבן אויף — לעבן. ווען דאָס גיי־געבוירן קינד וואַלט אַלץ באַגריפּן און געקאַנט דענקען, וואַלט עס מסתמא איבערגעלעבט עפעס ענגלעכס. אָבער קיין לעבנס־פּרייד איז נישט געווען. איין אומשטאַנד האָט אַריינגעבראַכט שטאַרקע חלוקי־דעות ביים אָפּשאַצן דעם באַ־קומענעם געשאַנק.

דאָן איז רוסלאַנד נישט צוגעוויינט געווען צו עקזעקוציעס. אַן עק־עקוציע האָט אַלעמען געדריקט, אויפגערודערט, איז געשטאַנען פאַר אַלעמען, ווי אַ לעבעדיקער פּאַרוורף. און אַלע האָבן זיך געשעמט. ס'האָט זיך געשעמט די רעגירונג, וואָס האָט אויסגעפירט די עקזעקוציע, ס'האָט זיך געשעמט די געזעלשאַפט, וואָס האָט דערלאָזן צו דער עקזעקוציע און זיצט מיט פּאַרלייג־טע הענט, ווען אנדערע קומען אום אויפן עשאַפּאַט. דער טויטער קערפּער פּון עקזעקוטירטן איז געלעגן ווי אַ תּהום צווישן דער געזעלשאַפט און דער רעגיר־דונג. אויף דער לעצטער האָט געברענט דער שטעמפּל פּון תּליון, זי האָט אַרויסגערופּן צו זיך האָס, פאַראַכטונג און עקל.

אָבער אַט ווערט די טױט־שטרעק פֿאַרביטן, עס ווערט „געשענקט“ דאָס לעבן און די גאַנצע אומרויקע אַטמאָספֿער ווערט אַנטשפּאַנט. אַלע הויבן זיך אָן פֿילן גוט. ערגיץ ווייט־ווייט פֿאַרפֿליט דאָס באַוווּסט־זיין, אַז די רוסישע רעגירונג איז דאָך געבליבן די זעלבע, וואָס געווען, אַז קיין איין זינד איז נישט אויסגעקויפט געוואָרן, אַז עס איז נישט פֿאַרגעקומען קיין שום זאַך, וואָס וואָלט געקאָנט ווייכער מאַכן די באַציונג צו דער דאָזי־קער רעגירונג.

דאָס איז איינס. אָבער דער דאָזיקער קאָנקרעטער פֿאַל האָט נאָך פֿאַר־מאָנט ספּעציעלע באַדינגונגען. דער פֿאַרראַט האָט געטראָגן אַזאַ כאַראַקטער, אַז ביי אַ „גוטן“ ווילן האָט ער געגעבן אַ רייכן מאַטעריאַל צו דיסקרעדיטירן די טעראָריסטישע ריכטונג בכלל. געוויס, די געשיכטע האָט גענוג אויסגע־לערנט, אַז מען טאָר נישט גלויבן אויפן וואָרט די דערקלערונגען פֿון אַ פֿאַר־דעטער, און קיין איין געוויסנהאַפּטער קעגנער וועט זיך דערמיט נישט באַ־צוץ. עס איז אָבער גענוג אויפהערן זיין „פעדאַנטיש“, מאַכן דעם אָנשמעל, אַז מען גלויבט די פֿאַרדעטער, — און אויף דער דאָזיקער קאַנווע קאָן מען אויסנייען וואָסערענע מוסטערן איר ווילט נאָר.

אַ ביישפּיל דערצו איז — באַברישטשעו־פּוּשקין. אמת, אפילו די בור־זשוואַע געזעלשאַפט האָט זיך אָפּגעטרייסלט פֿון אים. אמת, די אַרוואַקאָמט־ישע קאַרפֿאַראַציעס האָבן אים אויסגעשלאָסן פֿון זייערע רייען.

ווי זיינען אָבער די גאַראַנטיעס, אַז אַנדערע און פֿון אַנדערע לאַגערן וועלן דאָס נישט טאָן געשיקטער, מיט ווייניקער צייטווייליקן שאָרן פֿאַר זיך אָון מער שאָרן — פֿאַר אונז?

די מורא, אַז דער פֿאַרראַט פֿון צוויי פּערזאָן אין פֿראַצעס, זייערע דורך די זשאַנדאַרן דיקטירטע טראַפֿאַרעטע דערקלערונגען וועגן דעם, אַז מיט זיי האָבן זיך באַנוצט די אָנפירער פֿון טעראָר — אויסגעהאַלטנדיק זיך הינטער זייערע פּלייצעס — ווי מיט האַרמאַטן־פּלייש, — וועלן נישט־געוויסנהאַפּט אויסגענוצט ווערן, — האָט באַוווּגן צו וועלן די עקזעקוציע: נישט יעדער אַיינער וועט זיך אַנטשליסן אַריבערצושפּרייזן איבער אַ טויטן קערפּער צו אַזעלכע צילן.

פֿון דער צווייטער זייט אָבער איז דאָס לעבן באַקומען געוואָרן אין אַזאַ מאַמענט, ווען אַלץ אין דיר האָט געשריגן, אַז די שעה פֿון רוסלאַנדס באַ־פּרייונג איז נאָענט, אַז דיר וועט באַשערט זיין צו זען די דאָזיקע באַפּרייונג מיט די אייגענע אויגן. די מלחמה האָט זיך ערשט קוים אָנגעהויבן, און שוין האָבן זיך פֿאַרן לאַנד אַנטפּלעקט די אומהיימלעכע מכות פֿון אַלטן רעזשים, וועלכע דאָס פּאָלק מוז באַגיסן מיט זיין אייגענעם בלוט. און דאָס, וואָס איז אַריער פֿאַרבאָרגן געווען פֿאַר דער מערהייט, און קלאָר בלויז פֿאַר ווייניקע, איז איצט אָפּגעדעקט געוואָרן און איז קלאָר געוואָרן פֿאַר אַלעמען.

און אפילו דער דאָזיקער פּונדאמענט, דער הויפּט־וואַלפּיש, אויף וועלכן עס איז געשלאָפּן דאָס איינגעלילעטע געוויסן פֿון דער פּאַלקס־מאַסע — די מעכטיקייט און אומבאָגבאַרקייט פֿון רוסישן געווער — אפילו דער דאָזיקער מיסטישער מולך, וועמען דאָס לאַנד האָט גערנוויליק אָפּגעגעבן אַלץ, בויז זיין אייגן בלוט, האָט זיך אַ וואַקל געטון און איז צעשמעטערט געוואָרן אויף פּיץ־

פּיצלעך גלייך ביים ערשטן נסיון.

עס זיינען אדורך א וואָכן דריי. מען האָט מיר געגעבן זעאוונגען און אפילו פּערזענלעכע, און נישט דורך קראַטעס. כ'האָב אָנגעהויבן זיך באַזאָרגן מיט ביכער, גרייטנדיק זיך צו "לייענען". ס'האָט זיך לייכט געאַטעמט. ס'האָט געשיינט, אַז די תּמידוואַכע מאַכט האָט פּאַרגעסן וועגן מיר — דאָס גרעסטע גליק, וואָס אַן אַרעסטאַנט קאָן פּאַרלאַנגען פּאַר זיך. א ליארע טאָג האָב איך דערוואַרט מען זאָל מיר אַריבערפירן קיין שליסעלבורג. און פּלוצלינג, אין די ערשטע טעג פון אַפּריל, ווייזט מיר דער פּולקאָוויק — רויטווערנדיק, אַ פּאַר שטעמטער — אַ "פּאַפּיר". פּלעזע האָט פּאַראַרדנט "אַפּצונעמען". וואָס? אַלץ! זעאוונגען, קאַרעספּאַנדענץ, שרייב־געצייג, ביכער... מער איז נישטאָ וואָס אַפּצונעמען.

מען האָט צוגענומען — און תּיכּף בין איך ווי פּאַרוונקען געוואָרן אין א תּהום. שווער איבערצוגעבן, וואָס פּאַראַ מאַנגל דאָס איז — דאָס פּעלן פּון ביכער. מיט אַלץ קאָן מען שלום־מאַכן, צו אַלץ קאָן מען זיך צוגעוויינען: צו איינזאַמקייט, צום פּעלן פּון שפּאַצירן, זעאוונגען, קאַרעספּאַנדענץ, צו דער אַבסאָלוטער אָפּגעדיסנקייט פּון דער לעבעדיקער וועלט, צו אַ פינסטערער דירה, צו עקלדיקער דערנערונג, צו אַלץ, צו אַלץ, — כל־זמן עס בלייבט עפעס אַ באַשעפּטיקונג, עפעס אַן אינטערעס צום לעבן. פּאַר אַ מינימאַל־אינטעלע־גענטן מענטשן שפּאַט דעם גרעסטן אינטערעס, נאַטירלעך, דאָס בוך. כל־זמן, עס איז דאָ דאָס בוך — איז דאָ לעבן. אַן איינגאַרטיק, איינזייטיק לעבן, אָבער דאָך — לעבן.

ווען מען לאָזט אייך איבער אין די פּיר ווענט, און מען לאָזט אייך איבער נישט־צייטווייליק, נאָר אויף תּמיה, ווען אַ חוץ די דאָזיקע פּיר ווענט זעט איר גאַרנישט, באַקומט איר קיין שום איינדרוקן נישט; ווען אין משך פּון אַ גאַנצן טאָג האָט נישט אייער געדאַנק אין וואָס צו פּאַרהעקלען זיך, ווען איר קענט זיך נישט זאָגן: אין דער און דער שעה וועל איך נעמען טאָן אַט־דאָס, ווען אייערע געדאַנקען פּיקסירן זיך ארום איינזייטיקער זאָך: וואָס זאָל מען דאָ טאָן? ווי אזוי לעבט מען אָן אַ שום אַרבעט? און קיין שום זאָך קאָן נישט אָפּ לענקען אייער געדאַנק אין אַן אנדער זייט, — דאן וועט איר שוין אין עטלעכע זעג ארום אָנהויבן שפּירן, אַז אין קאַפּ ביי אייך קריכן ארום ווי זשוקעס. שרעקלעך איז נישט דאָס, וואָס איר זיצט אָן אַרבעט דעם דאָזיקן טאָג. שרעקלעך איז דער כּסדרדיקער, אומאָפּווענדבארער געדאַנק, אַז די גאַנצע צייט וועט דאָך זיין אזוי. איר זענט כּסדר אַרומגעבאַפט פּון גרויל, אַז נאָכן היינטיקן טאָג וועט קומען פּונקט אזאַ מאַרגנדיקער, און נאָכן מאַרגנדיקן פּונקט אזאַ איבערמאָרגנדיקער און אזוי אָן אַ סוף, אָן אַ סוף.

אָט דאָס איז טאַקע אויסגעדריקט אין דער ביבלישער קללה, וועלכע קאָן באַגריפּן ווערן בלויז דורך די קרבנות פּון רוסישן רעזשים: "און גאָט דיין האַר וועט פּאַרשעלען דיין לעבן; און דו וועסט אויפשטיין אינדערפּרי און וועסט טון בעסן; אַ, זאָל שוין קומען אָונוט", און אָונט־צייט וועסטו טון בעסטן: אַ, זאָל שוין קומען דער מאָרגן!"

דערין באַשטייט דער גאַנצער אינהאַלט פּון לעבן, אויף וועלכן עס איז פּאַראַורטיילט אַ מענטש, וואָס האָט נישט אין איינצל־אַרעסט קיין ביכער און

קיין פיזישע ארבעט. עס שלעפט זיך א טריבער, פיינלעכער, דריקנדיקער טאג.
מיט מ' דערווארט מען זיך אויפן ביך-השמשות. ווארפט זיך אויף דער נארע,
דער שלאף וואלט געקאנט זיין אן אויסלייזער. דער שלאף קומט אבער נישט,
דער קערפער און דער מארד האבן א גאנצן טאג געפוסט-און-פאסטעוועט און
זיי נויטיקן זיך נישט אין שלאף. די נאכט גייט ווי-נישט-איז אריבער אן א קאש
מארגען, שווערער האלב-דימלעניש. איינס אזויגער איז שוין ליכטיק און ווי
אן אייביקייט ציט זיך דער צו-העכע-דיקער ווייסער פעטער-בורגער פרימארגן.
און אינדערפרי טראכטו מיט טרויער און יאוש: מען דארף שוין ווידער דורכ-
לעבן א גאנצן טאג! אבער ווי אזוי?!... מיט וואס פילט מען אן דעם ליידיקן
שטח, דעם ריזיקן שטח פון 24 שעה?!...

דאס אפנעמען ביכער איז די ראפינירטע, טיילוואנישטע טאָרטור.
ס'איז א ספק, צי מען קאן זי לאנג איבערטראגן אן רעזולטאטן; די צעשמערונג
פון דער פסיכיק איז אומפארמיידלעך.

אבער אויך דערין איז דא עפעס גוטס, ווי מאָדען דאָס זאָל נישט קלינגען.
דער ארעסטאנט זעט, נאטירלעך, קלאָר איין די גאנצע זינלאָזיקייט פון דאָזיקן
מיטל אפילו; פון שטאַנדפונקט פון רעגירונגס-„געזעץ“. זיין זין קאן זיין בלויה
דער: דער אומגעהויערער כעס פון דער רעגירונג, דער ווילן צו געבן שפירן דעם
געבונדענעם פריינע איר שנאה, דער ווילן צו צעברעכן זיין ווילן און צווינגען
צו בעטן רחמים.

די רעזולטאטן זיינען אבער קעגנזעצלעכע. אין דער נשמה קומט אויף
א ווילדע שנאה און א עקלדיקע פאַראכטונג צום דאָזיקן פאַרחיהשטן פאַר-
זעעניש, וואָס אַנטפלעקט פאַר דיר זיין טיפסטן וועזן אין די דאָזיקע קליי-
דיקייטן. נישט נאָר דיין פריערדיקע באַציונג הויבט זיך נישט אָן צו וואַקלען,
ווערט נישט מילדער, נאָר פאַרקערט: זי ווערט פאַרפעסטיקט און פאַרשאַרפט.
מי טא בייזער פרייד צערויצסטו די אייגענע ווונדן, באַטראַכט דאָס דאָזיקע
פינסטערע, שטאַקדיגסטערע לעבן און מיט ברענענדיקער שאַדנפרייד קריצסטו
מיט די ציין: „אזוי גאָר, איר ווילט צעברעכן מיט אייערע טאָרטורן? נו, גוט,
מיר וועלן זען, ווער וועמען עס וועט צעברעכן?“...
שווער, פיינלעך! אבער דאָס, וואָס דו טראַגסט אריבער דאָס דאָזיקע
שווערע און פיינלעכע און האָסט קיין מורא נישט צו פאַלן, מאַכט לייכטער די
פּיין און העלפט אריבערטראַגן דעם דאָזיקן, ווי ס'שיינט, אומדערטרענגלעכן
צושטאַנד.

און דו לעבסט איבער עפעס א ווילדע הנאה און א טיפע באַפרידיקונג ביים
באַוויסטיגן, אז מען פייניקט דיר, און דיין גייסט ווערט נאָך מער געהאַרטעוועט,
און נישט-ווילנדיק דערמאָנען זיך די פערזן פון שליסלבורגער מאָראָזאָוו:

„אויך אין תפיסה, ווו יארן

„זיינען לאנג, אן נחמה,

„וועט מען קיינמאָל נישט ברעכן

„אינזער פרייע נשמה!“

קאפיטל פופצן

עס האָבן זיך געצויגן טעג, וואָכן, חדשים. ארום יוני-הודש איז די פעס-
טונג כמעט אויסגעליידיקט געוואָרן. עס זענען פאַרבליבן א 7—8 פערזאָן, און

די שפאצירן פלעגן פארענדיקט ווערן שוין צען אזויגער אינדערפרי. אין דער נשמה פארנבעט זיך אומרו. וואָס זאָל דאָס באדייטן? האָט דאָך די רעגירונג פרייוויליק נישט אויפגעהערט צו ארעסטירן! הייסט עס, אז דער קאמף ווערט שוואכער? דער פאטריוטישער טשאד האָט ארומגעכאפט די מאסן און די רע-זאָלוציאָנערן זענען געצווונגען צייטווייליק צו פארלאָזן די ארענע פון קאמף? צי דען האלט רוסלאנד אָפּ נצחונות? ... דערוויסן זיך עפעס איז אוממעגלעך, און טעג פליסן גרויע, מוטלאָזע, האָפנונגסלאָזע.

פארוואָס פירט מען מיך נישט אָפּ קיין שליסעלבורג? נישט שוין זשע וועט מען מיך דאָ האַלטן, אין 46-טן נומער? אָדער פלעווע גרייט עפעס צו אזוינס, צו וואָס מען קאָן זיך גאָרנישט דערטראַכטן?

אינצווישן — איין אומגליק ברענגט מיט זיך דעם צווייטן — האָט די פוס אזוי שטארק גענומען וויי מאָן, אז אין משך פון א חודש האָב איר זיך נישט געקאָנט רירן פון דער נארע*.) אזוי אז אויך אויף די שפאצירן פלעגן איך נישט ארויסגיין. דאָס איינציקע, וואָס האָט געראטעוועט פון דער אומ-דערטרעגלעכער איינטאָניקייט — זענען געווען די טויבן און שפערלעך. מיט זיי האָב איך זיך אזוי באפריינדעט, אז ס'איז גענוג געווען א פייה צו טון, ציי זאָלן זיך צונויפפליען פון אלע זייטן, זיך אוועקזעצן אויפן קאָפּ, אויף די אַקסלען, זיך קלאַמערן אין דער ברוסט, אין דער באַרד א. א. וו.

סוף יולי האָט די פעסטונג ווידער גענומען פול ווערן. (היות איך פלעג תמיד שפאצירן דער לעצטער, און די שפאצירן רויערן דאָרטן צו א פערטל זעהן אַנהויבנדיק פון 8 פרי, פלעג איך תמיד האָבן א מעגלעכקייט צו וויסן די צאָל ארעסטאנטן.) הייסט עס, אז די כוואליע שטייגט ווידער — טראַכט זיך מיט פארליכטערונג — און איך פריי מיך מיט די פרישצוקומענדיקע ערות, וועלכע ווייזן דעם וווקס פון דער רעוואָלוציע.

דעם 29-טן יולי, ארום 3 אזויגער בייטאָג, האָט פלוצלונג אָפּגעהיכט

(* אין קיעוה בעתן שמידן מיך אין קייטן, האָט מען צוליב אומפאָרויב-טיקייט א קלאפ געטון מיטן האַמערל איבערן פינגער פון פוס. עס איז וואר שינלעך פאָרגעקומען א קליינער אינערלעכער בלוט-אויסגוס און א שטיקל צאָגל האָט זיך איינגעשניטן אין פינגער. די קייטן פלעגט מען נישט אראָפּ צעמען און אין משך פון פיר טעג האָט מען נישט געקאָנט זען, וואָס דאָרט איז פאָרגעקומען. ביים אַנקום אין דער פעסטונג האָב איך קאָנסטאטירט א קליי-זע געשוילעכע, אָבער היות ווי אויף יענער וועלט גייט מען נישט צופוס, האָט דאָס מיך באזונדערס שטארק נישט באַאומרויקט. ווערן זיך צום דאָקטאָר איז געווען אומבאקוועם: א מענטש שטייט פאר דער תליה, נעמט ער גאָה היילן א פינגער. אזוי איז פארביי א יאָר. ווען מען האָט ביי מיר אָפּגענומען די ביכער און איך האָב גענומען ארומשפרייזן איבערן צימער, פון ליידיקייטן, — ווי א חיה אין האָט דער פינגער דערמיט וועגן זיך דורך א שטאָר-קער און זיער פיינלעכער אַנטצינדונג. דער דאָקטאָר פון דער פעסטונג האָט געעצהט תיכה צו אָפּערירן, אָבער דער איינגעלאדענער כירורג האָט פאָרנע-לייגט אַפּווארטן א ביסל. דערנאָך האָט מען מיך איבערגעפירט קיין שליסעל-בורג און דאָרט בין איך אריינגעפאלן אין די הענט פון נישט-אויפּמערקזאמען

א הארמאטן־שאָסן. די סאלוט־שאָסן אין די קיווערלעכע טאבעל־מעג קומען פאָר געוויינלעך ארום צוועלף אזויגער; וואָס־זשע איז געשען? כ'הויב אָן ציילן די שאָסן: 33... 75... 101... דער הארמאט שיסט ווייטער! דער העכסטער סאלוט איז 101 שאָסן, און דאָ נעמט גאָר קיין סוף נישט צו זיי. מיט אַן אָפּשטארבנדיקן הארצן האָב איך אָנגעצויילט ארום 300. דער ערשטער געדאנק, פון וועלכן איך בין אינגאנצן קאלט געוואָרן: זיי האָבן אָפּגעהאלטן א גרויסן נצחון! און אזא גלענצנדן, אז איינבאָל אַ געהויב שיין. סענען זיי שוין נישט אויפהערן פון שמחה.

און וואָס מער עם האָבן געדונערט די הארמאטן־שאָסן, פון וועלכע עם האָבן געציטערט די הפיסהדווענט, אַלץ זינחטערער און ווייטיקדיקער איז געדוואָרן אויף דער נשמה; וואָס דאָרט זאָל נישט האָבן פאָרגעקומען — אויב ביי „זיי“ איז א גרויסע שמחה, איז פארן לאַנד א גרויס אומגליק! איך הער זיך שאַרף איין, וואָס עם קומט פאָר אין קאָרדאָר. איך שטיי אָפּ שעהנווייז, צולייגנדיק דאָס אויער צו דער אייווערנער טיר, — אפשר וועל איך אויפכאַפן כאָטש אַ וואָרט, כאָטש אַ קלאַנג, וואָס וועט אויף עפעס מרמז זיין! עם פילט זיך, אז עם איז פאָרגעקומען עפעס אומגעריכטס, אָבער אַ הויז דעם „קלאַנגלאָזן“ פליסטער, וואָס איז קלאַנגלאָזער, ווי ווען־נישט־אוי, גיט זיך גאָרנישט איין אויפצוכאַפן.

דערנאָך איז אנטשטאַנען עפעס אַ טויטע, דערדריקנדיקע שטילקייט. כ'ליג אויף דער נארע און כ'מאָל זיך אויס, ווי אין יעדער צעלע ליגט איינעה מיט דיזעלכע ציטערנדיקע, אומרויאקע געדאַנקען, געפייניקט פון דער פראַגע, איבער וואָס „זיי“ יובלען, און ניטאָ קיין מעגלעכקייט דערוויסן זיך וועגן דעם. כ'געדענק, דאָס איז געווען אַ פרייטיק. שבת האָט געזאָלט זיין אַ באָד, דעם פרימאָרגן־אוקראַפ אויף טיי טראַגט מען פאַנאַנדער זיבן אינדערפרי, און דעם האַנטוך, וואָס ווערט אויף ביינאַכט צוגענומען, ברענגט מען אַ ביסל פריער. דער טורעם־זייגער שלאָגט אויס זיבן, האַלב־אַכט, אַכט — קיינער קומט נישט! האַלב־ניין — קיינער נישטאָ, כלוין אין קאָרדאָר עפעס אַן אומד רואיקער פליסטער און אַ לויפערין. ערשט ניין אַ זייגער האָט מען אייליק גענומען פאַנאַנדערטראַגן דעם אוקראַפ, דאָס וועט צו דער באָד און דאָס איבריקע. די פנימער פון די זשאַנדאַרן — פארמאַטערטע, ווי נאָך אַ הוליאַנסקע. הייסט עם, די געשעעניש איז אזא פריידיקע, אז די גאַנצע נאַכט האָבן זיי

און עם־האַרצישן פעסטונגס־דאָקטאָר סאַמטישק. ער האָט זיך באַנענעצט מיט כסדרדיקע אָפּעראַציעס — ער האָט דעם פינגער אויפגעשניטן נישט ווייך ניקער ווי 26 מאָל. שוין אין דעצעמבער 1905, ווען די קרובים האָבן זיך משתדל געווען אין פאָליציי־דעפארטאַמענט וועגן צולאָזן אַ כירורג אַ ספעציאַל ליסט, האָט סאַמטישק געענטפערט, אז דער קראַנקער פילט זיך גוט און ער זעט נישט איין די נויטיקייט פון אַ כירורג. צום גליק האָט מען מיך אין פעבר. רואר אריבערגעפירט קיין מאַסקווע, אין בוטירקי. דאָרט האָט מען אראַפּגעני נומען דעם פולשטענדיק־פאַרקריפלטן פינגער און אזוי ארום געראַטעוועט דעם פוס. דאָס צוהינקען איז פאַרבליבן ביז היינט.

דורכגעשכורט! אָבער וואָס?! און אפשר איז געבוירן געוואָרן בלויז אַ טראַג-פּאַלנער?

איך קער זיך אום פון דער באַך — אין דער צעלע געפינט זיך דער פּולקאָווי-ניק. דאָס איז אַן אומגלויבליכעכער פּאַרמאַליסט, אַן אמתער פּראָנטיזעלנער, אָבער די גאַנצע צייט האָט ער זיך באַצויגן זייער גוט, און נאָך דער פּאַר-אָרטיילונג — גאָר באַזונדערס. זיין פנים שיינט באַגליקט. עס איז קאַנטיק, מ'האַט גוט אַרײַנגעגאַסן. „מען דאַרף גאָר בײַ אים אַרויסקריגן“ בליצט דורך אַ לַאָקנדיקער געדאַנק.

— וואָס איז דאָס בײַ אײַך. איר האָט נישט ווי אהינצוטון קיין פּולווער וואָס איר האָט נעכטן געשאָסן אַ גאַנצן טאַג?

— און צוליב וואָס האָט מען געשאָסן, אַנו טרעפט? — פרעגט ער, ביטרע צווייטענדיק מיט איין אויג.

— ער וועט זאָגן צי נישט? מסתמא אָנפליאדערן?

— סאיז קלאַר, אַ טראַגפּאַלנער איז געבוירן געוואָרן! — איבעראַש איך אים, און אַלײַן וואַרט אײַך, אַז אָט וועט ער אַ זאָג טאָן מיט שטאַלץ: גײט שױן, גײט! אַ נצחון האָבן מיר אָפּגעהאַ-אַלטן! אָט וואָס!

— ריכטיק! אויפן שכל זענט איר נישט געפאַלן.
— און איך האָב שוין גענומען קלערן: האָבן זײ אפשר אָפּגעהאַלטן אַ נצחון?

דער פּולקאָוויק האָט בלויז האָפּנונגסלאָז אַ מאַך געטאָן מיט דער האַנט... איז אַ צוויי וואָכן אַרום, נאָך דער טויפונג פונם טראַגפּאַלנער, באַווייזט ער זיך ווידער אַ טריאומפירנדער.

— פּולקאָוויק, האָט איר באַקומען גרויסע חסדים פון מאַניפעסט?

— מיר האָבן גאַרנישט באַקומען, פאַר אײער אײנעם אָבער איז דאָרט דאָ פאַרשידנס!

— וואָס איר רעדט, צי דען טאַקע אזוי פיל?

זייער אַ סך! דער קאָמענדראַנט חלשט צו געבן אײַך איבערלײענען דעם מאַניפעסט, אַלײַן אָבער, זעט איר, קענן מיר זיך נישט אַנטשליסן; מען וועט זיך מוזן פאַרשטענדיקן מיטן פּאַליצײ-דעפּאַרטאַמענט.

— רעדט דאָך ווערטער, האָט מען אפשר געגעבן אַ קאַנסטיטוציע אונטער פּלעוועס גאַראַנטיע?...

אין אַ פּאַר טעג אַרום אַן אומגעריכטער גאַסט: מאַקאַראָוו! ווייזט זיך אַרויס, ער איז געקומען באַגריסן: מאַרגן פירט מען אַוועק קיין שליסעלבורג. פון פרייד בין איך אים שיר נישט געפאַלן אויפן האַלז. דערנאָך האָט ער גע-גומען דערציילן וועגן די גרויסע חסדים: די אויסקור-צאָלונגען האָט מען אָפּגעשאַפּט, די קערפער-שטראַפּן האָט מען אָפּגעשאַפּט, די פּאַליטישע האָט מען פאַרקלענערט די שטראַף-טערמינען, בקיצור, אַ גן-עדן!

— אײַך קערפער-שטראַפּן האָט מען אָפּגעשאַפּט? הייסט עס, אַז פון היינט אַן טאָר מען שוין נישט שמײסן לױטן געזעץ?

כ'האָב זיך באַמיט אַרויסצוקריגן עפעס וועגן דער מלחמה — כ'האָב זיך אָבער גאַרנישט דערשלאָגן, — ס'איז אָבער קאַנטיק געווען „רימען זיך. איז צישטאָ מיט וואָס.“

מאָרגן קיין שליסעלבורג! ענדלעך! די פרייד איז אזא, ווי מען וואָלט געד-
מאָלדן, אז מאָרגן וועט מען אַרויסלאָזן אויף דער פריי. איצט וועל איך, לכל
הפחות זיך דערוויסן, וואָס עס דערווארט מיך:*) כ'צויל די מינוטן, אָט וועט
מען אוועקפירן! עס גייט פאַרביי אַ טאָג, עס פאַרגייען צוויי — קיין שום
פאַראַרדנונגען! ווידער ענדערונגען, טראַכט איך מיט שרעק. אין עטלעכע טעג
ארום קומט אַראָפּ דער פּוֹלֶקָאוּניק און זאָגט, אז מאָרגן וועט מען מיך אַריבער-
פירן — אזוי האָט מען מודיע געווען, קיין פאַפיר אָבער איז נאָך נישטאָ.
עס פאַרגייט דער „מאָרגן“ — ווידער גאַרנישט! עס זיינען פאַרביי נאָך עטלעכע
טעג. מען ברענגט מיר אַראָפּ די קליידער און אלע זאַכן; אַ באַפעל איבערגעבן,
אין האַנט אַריין, היינט, ווייזט אויס, וועט מען אוועקפירן. ווידער פאַרגייט
אַ טאָג נאָך אַ טאָג — נישט מען הערט און נישט מען זעט! אין דאָזיקן פּיינד
לעבן וואַרטן זיינען פאַרגאַנגען אַרום דריי וואָכן! אַפילו די זשאַנדאַרמען זיינען
געווען אויסער זיך — אַן אַמתער סקאַנדאַל! אַ מענטש איז פאַר זיי אַלץ
איינס, ווי אַ — בויס!

ענדלעך, דעם 1טן סעפטעמבער, פיר אַ זייגער ביינאַכט, וועקט מען אויף;
ביטע, מען איז געקומען צופאָרן! די זאַכן זיינען שוין פון לאַנג איינגעפאַקט.
כ'טו זיך שנעל אָן, עס זאָל זיך ווידער נישט מאַכן קיין אָפּהאַלט. מיר גייען.
נח, אַדיע, 46טער נומער! מער וועלן מיר זיך נישט זען. כ'האַב זיך וואַרום
צעזענט מיט מיט די זשאַנדאַרן, מיט וועלכע איך האָב זיך אַביסל איינגעלעבט
פאַר דערדאָזיקער צייט. מיר זיינען דורכגעגאַנגען דורך אַ קאַרידאָר פון זעלנער.
ביים טויער — אַ קאָטש, אַן אָפיציר, צוויי אונטערדאָפּיצירן. — „פאַר!“ פינף
אַ זייגער. דער ערשטער שפּראַך פון סעפטעמבער-פּרימאָרגן. מיר פאַרן צו צום
האַפן ביי דער פּאַלאַצ-בריק. דאָרט שטייט אַ מלוכהשער דאַמפּער. די זשאַנדאַרן
כאַפן אונטער די אַרעמס און מיט שמאַלע טרעפּ פירט מען מיך אַריין אין
אַ אונטערשטער קאָיטע. כ'וואַרף אייליק דעם לעצטן קוק אויף פעטערבורג,
אויף דער פעטראָפּאָוואָווער פעסטונג, אויף די פּאַלאַצן, וואָס האָבן זיך אויסגע-
שטעלט קעגנאייבער איר. ערגעדרוווּ לאָזט זיך הערן אַ סירענע. אַדיע! אַדיע! ...
וועט נאָך אַמאָל באַשערט זיין דיך צו זען, דו אומגליקלעכע הויפּטשטאַט
פון אומגליקלעכן לאַנד? ...

(*) דערנאָך האָב איך זיך דערוויסט, פאַרוואָס מען האָט ענדלעך באַשלאָסן
מיך אַריבערצופירן. ערשטנס, ווייזט זיך אַרויס, זיינען דאָן, לויט דער
השגחה ווילן, איבערגעשניטן געוואָרן די טעג פון אייביק-צירגעדענקענדיקן
פּלעווע. צווייטנס, ווען מען וואָלט מיך איבערגעלאָזן דאָ, וואָלט מען, לויטן
מאַניפעסט געמוזט קירצן מיין טערמין און פון דער קאַטעגאָריע לעבנסלענג-
לעכע איבערפירן אין דער קאַטעגאָריע פּערצניאַריקע; דאָס איינציקע אָרט, וואָס
איז ביי אונז אויסגעטיילט געוואָרן פון דער „ווירקונג“ פון מאַניפעסט — איז
שליסעלבורג. דאָרט ווערן לויטן „געזעץ“ די מאַניפעסטן נישט אָנגעווענדעט,
אַ חוץ ספּעציעלע אַלערהעכסטע פאַראַרדנונגען לויטן פאַרשלאַג פון מיניסטער.

(סוף פון דער ערשטער טייל.)

צווייטער טייל

אין שליסעלבורג

ק א פ י ט ל א י י נ ס .

א קלייניקע קאיוטע פון א מלוכהשן דאמפער. ביי דער טיר — זשאני דארן. אונטערן רעגלמעסיקן גערויש פון די כוואליעס שטייט אויף — נישט ווילנדיק — די פארגאנגענהייט פון דער דאזיקער פינסטערער טאָרטור-קאמער פון זעלבסטהערשאפט.

שליסעלבורג איז געשאפן געוואָרן אונטער דער הערשאפט פון אלעמע סאנדער דעם דריטן, טאָלסטאָי און פלעווע פאר די „שווערסטע מלוכה-פאר ברעכער“. ער האָט געדארפט פארבייטן טויט-שטראַף. אָבער פארבייטן אויף אזא אופן, אז די רעגירונג זאָל קיין היזק נישט האָבן. מיט אנדערע ווערטער — באַזאָרגן זיך מיט א גענוג-גרוימען אלעקסעווער ראוועלין, ווו אין די ערשטע צוויי יאָר איז מער ווי א העלפט אויסגעשטאַרבן, און די איבעריקע זיינען גע- לעגן האָפנונגסלאָז - קראַנק און צעבראַכן.

אין חודש אָקטאָבער פון 84-טן יאָר, אין טיפער נאַכט, איז פון צעטראַפאוולאָווער פעסטונג אָפגעשווומען א שוואַרץ-אָפגעפארבטע באַרושע, א צעטיילטע אויף קלייניגשקע שטייגן. אין די שטייגן האָט מען אַריינגעזעצט אין קייטן - געשמירטע „מלוכה-פארברעכער“, צווישן זיי 5. א. וואָלקענשטיין און וו. נ. פינגער. די באַרושע האָט זיי אַריבערגעפירט אויף אַ אינזעלע, א באַוווינטן בלוזי דורך זשאַנדאַרן; פון די באַרושע - שטייגן האָט מען זיי אַריבערגעפירט אין די תּפּיסה - שטייגן.

פולשטענדיקע איינזאמקייט. שפּאַצירן צו דרייפערטל שעה. נישט קיין ביכער, נישט קיין פיזישע אַרבעט. דאָס דורכקלאַפן זיך אין פארבאַטן און ווערט שטרענג פאַרפּאָלגט. די דערנערונג איז עקלהאַפט: קאַשע מיט זאַמד און שוואַרץ ברויט מיט זאַמד. נישט קיין זעאוונגען, נישט קיין קאָרעספּאַנדענץ. און אזוי אויף א גאַנץ לעבן. — צי קאָן אָבער לאַנג אָנהאַלטן אזא לעבן? איז דען נישט בעסער אומצוקומען אין קאַמף, איידער פאַרפּוילט ווערן לעבעדיקערהייט?

צווישן די אַרעסטירטע האָבן זיך געפונען די באַרימטע רעוואָלוציאָנערן מינאַקאָוו און מישקין, וועלכע מען האָט אַריבערגעפירט פון דער קאַרישער קאַ- מאַרגע פאַר אַנטלויפן. אַלס ערשטער הויבט אָן דעם קאַמף מינאַקאָוו. ער דער- קלערט די חברים, אז ער וועט באַליידיקן דעם דאָקטאָר, מען וועט אים משפּטן. און אויפן פּראָצעס וועט ער דערציילן וועגן אומדערטרעגלעכן רעזשים. רוסלאַנד און אייראָפּע וועלן זיך אַריינמישן אין לעבן פון די אַרעסטאַנטן פון דער זעלבסטהערשאפט.

צומאַרגנס האָט מינאַקאָוו אויסגעפירט זיין באַשלוס. די זשאַנדאַרן האָבן זיך אַרויפגעוואָרפן אויף אים, אַוועקגעשלעפט אין דער אַלטער תּפּיסה און מער האָבן

אים שוין די חברים נישט געזען. מען האָט זיך דערוואַסט, אז מינאַקאָז האָט זיך דערשלאָגן אַ געריכט, אָבער אַ רוסישן: עס זיינען געקומען צופאַרן צוויי אָפיצירן, געפרעגט ווי מען רופט אים, און ווען ער האָט גענומען רעדן וועגן דעם, פאַרוואָס ער האָט באַליידיקט דעם דאָקטאָר, האָט מען אים איבערגעריסן מיט דער באַ- מערקונג, אז דאָס „גייט דעם געריכט נישט אָן“.

פאַרטאָגס האָט מען אים דערשאָסן.

עס זיינען געפלאָסן טעג פיינלעכע, האָפנונגסלאָזע, שווערע. אין עטלעכע חרשים אַרום באַשליסט מישקין: מינאַקאָז איז טויט — לאָמיר גיין אין זיינע שפּורן; אפשר וועט דאָס העלפּן. ביי דער אָונט־קאַנטראַל וואַרפּט מישקין אַ טעג לער אין אויפּזעער. עס וואַרפּן זיך אַרויף אויף אים די זשאַנדאַרן און פירן אָפּ אין דער אַלְטער תּפּיסה. מער האָט מען אים נישט געזען. אינגיכן האָט מען זיך דער- וואַסט, אַז ס'איז אים באַשערט געווען דער זעלבער גורל, וואָס מינאַקאָז: עס זיינען געקומען צו פאַרן צוויי אָפיצירן, געפרעגט, ווי מען רופט אים; ריירן האָט מען אים נישט דערלויבט. פאַרטאָג — דערשאָסן.

אין גרויל פון איינזאַמקייט, פינסטערע געדאַנקען און אומרו פאר די חברים, האָט מען באַשלאָסן אויסצופּרוּווּן אַ צווייטן וועג פון קאַמף: דערשלאָגן זיך אַ פאַר בעסערטן רעזשים אָדער אויסגיין פון הונגער. די תּפּיסה האָט אויפּגעהערט עסן. אויפּן פינפטן טאָג האָבן זיך אָנגעהויבן קראַנקהייטן. צעבראַכענע, אָפּגעשוואַכטע, ליגן די איינזאַמע פאַרהלשט אויף די נאַרעס. עס זיינען פאַרגאַנגען 9 טעג. ווען די אַרעסטאַנטן האָבן שוין קיין כּח נישט געהאַט זיך אַנטקעגנצושטעלן, האָט די תּפּיסה־מאַכט דערקלערט, אַז אויב זיי וועלן נישט נעמען עסן, וועט דער דאָקטאָר דערנערן קינסטלער. די אַרעסטאַנטן האָבן זיך אונטערגעגעבן.

עס זיינען פאַרגאַנגען טעג, חרשים, יאָרן. די פינסטערע שטיקייט פלעגט דאָ און דאָרט איבערגעריסן ווערן אַמאָל דורך יללות אַמאָל דורך געלעכטער. דאָס זיינען געווען מטורפע יללות און מטורפער געלעכטער פון משוגע־געוואָר רענע חברים.

ביינאַכט, דורך אומרואיקן האַלב־דרימל, פלעגן די אַרעסטירטע איינהערן זיך — מיט אַ קלאַפּנדיק האַרץ פון שווערע פאַרנעפּילן — צום אומקלאָרן גערויש, וואָס פלעגט פון צייט צו צייט זיך הערן אין קאָרידאָר. ס'האָבן זיך געהערט פאַר גאַנצע טריט, אַ האַסטיקער פליסטער; מען פלעגט עפעס אַרויסטראָגן פון די צעלעס.

דאָס פלעגן די זשאַנדאַרן אַרויסטראָגן די שנעל־אויסשטאַרבנדיקע קעמפער. גלייך אין די ערשטע צוויי יאר זיינען געשמאַרבן פון זיי צוועלף פּערוואַן!! (מינאַקאָז, קלימענאָ, טיכאַנאָוויטש, מישקין, מאַליאווסקי, בוצעוויטש, דאָלי גושיץ, זלאָטאָפּאָלסקי, קאַביליאַנסקי, איגנאַט, אייוואַנאָו, איסאיעוו, נע־ מאַלאָווסקי).

דער קאַמף — דער ליידנשאַפטלעכסטער, דער שאַרפּסטער, דער אומקאַמפּראַ- מיסלעכסטער, — האָט כּמעט נישט אויפּגעהערט. מען האָט געלאָזן אין נאַנג אַלע מיטלען. אויף די קעפּ פון די אַרעסטירטע האָבן זיך געשאַטן אומאויפּגעהערלעכע שטראַפּן, אָבער די תּפּיסה האָט געקעמפט ביז די לעצטע כּחות.

די רעגירונג האָט נישט קאַפיטולירט. צוועלף טויטע אין די ערשטע צוויי יאָר און דרוי משוגענע־געוואָרענע האָבן די אַלרוסישע זעלבסטהערשאַפט נישט

ארויסגעבראכט פון גלייכגעוויכט. נאך דריי יאָר עקשנות־ליק, אָבער כמעט דער זולטאָמאָאָן קאָמפּ, האָט איינער פון די אַרעסטירטע, גראַטשעווסקי, דערקלערט, אז ער וועט גיין אין די שפורן פון מיישיקענע און מינאָקאָון — אפשר וועט דאָס איצט העלפן.

די זשאַנדאַרן האָבן געמסרט. גראַטשעווסקי האָט מען מיט געוואַלט ארייַ ברעגעפירט אין דער אַלטער תּפּיסה און קיינער פון דער תּפּיסה־מאַכט פּלעגט נישט אַררינגיין צו אים. זעענדיק, אז דער וועג איז פאַרשפּאַרט, באַשליסט ער צו באַגיין זעלבסטמאָרד. אָבער די ביטרע מאַכט היט אים גוט, אָפּגעמענדיק יעדע מעגלעכ־קייט אויסצופירן דעם געפּלאַנטן זעלבסטמאָרד, האָט גראַטשעווסקי געמאַכט אַן אַנשטעל פון אַ באַרואיקטן.

אין עטלעכע וואָכן אַרום איז דער אויפּזעער, וואָס האָט געהאַלטן די שליס־לען ביי זיך, אוועק אין געסט. די זשאַנדאַרן וואָס האָבן דיוזשורירט ביי דער צעלע, זיינען פּאַרנומען געווען מיט זייערע ענינים. האָט גראַטשעווסקי אויסגענוצט דעם מאָמענט, זיך געקליגט אַראָפּצונעמען דעם הויך־פּאַרפעסטיקטן לאָמפּ, אָפּ געגאַסן זיך און די נאָרע מיט נאָפּט און אונטערגעצונדן. דער העלער פּלאַקער האָט אַרויסגערוּפּן אַ בהלָה, אין דער צעלע אָבער האָט מען נישט געקאַנט אַררייַגיין, ביז עס איז געקומען דער אויפּזעער, האָט זיך גראַטשעווסקי קערפּער פּאַר־זואַנדערט אין אַ פּולשטענדיק־פּאַרקוילעמער, הגם נאָך לעבעדיקער מאַסע. נאָך דריי שעה אומגלויב־לעכע לייַדן איז גראַטשעווסקי געשטאַרבן.

עס האָט געשיינט, אז די קרעכצן פון פּאַרבּורגנטן גראַטשעווסקי זיינען דער פּלייג צו די שטיינערנע הערצער פון די פעטערבורגער זעלבסט־הערשער. פון דאָרט איז אָפּגעגעבן געוואָרן דער באַפּעל צו „לינדערן“ די לאַגע פון די אַרעסטירטע. די לייַדערונג איז באַשטאַנען דערין, וואָס אין די הויפּעלעך, וווּ די אַרעסטירטע האָבן שפּאַצירט, האָט מען אָנגעשטאַן זאַמער, אוועקגעשטעלט לאָפּאַטעס און דער־לויבט איבערשייטן דאָס זאַמער פון איין אָרט אויפן צווייטן. מען האָט אַרויסגינגעבן עפעס מאָדנע — אַלמע ביכער, וואָס טויגן אויף גאָרנישט. ווי נישטיג עס זיינען צישט געווען די רעזולטאַטן, איז אָבער געווען וויכטיק דאָס, וואָס די רעגירונג האָט זיך צוריקגעצויגן. דער עקשנות־דיקער קאָמפּ האָט נאָך אָנגעהאַלטן, אָבער דער ערשטער זיג איז שוין אַפּגעהאַלטן געוואָרן.

אין 1890־טן יאָר האָט מען קיין שליס־עלבורג געבראכט סאָפּיאַ גינבורג. מען האָט זי געהאַלטן איזאַלירט, אין דער אַלטער תּפּיסה. אין עטלעכע וואָכן אַרום האָט זי זיך איבערגעשייטן אַן אַרטעריע און ווען די זשאַנדאַרן זיינען אַריינגעקומען אין איר צעלע, איז זי געלעגן אַ טויטע אין בלוט. דאָס איז געווען דאָס לעצטע בלוט, וואָס איז געבראכט געוואָרן אַלס קרבן דעם שליס־עלבורגער דעספּאָטיזם.

זייט מיטן פון די 90־ער יאָרן הויבט זיך אַן דער רעזשים צו פּאַרבעסערן. דער צאַרישער רעזשים איז ווי מיד געוואָרן צו פּייניקן זיינע קרבנות. ביים טיגער זיינען ווי טעמפּ געוואָרן די ציין. דאָס איז אָבער פּאַרגעקומען בלויז אַ דאַנק די אַרעסטירטע.

די סיבות פון אַ מילדערן רעזשים זיינען אין דער אמתן געלעגן נישט אין דער פּאַרקלענערטער אכזריות.

אין די 90־ער יאָרן איז די רעוואָלוציאָנערע באַוועגונג, ווי באַקאַנט, צייט־ווייליק אָפּגעשטאַרבן. די תּפּיסות זיינען געשטאַנען לייַדיק. קיין „וויכטיקע“ פּאַר־

ברעכער זיינען בכלל נישט געווען. זייט דעם 90-סטן יאָר האָט מען אין שליסעל-בורג קיינעם נישט פאַרשפּאַרט און פּראָצעסן, וואָס זיינען „ווירדיק פאַר שליסעל-בורג“. האָבן זיך נישט פאַרויסגעזען אויך אין דער צוקונפּט. אינצווישן זיינען פּון 48 אַרעסטירטע — 20 אומגעקומען, דריי זיינען געווען אומהיילבאַר - משוגע. צען האָט דערווארט פאַרשיקונג קיין סיביר, זיינען געבליבן אין סך - הכל פּופּצן מענטשן.

איבערלאָזן דעם אַלטן רעזשים — וואָלט געהייסן פאַרלירן אין משך פּון עטלעכע יאָר אַלע אַרעסטאַנטן. פאַר שליסעלבורג איז אָבער באַשטימט געווען אַ בודזשעט פּון 85 טויזנט רובל אַ יאָר און אַ גאַנצער שטאַב זשאַנדאַרן האָט געלעבט פּון די צאַרישע קרבנות. די אַרמיניסטראַציע פּון דער פעסטונג גופּא, מורא האָבנדיק פאַר איר גורל, האָט זיך אָנגעהויבן משתדל זיין וועגן פאַרבעסערן דעם רעזשים. ד. ה. מיט אַנדערע ווערטער, וועגן אויפהאַלטן דאָס פּון איצט-אַן פאַר זיי טייערע לעבן פּון די לעבן-געבליבענע „אַרעסטאַנטן“. אַט דאָס איז דער מקור פּון דער רוסישער רעגירונגס - ווייכהאַרציקייט לגבי שליסעלבורג.

פאַר דער גאַנצער צייט פּון שליסעלבורגס עקזיסטענץ (1884—1905), האָט מען אַהין געבראַכט 68 מענטשן; פּון זיי זענען:

- 13 דערשאָסן און אויפגעהאַנגען געוואָרן אין די ווענט פּון דער תּפּיסה (1)
- 4 זיינען דאָרטן באַגאַנגען זעלבסטמאָרד; (2)
- 3 האָבן זיך דערשאָסן גלייך נאָכן באַפּרייט ווערן; (3)
- 4 געפּינען זיך אין צושטאַנד פּון אומהיילבאַרער משוגעט (4)
- 15 זענען געשטאַרבן פּון שווינדרוכט, צינגע און אַנדערע קראַנקהייטן אין די ווענט פּון תּפּיסה; (5)

5 זענען נאָכן צעשטערן שליסעלבורג איבערגעפּירט געוואָרן אין דער קאַטאָיער קאַטאָרע;

1 איז געטויט געוואָרן בעת אַ מאַניפעסטאַציע אין וולאַדיוואָסטאָק; (6)
 דער געמילדעטער רעזשים האָט אָנגעהאַלטן ביז 1902, ד. ה. ביו פלעווע איז אַרויף אויפן טראָן. דער נייער רוסישער אַליינהערשער, אונטער וועלכן עס איז געלייגט געוואָרן דער יסוד פאַר שליסעלבורג, האָט באַטראַכט דעם גאַנצן רעזשים אלס „אומגעזעצלעך“, האָט צוגענומען אַלע דעראַבערטע פּרווילעגיעס און איינגעפּירט „געזעצלעכקייט“...

- 1) מישקין, מינאַקאָוו, אַוליאַנאָוו, גענעראַלאָוו אָסיפּאָאָוו אַנדערעוויטקין, שעוויריאָוו, שטראַמבערג ראָגאַטשאַוו, באַלמאַשאַוו, קאַליאַיעוו, גערשאַקאָוויטש, און וואַסיליעוו.
- 2) קלימענאָק, טיראַנאָוויטש, גראַטשעווסקי און סאַפּיאַ גינזבורג.
- 3) יאַנאָוויטש, פּאַליוואַנאָוו און מאַרטינאָוו.
- 4) פּאַביטאַנאָוו, שטשאַרדין, קאַנאַשעוויטש און טשעפעקין.
- 5) נעטשאַיעוו, איסאיעוו, אַראַנטשיק, באַגדאַנאָוויטש, זלאַטאַפּאַלסקי, סאַלאָאָוסקי, בוצינסקי, בוצעוויטש, קאַביליאַנסקי, געליס, דאַלגושין, יורקאָוו-סקי, אינגאַטי אַיוואַנאָוו, נעמאַלאָאָוסקי און ליודוויק וואַרינסקי.
- 6) ליודמילאַ וואָלקענשטיין.

דער דאמפער האָט זיך דערנענטערט צו דער דאָזיקער ממשלה פון רוסי' שער געזעלעכקייט.

קאפיטל צוויי.

ארום 10 א זיגער אינדערפרי בלייבט דער דאמפער שטיין. מען הערט שטימען. שוין צוגעפאָרן, ווארשיינלעך. אן אָפיציר גיט פון הויבן א צייכן די אונטער־אָפיצירן.
— ביטע!

עס טריפט א דין רעגנרל. דער הימל, פעטערבורגיש גרוי. אָט איז ער — שליסעלבורג! א דריקנדיקע אנגסט כאפט ארום ביי דער ערשטער דערנענטערונג צו אים.

דאָס איז זייער א קליינטיק אינוועלע — פון א צוויי דעסיאטיין, ווארשיינלעך; ער געפינט זיך דאָרט, ווו די נעווא פליסט ארויס פון לאָדאָזשער אָזיע רע. פון אלע זייטן ארומגערינגלט מיט הויכע ווענט. אין די ווינקלען — טר דעמס. די ווענט — גרויע, מיט טונקעלע פלעקן — סמנים פון פייכטקייט און שימל — אומגלויבלעך טרויעריק. די לאָדאָזשער כוואליעס קלאָפן זיך ביז זייט לאנגע יאָרהונדערטער אין די דאָזיקע ריזיקע מויערן! איבער די ווענט זעט מען בלויז קוימענס און דעם באגילדטן שפיץ פון א גלאָקנטורם.

דער דאמפער גייט נישט צו צום סאמע ברענ. מען זעצט אייך אריבער אין א שיפל, וואָס איז פול מיט זשאנדארן. אויף א פיטשינק שטיקעלע ערד, וואָס געפונט זיך לעבן טויער, זעט מען א גאנצע גרופע זשאנדארמערע־אָפיצירן. א ביסעלע ווייטער — איינפאכע זשאנדארן. דאָס שיפל שווימט צו זיי. אלץ איז איינגעהילט אין הארבסטיקן נעפל.

דער אריינפאָר אין פעסטונג דערמאָנט א טונעל; דורך דעם אָפענעם טויער ער זעט מען א פינסטערן תהום. ביים טויער — זשאנדארן מיט ביקסן. איבערן טויער א צווייקעפיקער אָדלער און א יאויפשריפט מיט ריזיקע גאָלדענע אותיות: „דעם קייזערס“, אן אויפשריפט, וואָס איז, ווארשיינלעך, נאיוו גע־מאכט געוואָרן. אנשטאט „מלוכהשע“*) א קלייניקער, א נישט־וויילנדיקער פע־לער, פון געאייילטקייט אפשר, אָבער ער דעקט אָפ דעם גרויסן פעלער און גרוייל פון רוסישן לעבן: „ל'עטא ס'ע מוא“ — די מלוכה — בין אייך!

א קליינער טעות, וואָס אנטהאלט אָבער אין זיך א גרויסן אמת און דריקט אויס דעם גאנצן אינהאלט פון שליסעלבורג: אן אָרט, ווו מען רעכנט זיך אָפ מיט פערזענלעכע שונאים.

ביים טויער באגעגנט א גאנצע דאָטע זשאנדארן און דורך אומענדלעכע שטיגן, קאָרדאָרן, קאזארמעס פירט מען אייך, ענדלעך, אריין אין אויפנאם־זימער.

א ווונדערלעך געפיל כאפט יאויך ארום, ווען איר גייט אריין אין טויער, ריכטיקער: אין אָפענעם פינסטערן פיסק פון דער דאָזיקער פעסטונג. אונטערן

ט

*) אין רוסיש קרובהשע ווערטער: „גאסודארעווא“ (דעם קייזערס) און „גאסודארסטעיעננאיא“ (מלוכהשע). (דער אי.ב.).

אָפהילך פון טריט, אונטערן קלאנג פון שווערדן, אונטערן קלונג פון שפּאָ.
אנטפלעקט זיך פאר אייך דער גאנצער הוישך פון געהיימניספּולקייט, וואָס
הילט איין די דאָזיקע „קייזערלעכע“ אַכראַנע, אלע גרוילן, וואָס מען האָט גע-
הערט וועגן איר. עס שטייען אויף די שאַטנס פון די אומגעקומענע און די גע-
שטאלטן פון די, וואָס פייניקן זיך דאָרט, און נישט-וויילנדיק ווילט זיך אייך
פאלן אויפן פנים פארן דאָזיקן ארט פון טרויער און ליידי, פאר דער דאָזיקער
גלגולתא פון דער רוסישער רעוואָלוציע — דער שטומער עדותטע פון דער
הויבנדיקע טראַגעדיעס און העראַישע ליידי. —

ווי ביי די „הייליקע ווענט“, — בליצט אויף אין מח א געדאנק, ארויס-
רופנדיק איינעם פון די פארגעסענע איינדרוקן פון דער פריער קינדהייט — די
דערציילונגען פון דער גרייזגרויער באבען וועגן באזוך פון אירן א פריינט, א
ידישן זקן — ביי „די הייליקע ווענט פון הייליקן ירושלים“.

„און ארום איז געווען שטיל, שטיל, פליסערט איר זקניש קול, — און
מיר, פארציטערטע, הערן זיך איין מיט אָפגעשטאַרבענע הערצלעך. — בלויז
גרויסע פייגלען שוועבן טרויעריק אין די וואַלקנס. טרויער אויף דער ערד און
נאָט אין הימל! שטייט נחמן פאר די הייליקע ווענט. אָט באַרד אין א צוויי
טריט, קינדערלעך, איז ירושלים, — אונזער הייליקער ירושלים...“

און נחמן האָט גענומען פליסערן א תפלה, און זיינע פיס האָבן אָנגע-
הויבן ציטערן, און ער האָט זיך אראָפגעלאָזט אויף דער ערד, און פון זיין
ברוסט האָט זיך ארויסגעריסן א קרעכץ... און דער דאָזיקער קרעכץ, קינדער,
האָט אָפגעהילכט איבערן גאנצן מדבר, און ער האָט זיך אָפגעשלאָגן אין די
הייליקע ווענט און איז פארפליגן צום הימל. און די מלאכים האָבן אים אונטער
געכאפט און אוועקגעטראָגן צו נאָט. און נחמן ליגט, מיטן פנים צו דער ערד
און נעמט זי ארום און באגיסט זי מיט זיינע טרערן. מיט טרערן, גרויסע, ווי
פערל. און פליסערט, קוקנדיק אויף די הייליקע ווענט: „געלויבט זאָל זיין
נאָט אונזער פאָטער! כ'האָב געזען! כ'האָב געזען אונזער הייליקטום! כ'האָב
נישט אומזיסט געלעבט!“ און נחמן האָט גענומען אויף זיין ברוסט א ביסל
הייליקע ערד, באַנעצטע מיט זיינע טרערן, און איז אוועק...“

— „באבעניו, פארוואָס האָט נחמן געוויינט?“ — פרעגן מיר, קוים אָפּ
כאפנדיק דעם אָטעס.

— „קינדערלעך, דאָרט איז אונזער גאנצער רוים און דער גאנצער טרויער
אונזערער!“ —

— „דאָרט איז אונזער גאנצער רוים און דער גאנצער טרויער אונזערער!“

הילכט אָפ ווי א ווידערקול אונטער די געוועלכן פון דער פעסטונג.
דאָס הארץ קלאפט שטארק און פריידיק אין שטאַלצן באַוויסטוויין, אז
אויף דיין טייל איז אויסגעפאלן דער זעלטענער גליק אַריבערצושפרייזן די דאָך
זיקע אימהדיקע שוועל, אז הינטער דיר וועט זיך צוהאַקן די טיר אויף אייביק,
און דו וועסט זיך געפינען הגם מחוצן לעבן, דערפאַר אָבער אויף איין שטיקל
ערד מיט די דאָזיקע מוטיקע קעמפער..

אין אויפנאַצימער, ווו איינע פון די שאַפעס איז באַצירט מיט א שאַר
בען — אלס עמבלעם פון שליסעלבורגער תפיסה — נעמט מען ביי אייך
אַראָפּ די קליידער, מען טוט אויס אדם נאָקעט און מען הילט איין אין אַרעפּט

טאנטישע קליידער. די וועש ברענט און שטעכט, ווי מיט נאָרלעך, דעם גאנצן קערפער. אין דער שווערער, ברייט און לאנגער ארעסטאנטישער קליידונג פילט מען זיך, נישט געוויינטערהייך, ווי אין אַ זאק. ביו שפעט אין אָוונט האַלט מען אייך דאָ און איר באַמיט זיך צו טרעפן, ווהין וועט מען אייך, ענדלעך, אוועקפירן און וווּ וועט מען אייך „האַלטן“. די זשאנדארן פארלאָזן אייך נישט אויף קיין איין מינוט, שטומע, ווי סטאַטוען.

די צייט ציט זיך פיינלעך לאַנג און אומדערטרעגלעך לאַנגווייליק. פון הויף דערטראַגט זיך דאָס סקרײַפּן פון אַ האַרמאָניקע און ווייטע קלאַנגען פון אַ ווילערײַש זעלנערײַש לידל.

ווי מיט מעסערס שניידן אייך די דאָזיקע קלאַנגען, וועלכע ווירקן דאָ ווי אַ לעסטערונג — ווי מען זאָל נעמען טאַנצן אַ קאָמאָדינסקע אין צימער פון אַ טײַערן טויטן. „צי דען זינגען זיי דאָ?“ — פּרעגט מען זיך מיט שטוינונג. דרויסן נעמט ווערן טונקלער. הערסט זיך צו צו יעדן שאָרף — אַט, אַט קומט מען נאָך דיר. אָבער אַלץ פאַרביי. אַ זייגער ניין אינאָונט קומען אַראָפּ צוויי זשאַנדאַרמערײַע־אַפּיצירן: „אַנטון זיך!“

מיט מי ציט מען ארויף דעם באַלאַט, און די פיס ווערן פאַרלײַרן אין די אומענדלעכע „שיך“, אונטערגעשלאָגענע מיט ריזיקע, אומדערטרעגלעך־שטערנ דיקע טשוועקעס. איר זענט שוין גרייט צו גיין, אָבער דאָ פאַרוואַרפט מען אייך אויפן קאַפּ אַ באַשליק, מען פאַרבינדט אים פעסט אַרום האַלז, די זשאַנדארן באַפן אונטער אונטער די אָרעמס און שלעפּן אייך ערגײַ-וווּ...

עס איז שווער איבערצוגעבן דעם נידערשלאָגנדיקן איינדרוק, וואָס עס מאַכט דאָס דאָזיקע „גיין“ מיט פאַרבונדענע אויגן און אַ פאַרבונדענעם מויל. דער איינדרוק איז נאָך פּײַנלעכער דערפאַר, ווייל איר האָט קיינמאַל וועגן דאָ זיקן מיטל נישט געהערט, ווייל פּרײַער איז ער נישט פּראַקטיצירט געוואָרן, איר דערוואַרט אים נישט, איר באַגרייפט נישט זיין באַדייטונג און איר מאַלט זיך אויס, נאַטירלעך, אַלערלײַ גרוילן, אַ קעלער, טאַרטור־מכשירים, צענגליטע צווענגעס, דאָס פאַרמויערן אין אַ שטיינערנעם זאק — אַלץ טראַגט זיך דורך פּיבערדיק אין אייער פאַרשטעלונג.

איר פּילט, אַז מען פירט אייך איבער שטיגן, אַרויף און אַראָפּ; דער נאָך גיט אַ ווייע אויף אייך פּרײַשע לײַפּט; איר גייט לאַנג איבער שטיינערנע פּליטעס, איר גייט אונטער געוועלכן, וווּ די טריט הילכן אָפּ אויסערגעוויינלעך שטאַרק. פינסטערע קאָרידאָרן, וווּ מען הערט דאָס קלאַפּן פון ביקסן. ווידער שטיגן, ווי איר וואַלט גענידערט אין אַ קעלער. מען הערט, ווי עס קנאַקט אַן אייזערנער טויער. איר שטופּט זיך דורך דורך שמאַלע דורכגענג. איר גייט, איר גייט, ווי אַז אַ סוף — און די גאַנצע צייט קלינגט אין די אויערן דער שוידער־לעכער אָפּהילף פון אומצאָליקע טריט. איר אַטעמט אָפּגעהאַקט מיט פאַרשטיק־טער לופּט, וואָס האָט זיך אָנגעזאַמלט אונטערן באַשליק. און די גאַנצע צייט בייטן זיך אין קאַפּ שנעל־שנעל געדאַנקן, דאָס גאַנצע לעבן שניידט זיך איין אין באַוווסטײַן, ווי זיגזאַגן פון אַ בליץ.

מיטאַמאַל הערט אַלץ אויף. איר באַמערקט קוים, ווי מען נעמט אַראָפּ פון אייך דעם קאַפּישאַן און עס פאַרפּליצט אייך העל לײַכט. איר קוקט זיך

זוילד ארום, זשמורענדיק די אויגן פונם ליכט, וואָס שניידט די אויגן, איר באַר מיט זיך באַגרייפן, וווּ איר געפונט זיך.

אַ קליינע צעלע, אַן אַרעסטאַנטישע נאַרע, אַ צוגעשרויפטע צו דער וואַנט, אַן אייזערן ברעטטיש, אַריינגעפאַסט אין דער וואַנט, אַ קראַטע: אַ באַקאַנט בילד. די נאַנצע מחנה זשאַנדאַרן שיט זיך אַרויס פון דער צעלע. עס קאַסט דער שלאַס. איר בלייבט אַליין, איר הויבט אַן קומען צו זיך. אייער בליק גליטשט זיך איבערן צימער מיט אומרו און צימער.

אַט איז ער, ענדלעך, דער שליסעלבורגער אַרעסט!

עס איז זיך שווער פאַרצושטעלן אפילו „אומגעפער, וווּ מען געפונט זיך: צי איז דאָס אַ קעלער, אין וואָסער טייל פּעסטונג געפינען זיך דאָ נאָך צעלעס, וואָס שטעלט פאַר מיט זיך די דאָזיקע געביידע — אַ שווערע רעמעניש. אַ דערדריקנדיקע שטילקייט. מען הערט זי, מען שפירט זי, ווי איר וואַלט אַרויסגעוואַרפן געוואָרן אויף אַ טויטן אינזל. יעדע עטלעכע מינוט בלויז גנבעט זיך ווער שטיל, שטיל צו מיט ווייכע קעזישע טריט צום „אויגל“, און שפּאַץ גירט אייך.

נידערגעשלאָגן פון אַלדאָס איבערגעלעבטע און איבערגעפּילטע, וואַרפט איר זיך אויף דער נאַרע, אָבער, נאַטירלעך, איר מאַכט מיט קיין אויג נישט צו. אַלץ איז פאַרענדיקט — איר געפונט זיך אויף אַ שליסעלבורגער נאַרע! ווער איז געלעגן אויף איר פאַר אייך? ווער האָט איבערגעלעבט אויף איר די זעלבע געפּילן? וואָסערע גרוילן האָבן זיך דאָ פאַנאַנדערגעוויקלט, אין די דאָזיקע קע פיר ווענט? פאַרמשפטע צום טויט האָבן דאָ אפּשר פאַרבראַכט די לעצטע געכט? אפּשר איז מען דאָ אַראָפּ פּין זינען פון אומדערטרעגלעכער בענקשאַפט צום לעבן? אפּשר האָט מען זיך דאָ פאַרברענט, אויפגעשניטן דעם האַלדז, אָפּ געגאַנגען מיט בלוט? ... און איצט איז דאָ אויסגעקאַלכט, „אויסגעפּוצט, און די קומסט אָפּבייטן די אומגעקומענע, די אַרויסגעשלאָגענע פון דער ריי...

אָפּבייטן! ... זאָל מען כאַטש אויסהאַלטן אויפן דאָזיקן נייעם, לאַנגלאַנגן, אומאַפּבייטבאַרן פּאַסטן נישט ווייניקער מוטיק, אומקאַמפּראַמיסלעך, ווי זיי, די אַלטע וועטעראַנען, האָבן אויסגעהאַלטן!...

ק א פ י ט ל ד ר יי

שטיל, דורכן תּפּיסה־פּענסטער זעט מען אומקלאַר די אייזערנע קראַטע־שטאַנגען, וואָס ניכן זיך צונויף מיטן שוואַרצן, ווייכן חושך. עס דערטראַגן זיך אומבאַשטימטע קלאַנגען, זאָל זיין עפּעס אַ שאַרף, זאָל זיין דער ווייט־פאַרשטיקטער קרעכצט פון די לאַדאָזשער כּוואַליעס, וועלכע צעברעכן זיך אין די פּעסטונגס־ווענט? בלויז ערניידן אינדערהויך (* הערט מען דייטלעך הילכיקע טריט, וואָס דאָ דערנענטערן זיי זיך, און דאָ דערווייטערן זיי זיך.

(* די פּעסטונגס־ווענט זענען זייער ברייט — מען זאָגט, אַז ביי צען אַרשיין, אינדערהויך איז איינגעאַרדנט אַ גאַלעריע, איבער וועלכער עס נייען ארום אהין און צוריק פיר באוואַפנטע זשאַנדאַרן.

אונטערן דאָזיקן שטילן גערויש און דעם ווידערקויל פון טריט וויקלט זיך פאר איך ווידער און ווידער אָפּ שליסעלבורגס עבר. א קורצער, אָבער פינסטערער און בלוטיקער עבר.

עס גייען פארביי אין א לאנגען צוג דער לאנגיאַריקער אימאויפהערלעכער קאמף, די הונגערדיקע, וואָס זיינען גרייט אומצוברענגען זיך, די דערשאָסענע, וועלכע האָבן דורך זייער טויט געשמרעכט צו פאַרבעסערן דעם גורל פון די פאַר בליבענע, די געהאַנגענע, פארברענטע, געשמאַרבענע פון בענקשאַפט און אויס געפונג, די משוגעגעוואָרענע, די לעבן - געבליבענע אונטערגעבראַכענע, — די דאָזיקע בלוטיקע טרויעריקע געשיכטע פון פעסטקייט און קאַמף פון איין זייט, פון מטרופער חייהשקייט און ווילדן צאָרן פון דער צווייטער. געשפענסטער, טויטע און לעבעדיקע, פילן אָן אַ גאַנצע נאכט די צעלע, באַד גריסנדיק דעם חבר אין זיין נייער ווינונג...

גאַנץ פרי עפנט זיך אויף דער לופטשיק: — אוקראַפּ! — מען דאַרף זיך אָנטאָן. דער קראַן געפינט זיך אין דער צעלע. דער קלאָזעט — אויך. ארויסגיין, הייסט עס, איז נישט נויטיק: פאַרויסזעענדיק! אינדערהויך, אויף דער וואַנט, פונקט קעגנאיבער פענסטער, שטייט אַ שומר — א זשאַנדאַר. אין אַ שעה אַרום עפנט זיך די טיר, עס קומען אַרײַן צוויי זשאַנדאַרן, שלאָג גען צו דער וואַנט אַ געדרוקטע „אינסטרוקציע“ פאַר די אַרעסטאַנטן פון דער פעסטונג — די רוסישע קאָנסטיטוציע, ווי מיר האָבן אין שפּאַס אָנגערופן די דאָזיקע כללים.

עס איז פאַרבאָטן צו ריידן, זינגען, פּיפּן, קלאַפּן, בכלל „מאַכן אַ וואַסער גישט-איז גערויש“.

מען מוז אומבאַדינגט אויספירן די פאַדערונגען פון שעה און פון די זשאַנדאַרמישע אונטעראַפּיצירן.

פאַר קליינע חטאים — לויטן איינזען פון שעה — קאַרצער, קייטן, פינסט טערער קאַרצער. פאַר גרעסערע — 50 שמיץ.

פאַר באַליידיקן עמיצן פון דער מאַכט און פאַר שווערע חטאים — טויט-שטראַף.

אַ רוסישער „בירגער“ האָט נישט קיין סך רעכט. אָבער אַ מאַרנע געפיל כאַפט אייך אַרום, ווען מען נעמט אַראָפּ פון אייך די „פּרייע קליידונג“ און מען היילט אייך איין אין אַרעסטאַנטישן כאַלאַט, און גלייכצייטיק אויך אין אַפּיציע-לער רעכטלאָזיקייט. „אַרעסטאַנט“, „רעכטלאָז“ — וויפיל מאָל רעדט מען אַרויס די דאָזיקע ווערטער אויף דער פּריי און מען טראַכט זיך גאָר נישט אַרײַן אין זיין גרויליקן זין.

ערשט ווען מען פאַלט אַרײַן אין די הענט פון דער „מאַכט“, ווערט קלאָר זייער גאַנצע באַדייטונג. דיין עקזיסטענץ ווערט אָן אויפהער פאַרגיפּטעט דורכן געפיל פון הילפלאָזיקייט, דורכן באַוווסטזיין, אז יעדע מינוט קאָן זיך „פאַרקאָבן אַ קאַשע“ צוליב אַ נאַרישקייט, צוליב דער קלענסטער קלייניקייט. דו באַגרייפסט אויסגעצייכנט, אז אַלץ הענגט אָפּ פון דער תּפּיסה-אַדמיניסטראַציע.

ווייל זי נישט אַרויסרופן קיין אינצידענטן, ווייל זי נישט פאַרגיפּטן דאָס לעבן פון די אַרעסטירטע — וועט אין תּפּיסה זיין שטיל און רויק. וועט זי זיך וועלן אויסדינען, פאַרגיפּטן אייך דאָס לעבן, מאַכן אומדערטרעגלעך אייער נאַר

קענט עקזיסטענץ — קאָנט איר נישט ערב זיין, אז צו יעדער צייט, קעגן אייער ווילן, וועט איר באַוווסטזיניק נישט „פאַרקאָכן אַ קאַשע“, וועלכע קאָן זיך עני דיקן מיט קייטן, קאָלביך־קלעפּ, דערשיסן, און אפשר נאָך מיט עפעס ערנערס... די קאַטאַרו־שניקעס פאַרפּאַלגט, ווי אַ קאַשמאַר, די עקזיסטירנדיקע באַשטראַך פּונג מיט שמיץ. מען קאָן אייך קערפּערלעך באַשטראַפּן — אָט דאָס פּילט איר תּמיד און איר ווערט פאַרגליווערט פּון שרעק!

געוויס, איר וועט זיך נישט לאָזן. געוויס, זיי וועלן אייך באַצווונגען בלוין אלס האַלב־טויטן. אָבער כל־זמן איר געפּינט זיך אין איינצל־אַרעסט, קאָנען זיי אייך סוף־כל־סוף באַצווונגען און דער דאָזיקער געדאַנק גיט אייך אַ לאַנגע צייט קיין רו נישט. מיט אומרו קוקט מען זיך צו די ערשטע אַ צייט צו די אַרומיקע זשאַנדאַרן. ווער זיינען דאָס — מענטשן צי היות? מען באַמיט זיך צו באַאָר־טיילן יעדן באַזונדער, זיך קלאָר מאַכן — פאַר וועמען דאַרף מען מורא האָבן און ווער עס איז — אומשולדיק.

עס פאַרגייען אַ טאָג דריי — איר זעט קיינעם נישט. פּון דער צעלע פּירט מען אייך נישט אַרויס און איר ווייסט נאָך אַלץ נישט, וווּ איר געפּינט זיך. אויפן דריטן טאָג, אַ זיגער צוועלף, עפנט זיך, ענדלעך, די צעלע: — „אויפן שפּאַציר!“ — מען שלעפט אַרויף ווי־נישט־אויז דעם באַלאַט; טשאַפּענדיק מיט די ריזיקע „שיך“, קוים איינהאַלטנדיק דעם אומגעוילד, אייפּסטו זיך שנעלער צו זען וווּהין מען האָט דיך אַריינגעזעצט. ווייזט זיך אַרויס — אין דער אַלמער תּפיסה אָדער — אין לאַקאַלן זשאַרגאָן — „שטאַל“.

דאָס איז אַ נידעריק, צו דער ערד צוגעדריקט געביידעלע, וואָס געפּינט זיך אין דער ציטאַדעל (אַ פעסטונג אין דער פעסטונג), 15 טריט ברייט און 50 — לאַנג. מיט ביידע עקן שפּאַרט עס זיך אָן אין די ווענט פּון דער פעסטונג. דער בנין איז זייער אַלט, אַמאָל האָט ער געדינט אלס וווינונג פאַר דער וואַך פּון יאַהאַן אַנטאָנאוויטש, וואָס זיין צעלע געפּינט זיך אויך דאָ. דער בנין איז דורכ־געפּוילט, דורכגעזאַפט מיט פּייכטיקייט און אַלערליי מיאַזמען, אַזוי, אַז נישט נע קוקט אויפן גאַנצן הייצן און פאַרבן, זיינע די ווענט פּון מיין צעלע (דער סאַמע פּינסטערער און פּייכטער, ווייל ביים סאַמע עק און זי גרעניצט מיט דער אויסער־לעכער פעסטונג־וואַנט, וואָס קומט אַרויס אויף דע דאָזיערע) באַדעקט מיט שימל, אויף אַן אַרשין פּון דיל, ווי מיט סאַמעטענע שפּאַלערן, און עס טריפט פּון זיי ממש דאָס וואַסער.

אין דאָזיקן בנין געפּינען זיך אינגאַנצן צען צעלעס. אַ קאָרידאָר מיט אַ נידעריקן פּולאַפּ, וואָס ציט זיך דורך דער גאַנצער לענג פּון בנין. אַ שוואַרצער שטיינערנער דיל. פּון איין זייט קאָרידאָר געפּינען זיך די צעלעס. אין קאָרידאָר הערשט אַן אייביקער האַלב־הושך. די לופּט — אַ פאַרשיקטע, אַ תּפּיכהדיקע.

שפּאַצירן פּירט מען אויפן שטח — פּון אַ טריט צען — צווישן „שטאַל“ און דער פעסטונג־וואַנט. דער דאָזיקער שטח איז איבערגעטיילט אויף צוויי טיילן. אינמיטן — אַ שמאַל שטעגעלע פּון אַ טריט צוואַנציק, וווּ מען שפּאַצירט. אויפן צווייטן הויפּעלע, פּונקט קעגנאייבער דעם פענסטער פּון מיין צעלע, איז אַ צויפּנהאַנגען און באַגראָבן געוואָרן סטעפּאַן באַלכאַשאַוו.

„שפּאַציר“, צוויי זשאַנדאַרן אין הויפּל, איינער, מיט אַ ביקס, אויף דעה.

זואנט. עס פארגייען פופצן מינוט — הערט זיך אן אויסרוף: „ענדיקן דעם שפאציר!“

מיטן זעלבן וועג גייט מען צוריק. ביים צוריקקערן פון שפאציר אין תפיסה גיט די ערשטע צייט א יאג אויף אייך די שווערע, טוכלע לופט פון קארידאָר. נאָך דעם נאָרמאַלן ליכט אויפן שפאציר, איז באזונדערס דערדריקנדיק דער שווערער האַלב־הושך פון דער תפיסה. עס קומט אויס דורכצוגיין דעם גאַנצן קאָרידאָר, ביים סוף פון וועלכן עס געפינט זיך אַ שמאַץ — פון אַ טריט צוויי—קאָרידאָר, אינגאַנצן אַ פינסטערס; דורך אים קומט מען טאַקע אריין אין דער צעלע.

די אַרעסט־סיסטעם, מוז מען אנערקענען, איז ווונדערבאַר פּולקאַמען. די זשאַנדאַרן זיינען אויסדרעסירט און שפּיאַנירן איינע די צווייטע אזוי ווייט, אַז עס געלינגט אייך נישט קיין איין מאָל אפילו איבערצובלייבן אויף עטלעכע רגעס אונטער פיר אויגן. אפילו דער קאַמענדאַנט, די זשאַנדאַרמישע אָפיצירן און דער דאָקטאָר האָבן קיין רעכט נישט אַרײַנצוגיין אין דער צעלע אָן דעם דער זשורירנדן זשאַנדאַר. אין דער צעלע קומען פאַר אומאויפהערלעכע רעוויזיעס. קיין שום זאַכן זיינען דאָרט נישטאָ — אַלץ איז אויפן אויג.

פון דער לעבעדיקער יועלט דערטראַגט זיך נישט קיין איין קלאַנג. פאַרשטייט זיך: נישט קיין זעאונגען, נישט קיין קאַרעספּאַנדענץ, נישט קיין צייטונגען און ישרונאַלן און או. וו. קיין נאָמען האָט מען נישט. נומע"אָז און אַזאַ. און איר הויבט אָן אויסטערליש שנעל צו פאַרלירן די פאַרשטעלונג וועגן דער לעבעדיקער וועלט. די איינטאָניקייט פונם אַרום, — אַ איינטאָניקייט, וואָס איר וועט עס נישט באַגעגענען אין קיין שום תפיסה. דאָס געפיל אַז אין דאָזיקן אָרט וועט דורכגיין אייער גאַנץ לעבן, דאָס פעלן אפילו פון געדאַנק וועגן דער מעגלעכקייט איינצושטעלן וואָסער־נישט־איז באַציונגען, דאָס באַוווסטזיין, אַז מען מוז שלום מאַכן מיט דער דאָזיקער איזאָלירטקייט—דאָס אַלץ שאַפט אַ שטימונג פון אַזאַ אומגלויבלעכער אָפּגעריסנקייט, אַז גאָר אין קורצן הויבט איר זיך אָן שפירן אינאָנצן מחוצן לעבן.

קייער נישט — אַחוץ זשאַנדאַרן. גאָרנישט — אַחוץ שטיינערנע ווענט. באַזונדערס פיינלעך און צעשטערנדיק ווירקט דאָס אויף דער פּסיכיק אין ווינטער־באַדינגונגען. אַלץ — דער הימל, די לופט, די ווענט, איר אַליין, די זשאַנדאַרן, — אַלץ איז באַדעקט מיט אַן איינטאָניקן גראַלעך־ווייסן קאָליר. אַלץ גיסט זיך צונויף אין איינס, אין אַ טויטע קאַטאַרושנע־גראַע מאַסע.

און דאָס דאָזיקע געפיל פון לעבן־מאַנגל איז צייטנווייז אזוי שטאַרק, אַז איר הויבט אָן אומרויק צו טראַכטן: — לאָז געמאַך — איז דען נישט אַ הלום דאָס אַלץ, וואָס שטעלט זיך דיר פאַר אין דער פאַרגאַנגענהייט? צי דען איז אויף אַן אמת געווען דאָס דאָזיקע לעבן, דער דאָזיקער קאַמף, די דאָזיקע טעטיקייט? ... איז דען נישט קיין הלום — די דאָזיקע אַלע מענטשן, די חברים, די פאַרטייען? ... נישט שוין־זשע איז דאָס אַלץ געווען? .. און טאַקע דאָ נישט לאַנג? ... און אַט־דאָ, הינט טער די דאָזיקע ווענט, פליסט באַמת אַ לעבעדיק לעבן? ... אַט דאָ, אין אַ צוויי טריט פון דאַנען, מען דאַרף זיך בלוזן אַדורכקריגן דורך דער וואַנט און דער נע"ו וואָ? ... אַן אמתדיק, לעבעדיק לעבן? ...

— יאָ, אַן אמתדיק לעבעדיק לעבן, — פליסטערט אַ צווייטע שטימע, — און

פאר דיר ווע מעס שוין קיינמאל, קיינמאל נישט עקויסטירן... קיינמאל! ס'ארא שרעקלעך וואָרט, ווען עס קומט נאָך אים — אויף אייביק! אָט דאָס דאָזיקע לעבן — דאָס גרויע, דאָס טויטע — דאָס דאָזיקע איז איצט אויף אייביק...
און ווי דערשרעקדיקע געשפענסטער, ציט זיך אויס פאר אייך אַ אומענדלעך־לאַנגע רייע פון טעג, וואָכן, חדשים, יאָרן! עס כאַפּאַלט אייך אַן אימה און איר נעמט אינגאַנצן ציטערן. גאָט מיינער, ווי גרויס איז די צאָל פון די דאָזיקע חדשים, יאָרן!... און מען דאַרף זיי אַלע „דורבלעבן“, מען דאַרף זיי אַלע אויספילן. פינף! צען! צוואַנציק! דרייסיק!... דרייסיק יאָר! נישט שוין־זשע? נישט שוין־זשע דרוי־סיק יאָר?...

דער כּה־הרמיון הויבט אָן פּינלעך, קרענקלעך צו אַרבעטן, ער שטרענגט זיך אָן פאַרצושטעלן זיך רעאַל די דאָזיקע דרייסיק יאָר, אַרומכאַפּן זיי מיט איין בליק. עס וויקלט זיך פאַנאָדער פאר אייך אַ וועג — אַ שמאַל שטענגעל, וואָס פירט באַרג־ארויף. דאָס שטענגעלע ווערט אַלץ גרעסער, אַלץ לענגער און לענגער און איר זעט פאַרויס אזא אומגלויבלעכע ווייטקייט, אַז דער קאַפּ הויבט אייך אָן צו שווינדלען און דאָס האַרץ דריקט זיך צונויף פון שווערמוט: — די גאַנצע? נישט שוין־זשע מוז מען דורכגיין די דאָזיקע גאַנצע ווייטעניש? אָבער ווי אזוי?

ווי אזוי?!

ביסלעכווייז פאַרמירט זיך אויס די פאַרשטעלונג און דאָס געפיל פון אַ שטיינערנעם קבר. אַלדאָס געוועזענע, פּריערדיקע, עכטע זעט מען אין עפעס אַ ווייטן, אומקלאָרן נעפֿל.

און וואָס מער די דאָזיקע פאַרגאַנגענהייט קומט אייך פאַר האַפּנונגסלאָז־פאַרלוירן, וואָס מער איר שפּירט זי אַלס עפעס אַזוינס, וואָס איז געוועזן אין זייער־פאַרגאַנגענע צייטן, אַלץ עקשנותדיקער קערן זיך אום צו איר די געדאַנקען. „דערנידערונגען זיינען די בייטש פון אומגליקלעכן“, „אומגליקלעכע“ — איז פאַר אונז נישט קיין צוגעפאַסט וואָרט; לאָמיר בעסער זאָגן — אַ בייטש פאַר די יע־ניקע, וועמען עס איז גאַרנישט געבליבן אַ חוץ דערנידערונגען. אַלדאָס פאַנגאַנ־גענע ווערט באַדעקט מיט אַ ראָזערלעכן שלייער. די דערנער פאַרשווינדן, מען פאַרגעסט וועגן זיי, און עס בלייבן — און מען געדענקט — בלוז די רויזן.

אָבער אַן אינטערעסאַנטע דערשיינונג! עס פאַרפאַלגן נישט נאָר דערנידער־רונגען פון קאַמפּ־און פאַרטייל־לעבן, ד. ה. נישט נאָר דאָס, וואָס עס האָט אויס־געמאַכט דעם גאַנצן זין און אינהאַלט פון לעבן. צוליב דעם קאַנטראַסט־פּרינ־ציפּ — אין קעלט, אין שטורעם, ווען אַלץ אַרום ווערט פאַרשאַטן מיט שניי, ווען אין דער צעלע איז טונקל, אומעטיק, האַפּנונגסלאָז — טויט, — פאַרפאַלגט אייך דער ריח פון אַ סאַסנע־וואַלד, אַ פּרילינג־אַזונט, אַ ברעג פון אַ טייך. עס קומען אויף בילדער פון דער אומענדלעך־ווייטער, שוין־לאַנג פאַרגעסענער קינד־הייט און דורך די אייזערנע שלעסער רייסט זיך דורך מעכטיק, אומבאַזיגנבאַר דער צערטלענדיקער פּליסטער פון קוים־קוים־פּונאַדערגעבליטן וואַלד און די זאָרג־לאָז־קלינגענדיקע קינד־הייט.

די געדאַנקען קערן זיך כּסדר אום און שלאַגן זיך הילפּלאָז אָן אין דער פּראַגע: — וואָס קומט פאַר דאָרטן, אין לאַנד? ווי האַלט עס מיט דער מלחמה? — אַרעסטאַנטן זיינען ווי קינדער, זייערע שטימונגען זיינען קאַפּריוזע. דאָ איז דיר

קלאָר, ווי א ליכטיקער טאָג, אז יאפאָניע מוז צעקלאָפן די באַגנבעטע און דעמאָ־
דאָליוזירטע רוסישע ארמיי, און במילא דעם גאנצן רעזשים. מען רעכנט אויס
קלאָר, מאַטעמאָטיש, אז דער דאָזיקער רעזשים קאָן אָנהאַלטן בלויז ביון סוף
סלהמה, און דערנאָך....

די העלע, באַצויבערנדיקע בילדער פון רוסלאַנדס באַניונג ווערן אָפגע־
ביטן דורך שווערע געדאַנקען: אַטאָדאָרטן — דערנעבן זיצן מענטשן שוין
קרוב אַ פערטל יאָרהונדערט. און מיט אַ פערטל יאָרהונדערט צוריק, אַריינקור־
טענדיק אַהער, האָבן זיי, זיכער, פונקט אזוי קלאָר זיך פאַרגעשטעלט און גע־
גלויבט אין דער נאָענטקייט און אומפאַרמיידלעכקייט פון דער רעזשים־צע־
שטערונג, ווי דו גלויבסט עס איצט. און אינצווישן האָבן זיך יונגעלייט פאַר־
וואַנדלט אין זקנים, און דער דאָזיקער רעזשים האַלט זיי נאָך אלץ איינגע־
קלאַמערט אין זיינע אַרימס. וורושע איז די גאַראַנטיע, אז אויך מיר האָבן
איצט נישט דעם זעלבן טעות, וועלכן יענע האָבן געהאַט דאָ?

געוויס, דער רעזשים איז פאַראורטיילט אויף טויט; געוויס וועט ער אומ־
קומען, אָבער וואָסער באַדרייטונג האָט אין דער געשיכטע פון אַ לאַנד אַ פערטל
יאָרהונדערט?!...

כ'געדענק, איינמאָל, אין אָקטאָבער - נאָוועמבער, האָב איך געזען פאַרביי־
גייענדיק דעם קאָמענדאַנט; ווי מען וואָלט מיך מיט אַ מעסער אַ שניט געטון;
צום אַלטן מאַנטל זיינען געווען צוגענייט נייע קנעפ מיט אַדלערס.

עטלעכע טעג בין איך אַרומגעגאַנגען, ווי אַ דערשלאָגענער; כ'האָב בשום אופן
נישט געקאָנט ליזן די שווערע רעטעניש: צוליב וואָסער סיבה האָבן די
זשאַנדאַרן באַקומען דעם „מלוכהשן הערב" אויף די קנעפ. אויב מען האָט זיי
געגעבן אזא אויסצייכנונג, הייסט עס, אז די זשאַנדאַרן זיינען אויפן פּערה, —
הייסט עס, אז די פרייהייט איז, ווי פריער, אונטערן פּערה. זעסטו, אז די
זשאַנדאַרן גרייטן זיך עפעס צו פאַריכטן — פאַלט די נשמה ווידער אַראָפּ אין
תהום. — הייסט עס, אז זיי קלייבן זיך נאָך לאַנג עקזיסטירן, הייסט עס, אז
דער מאָרגנדיקער טאָג געהער נאָך נישט אונז, אויב זיי טראַכטן וועגן אים.

פאַדקערט ווידער, ווי נאָר דו דערזעסט אומעטיקע, אומרויאַקע פּנימער;
פאַרטראַכטקייט און אומזיכערקייט — פליט דער גייסט ווידער אין זיבעטן
הוימל, זעסט ווידער קלאָר איין, אַז רוסלאַנד מוז אַ ליאדע מינוט ווערן פריי
און זי וועט זיין פריי. צען מאָל אַ טאָג בייטן זיך די דאָזיקע שטימונגען. דאָס
גאַנצע לעבן פליסט אָפּ אין דער אומגענדלעכער וועלט פון פאַנטאַזיעס און טרער־
פונגען; דאָס אויסערלעכע לעבן איז באַגרענעצט מיט דער צעלע, דעם קאָ־
רידאָרל און דעם שטענגל פון 20 טריט אויף שפּאַצירן.

אזוי אָדער אַנדערש — אָבער דאָס „לעבן" נעמט אָן געוויסע פאַרמען. עס
איז שווער צו זאָגן: צי דו פאַסט צו דאָס לעבן אָדער דאָס לעבן פאַסט דיך,
צי? — אָבער די צונויפניסונג קומט פאַר. גייסט אַריין אין די ראַמען פון שליי־
סעלבגרגער לעבן, פון זיינע אינטערעסן און זאָרגן, פון זיינע פריידן און ליידן.

די פריידן און ליידן, באַזונדערס די פריידן, זיינען נישט תמיד פון גרויסן
פאַרנעם. מען דאַרף אָבער זיין אַ „לעבנסלענגלעכער אַרעסטאַנט", כדי צו
באַגרייפן, ווי אזוי אַזעלכע קלייניקייטן שפּילן אַזא גרויסע ראָל אין לעבן פון
אַרעסטאַנטן. און דערין ליגט טאַקע די גאַנצע טראַגעדיע!

למשל: וויפיל אומרואיקע טעג האָט מען איבערגעלעבט צוליב דער פראגע: וועט מען געבן א שטיקל זייה? און מיט וואָסער פריידיקער באַגייסטער רונג רייסט איר דאָס ארויס פון זשאַנדאַרס הענט (כאַמיענדיק זיך אויסצור באַהאַלטן די דאָזיקע פרייד) דאָס אַרויסגעגעבענע קלייניקע רייפעלע זייה. אין ווען איר זייפט אַן מיטן באַקומענעם זייה די הענט און קוועלט פון דעם, וואָס אַזויפיל שמוץ פליסט אַראָפּ אין שישל, זעט דאָס לעבן אויס אַזוי לייכט... „נישט געדאַהט, מען קאָן לעבן... אַז מ'וויל זאָגן, איז עס גאַרנישט אַזוי שלעכט!“....

אַט איז אָבער צעריסן געוואָרן אַן אַניטשען; אין דרויסן איז קאַלט, די פיס פרידן אויפן שפאַציר. און די דאָזיקע צעריסענע אַניטשע רופט אַרויס אַ גאַנצע ריי פינסטערע געדאַנקען, דינט אַלס סיבה פאַר א סך טרויעריקע טעג. די איינציקע לעבעדיקע באַשעפּענישן, מיט וועמען מען פאַרקניפט אַ פולשטענדיק - אומאיינגנוציקע פריינטשאַפּט, - זיינען די שפּערלעך און גאַלקעס. ווינטער-צייט, צוליב מאַנגל אין שפייז, ווערן זיי אויסטערליש צוגע-לאָזט. אין משך פון עטלעכע וואָכן געוויינט מען זיי אַזוי צו צו זיך, אַז זיי עסן גלייך פון דער האַנט אַרויס, זעצן זיך אויף די קני, אויף די אַקסלן און א. וו. די דאָזיקע פריינטשאַפּט וואָלט געקענט פאַרשטעלן אַ מאָדנע כילד פאַר א „באַאַכטער פון הימל“: הויכע, פעסטע ווענט, באַוואָפּנטע זשאַנדאַרן און אין אַן אַרעסטאַנטישן כאַלאַט אַ פאַרבּרעכער, וועלכער טיילט פרידלעך זיין מאַלצייט צווישן שפּערלעך און גאַלקעס...

ק א פ י ט ל פ י ר

ביסלעכווייז געוויינט זיך דאָס אויער אויף אַזוי ווייט צו, אַז מען קלייבט זיך פאַנאַדער אין אַלערליי קלאַנגען, וועלכע הערן זיך פון צייט צו צייט אין תפילה. אַמאָל דערטראַגט זיך פּונווייטנס אַ שוואַכער, פאַרשטיקטער קלאַנג פון האַמער-קלעפּ אויף אַ קאָוואַדלע. דאָס אַרבעטן, וואַרשיינלעך, די „אַלטע“ ערגעצווו אין אַ שמידעריי.

האָט מען, הייסט עס, ווידער געעפּנט די וואַרשטאַטן?

און די שמידעריי איז אין דיינע אויגן דאָס העכסטע גליק. מענטשן האָבן מזל, טראַכט זיך וועגן זיי נישט ווילנדיק מיט קנאה, פאַרשטעלנדיק זיך די דאָזיקע אַלטע לייט, וועלכע קלאַפּן מיט האַמערס צעגלייט אייזן....

אוקראַפּ און מיטאַג טראַגן פאַנאַדער זשאַנדאַרן און דערלאַנגען דאָס דורך טיר-לופּטשיקלעך.

ווי זיי זאָגן זיך נישט באַמיען דורכצופירן דאָס אומבאַמערקט, ווערט סוף-כּל-סוף קלאַר, אַז אין דער צעלע, וואָס געפינט זיך אין קעגנאיבערדיקן עק קאָרידאָר, געפינט זיך עמיצער. וואַרשיינלעך אַ קראַנקער, ווייל מען הערט, ווי דער דאָקטאָר גייט אַהין גאַנץ אַפּט. ווער קען דאָס זיין?

נישט אַנדערש, ווי קאַטשוראַ, מאַכט מען אַן אויספיר.* אין די ערשטע

* שפּעטער, ווען שליסעלבורג איז אָפּגעשאַפּט געוואָרן, האָט מען זיך דערווייט, אַ דאָרט איז געזעסן, זייט 1902, דער אומגליקלעכער טשעפענין.

טעג פון יאנואר איז דער ארעסטאנט פארשוונדן. האָט מען אים אמאָל ווידער
נישט אוועקגעפירט אין געריכט אריין פאר נייע דענוציאציעס?
אין עטלעכע וואָכן אַרום האָט מען שטאַרק גענומען באַהייצן די צוויי
זייטיקע צעלעס, וועלכע געפינען זיך פון צווייטן זייט קאָרדיראַר. — „פרישע
אַרעסטאַנטן?“, „קרבנות פון קאטשוראס דענוציאציעס?“ מען הערט זיך
אויפּמערקזאם צו צום קלענסטן שאָרד, כדי נישט צו פאַרפאַסן דעם מאַמענט,
ווען עס וועלן זיך באַוווּיזן די נייע קוואַרטיראַנטן, אויב עס ווערן טאַקע דערר
וואַרט אַזעלכע.

דעם 29-טן יאנואר (1905) האָט זיך פון סאַמע פרי געלאָזט באַמערקן אַן
אומגעוויינלעכע באַוועגונג: מען האָט עפּעס צוגעקלאַפּט, עפּעס אַרויסגעטראָגן,
עפּעס גערייניקט. אַ גאַנצן אָונט בין איך דורכגעשטאַנען, צולינגדיק אַן אויער
צו דער טיר. אַ זייגער אַכט הער איך פּלוצלינג, ווי עס טראַסקען די אייזערנע
שלעסער פון דער אַריינגאַנגטיר. אין עטלעכע מינוט אַרום — אַן אַפּהילך פון
טריט און דאָס קלאָר זיך-אויסטיילנדיקע קלאַפּן פון די אַרעסטאַנטישע שייך אין
שטיינערנעם דיל. דערנאָך ווערט אַלץ שטיף; מען הערט, ווי די צעלע ווערט
פאַרמאַכט און ווידער טריט, וואָס דערווייטערן זיך. אין אַ פּופּצן מינוט אַרום
די זעלכע געשיכטע. הייסט עס, אַז צוויי האָט מען געבראַכט. אָבער וועמען?
איז דאָס אַן אַפּרעכנונג פאַר אַלטע מעשים אָדער פאַר פרישע? מאַכסט אַלערליי
אַנשטרענגונגען, כדי כאַטש אומגעפער צו דערניין, ווער זיינען דאָס די ניי-
אַראַפּגעבראַכטע, — אָבער אַלץ איז אומזיסט.

די צייט שטייט נישט. קיין שום ידיעות, קיין שום ענדערונגען אין דער
לאַגע. ס'האָט אַ ווייע געטון מיט וואַרעמקייט. דער שניי האָט אָנגעהויבן ציען
ניין. די ריזיקע בערג שניי, וועלכע האָבן פאַרנומען דאָס גאַנצע הויפּל, ווערן
נרוי און קלענער. די שפּערלעך צוויטשערן אויף וואָס די וועלט שטייט פאַרווייזט.
שוין אַ יאָר נאָכן געריכט. מאַדנע! האַפּנונגסלאָז לאַנגזאַם ציט זיך דער הוה,
ד. ה. דער היינטיקער טאַג. אָבער דער דורכגעלעכטער ווערט פאַרוונקן ווי אין
אַ תּהום. און קוקנדיק הינטער זיך, פּרעגט מען זיך נישט-זוילנדיק: „נישט שוין
זשע איז אַדורך אַ יאָר?“

וואָס מער עס דערנענטערט זיך דער פּרילינג, אַלץ עקלהאַפּטער און אומד
דערטרענגלעכער ווערט אין דער צעלע. די ווענט זיינען שוין אינגאַנצן נאַס, און
אַפילו די אייל-פאַרב, מיט וועלכער עס איז באַדעקט דער אונטערשטער טייל
וואַנט, איז צעווייקט געוואָרן אין אַ קלעפיקער, גליטשיקער מאַסע.

די פּיכטיקייט איז אַזוי שטאַרק, אַז דאָס זאַלץ אין זאַלצמעסטל צעגייט.
דאָס הייצן העלפט נישט. ווי לאַנג וועט מען מיך דאָ האַלטן? אינטערעסאַנט,
אַז אפילו אין טאַלסטאָיס צייטן האָט די „שטאַל“ געדינט בלויז אַלס קאַרצער.
אין די פּינסטערסטע צייטן פון שליסעלבורג האָט מען דאָרט קיינעם נישט גע-
האַלטן מער ווי 2—3 וואָכן. פּלעווע האָט פאַראַרדנט די ניי-אַנגעקומענע צו
האַלטן אַ שטיקל צייט אין פּורנאַטאָרום. אָבער ווי לאַנג — דאָס ליגט נאַטיר

וועלכער איז תּיכּף צוזאַמענגעבראַכן געוואָרן. ער איז קראַנק געוואָרן; עס האָט
זיך אַנטוויקלט צינגע און אַ שטילע משוגעת. איצט, זאָגט מען, האָט מען אים
אַריבערגעפירט אין וואַלאַמער קלויסטער.

לעך, אין דער מאכט פון פאליציי־דעפארטאמענט.

צי וועט באשערט זיין צו זען די „אלטע“ אויב מען האט אויף זיי אָנגעד
ווענדעט דעם מאניפעסט פון 11-טן אויגוסט 1904 (און ס'האָט אויסגעזען
אוממעגלעך, מען זאָל אים נישט אָנווענדן אויף מענטשן, וועלכע זיינען אָפגע
זעסן העכער 20 יאָרן). — דארפן זיי שוין אַלע דאָ נישט זיין, און אין שליסעל־
בורג האָט געקאָנט פארבלייבן בלויז איין „אלטער“ — קארפאָוויטש.

מיט די זשאַנדארמישע אונטערזאָפ צירן האָב איך געלעבט בשלום, אָבער
דערוויסן זיך האָב איר פונדעסטוועגן גאָרנישט געקאָנט. ס'האָט זיך געוואָלט
דערגיין בלויז איינס: איז פאָרט־ארטור געפאָלן צי נישט? מיט קיין שום כיט
רעקייטן איז נישט געלונגען אַרויסצוקריגן די ידיעה. ערשט זומער איז געלונגען
אָפצופרייערן איינעם פון די „קריגער“. ס'איז געווען אַ הייסער יוס־טובדיקער
טאָג. די זשאַנדארן האָבן נאָר וואָס געהאט איבערגענומען די דעזשור. געווען,
ווי ס'שיינט, צוגאָסט און ווייך געוואָרן ווי פוטער.

די שטימונג — אַ גוטמוטיקע. מיר געפינען זיך — „אויפן שפאָציר“. די
שפערלעך האָבן זיך פארקליבן אין אַ קוסט יאָהן צוויטשערן.

— קום, לאָמיר כאַפן, — זאָגט איינער. ער לייגט זיך אויפן בויד און זיך
גנבענענדיק, וויל ער אומבאָמערקט צוקומען צו אַ פייגעלע.

— אייך — זאָג איך — וואָלט מען נאָר באַדארפט באַשטימען אויף קוראָ
פאָטינס אַרט; איר וואָלט אַ כאַפ געטון דעם יאַפאָגנטישק, ווי אַ שפערל, אַ?
— לאַכט נישט, מ'עט אפשר באַשטימען. די שטעלע איז פאר מיר ווי אַג
געמאָסטן!

— נו, איצט איז שוין שפעט. קוראָפאָטקין האָט פאָרט־ארטור פארשפילט,
אַרויסהאַקן פון דאָרט דעם יאַפאָגנטישק וועט שוויין נישט געלינגען, וואָס?
— וואָס הייסט פארשפילט? צי דען איז קוראָפאָטקין שולדיק, אַז מען
האָט אים קיין זעלנער נישט צוגעשטעלט? די יאַפאָגנער האָבן אַלץ אונטער דער
נאָז, אָבער אונזערע — איידער מען האָט זיך דערקליבן, האָט מען שוין געמוזט
אָפגעבן די פעסטונג, — פארטיידיקט דער אונטער־אָפיציר דעם כבוד פונם
מיליטער.

— נו, נאָרישקייטן! סטעסעל האָט זיך אונטערגעגעבן, — דערויף איז ער
דאָך אַ גענעראַל; און איר וועט ווידער אָפנעמען, — כאַרויק איך אים, און
אַליין ציטער איך אינגאָנצן: פאָרט־ארטור איז געפאָלן!...

צוויי נצחונות: איינעם האָב איך אָפגעהאַלטן איבערן רוסישן זשאַנדאר,
דעם צווייטן האָבן די יאַפאָגנער אָפגעהאַלטן איבערן רוסישן אומבאָזונבאָרן
הייַל; און ביידע הויבן די שט'מונג אויף אַ לאַנגע צייט. איז געפאָלן פאָרט
ארטור — וועט פאָלן די זעלכסט־ערשאַפט, — אַט דאָס איז דער לייט־מאָמיוו
פון מיינע געראַנקן. צום באַרויערן איז מער גאָרנישט געלונגען צו דערגיין,
ווייל די זשאַנדארן האָבן זיך, וואַרשיינלעך, געכאַפט, אַז זיי האָבן זיך געלאָזט
אַריינבאָרן און קיין שמועסן וועגן דער מלחמה האָבן זיי נישט אונטערגעהאַלטן.
עס איז בלויז געלונגען צו דערגיין, אַז די מלחמה איז נאָך נישט פארענדיקט
און „שטאָצירן איז נישטאָ מיט וואָס“.

דאָס שליסעל־בורגער לעבן גופא וועל איך נישט באַשרייבן; וועגן דעם האָר

בען שוין גענוג געשריבן קאמפעטענטערע מענטשן פאר מיר. איך וועל בארירן בלויז דאס, וואָס אנדערע האָבן נישט געקאָנט באַרירן.
 וואָס ווייטער בין איך אַלץ. זאָמרויקער געוואָרן; וועט מען אַלעמאָל אַרײַ-
 בערפירן אין דער נייער תּפּיחה אָדער מען וועט מיך דאָ, אין פּורזאַטאַריום פּון
 גהינום, האַלטן בײַן סוף כל הדורות אָדער... בײַן סוף פּון דער זעלבסטהער-
 שאַפט? זײַנט דעם אורטײַל איז שױן אַרײַבער העכער אַ יאָר, און מען האָט געד-
 שמועסט, אַז נאָכן אַפּלוײַז פּון דאָזיקן טערמין וועט מען אַרײַבערפירן אויף נאָר-
 מאלע באַדינגונגען. דערווייַל אָבער הערט מען דערפּון גאַרנישט.

ק א פ י ט ל פ י נ ה

סוף יוליי באַווייזט זיך אומגעריכט אין מיין צעלע דער קאָמענדאַנט און,
 עובר זײַענדיק אויף אַלע כללים*), שיקט ער אַרויס דעם דעזשורנע זשאַנדאַר,
 די טיר פאַרמאַכט זיך און דער קאָמענדאַנט דערציילט מיר גאַנץ פאַרטוילעך.
 פּאָלגענדע געהײַמיספּולע געשיכטע.

— מען האָט מיר מודיע געווען — דערווייַל נאָך געהײַם, — אַז דער פּאָך-
 ליצײַדעפּאַרטאַמענט זאָל זיך האָבן דערווייט וועגן אַ בריוו, וואָס איר האָט
 איבערגעשיקט פּון דאַנען. עס פירט זיך אַן אויספאַרשונג. געוויס, איר קענט
 מיר נאָרנישט ענטפּערן, פּונדעסטוועגן האָב איר באַשלאָסן דירעקט פרעגן בײַ
 אײַך, כדי איר זאָל וויסן, ווי אזוי אומגעפער זײַר צו האַלטן...

— פּולקאוויק, בײַ אַנדערע באַדינגונגען וואָלט איר אײַך, נאַטירלעך, גאָר-
 נישט געענטפּערט, בײַ אַרײַבער קען איר אײַך זאָגן: פאַר מיר איז קלאָר, אַז
 דאָס זײַנען אינטריגעס פּון פּלעווען און פּון פּאָליצײַדעפּאַרטאַמענט. כּ״האַב
 צום באַדויערן, קײַן שום בריוו נישט געשיקט. מען וויל פּראָסט־פּשוט עפעס
 צוטראַכטן כדי צו האָבן די מעגלעכקײַט „אַלס שטראַף“ צו האַלטן ווייטער אין
 דער דאָזיקער שטאַל... דאָס פּאַסט זיך פאַר פּלעווען.

— יא, דאָס איז געווען אַ גרויסער יעזואַיט, — האָט זיך ביים קאָמענ-
 דאַנט אַרויסגעריסן.

„געווען?!“ — אין קאָפּ האָבן גענועמן אַרומלײַפּן אומרויקע געדאַנקען;
 כּ״פּיל, אַז דער קאָמענדאַנט האָט אויסגעפּלודערט און איצט פּילט ער זיך זײַער
 שלעכט; צו וועט געלינגען עפעס זיך דערווייטן? כּ״מאָך אַן אָנשטעל, אַז איר
 האָב נישט געלייגט קײַן אַכט אויף זײַנע ווערטער. מיר האָבן פאַרפירט אַ שמו
 עס וועגן דער קוריאָזער געשיכטע מיטן בריוו(1), וועגן קוריאָזן בכלל, מיר זײַ

(*) לײַט דער אינסטרוקציע האָט קײַנער קײַן רעכט נישט צו בלייבן מיטן
 אַרעסטאַנט אין דער צעלע אונטער פיר אויגן.

(1) איר האָב באַמת קײַן שום בריוו נישט איבערגעגעבן. אמת, שפעטער,
 שױן אין בוטירקי, האָב איר זיך דערווייט, אַז אין דעצעמבער 1904 האָט מיין
 פעטערבורגער ברודער געפונען אינדערפרי בײַ זיך אין בריווקעסטל אַ קאָנ-
 ווערט מיט אַ צעטלע: „אײַער ברודער ג. א. שיקט אַ האַרציקן גרוס. ער געד-
 פינט זיך אין שליסעלבורגער פעסטונג. פּילט זיך גוט און מונטער. זײַנט
 רויק.“ — די קרובים, וועלכע האָבן אין פּאָליצײַדעפּאַרטאַמענט נישט געד-

נען איבערגעגאנגען צו די מיניסטארן, און כ'ג'וב, אגב אורחא, א פרעג: מינים
טער פאר אינערלעכע ענינים איז דאך שוין איצט נישט פלעווע?
דער קאמענדאנט האט גענומען פלאנטערן מיט דער צונג, דאך האט ער
געזאגט:

— „יא, איצט איז שוין אן אנדער אויף זיין אָרט“.

— און פלעווע האט באקומען אן אנדער אָמט?

— יא, איר ווייסט דאך, ווי געוויינלעך... ער איז, דאכט זיך, אוועקגע-

פארן קיין אויסלאַנד...

דער קאמענדאנט איז אוועק; און פאר מיר זיינען אָנגעקומען טעג, פול

מיט ברענענדיקן יאמרו... „פלעווע איז אוועק!“

דער דאָזיקער קלאַפ פאר דער פארטיי האט אויסגעזען צו זיין אומגעהייר

ער שווער. דער מענטש, וועלכן דאָס גאַנצע לאַנד פארשעלט און האַסט, די

פאַרקערפערונג פון דעספאָטיזם און געוואַלט, פון אומפאַרשעמטן איודעקעווען

זיך איבער די בעסטע געפילן פון פאַלק, — דער דאָזיקער מענטש איז אוועק

און אַלע זיינע פאַרברעכנס וועלן בלייבן אומבאַשטראַפּט!..

זיין לעבן האט געשיינט צו זיין אַ באַליידיקונג פאַרן געזעלשאַפטלעכן

געוויסן און אַ אייביקער פאַרווורף דער פארטיי...

אין עטלעכע וואָכן אַרום, ווען עס האט זיך נאָך נישט געהאַט איינגע-

שטילט דער דאָזיקער אומרויקער צושטאַנד, האָב איך באקומען, מיט דער דער-

לויבעניש פון קאָמענדאַנט — דעם „לאַנדווירטשאַפטלעכן זשורנאַל „כאָזיאַ“

אין“ פאַרן 1904-טן יאָר.“

אַ פרישער זשורנאַל!!!*)

אין דער ערשטער מינוט האט זיך אַלץ אין קאָפּ אויסגעמישט. די הענט

ציטערן, וואַרפסט זיך פון איין נומער צום צווייטן, ווי דו זאָלסט וועלן פאַר-

שלינגען אַלץ מיטטאָגל. לייענסט נישט ווערטער, אפילו נישט קיין שורות,

נאָר גאַנצען זייטן. פאַרטאַרטור איז געפאַלן! נאָך דורכפאַלן... באַנקעטן... דער

קלערונגען... פראַטעסטן... פּרילינג! עפעס אַ פּרילינג איז אָנגעקומען!!! דער

„אוקאַז“ פון 12-טן דעצעמבער... דערויף ענדיקט זיך עס...

אַזוי גאָר! איז טאַקע די דאַמבע פאַרט אַראַפּגעשווענקט געוואָרן! פאַרט

אַראַפּגעשווענקט!..

דער זשורנאַל איז אַ ספּעציעלער, אַ לאַנדווירטשאַפטלעכער. בלויז אין

ענגעלהאַרדטס גיפטיקע איבערויכטן באַמי איך זיך אַרויסצופישן עפעס, וואָס

איז פאַרבאָטן פאַר שליסעלבורג. וווּ איז פלעווע? וואָס איז מיט פלעווען?!..

ענדלעך, אין עפעס אַ נאָטיץ געפין איך, פאַרבייגייענדיק, אַ פראַזע: „די טרויער

קאַנט דערגיין אפילו וווּ איך געפין מיך און צי כ'לעב, האט דאָס דאָזיקע צע-

טלע פאַרשאַפט אַ סך פרייד און רה, אָבער איך האָב נאָך היינט קיין אַנגע

נישט, ווער עס איז געווען דער דאָזיקער פריינט. ער האט געטאָן אַ גוטע זאַך,

ווען עס וועלן קומען בעסערע צייטן, וועט ער אפּשר אויפּדעקן זיין אינקאָג

ניטאָ. איך גלויב נישט, אַז עס זאָל זיך דאָ האַנדלען וועגן דאָזיקן צעטלע.

*) די פאַרשפּעטיקונג פון אַנדערהאַלבן יאָר פאַרמינערט נישט אין שלי-

סעלבורג די פרישקייט אפילו פון לאַנדווירטשאַפטלעכע זשורנאַלן.

דיקע ירושה פון טויטן פלעווע" ... טויטן?! פלעווע איז געשטארבן?! פארא-
יארו אין סעפטעמבער?! די אויפרענונג, וואס האט מיך ארומגעכפאט, קען
מען זיך גאר נישט פארשטעלן. אליין געשטארבן?! גענאגען צו רו נאכן ענדיקן
אין די ערדישע גרעניצן אלאס ערדישע?

ווארום אויב דער דאזיקער גאנצער פריילינג איז א רעוולטאט נישט פון
אוממיטלכארן דראנג פון די געזעלשאפטלעכע כחות, פון די רעוואלוציאנערע
כחות, פון די רעוואלוציאנערע ארגאניזאציעס, נאר אזוי זיך... פון צייטווייליג
קער פארלויבנקייט און פון פלאטאנישן פארלאנג, אויסצופרוברן נייע וועגן,
ווען די „קראמאלע איז באזיגט“, — איז דאך דאס אלץ קיין צעבראכענעם
גראשן נישט ווערט, און די רעוואלוציאנערע כחות ווערן דורכרעם אפגעשטופט
אין א זייט... און אפשר... אפשר איז ער גאר געשטארבן נישט לויט גאטס
וויילן, נאר לויטן ווילן פון דער פארטיי?.. און עקשנותדיק זוכט מען גאנצענע
טעג, צי וועט זיך נישט געפינען דער קלענסטער רמז, פארוואס איז פלעווע
פלוואלונג טויט?.. צענדליקער מאל קוקט מען דורך אלע נומערן — קיין שום
רמזים.

עס זיינען אנטשטאנען די אומרויקסטע טעג. מען שפירט, אז דאָרט —
אזויף דער פריי — קומט פאר עפעס אומענדלעך, אומענדלעך גרויסעס, אָבער
וואס עס קומט פאר, קאָן מען זיך נישט פארשטעלן רעאל אפילו אומגעפער.
עפעס הויבט זיך אָן! אָבער ווער הויבט אָן? ווי גרויס איז דערין דער אָנטייל
פון די באווסטזיניקע כחות? פונם באווסטזיניקע צעשטערנדיקן און באווסט-
זיניקאויפבויענדיקן? ווי גרויס איז די ראָל יאָן די ווירקונג פון דער פאָר-
טיי?.. עס איז שוין פארגאנגען א יאָר זייט דעם אָנקום פון „פריילינג“; וואָס
זשע קומט דאָרט איצט פאָר? ווען דער „פריילינג“ וואָלט געבראכט נאָך זיך
דעם „זומער“ — וואָלטן מיר זיך דאָך שוין דאָ נישט געטראָט געפינען...
הייסט עס, אז נאָך א מינוטיקן אויפשוין — דער זעלבער הושך?!

אין דאָזיקן פיינלעכן צושטאנד זיינען פארגאנגען זעקס וואָכן, וואָס יעדער
טאָג זייערער האָט אויסגעזען צו זיין א גאנצע אייביקייט! דער טערמין פון
אריבערפירן אין דער נייער תפיסה איז שוין לאנג פארגאנגען. צי דען וועט
מען טאקע נישט אריבערפירן?!

דעם 13-טן סעפטעמבער קומט אראפ דער קאָמענדאנט. די זשאנדארן גיי-
ען ארויס און מאַכן צו הינטער אים די טיר. דער קאָמענדאנט איז אויסערגע-
וויינלעך פריילעך און צעשטראַלט.

— נו ה' נה, כ'האָב אייר געבראכט אן אָנגענעמע ידיעה: נאָך לאַנגער
שתדלנות פון מיין זייט איז געלונגען אויסצופועלן ביים מיניסטער א דערלוי-
בעניש אריבערצופירן אייך אין דער נייער תפיסה.

— ווען?

— טאקע תיכף! ווי נאָך מען וועט דאָרט צוגרייטן א צעלע.

— כאמת אן אָנגענעמע ידיעה! א סוף, הייסט עס, צום פורגאטאָרוים!

— א סוף, א סוף! צו א סך זאכן נעמט איצט א סוף!

— למשל?

א פאזוע. דער קאָמענדאנט טראכט וועגן עפעס, ווי אומאָנטשלאָסן צי

רידן צי ניין; ביים ארעסטאנט איז די נשמה פארגליווערט געווארן פון זאפֿי לענדיקער דערווארטונג!

— גרויסע ענדערונגען! עס קומט א נייער רעזשים!

— א נייער רעזשים?

— יא! מען רופט צונויף א מלוכה־דומע, ווי א פארלאמענט א שטייט

גער... מיט איין ווארט — א קאנסטיטוציע...

— א קאנסטיטוציע? זאגט נאָר, פולקאוניק, די יאפאנער האָבן אינוואַ
ווארשיינלעך, נישקשהדיק אָנגעבראָכן די ביינער?

— נישקשהדיק, מיינ ליבער, נישקשהדיק! — מאַכט דער קאָמענדראַנט
האָפנונגסלאָז אוועק מיט דער האַנט.

— און די קאנסטיטוציע האָט טאַקע פלעווע געגעבן?

— פלעווע? — דער פולקאוניק בויגט זיך אראָפ און זאָגט מיר שטיי

אויפן אויער: — אויף שטיקער צעריסן!..

— דערהרנעט? דורך וועמען?..

— ער זיצט דאָ דערלעבן — סאַזאָנאָוו... א באַמבע געוואָרפן... אַלץ
צעשמעטערט...

— און סאַזאָנאָוו לעבט, נישט געטויט?

— נישט אזעלכע צייטן, מיינ ליבער!..

— און דערנאָך וואָס?.. אַלץ האָט זיך באַרויקט? מער קיין טעראָריסטי

שלע אַקטן זיינען נישט געווען?.. אהער האָט מען מער קיינעם נישט געבראַכט?
און קיין עקזעקוציעס זיינען אויך נישט געווען?

— ניין, קיין עקזעקוציעס זיינען נישט געווען. אַלץ, דאַכט זיך, איז רויק..

— און ווי, פולקאוניק, זעט דאָס איצט אויס? די קאנסטיטוציע, ווייזט

זיך ארויס, איז גאָרנישט אזא שלעכטע זאַך? אָבער אויך מיר האָבן דאָך צוגעד
ליינט אביסל מי? א סברה, אז אויך אונזער טראָפן האָניק איז דאָ דאָ...
— זיכער, ווער לייקנט דען? נו, ס'איז אָנגעגאַנגען א קאַמף; איצט

האָט מען דאָס אָנערקענט אַלס רעכטצייטיק... און דערנאָך וועט מען זען.

— און וואָס איז מיט דער מלחמה? פאַרענדיקט?

— פאַרענדיקט, נאָט צו דאַנקן!

— א סוף, הייסט עס, צו דער אינערלעכער און אויסערלעכער מלחמה...

איצט וועט אַלץ נעמען אַן אַנדערן גאַנג?

— אַן אַנדערן, אַן אַנדערן! גרויסע ענדערונגען קומען פאַר, — האָט דער

פולקאוניק איבערגעחזרט מיט א פילזאָגנדער מינע.

— נו, איצט נעמט צונויף די זאַכן, גרייט זיך צו- אין א שעה ארום וועט

קומען דער געהילף — וועט ער אייך אַריבערפירן. דאָרט וועט בעסער זיין.

דער קאָמענדראַנט איז אוועק, איך בין געבליבן אַליין. יאָן ווי מיט אַנדער

מהאַלפן יאָר צוריק, נאָכן אוועקגיין פון אָסטען-אַסקען, וועלכער האָט דער-
קלערט, אז „דאָס לעבן איז געשענקט געוואָרן“, שטאַרכט ווידער אָפ דאָס

האַרץ אונטערן דרוק פון עפעס אומענדלעך, יאָומענדלעך גרויסעס. אין תוך

גענימען איז עס דאָס זעלבע „דאָס לעבן איז געשענקט געוואָרן“, נאָר אין

אומענדלעך גרעסערן פאַרנעם. דער גורל האָט זיך מרחם געווען איבערן אומד-
גליקלעכן לאַנד. „דאָס לעבן איז געשענקט געוואָרן“ א גרויסן פאַלק. נאַטירלעך.

מען האָט עס נישט געשאַנקן, נאָר אַרויסגעריסן, אָבער נישט וועגן דעם נייע
עס. דאָס לעבן איז איצט געראַטעוועט, איצט קאָן מען לעבן אין רוסלאַנד!
אין ברוסט קלאַפט ווי מיט האַמערס. דער אַטעם איז אָפּגעהאַקט — עס
פעלט לופט. די הענט ציטערן און דריקן פיבערדיק דעם קאָפּ, וואָס איז פאַר
כאַפט פון געדאַנקדוויבער.

פלעווע צעריסן... סאַזאַנאָו לעבט און געפינט זיך דאָ... די ארמיי — צע-
קלאַפט... מלוכה-דומע... קאָנסטיטוציע... אַ ניי לעבן. און דאָס קומט פאַר ניט
אין הלום?!... און איך האָב דערלעבט צו דעם אַלעם! דערלעבט!.. און מיט איי-
גענע אויגן וועל איך דערווען דאָס. באַנייטע, באַפרייטע רוסלאַנד!.. ער זאָגט:
מער קיין עקזעקוציעס זיינען נישט געווען... אַלץ איז רויק געוואָרן... הייסט עס,
אַ זיי — די רעגירונג — האָבן, סוף-בל-סוף, באַגריפן זייער משוגענע עקשנות?
זיך אונטערגעגעבן אָדער צעריבן געוואָרן אונטערן דראַנג פון פּאָלק? אַ ניי
לעבן... אָבער די דאָזיקע געפאַלענע קעמפער, וועלכע ליגן דאָ אין גריבער,
הינטער דער וואַנט, זיי וועלן שוין דאָס דאָזיקע נייע לעבן נישט דערווען!..
אָבער... פאַרגעסונג... פאַרגעסונג!.. „אַ ניי לעבן?“..

וועט מען דען באַמת קענען לעבן אין רוסלאַנד? מען וועט שוין נישט
דאַרפן טויטן?.. מען וועט שוין נישט דאַרפן שטאַרבן פאַר מאַרדן? איז שוין
טאַקע אָנגעקומען דער דאָזיקער געבענטשטער מאַמענט?.. דער בלוטיקער, דורך
אונז פאַרשאַלטענער קאַמף, וועלכען עס האָט אַרויפגעלייגט אויף אונזערע אַקסד
לען דער פאַרשאַלטענער בלוטיקער רעזשים, — איז טאַקע געקומען אַ סוף צו
איי?.. דער רעוואָלוצער און די באַמבע קען מען שוין איבערלאָזן דאָרטן, אויף
דער שוועל פון דאָזיקן נייעם לעבן, אַלס פינסטערע ירושה פון פינסטערער
רעכטלאָזיקייט, אַלס פינסטער געווער צו פאַרטיידיקן זיך פון דער ווילדער
הפּקות און געוואַלט פון די מעכטיקע און שטאַרקע איבער די רעכטלאָזע און
שוואַכע?.. איז דאָס טאַקע אַלץ געענדיקט? דאָס פאַרפייניקטע פּאָטערלאַנד
פּאָדערט שוין מער נישט קיין קרבנות? די מילדע און ליבנדיקע וועלן שוין ניט
געצווונגען זיין צו נעמען אין דער האַנט אַריין דעם בלוטיקן שווערד?.. דאָס
וואָרט פון אמת און גערעכטיקייט האָט, סוף-בל-סוף, פאַרביטן ביי די קעמפער
פאַרן גליק און דער פרייהייט פון די האַרעפּאַשניקעס, דעם רעוואָלוצער און די
באַמבע?.. און דאָס אַלץ איז שוין געשען? וואוּן דאָרט, אויף דער פריי, הינטער
די דאָזיקע ווענט, איז דאָס אַלץ שוין דאָ?!..

אָבער די אומגעקומענע? אָבער די פאַרפייניקטע און געפאַלענע אין די
קאַזאַמעטן, אין די סיבירער שנייבערג, אין די גרובנס? ווי אזוי ברענגט מען
צוריק די דאָזיקע אַלע קרבנות פונם מאַנסטער, וואָס איז איצט אַראָפּגעוואָרפן
געוואָרן? און די דאָזיקע הונדערטער און טויזנטער צעבראַכענע יונגע לעבנס,
און דאָס אַלץ, וואָס וואוּ יאָרהונדערטער געהאַנגען איבערן לאַנד ווי אַ שטאַק
פינסטערניש?!..

פאַרגעסונג! פאַרגעסונג!.. דער הונגער, די קעלט, די יאָרהונדערטער
קעכטשאַפט און אונטערדריקונג, די פינסטערניש וואוּן עס-האַרצות, די רויבער-
רייען און געוואַלט-מעשים, אַלע פאַרברעכנס, די זאַטע און בייע זאַכט איבערן
פּאָלק, — אַלץ זאָל פאַרנעסן ווערן.

אָבער אַן אייביקע שאַנדע! אָבער אַן אייביקע קללה דעם רעזשים, וואָס

האָט אַרויסגעריסן פון אונזערע הענט און אַנטווערטעט דאָס וואָרט און די פּריד
לעכע אַרבעט און געצווונגען צו נעמען דעם קינזשאַל און רעוואָלווער; אָבער אַן
אייביקע שאַנדע און אַן אייביקע קללה זיי, — די אכזריותדיקע, אומברחמנות-
דיקע, וועלכע האָבן אויף יאָרצענדליקער פאַרוואַנדלט שעפעלעך אין מיגס, און
געשטויסן אויפן וועג פון געוואַלט און מאָרד די יעניקע, וועלכע האָבן געבענקט
און געלעכצט נאָר פּרידלעכער שעפּערישער אַרבעט!

א קללה און שאַנדע: דאָ איז פאַרגאַסונג — פאַרברעכן! און אין באַוווסט-
זיין פון קינדס-קינדער און אויף די זיינלעך פון דער געשיכטע זאָל ברענגען, ווי
קינס צייכן, דער שטעמפל פון שאַנדע און קללה אויפן פאַרברעכערישן שטערן
פון פאַרברעכערישן רעזשים! און זאָל קיינמאָל נישט אָפּגעמעקט ווערן די דאָ-
זיקע אויפּשריפט: „אָט דאָס איז דער מאַנסטער, וואָס האָט פאַרוואַנדלט אין
מערדער די בעסטע קינדער פון לאַנד!“.

ק א פ י ט ל ז ע ק ס

עס איז פאַרגאַנגען ביי א שעה, ביי עס זיינען אַראָפּגעקומען די
זשאַנדארן, כדי אַריבערצופירן אין דער נייער תּפּיסה. אין משך פון דער
דאָזיקער שעה האָב איך איבערגעלעבט מער, ווי אין א נאָרמאַלער צייט אין
משך פון אַ יאָר. אין איינזאַמקייט איז, דאכט זיך, אוממעגלעך איבערצולעבן
אומבאַשטראַפט אזא צושטאַנד. מען האָט אזוי פיל פאַרשידנאַרטיקע, שטאַר-
קע איינדרוקן, אז איר מוזט פאַר יעדן פּרייז — טיילן זיי מיט עמיצן.

צום גליק איז דאָס צונויפגעפאלן מיטן מאַמענט, ווען דאָס פּריידיקסטע
איז נאָך פאַרנעשטאַנען: די זעאונג מיט די אַלטע, לויט די רייד פון קאָמענ-
דאַנט זיינען שוין זייט פאַראַיאָרן נישטאָ ווי. פינגער, וועלכע מיר, די יונגע
גענעראַציע, האָט יראת-הכבודיק ליב געהאַט, — מו. יו. אשענברענער. און ווי
איוואַנאָוו. די איבעריקע זיינען נאָך דאָ, און כ'בין זיך מודה, אז אין דעה
ערשטער מינוט האָט דאָס מיך אומגעהויער דערפּרייט.*

עס איז געווען דריי א זייגער בייטאַג. אין דרויסן איז געווען אַ וואַרעמער
הערבסט — „שפּעט-זומער“.

— די אויגן וועט איר פאַרבינדן? — פרעג איך ניפטיק ביים אָפיציר.

— וואָס הייסט?

— אהער האָט מען געשלעפט מיט פאַרבונדענע אויגן!

— נו, דאָס איז געווען עפעס אנדערש, פאַרענטפּערט ער זיך מיט פאַר-

לענגנהייט.

עס קומט אויס פאַרבייציגין די צעלע פון יע. ס. סאַזאַנאָוו. אומישע,

ווי געשטרויבלט ווערנדיק, בלייבסטו שטיין עטלעכע רגעס. זאָגסט הויך, כדי
מען זאָל הערן אין דער צעלע:

— איצט, נאָך דער קאָנסטימוציע, וואָלט נישט געווען קיין עוולח אויך

די דאָזיקע צוויי אַריבערצופירן צו אונז, אין דער נייער תּפּיסה! דאָרט וואָלטן
מיר אַלע צוזאַמען אָפּגעווארט בעסערע צייטן...

(* איך האָב געמיינט, אז מען האָט צו זיי אָנגעווענדעט דעם מאַניפעסט

פון 1904-טן יאָר און אַלע זיינען שוין באַפּרייט געוואָרן אויף פאַרשיקונג

מיר קומען ארויס אויפן גרויסן הויף פון דער אלטער תפיסה; פון נישט געוויינטליכע זעט ער אויס צו זיין ריווק - גרויס. דער הויף איז פון אלע זייטן אַרומגערינגלט מיט די הויכע ווענט פון ציטאדעל. פון דאָנען זעט די „שטאַל“ אויס אומגלויבליך געבעכדיק, דערשלאָגן, — ווי אין דער ערד אַרײַנגעדריקט. מיר גייען דורך א טויער, וואָס איז אַרײַנגעפאַסט אין אן אומגעהויער - בריי-טער וואַנט. אויפן צווייטן הויף געפינט זיך די „נייע“ תפיסה. אַ לאַנגער, צוויי-שטאַקיקער בנין מיט אייזערנע קראַטעס. אינמיטן איז דער הויפט-אַרײַנגאַנג. מיר קומען אַרײַן אינעווייניק אין דער תפיסה. די געביידע איז זייער אן אַרײַ-גינעלע. די שטאַקן זײַנען פונאַנדערגעטײלט נישט דורך אַ פּלאַץ, נאָר דורך אַ געפלאַכטענער שטריקנעץ, וואָס דערמאַנט אַ האַמאַק. אויף ביידע זײַטן פון די ווענט געפינען זיך די צעלעס. אויף דער הויך פון דיל פון צווייטן שטאַק צײט זיך אַ שטאַלינקע, אַנדערטהאַלכן-אַרשיניקע גאַלעריע. דער גאַנצער אײַ-געווייניק איז אַזױ-אַרום פון יעדן פּונקט ווי אויף דער האַנט. אַלע צעלעס זײַ-נען פאַרשלאָסן. שטיל. פון אומגעוויינטליכע דאַכט זיך אויס כּסדר, אַז דו זעסט אַראָפּפאַלן פון דער גאַלעריע אין דער נעץ אַרײַן.

— ביטע, אַט-אַדאָ!

די צעלע איז קליין — אַ פינף טריט אין דער לענג און פיר אין דער ברייט, אָבער אַ גענוג ליכטיקע און רײַנע. אַן אייזערנע נאַרע, קראַטעס, אַלץ ווי געוויינלעך. אָבער גלייך פון ערשטן מאָמענט איבעראַשט עפעס שוין לאַנג נישט געזעענעס: אין איין ווינקל — אַן הילצערנע עטאַזשערקע, אין אַ צווייטן — אַ שטול, אַן אויסטערליש - געשניצטער.

— איצט טרינקען די אַרעסטאַנטן טײַ; אין אַ שעה אַרום הויכט זיך אַן דער שאַציר. אַפּשר ווילט איר זען דעם סטאַראַסטע (עלטסטן)? — פּרענט דער אַפּיציר.

— ווער איז ביי אייך סטאַראַסטע?

— פון אייעריקע — קאַרפּאַוויטש.*

— קאַרפּאַוויטש? ... ביטע זייער, ס'וועט מיר זיין זייער אַנגענעם! ...

— טאָ וואַרט צו, כ'וועל גיין צוגרייטן.

— נישט-שוין זשע וועט מען פירן צו קאַרפּאַוויטשן? — טראכטו מיט ספק, נישט גלויבנדיק זיך, אַז די אומענדלעכע איינזאַמקײט איז שוין געענדיקט. — קומט... אַט-אַדאָ... פּאַרויכטיק, ווערט נישט געשטרויכלט. די וואַרונג איז נישט קיין איבעריקע, ווייל פון אויפגעטעמקײט ציטערן די פיס און דינען נישט. דער זשאַנדאַר צעעפנט אַן אייזערנע טיר און פאַר מיר שטייט קאַרפּאַוויטש, מיט אַ ריזיקער שוואַרצער באָרד...

אין מיטש פון אַ האַלבער שעה זײַנען מיר געווען, ווי מטרופע, ד. ה. נישט מיר, נאָר אײַך. דער שמועס איז איבערגעשפרונגען אַן שום פאַרבינדונג, אַן לאָך נישער געקײטלטיקײט. יעדער איינער האָט זיך געאײלט וואָס גיכער דערצײלן

(* פאַר ווירטשאַפּטלעכע ענינים פלעגט די תפיסה אויסוויילן אַן אייגענע נעם סטאַראַסטע. דאָס ווײַלן פלעגט פּאַרקומען יעדעס האַלבע יאָר. אין דאָזיקן האַלכבן יאָר איז דאָס געווען פ. וו. קאַרפּאַוויטש.

דאָס זייניקע. ווי אַ רעגן האָט זיך אַ גאָס געטון אויף מיר: דער פּלאַט איז צער קלאַפט... אויף פיך־פּיצלעך... קיין איין שיפעלע איז נישט איבערגעבליבן. — נאָריש־נישט־שוין־זשע האָבן אונזרע קיין איין נצחון נישט אָפּגעהאלטן? — נאָריש־קיטן, נצחונות גאָר! געקריגן געשלאַגן אויף וואָס די וועלט שטייט, די יאַפּאַ־נער איז מיאוס געוואָרן צו שלאַגן... מוקדען, ליאַיאַן, צוסימא... דאָס אָפּיר צירנטום — א פּולקאַמע נישטיקייט... גנבות, זנות... — און אין לאַנד?

— אין לאַנד? אַ כאַפּס. אַלץ גייט צו גרונט. דער שוואַרצ־מ'יקער פּלאַט האָט זיך צעבונטעוועט, דערטרונקען די אָפּיצירן און איז געקומען באַשיסן אָרעס. — די ארמיו? א פּולשטענדיקע דעמאָראַליזאַציע! די זעלנער פּאַראַכטן די אָפּיצירן. די אָפּיצירן טרויען נישט די זעלנער...

— רעוואָלוציע? איין עקזעקוציע איז דאָ פּאַרגעקומען... דער קאָמענדאַנט זאָגט, אז נישט? ער לייגט! אין מאי איז פּאַרגעקומען. מיר ווייסן. דאכט זיך, אז אין שייכות מיטן אַטענטאַט אויף סערגיען, גענוי דערניין איז נישט גע־לונגען. די דומע? אַ שווינדל, ווייטער גאָרנישט. נישט ווערט קיין אויסגעבליאָזן איי. מיר האָבן דעם מאַניפעסט, מ'עט אים קענען באַקומען. עס דאכט זיך אָבער, אז מען פּאָדערט מער און די רעגירונג איז געצוונגען נאָכצוגעבן.

— זאָלבעוויפּילט זיינען מיר דאָ פּאַרבליבן? אַכט פּערוואָן. ווארט גאָר, מען דארף אויסקלאַפּן. עס פליט אַ טעלעגראַמע (דורך קלאַפּן אין טיר — פּאַר דער גאַנצער תּפיסה): „ג. האָט מען אַריבערגעפירט. מונטער, נעמט אַרום. וועט זיין אויפן שפּאַציר.“ אין עטלעכע רגעס אַרום — אַן ענטפּער: „מיר גראַטולירן. ברוך ה'בא. מירן זיך באלד זען.“

— וועמען וועט מען היינט קענען זען? איך וואָלט וועלן זען ג. א. לאַפּאַ־טינען: איך האָב פאַר אים אַ גרוס פון זיין זון. — וועסט אַלעמען זען...

— וואָס הייסט אַלעמען? מען שפּאַצירט דאָך דאָ ביי אייך זאָלבעצווייט? — נו, היינט, ווען די יאַפּאַנער האָבן זיי דאַרמין אָנגעבראַכן די ביינער. איז אויך דאָ געוואָרן בעסער. מירן אַלעמען זען. פיר אַ זיינער עפנט מען די טירן צום שפּאַציר.

פונקט קעגנאיבער דעם הויפט־אַריינגאַנג פון דער תּפיסה געפינט זיך דער איינשטאַקיקער בנין פון דער וואַך־שטוב. דאָרט געפינט זיך שטענדיק אונטער דער בויס אַ וואַך פון 20 זשאַנדאַרן. רעכטס זיינען די ווענט פון דער פעס־טונג. די העלפט פון שטח צווישן די דאָזיקע ווענט און דער תּפיסה איז פאַר־נומען מיט גערטנדלעך אָדער — אויף דעם תּפּיסה־דיאַלעקט — שטייגן. דאָס זיינען מיט ברעטער אָפּגעטיילטע קוואַדראַטלעך פון אַ צוואַנציק טריט די לענג און א 15 — 10 די ברייט. אַ שמאַל שטעגעלע איז באַשטימט אויף שפּאַצירן, און דאָס איבעריקע — אויף פּעלד־אַרבעט, גערטנעריי, סע־עריי און א. וו. פון איין זייט שפּאַרן זיך די אָפּצוימונגען אָן אין דער פעסטונגס־וואַנט, אויף וועלכער עס גייט אַרום אַ וואַך־זשאַנדאַר, פון דער צווייטער — אין פּאַרקאָן, וועלכער איז פאַרייניקט מיט אַ גאַלעריע. איבער דער דאָזיקער גאַלעריע גייט אַרום אַ ריזשורינדריקער אונטער־אַפּיציר. די שטייגן ווערן פון אויסווייניק צוגעמאַכט. יעדע שטייג איז באַשטימט פאַר צוויי פּערוואָן. עס איז דאָ אויך

א גרויסער גארטן, און לעצטנס האָט מען אויסגעקעמפט דאָס רעכט צו שפּאַר צירן דאָרט זאלבעפּערט.

ווען איך מיט קארפּאָוויטשן האָבן זיך דערנענטערט צו די שטייגן, האָבן זיך א וואָרף געטון אונז אַנטקעגן די „אַלטע“. אין עקלאַפּטער אַרעסטאַנטישער קלויבונג, ווער אין גרויען, ווער אין ווייסן* די מערהייט — גריין-גרויע, אָבער מיט גלאַנציקע קלאָרע אויגן. דאָס איז אייגנטלעך געווען אַ גרויסע זינד לגבי דער תּפּיסה־דיסציפּלין. אָבער דאָס ברענגען א „נייעם“ איז אין שליסל־בורג אזא זעלטנקייט; דאָרט — אויף דער פּריי — איז אַ ביסל אָפּגעשוואַכט געוואָרן, די זשאַנדארן גופא, האָט זיך גערובּט, האָבן זיך געפונען אונטער דער פּריידיקער שטימונג פון דעם נייעם באַגעגעניש מיט די אַלטע, אזוי אז עטלעך כּע מינוט זיינען אלע געשטאַנען צוזאַמען, איבערוואַרפּנדיק זיך אַן אַ סדר מיט אָפּגעריסענע פּראָזן. מען האָט באַשלאָסן צונויפּצוקומען זיך אויף די שפּאַר צירן אין גרויסן גארטן זאלבעפּערט, לויט דער ריי נאָך. צו שפּאַצירן איז היינט פּאַרבליבן פון פּיר ביו זעקס. אין משך פון די דאָזיקע צוויי שעה האָב איך זיך מיט אַלעמען באַקענט.

ווייזט זיך אַרויס, אַז אין אַלגעמינע שטריכן האָבן זיי שוין געוויסט וועגן די לעצטע געשעענישן. נאנץ צופעליק, אַ דאַנק פּאַרשידענע באַדינגונגן גען, פּלעגן אין תּפּיסה אַריינדריינגען (מיטן ווייסן פון דער אַדמיניסטראַציע) ידיעות וועגן דער אומגעלונגענער מלחמה, וועגן עפעס אַן אומבאַשטימטער באַוועגונג אין לאַנד, וועגן דער דומע פון 6־טן אויגוסט און נאָך אייניקע אָפּגע־ריסענע פּאַקטן.

אין נאַנצן פּעריאָד זייט 1901, ד. ה. זינט עס איז אָנגעקומען פ. וו. קאַר פּאָוויטש, האָבן זיי נישט געהאַט כּמעט קיין שום פּאַרשטעלונג וועגן כּסדרדיקן זוּקס פון דער באַוועגונג, וועגן אַנטייל פון פּויערטום, וועגן טעראָריסטישן קאַמף, וועגן די פּאַרטייאַישע גרופּירונגען, וועגן דער פּאַרטיי ס. ד. גופא. אין משך פון אַ לאַנגער צייט פּלעגט מען נאַנצענע טעג פּאַרברענגען אין גרויסן גאַרטן, מיטטיילנדיק איינער דעם צווייטן נייעסן: זיי — וועגן דעם, וואָס עס איז פּאַרנעקומען דאָ, איך — וועגן דעם, וואָס עס איז פּאַרנעקומען דאָרט — אין דער ווייטער, פּאַר זיי ווייטער וועלט.

פון די אַלטע זיינען צו יענער צייט פּאַרבליבן אַכט פּערוואָן: ל. פ. אַנטאָן גאָו, ס. א. איוואַנאָוו, ג. א. לאָפּאַטין, י. ד. לוקאַשעוויטש, נ. א. מאַראַזאָוו, מ. וו. נאָוואָרוסקי, מ. פ. פּאַפּאָוו און מ. פ. פּראָלענקא.

כ'ווער זיך נישט אָפּשטעלן אויף יענער אויסערגעוויינלעכער שטימונג, אין וועלכער איך האָב זיך געפונען זינט מען האָט מיך אַריבערגעפירט אין דער נייער תּפּיסה און כ'האָב זיך געזען מיט די „אַלטע“. נאָך דער האָפּנונגסלאָזער פּינסטערניש און איינזאַמקייט אין משך פון אַנדערמאָלען יאָר, האָט אלע אויסגעזען צו זיין אַ פּאַרכשופּטער שלאָף. דאָרט — אויף דער פּריי — דער חורבן פון אַלטן רעזשים. ווי ווייט דער דאָזיקער חורבן גרייכט — איז נישט באַקאַנט, ער האָט זיך אָבער אָנגעהויבן, און איינמאָל אָנגעהויבן, קאָן ער זיך

* אַ אויף זומער גיט מען דאָרט אַרויס א „זומערווינונג - קאַסטיום“ אַ רעקל און הויזן פון לייונט.

שוין נישט אָפּשטעלן. איצט זיינען מיר שוין נישט קיין באזינגטע, — איצט זיינען מיר זיגער, וועלכע געפינען זיך אין געפאנגענשאפט ביזן שליסן וואָפּני שטילשטאַנד.

פון נישטגעוויינטקייט האָט אלץ אין דער נייער סביבה איבערראשט. דער רעזשים איז אין יענער צייט אָפּגעשוואכט געוואָרן. „פעטערבורגן“ איז דאָס אין קאָפּ נישט געלעגן, די אָרטיקע אדמיניסטראַציע האָט זיך, קאָנטיק, אויך געריכט א ליאדע טאָג אויף „גרויסע ענדערונגען“, און דאָס לעבן פון די ארעס-טאַנטן איז נישט פארסמט געוואָרן דורך קליינלעכע צוטשעפענישן, וועלכע פארוואַנדלען געוויינלעך די תפיסה אין א גהינום. די דאָזיקע „אָפּשוואכונג“ פון רעזשים אין שליסעלבורג איז נאָך ווערטפולער געווען דערמיט, ווייל דער דאָרטיקער רעזשים האָט בכלל געדינט אלס פינקטלעכער באראַמעטר פון דער לאַגע אויף דער פריי. די קלענסטע ענדערונגען „דאָרט“ פלעגן זיך תיכּרהומיד לאָזן שפירן דאָ.

אין משך פון צוואנציק יאָר האָבן די ארעסטירטע נאטירלעך אָנגעזאמלט א מאסע זאכן. אין די ווארשטאַטן האָבן זיי געארבעט יאָרנלאנג. זיי האָבן געמאכט שאפעס, שטולן, עטאזשערקעס, הענגערס, קופערס, אלערליי קאָר-לעקציעס, פלאנצזאמלונגען, אויסגעשטאַפטע היות און אזוי ווייטער און ווייטער. דאָס אלץ האָט זיך אָנגעזאמלט אין די צעלעס, וועלכע האָבן באקומען א מער היימישן אַוויסען. נאָך דער „מוסטערהאפטער“ תפיסה „מעבילרונג“ אין פעט-ראַפּאָולאָוער און אין „שטאַל“, ווו עס איז נישט געווען קיין שום זאך, א הויז ווענט און קראמעס, האָבן די דאָזיקע צעלעס געמאכט דעם איינדרוק פון קא-בינעטן פון געלערנטע.

ק א פ י ט ל ז י ב ן

עס איז דאָ א יידיש מעשהלע: „דאָס מעשהלע וועגן דער קאָזע.“ אין איינער א שטאָט האָט געוויינט אן ארימאן, שלום. ער האָט קיין גראַשן געלעט נישט געהאט, דערפאר אָבער א גרויסע משפחה און א קליינטיק הייזקעלע. געווען איז ער א שמאַטע-קלייבער, און דאָס ווייב האָט געכאָועט א קאָזע. קינדער האָבן זיי געהאט — נישט איבערצוציילן. אזוי פיל, אז אינם קליינעם הייזקעלע האָבן זיך נישט אלע געהאט ווו אַהינצוטון און א טייל איז גע-שלאָפן ביי גוטע שכנים. די זעק מיט שמאַטעס פלעגט מען סאָרטירן אויפן הויף; אויך די קאָזע האָט זיך דאָרט געפונען, אונטער א דעכל. א שווער לעבן געווען, נישט אויסצוהאַלטן פון ענגשאפט און שמוץ.

האָט שלום געהערט פון גוטע מענטשן, אז אין דער פּאַרשטאַט וויינט א גרויסער למדן, א הייליקער צדיק, א חכם. אזא חכם, אז ער לערנט אויס אלע אומגליקלעכע, ווי אזוי צו זיין גליקלעך. האָט שלום אָפּגעמאכט ביי זיך אַריבערצוגיין צום הייליקן חכם בעטן ביי אים אן צעה, וואָס זאָל ער טון, כדי צו קאָנען לעבן. האָט שלום דערציילט וועגן זיין גאנץ לעבן, אז עס איז נישטאָ וואָס צו עסן, נישטאָ ווו אַהינצוטון זיך, די קינדער קרענקען פון שטיקענישן, פון הויף דרינגט אריין אין שטיבל דער געשטאַנק פון סאָרטירטן מיסט, אז די קאָזע האָט גענומען געבן ווייניק מילך, ווייל זי שלאָפט אויף דער הויילעך

ערד און אזוי ווייטער און אזוי ווייטער. אלץ האָט ער דערציילט און דער רבי דער חכם האָט אויסגעהערט.

— נו, וואָס ט'איר זאָגן?

— ס'וועט זיין גוט! טו ווי מען הייסט דיר.

מער נישט שלאָפן ביי די שכנים.

— רבי! אזוי איז אויך נישטאָ וווּ אַהינצוטון זיך! — דערווידערט שלום נישט-דרייסט.

ס'וועט זיין גוט! טו, ווי מען הייסט דיר.

האָט שלום צונויפגענומען אויף ביינאכט די קינדער. די קינדער וויינען, אין דער הייזקע איז אַ קרעכצעניש. קיינער איז נישט געשלאָפן.

גייט שלום צום רבין.

— נו, וואָס?

— געלויבט זאָל זיין גאָטס הייליקער נאָמען, אָבער רבי, ס'איז שלעכט!

ס'איז נאָך ערגער געוואָרן!

— נעמט אריין די זעק מיט שמאַטעס אין שטוב און סאָרטירט זיי דאָרטן.

— אין שטוב סאָרטירן די שמאַטעס!...

— ס'וועט זיין גוט; טו, ווי מען הייסט דיר.

האָט שלום אָנגעהויבן סאָרטירן אין שטוב שמאַטעס, ביינער, מיסט. איז געוואָרן אַ געשטאַנק, אַז אַטעמען איז נישט געווען מיט וואָס. דער עלטערער יינגל האָט פון פאַרדראָס און כעס צעבראַכן אַ שויב, כדי עס זאָל כאַטש אַריינסקומען אַ ביסינקע פרישע לופט. וואָס טוט מען? מען מוז גיין צום רבין.

— נו, שלום, וואָס הערט זיך?

— רבי, הונדערט יאָר זאָלט איר לעבן. — ס'איז שלעכט!

— שטעל אריין א שויב. האַלט נישט די קאָזע אויפן הויף, נעם זי אריין

אין שטוב, — זאָל זי דאָרט זיין מיט אייך בייטאָג און ביינאכט.

— די קאָזע אין שטוב אריין?!... בייטאָג און ביינאכט?!...

— ס'וועט זיין גוט! טו, ווי מען הייסט דיר.

גייט שלום אַהיים פאַרצאָגט און פאַרדאַגהט. „וואָס קענען מיר, פינסטער דע מענטשן, וויסן? מסתמא איז אזוי בעסער! א גרויסער חכם, — ער ווייסט דאָך אלץ“... — טראכט שלום הכנעהדיק.

האָט ער אַריינגעפירט אין שטוב די קאָזע. נישט קיין לעבן — א גהינום האָט זיך אָנגעהויבן. די קינדער האָבן גענומען קרענקען, קלאָגן אָפּ גאַנצענע טעג. ליגן אויסגעלייגט אין אַ רייע. דאָס ווייב יעל'ה'ט: „זאָל שוין ליבער גאָט נעמען צו זיך! שוין קיין כח נישטאָ!“ — די גאַנצע שטוב איז פול מיט דער קאָזע. וווּ דו זאָלסט זיך נישט קערן — אומעטום איז זי דאָ. איז נאָך געווען ווייניק, האָט די קאָזע גענומען און אינגאנצן אויפגעהערט געבן מילך...

שלום איז געווען אן איידעלער מענטש. קען מען דען כאלעסטיקן דעם גרויסן חכם מיט די אייגענע צרות?! האָט ער געליטן, געליטן, און נישט אויס- געהאַלטן — אָנגעקלאַפט צום רבי.

— נו, וואָס?

— רבי, געבענטשט זאָל זיין אייער חכמה! מיר ווייסן שוין נישט, אויף

זאָסער וועלט מיר זיינען! זאָל גאָט נישט שטרעפן פאר די רייד — עס איז שוין גארנישט אויסצוהאלטן. רבי, זייט זיך מרהם!
— רייד זיך דורך מיט גוטע שכנים; בעט, זיי זאָלן ארייננעמען די קינדער אויף ביינאכט, און דערנאָך קום צו מיר.
„פארטיילן די קינדער צווישן שכנים? דאָס איז גוט! — טראכט פרייך לעך שלום: — דאָס איז זייער גוט!...“
מען האָט די קינדער פארטיילט. אין שטוב איז געוואָרן גרוימער. „נישט אומזיסט האלט די וועלט דעם רבי פאר אַ חכם“ — זאָגט שלום — „מען דארף גיין אַפראַנקען“.

— נו, שלום, וואָס הערט זיך עפעס? — פּרעגט דער רבי פּריינטלעך.
— איצט איז גוט! א סך בעסער! — זאָגט שלום א פּריילעכער.
— נו, זעסטו! אבי דו האָסט געהאט טענות צו גאָט. איצט טראָג ארויס די שמאַטעס אויפן הויף און סאַרטיר זיי אויס דאָרט! — דערנאָך קום ווידער. „סאַרטירן די שמאַטעס אויפן הויף! ס'ארא חכם! א גאָלדענער קאַפּ. אַן אמתער ג'דעדן וועט דאָך זיין ביי אונז! וועט זיך דאָס די אַלטע דערפרייען!“...
שלום לויפט אַהיים — פּוננאָגעט האָבן זיך דערנומען צו אים אַזויפיל כוחות און מונטערקייט!

אינאַוונט, נאָך דער אַרבעט, זיצט שלום מיט דער ווייב און זיי קוועלן אַן און לויבן גאָט פאַרן חסד און פאר זיין גוטסקייט: „ווי גוט עס איז גע-
וואָרן! נישט קיין שטויב, נישט קיין מיסט, נישט קיין פארפעסטעמע לופט פון די שמאַטעס! בלוז די קאָזע, דאכט זיך, פילט זיך שלעכט אין שטוב, און זי באַאומרויקט טאַקע אויך“, — טראכטן נישט - דרייסט די „גליקלעכע“, פארשעמט פאר זייער „אומדאַרקבאַרקייט“ און „גיריקייט“. מען דארף גיין אַפראַנקען דעם רבי.

— נו, שלום, ווי גייט עס?
— אה, רבי, ווי גוט, ווי וויל, מיר ווייסן גארנישט ווי אַפצודאַנקען! מער נישט...
— די קאָזע, שלום? ווילסט עפעס זאָגן וועגן דער קאָזע? פיר זי ארויס אויפן הויף און שטעל זי אוועק אויפן אַלטן אָרט.

ביי שלומען האָט גענומען וואַקסן דאָס האַרץ. „סארא חכם! סארא חכם! ארויספירן די קאָזע! מיר וועלן דאָך האָבן ממש א ג'דערן! און די אַלטע! ווי די אַלטע וועט זיך דאָס דערפרייען!“...
מען האָט אוועקגעשטעלט די קאָזע אויפן אַלטן אָרט. שלום און די אַלטע שטייען איינס קעגן צווייטן. די נשמות זייערע — פול מיט פרייד. „זאָל מען כאָטש קיין עין־הרע נישט געבן“, — פליסטערן זיי מיט שרעק, טראכטן־דיק וועגן זייער גליק. „אַט איצט וועט זיך אָנהויבן דאָס אמתע לעבן! נישט קיין לעבן — א יוב־טוב!“...
„גאָט האָט געטון מיט אונז גרויס חסד“, — טראכטן די אַלטע.

ק א פ י ט ל א כ ט

אזוי איז דאָס יידישע מעשהלע. אזוי איז דאָס לעבן. אזוי איז דאָס לעבן אין שליסלעכבורג.

מען האָט אָפגענומען אלץ. כ'האָב גאַרנישט געהאט. ווען איך בין אריינגעפאלן אין דער נייער תפיסה, ווו מען האָט מיר צוריק אָפגעגעבן א ביסל פון אָפגענומענעם, ווו די זינלאָזע קוועלערייען זיינען באזייטיקט געוואָרן — האָט אלץ אויסגעזען ווי אין גן־עדן.

„די קאָזע האָט מען אַרויסגעפירט“ — און איך האָב באַגריפן שלומס גליק, כ'האָב באַגריפן, פארוואָס זיין נשמה האָט געיובלט.

איך האָב שוין אויבן אָנגעוויזן, אז קלייניקייטן, נישטיקע, אומבאַ־ מערקטע אויף דער פריי, קאָנען דינען אַלס קוואַל פון גרויסער פרייד און גרויסן טרויער אין תפיסה, ווו דער מאָנסטרויער - זינלאָזער רעזשים נעמט צו ביי די אַרעסטאַנטן אלע דעראַכערונגען פון דער קולטור. לאָמיר נעמען, למשל, אזעלכע קלייניקייטן. דאָס עסן איז אין שליסלעכבורג לעצטנס געווען נישקשה, אין „שטאַל“ אָבער, פלעגט מען עס דערלאַנגען אין שמוציקע, שטינקנדיקע מצ' גאַשקעס. קיין גאַפל - מעסער זיינען נישטאָ. פלייש — געקאָכט און געבראָטנס דאָס — מוז מען צערייסן מיט די הענט. און יעדעס מאָל, ווען מען דערלאַנגט דאָס געסן, טרויסטו וועגן נאָפּלמעסער, ווי וועגן גרעסטן, אָבער אומצוטריטלעכן גליק. און פּלוצלונג דערווייט איר זיך אין דער נייער תפיסה: מען האָט אויס־ געקעמפט די דערלויבעניש צו האָבן אין משך פון טאָג אַ טיש־מעסער (מיט דער פאַרפליכטונג אים אָפּצוליערן אויף ביינאכט)! וואָס קען זיך פאַרגלייבן מיטן גליק, וועלכן איר לעבט איבער, ווען איר לייגט אַרויף דאָס פלייש אויף אַ טעל לער — אויף אַן עמתן טעלער — און איר צערייסט עס שוין נישט מיט די הענט, נאָר איר צעשניידט עס מיט אַ מעסער — מיט אַן אמתן מעסער! און אויף טיי האָט איר שוין אַ גלאָז! און אויסמישן דעם טיי קאָנט איר שוין נישט מיט אַ צווייגעלע, וואָס איר האָט אָפּגעריסן פון אַ בוים, נאָר מיט אַ לעפעלע, און נאָר אַ סך אזעלכע זאכן, אַ סך — אלץ קאָן מען נישט אויסרעכענען, — ביזן רעכט צו פאַרלעשן אויף ביינאכט דאָס פייער!...

געוויס, דעם גרויץ פון דער לאַגע זעט מען טאקע דערפון, וואָס אזעלכע קלייניקייטן קאָנען שפילן אזא גרויסע ראָל, אָבער די ערשטע צייט פאַרשאפט דאָס צוריקבאקומען די דאָזיקע „רעכט“ אַ סך פרייד.

ככלל זיינען די באַציונגען אין די תפיסות ספּעציפישע. נישט אזעלכע, ווי אויף דער פריי, פון איין זייט שאפט די געצווונגענע פארייניקונג פון מענטשן אין די זעלבע ווענט אַ באַרן פאַר שאַרפע פאַרשידנאַרטיקע רייבונגען. די תפיסה, די געפאַנגענשאפט רוקן געוויינלעך אַרויס אויבנאָן אלע נעגאַטיווע שטריכן פון מענשלעכן כאַראַקטער און נערן זיי שטאַרק. די בעסערע אייגנשאפטן זאָבן נישט געוויינלעך קיין מעגלעכקייט צו זיין טעטיג און זיי טליען, פאַר דעקט מיטן אַש פון געפאַנגענשאפט. מען קאָן אָננעמען אַלס כלל גדול, אז אין תפיסה זיינען די זעלבע מענטשן ערגער, ווי אויף דער פריי. פון דער צווייטער זייט אָבער קען די תפיסה אַזעלכע וואַרימע באַציונגען, פול מיט ליבע און האַר־

ציקויט, אועלכע צארטע, מיטפילנדיקע, וואָס אועלכע באגענונט מען נישט אין א געוויינלעכער לאַגע.

אין די באדינגונגען פון שליסעלבורג באקומען, נאטירלעך, די דאָזיקע באַציונגען ספעציפישע באַפארבונג. דאָס דערשיינען פון א נייעס מענטשן איז אזאָ זעלטנקייט. פון איין זייט איז די נשמה אזוי אויסגעהונגערט און דורכ־געפרוירן, און פון דער צווייטער זייט פארמאָגט דער ניי־גענוקומענער אזוי פיל ריינעס, יראת־הכבודיקן געפיל צו די „אלטע“, אז עס ווערט געשאפן אַ וואַרימע אַטמאָספער פון קעגנזייטיקער סימפאטיע און שטאַרקער צוגעבונדנקייט. דער פריש־צוגעקומענער פילט זיך אלס נאסט ביי גוטהאַרציקע און ליבנדריקע קרובים. די „באלעבאטיס“ באַמיען זיך אַרומצוריינגלען אים מיטן „בעסטן, וואָס דער גורל האָט זיי געגעבן אין לעבן“. איינער שלעפט א שאַפע, א צווייטער — שרייבענצייג, דער א הענגער, יענער א מעסער, ווער ביכער, ווער איינגעד־מאכטס פון אייגענער אַרבעט, ווער בלומען, ווער א פרישן דעמעך, ווער אַרבעט־לעך, עמיצער פארדריבן דעם כאַלאַט, אַ צווייטער ליינט פאַר אַנשטאַט די תּפּיח־שיך היימיש - געמאַכטע שטעקשיך...

און די דאָזיקע אויסדרוקן פון צארטער ברידערלעכער אויפּמערקזאמקייט, דער דאָזיקער אַנטיילנעמען און די פּיינפּיליקייט באַלויבטן די ערשטע צייט דאָס תּפּיח־לעבן מיט אזא מילדן ליכט, אז די גאַנצע פּינסטערניש, דאָס עקלדיק־שווערע פון פּריער ווערט צעשווומען און פאַרשווינדט צייטווייליק. עס כאַפט אייך אַרום א געפיל פון אומבאַקוועמקייט, פון שולדיקייט, ווען איר קוקט אויף די דאָזיקע אלטע. איין קלייניקייט: אייניקע פון זיי (מ. ד. פּאַפּאַוו, מ. פ. פּראָד־לענקא און נ. א. מאַראַזאָוו) זיינען שוין איינגעמויערט צו פּינד־אויך־צוואַנציק יאָר אין די טאַרטור־קאַמערן און בלויז צוויי (י. ד. לוקאַשעוויטש און מ. וו. נאָר־וואַרוסקי) צו 18 יאָר. די איבעריקע — צו 22 — 21 יאָר.

העכער 20 יאָר! אַן גאַנץ לעבן פאַרבאַכט אין האַפּנונגסלאָזער איינזאַמ־קייט, אַן שום ידיעות פון דער פּריי! און „די פּריי“ האָט די גאַנצע צייט אויס־געזען אזוי טויט, אזוי האַפּנונגסלאָז - טויט.. ווי אזוי אונטערהאַלטן אין זיך דעם כּסדרדיקן גלויבן אין טריומף פון דער אידעע און ווי אזוי לעבן אָן גלויבן אין דאָזיקן טריומף?! און אזוי העכער צוואַנציק יאָר!...

און דער דאָזיקער קאַמף מיטן בייזווייליקן שונא, א קאַמף אַן עקשנותדיקער, אַן אומאויפהערלעכער, וואָס צעפּרעסט ווי זשאַווער די נשמה און גראַבט אונט־טער דאָס געזונט! אליי, וואָס זיי באַזיצן איצט: אָט דער דאָזיקער שטול, דער דאָזיקער טעלער, דאָס דאָזיקע בוך, — סאַרא שרעקלעכן פּריי זיי האָבן דער־פאַר באַצאָלט! פאַר דאָס אלץ איז באַצאָלט געוואָרן מיט אזוי פיל ליידן און בלוט! און דאָס אלץ באַקומסטו אזוי פשוט, אלס געשאַנק פון פּריינט.

כ'בין קוים אַרײַן אין שליסעלבורג און שוין באגענונט די ידיעה, אז דער מאַנסטער איז פאַרוונדערט, און אַט־אַט וועט ער אָפּגיין מיט בלוט. וואָס עס זאָל נישט דערוואַרטן אין דער צוקונפּט, יענע, ווי די נאַכט פּינסטערע, יאָרן פון ספּקות אין טריומף פון אונזער זאך, וועלן מיר שוין מער נישט איבערלעבן!...

ק א פ י ט ל נ י י ן .

אָט אזוי זיינען געפלאָסן די טעג. מיר האָבן איבערגעלעבט דעם „האַנטיד־זודש“. די ווערטער און געדאַנקען האָבן אלץ אָפּטער און אָפּטער אלץ עקשנותדיקער און איינגעשפּאַרטער אומגעקערט זיך צו „יענץ“ — צו דער פּריי.

וואָס קומט דאָרט סוף־כל־סוף פּאַר? עפעס ריכטיקס האָבן מיר נישט געוואָסט. די אָפּיצירן פּלעגן אונז אָפּפּטרן מיט אלגעמיינע פּראָזעס, פון די אונז־טעראָפּיצירן פּלעגט נישט געלינגען גאָרנישט אַרויסצוקריגן. מיר האָבן געוואָסט, אז פּלעוועס דערמאָרדונג איז באַגעגנט געוואָרן מיט אן אלגעמיינעם יובל. מיר האָבן געוואָסט, אז נאָך דער דערמאָרדונג איז אַנטשטאַנען אן אומגעהויערער געזעלשאַפּטלעכער אויפשוונג, וואָס האָט זיך פאַרענדיקט מיטן דעצעמבערשן „פּרילינג“. מיר האָבן געוואָסט, אז גלייך נאָכן דאָזיקן „פּרילינג“ איז ווידער פּאַרגעקומען אַ ווערדונג אין דער זייט פון דער דעאַקציע, אז עס זיינען פּאַרגע־קומען עפעס אומרוען, דערנאָך עפעס „גרויסע אַקטן“ פון 18־טן פעברואַר. אָבער וואָס פאַראַ אומרוען, וואָסערע אַקטן און אין וואָסער שייכות זיי שטייען מיט די אומרוען — איז פאַרבליבן אַ רעמעניש.

צום וויכטיקסטן איז געווען פאַר אונז צו וויסן — אַ רעזולטאַט פון וואָס איז די דומע פון 6־טן אויגוסט? פון דער אלגעמיינער אומבאַשיטמבאַרער אומ־צעפּרעדיקטן אין לאַנד, פון דער באַגריפענער נויטווענדיקייט איינצופירן „רעד פּאַרמען“ אָדער פון דער אַקטיווער אַריינמישונג פון האָרעפּאַשנעם קלאַס? אין ערשטן פאַל, האָבן מיר געטראַכט, וועלן די „רעפּאַרמען“ ווייטער נישט גיין, אין צווייטן — איז דאָס נאָר אן אָנהויב, און אויב אן אָנהויב, מוז זיך דאָס ענדיגן אויך מיטן פאַלן פון שליסעלבורג.

דאָ אָבער פּלעגן זיך אַריינגעבענען פינסטערע ספּקות. דעם 6־טן אויגוסט איז פאַרעפּנטלעכט געוואָרן דער „אוקאַז“ וועגן דער דומע. און אין יולי, ד. ה. מיט עטלעכע וואָכן פּריער, האָט מען אין שליסעלבורג אָנגעהויבן בויען, נעבן דער תּפּיסה, אַ קירכע פאַר די אַרעסטאַנטן!

צווייאַוואַנציק יאָר האָט די תּפּיסה עקזיסטירט אָן אַ קירכע. אויב מיט עטלעכע וואָכן פאַרן „אוקאַז“ וועגן דער דומע האָט דער צאַר פאַרטראַכט צו בויען אַ קירכע אויף צו ראַטעווען די נשמות פון די שווערע זינדער (דער פּרייז פון דער דאָזיקער רעמונג — 40.000 רובל). איז קלאָר, אז אין יולי האָבן „זיי“ נאָך נישט געהאַלטן, אז די „קיסרישע“ תּפּיסה, און במילא אויך די „קיסרישע זאך“, האָבן שוין אָפּגעשפּילט זייער ראָל.

אָבער ווי די זאך זאָל נישט זיין, — מענטשן, וועלכע זיינען געלעגן אין אַ טרומע, וועלכע האָבן שוין פאַרלוירן יעדע האָפּנונג אַרויסצוגיין פון איר, האָבן דערהערט אַ קלאַפּ. ווי עמיצנעם שטאַרקע הענט וואַלטן זיך באַמיט אַראָפּ־צורייסן דעם דעקל פון דער טרומע. דאָס דעקל איז פעסט צוגעקלאַפּט. דער פּאַרזיכטיקער, צו אַנטווישונגען צוגעוויינטער שכל זאָגט: גיין, זיי וועלן נישט אַראָפּרייסן! ליג רויק, לאָז אָפּ די האָפּנונגען! שלאַה, האַרץ!... דאָס האַרץ אָבער, אויפגעוועקט פון שטאַרקן קלאַפּ, וועט זיך מער נישט באַרויקן, וועט מער נישט אַנטשלאָפּן ווערן.

מאָמענטנווייז דאָכט זיך: דער טרוים פון א גאַנץ לעבן — א טאָג פריי הייט אין א פריי רוסלאַנד — איז גרייט פארווירקלעכט צו ווערן. עס איז אָבער שרעקלעך צו דערנערן זיך מיט האָפנונגען, עס איז שרעק לעך זיך אָנצוטרויען זי! גיסט זיך זיי איבער בלויז ביינאכט. א פינסטערער הימל און העלע שטערן — שטומע עדות פון אומשנדלעכע לידן אין משך פון יאָרצענטליכער — קוקן זיך איצט קאלט, גלייכגילטיק צו דורך די אייזערנע קראַטעס, ווי אויף די זעלבע נארעס פארברענגען די זעלבע מענטשן (איצט שוין בלייבע און גרייזגרויע) שלאָפלאָזע נעכט, פארפאָלגט פון צודרינגלעכע גע- דאַנקען וועגן לעבן און פרייהייט.

און בייטאָג — אויף די שפּאַצירן — קומט דער שמועס ארויף אומפאַר מיידלעך אויף דעם, „וואָס וועט זיין, אויב דאָס וועט זיין?“ איינע האָבן אויב געוויזן, אז אין פעטערבורג קען זיך אויסגעצייכנט זיצן די דומע, און אין שלי סעלבורג — די „מלוכהשע פארברעכער“, אנדערע האָבן אויפגעוויזן, אז אויב אפילו עס וועלן נישט זיין קיין ווייטערדיקע נצחונות, מוז מען ביים צונויפירן פען די דומע, ד. ה. דעם 6טן יאנואר, לכל הפחות באפרייען די אלטע.

אלע באַמיונגען צוצופאַסן זיך ווידער צום תּפּיסהלעבן, פּאַרנעמען זיך מיט ליישען — אז מען האָט שוין יאָ געטאָן מיט אונז דעם חסד און דערלויבט פאַר די געבליבענע אייגענע געלט אויסשרייבן ביכער, — האָבן קיין דערפאָלג נישט געהאַט: דאָס לעבן האָט גערייצט, דאָס לעבן האָט געלאָקט.

דעם 20טן אָקטאָבער האָבן מיר ביי די זשאַנדאַרמען באַמערקט א צע- טומלעניש, זיי האָבן זיך געזאַמלט גרופּנווייז, זיך איבערגעפליסערט, שטיל- ווערנדיק ביי אונזער דערנענטערונג. מיר האָבן אָנגעשפּיצט די אויערן. דערגיין איז אָבער גאַרנישט געלונגען. זונטיק דאָס איז, דאָכט זיך, געווען דעם 23טן- ביים מיטאָגעסן, א „טעלעגראַמע“ — דער סטאַראַסטע קלאַפּט 1: „וויכטיגע ידיעות — וויטע איז געוואָרן פרעמיער; דער צוזאַמענשמעל פון מיניסטאַרן קאַבינעט — א ליבעראַלער; מען זאָגט צו גרויסע רעפּאָרמען. צונויפזאַמלען זיך אין גרויסן גאַרטן“.

עמיצער קלאַפּט אויס אן ענטפּער: „וויטע איז א זשוליק — וועט אָפּמאַרן“.

פון דער צווייטער זייט טראָגט מען אריין אן אויסבעסערונג: „הגם א זשור ליק, פונדעסטוועגן פאָרט נישט קיין זשאַנדאַרם. ער לייגט פאָר אויסצודריקן צוטרוי דעם מיניסטעריום פון קלוגן זשוליק“.

ווי נאָר מען האָט געפּנט די טירן „אויפן שפּאַציר“, האָבן זיך אלע א וואָרף געטאָן אין גרויסן גאַרטן. לויט דער אינסטרעקציע מעג מען זיך דאָרטן צונויפקומען בלויז זאַלבעפּערט. אָבער דאָס מאַל, „צוליב דער ענדערונג פון מיר ניסטאַרן-קאַבינעט“ איז צוויי פּערזאָן געלונגען אריינצושמועלען זיך. די זשאַנ- דאַרמען זיינען מילד געשטימט.

— „שנעלער, דער פּאַרלאַמענט איז שוין געפּנט, בלויז איר פּעלט נאָך“.
— וויצלט זיך דער דיושורנער זשאַנדאַרם.

1) אין שליסעלבורג איז אָנגענומען צו קלאַפּן נישט אין דער וואַנט, ווי געוויינלעך אין תּפּיסות, נאָר מיט עפעס אין דער טיר — דאן הערן אלע.

הינטער מיר, אָפגערוקט אויף צוויי טריט, גייט אן אונטער־אָפּיציר. ביים אראָפּגיין פון בריקל האָט זיך מיר געוואָרפן אין די אויגן זיין עטוואָס צערודער-טער אויסזען. עס האָט אויסגעזען, ווי ער וואָלט עפעס געוואָלט מיטטיילן. איך האָב פארלאַנגזאמט דעם גאנג.

— נו, פינפֿאונדרייסיקסטער (1), איר קענט זיך פרייען, עס איז טאקע אלץ געשען, ווי איר האָט געזאָגט! — פליסטערט פון הינטן דער אונטער־אָפּיציר. — וואָס איז געשען? — פּרעג איך, נישט באגרייפנדיק אין וואָס עס האנדלט זיך.

— אָט טאקע וועגן די ווענט פון יריחו, איר געדענקט? אזוי ווי איר האָט געזאָגט, אזוי איז געשען, וואָרט אין וואָרט (2) קוקט זיך נישט אום, אין א פערטל שעה ארום גייט אין ערשטן גאַרטן, דאָרט וועט זיין באקוועמער כ'גוי אין "פארלאמענט". דאָרט איז אן אויסערגעוויינלעכע סענסאציע, ווייזט זיך אַרויס, אז ביים מיטאָג איז צום סטאַראַסטע געקומען אן אויפזעהר (דער געהילף פון קאָמענדאַנט) כלומרשט צוליב א ווירטשאפטלעכן ענין, אָבער ווארשיינלעך כדי "דורכצושמועסן זיך". ער איז געווען אויסערגעוויינלעך ליב-לעך און באצויבערנדיק, וואָס נישט שטענדיק טרעפט דאָס ביי אים. (דאָס איז אויך א באַראַמעטער). ער האָט גענומען רעדן וועגן די שטרעמונגען אין פעטער-בורג. א ניער, "קאבינט", וויטע — פּרעמיער. ליבעראלע מיניסטערן. די דומע איז געענדערט — נישט קיין געזעץ-באראטנדיקע, נאָר א געזעצבנדיקע. דאָס וואלדעכט איז פארברייטערט, "בכלל, אן אמתער פארלאמענטארישער רעזשים" — "און ווי איז מיט דער פּרעסע-פרייהייט?" פּרעגט מען אים.

— "מען שרייבט וועגן אלץ, וואָס מען וויל נאָר. אָבער די לעצטע צייט איז בכלל קיין צייטונגען נישט געווען".

— "וואָס הייסט נישט געווען? פארוואָס?"

1) אין שליסלעכבורג רופט מען די ארעסטאנטן נישט לויט די נעמען, נאָר לויט די נומערן.

2) אין מערץ, אויפן הויפל פון דער אלטער תפיסה, ווען דער שניי האָט גענומען צעגיין, האָבן די זשאנדארמען, שטיפנדיק, צונויפגעשלאָגן א וואנט פון שניי.

— אן אומזיסטע אַרבעט, מיינע ליבע, ווי אלץ, וואָס איי ער העכערע מאכט טוט איצט.

— וואָס הייסט?
— די זון פון אמת וועט אויפגיין — וועט אייער שניי-וואנט צעגיין, — און די דאָזיקע שטיינערנע וואנט וועט איינפאלן.

— וואָס הייסט איינפאלן?
— ווי די וואנט פון יריחו — ווי נאָר עס וועט זיך דערהערן א שטים:

דער אמת איז געקומען אויף דער וועלט — וועט זי גלייך איינפאלן, אָט וועט איר זען.

— און טאקע אינגיכן?
— אינגיכן, דעם ווייטערדיקן בענדל וועט איר נישט באווייזן אויסצודינען.

— „א שטרייק. אלע דרוקערייען האָבן געשטריוקט. א לאנגע צייט זיינען קיין צייטונגען נישט געווען.“

אפילו „בלעמס אייזל“ (אזוי האָט מען גערופן דעם פעסטונגס־דאָקטאָר פאר זיין „פּאַליטישער שווייגעוודיקייט“) האָט עפעס גענומען דערן אויף דער טעמע, אז אָט האָט זיך אלץ גוט געענדיקט, — ענדלעך וועט רוסלאַנד האָבן א קאָנסטיטוציע. גלייכצייטיק האָבן דער אויפזעער און דער דאָקטאָר געבעטן צוזונדרייטן פאר זיי, און טאקע וואָס שנעלער, — ווייל עס איז זייער־זייער נוי־טיק, — א צווענגל צו צוקער און נאָך עפעס ענלעכעס.

אָט־א די דאָזיקע אויסערגעוויינלעכע געשעענישן זיינען באהאנדלט גע־וואָרן אין אונזער פארלאמענט.

קודם־כל האָט מען גענומען אין אכט נישט דאָס, וואָס די ראנגעס האָבן גערעדט, נאָר ווי אזוי זיי האָבן גערעדט. אין דער באהאנדלונג, אין דער בא־לויסטונג פון די פּאַקטן, אין דער אינטאַנאַציע גופא האָט זיך געשפירט עפעס נייעס. דאָס איז ערשטנס, צווייטנס — קיינמאָל ביז איצט האָט דער אויפזעער, באזונדערס דער דאָקטאָר, נישט מיטגעטויילט קיין שום וויכטיקע נייעס, און מיטאמאָל מעלדן זיי וועגן דער לענדערונג פונם קורס. קלאָר, אז עפעס איז פאַרנעק־מען.

מיר האָבן גענומען פארגלייכן די דאטעס, — ווי דען: דער 17 און 21 זיינען הנאָטיען. צום דאָזיקן טערמין איז, ווארשיינלעך, צוגעגרייט געוואָרן עפעס א מאַניפעסט. וואָס באדייט אָבער דער שטרייק פון די דרוקערייען? קלאָר: עס איז געווען עפעס א גרויסער שטרייק. אין גרויסן גאָרטן ווערט לייך דענשאפטלעך באהאנדלט די לאגע, ווערן ארויסגעזאָגט אלערליי השערות, און אינדערהויך, אויפן וואך־טורם, גייען ארום די דעזשורירנדע זשאנדארמען און שטייכלען גוט־הארציק.

כ'בין מודיע די חברים, אז באלד וועלן מיר, אפשר, עפעס דערגיין, ווייל א זשאנדארם האָט באשטימט א ראנדעווע... כ'גיי אוועק אין באשטימן גאָרטן. כ'גיי לאַנגזאם, אָנגעשפּאַרט אויף א שטעקן. נאָך מיר — „ער“.

— נו, 35־ער, טאקע דערלעכט! די ווענט פון יריחו זיינען טאקע געפאלן!
— זאָגט קלאָר, וואָס אזוינס איז פאַרגעקומען?

— וואָס עס איז פאַרגעקומען! גאנץ פשוט, דאָס גאנצע לאַנד האָט זיך אָפּגעזאָגט צו דינען דער רעגירונג.

— וואָס הייסט דאָס גאנצע לאַנד? ווער למשל?
— ס'איז קלאָר ווער: די ארבעטער — זיי זיינען שטענדיק די ערשטע אין שלאכט, די „זעמסטוואָ“, די פויערים, די אייזנבאנען, די באאמטע, מיט איין וואָרט — אלע!

— וואָס־זשע האָבן זיי געפאָדערט?
— מיר ווילן נישט, זאָגן זיי, דינען דער אלטער רעגירונג, דער ביראָקראַט טיע, הייסט עס, נאָר מיר פאָדערן, א נייע זאָל קומען, ווי פון פּאַלס א שטייגער.
— טאקע? סיי די אייזנבאנען, סיי די „זעמסטוואָ“? איר ווייסט עס אויף זיכער?

— פארוואָס נישט ווייסן? כ'זאָג דאָס גאנצע לאַנד! מיר ווילן נישט, זאָגט עס, דינען דער אלטער רעגירונג.

— איז וואָס־זשע, ס'איז דערשינען עפעס אן „אוקאז“?
 — א גרויסער אוקאז, פינפאונדרייסיקער! גרויסע פרייהייטן זיינען דער קלערט געוואָרן. און אן אמנעסטיע פאר אלעמען.
 — וואָס הייסט אן אמנעסטיע?
 — מ'עט באַפרייען, הייסט עס, אלע, וועלכע זיצן אין די תּפּיסות. אלע סאָציאַל־דעמאָקראַטן האָט מען באַפוילן צו באַפרייען.
 — ד. ה., וואָס עפעס סאָציאַל־דעמאָקראַטן? (1) וועמען רופט איר אָן סאָציאַל־דעמאָקראַטן?
 — די פּאָליטישע, הייסט עס! איך אלע, למשל, נו, און די איבריגע, וועלכע זיצן אין רוסלאַנד.
 — פּונדאָנען ווייסט איר דאָס? אפשר פּלוידערט מען סתּם אין דער וועלט אַריין?
 — וואָס הייסט סתּם אין דער וועלט אַריין! היינט האָב איך דיזשורירט אין דער קאַנצעלאַריע, אין מיין אָנוועזנהייט האָט נאטשאַלסטווע געפירט א שמועס: אלע סאָציאַל־דעמאָקראַטן, זאָגן זיי, וועלן באַפרייט ווערן. וואָס אַרט עס אונז! מיר זיינען אַליין אויך צופרידן.
 — איז וואָס־זשע, מען וועט נעמען און טאקע אָן קונצן אינגאנצן באַפרייען? גלייך פון דער פּעסטונג אויף דער פּרייז?
 — ווי דען־זשע? איך פאַרשטיי דאָס נישט! מען האָט באַפוילן באַפרייען, הייסט עס, און זיי דאַרפן באַפרייען...
 — ששש... גייט, פינפאונדרייסיקסטער, דער וואַך־פּאַסטן קוקט! ווי די הינט אויף קייטן, אן אייגענעם וועלן זיי אויך דעם גאַנצן איבערבייסן!
 כ'לויף הענדום־פענדום אין פאַרלאַמענט. אין האַרץ און אין קאָפּ הערשט א וויכער: „זיך אָפּגעזאָגט דינען דער רעגירונג... גרויסע פרייהייטן... אן אַמֵר געסטיע... כ'פאַרגלייך מיט די דערקלערונגען פון אויפּזעצער, — קלאָר, עפעס איז פאַרגעקומען.“
 אין פאַרלאַמענט, ווייזט זיך אַרויס, זיינען שוין דערהאַלטן געוואָרן פון א צווייטן מקור, — אויך פון אן אונטער־אַפיציר, — געוויסע צוגאַב־דיעות צו מיינע. עמיצער זאָגט אומדרייט: „מיינע הערן, דאָס איז דאָך ענלעך אויף א גענעראַל־שטרייק.“
 — נו, וואָס איך הלומט זיך אלץ! ביי אונז א גענעראַל־שטרייק, נאָך מיט די זעמסטוועס, מיט די בענק!... עפעס לייגט זיך נישט אויפן שכל!
 — וואָס הייסט? וואָס לוינט זיך זיי אויסטראַכטן? זעט נאָר, זיי אַליין זיינען היינט אלע אין א געהויבענער שטימונג, באַזונדערס די יונגע! קלאָר, עס איז געווען א גראַנדעזער שטרייק, אונטער זיין דרוק טרעט די רעגירונג אָפּ! מיר האָבן דיסקוסירט, דיסקוסירט, און דערנאָך באַשלאָסן, אז מען דאַרף זיך באַמיען צונויפּזאַמלען נאָך ידיעות.
 מיר זיינען זיך צעגאַנגען איבער די שטייגן. איך בין אוועק אין שטייג פון

(1) אין דער קאַנצעלאַריע, ביים פּאַנאָדערקלייבן זיך אין דער „אַמעס־טיע“, האָט „נאַטשאַלסטווע“, וואַרשיינלעך, גערעדט, אז אלע ס.ד. וועלן באַפרייט ווערן. די אונטער־אַפיצירן האָבן דאָס אָנגענומען אויף אונזער חשבון.

מ. פ. פראָלענקאָ. זי האָט זיך געפונען אין סאמע עק פון קאָרדאָר, דאָרט איז באקוועם געווען צו רעדן מיט די זשאנדארמען. דער דיוזשורנער אויף דער גאז לערע איז, ווארשיינלעך, זייער צערודערט. ער קוקט זיך ארום אויף אלע זייטן, גייט ארום גערווען געבן אונזערע שטייגן.

בלויבט עטלעכע מאָל שטיין און קוקט אויף אונז מיט באגייסטערונג.
— וואָס שיינט איר עפעס היינט, ווי עס וואָלט געווען אייער נאָמעס?
טאָג? — פרעגן מיר, כאפנדיק א מאָמענט, ווען דער דיוזשורנער אויף דער וואנט איז אוועק אין דער צווייטער זייט.
— שוין צו פריילעכע נייעס...

— אויף אן אמת? אָבער פאר וועמען פריילעכע, פאר אונז אָדער פאר אייך?

— איך מיינ, אז אויב פריילעכע פאר אייך, איז פאר אונז אויך.

— איר מיינט עס אויף אן אמת?

— און איר מיינט דען אנדערש? איך האָב דען נישט קיין אייגענע? און

וואָלט איך נאָר געהאט עפעס אין דאָרף, וואָלט איך געדינט פאר 25 רובל אויפן דאָזיקן הינטישן פאָסטן? די גויט צווינגט!

— טאָ וואָסערע נייעס זיינען דאָ?...

— איר ווייסט דאָך, אונז איז פארווערט צו רעדן, — פארענטפערט זיך

דער זשאנדארם מיט אן אומגלויבלעך-אומעטיקן קול, וואָס ציטערט אויף.

— פארווערט צו רעדן? גיט נאָר א טראכט, אליין זאָגט איר „א הינטישע

דינסט“, ד. ה. איר דינט א הינטישעל גאך, אונזער זאך האלט איר פאר אייערער, און אז די מאכט אייערע הייסט אייך שווייגן, שווייגט איר?

דער זשאנדארם ווערט אלץ מער און מער אומרויק, ווייזט אן אויפן וואך

פאָסטן און גייט אוועק.

אין א קורצע צייט ארום קומט ער ווידער צו.

— גלויבט מיר אויף נאמנות, עס ווילט זיך אזוי אייך אלץ דערציילן.

אָבער מען קאָן נישט — מען באוואכט אונז שטרענג. פרעגט ביים שעה — ער וועט זאָגן.

— גייט צו אלרי רוחות מיט אייער שעה. מיר זיינען מיטן פאָלק, און

נישט מיט די שעה. מיר גיבן אָפּ דאָס לעבן פארן פאָלק — און אונז איז קיין שאַד נישט, און איר האָט מורא זאָגן א גוט וואָרט.

— וואָס זאָל איך אייך זאָגן? גוט דערקלערן וועל איך סיי ווי נישט קען

גען. מען קען זאָגן, אז אלץ פאלט איין.

— וואָס פאלט איין?

— די ביוראָקראטיע די פארשאַלטענע.

— און זי טרעט אָפּ?

— וועסט אָפּטרעטן, ווען מען גיט א כאפ אן ביים גאָרגל, אז אָטעמען

קאָזט מען נישט!

— הייסט עס, אז מען לייגט גוט צו די קאנאליעס?

— אָהאָ, אז עס גייט א רויך! פון פאָרנט און פון הינטן, — זאָגט דער

זשאנדארם מיט שאַדנפרייד.

— און איר זענט צופרידן?

— וואָס אַרט עס אונז, וואָלט מען שוין וואָס גיכער פאַרענדיקט מיטן טייוול, מיט דער ביראָקראַטיע, וואָלט אונז אויך בעסער געוואָרן.
— און מען טראַכט טאקע אויף אן אמת צו באַפרייען אונז?
— מען זאָגט, אז אין דער קאַנצעלאַריע איז געווען א שמועס, עס זאָל זיין עפעס א מאַניפעסט. אָבער וואָס-ווען — ווייס איך נישט. שפּאַצירט, דער אויפזעער גייט! — האָט ער אומרויך אַרויסגעפליסטערט און איז אוועק אויף זיין רונד-גאַנג.

די ידיעות, וועלכע מיר האָבן געבראַכט, האָבן אין פאַרלאַמענט אַרויסגעדי רופן א סענסאַציע. פון אלץ איז געווען צו דערקענען, אז עס איז פאַרגעקומען עפעס אַנטשיידנדיקעס. די אונטערשאַפּטער ווייסן נישט, צוליב זייער נאיווייט טעמ, אין וואָס עס האַנדלט זיך, און ד' העכערע מאַכט — שווייגט. מיר מאַכן אלערליי השערות. אינצווישן דערטראַגט זיך צו אונז א פרושע ידיעה. עס ווייזט זיך אַרויס, אז דער אויפזעער האָט אַרומגעבאַנקעט איבער דער גאַלער דיע מיטן בולטן פאַרלאַנג צו פאַרפירן א שמועס. ער איז געבליבן שטיין נעבן דער שטייג פון מ. פ. פּאַפּאַוו. נאַטירלעך, מען האָט ווידער באַרירט די פראַגע וועגן די „נייעסן“. עס איז באַשטעטיקט געוואָרן דאָס אלטע, מען האָט זיך דערוואַסט עפעס נייעס. דער שמועס איז אַריבער אויף שליסעלבורג.

— ביי א קאָנסטיטוציע קאָן דאָך שליסעלבורג נישט עקזיסטירן?
— פאַרוואָס עפעס זאָל זי נישט קענען עקזיסטירן? זי וועט בלויז אַריד בער אין אן אנדער רעסאָרט, — „באַרויקט“ אונז דער אויפזעער, פאַרלאַנגנדיג די גאַלעריע, כדי איבערצודרייטן דעם אומבאַקוועמען שמועס. און אויף דער גאַלעריע פליסטערט דער אונטערשאַפּטער מיט א שמיכל צו פּאַפּאַוו אויפן אדרעס פון אויפזעער:

— בלויבן וועט זי! זיי לייקענען, די אויסוואַרפן, גלויבט זיי נישט! אייך אלע וועט מען באַפרייען, אָט וועט איר זען.

אין „פאַרלאַמענט“ אַמפּערט מען זיך וועגן דעם, צי קען שליסעלבורג בלויבן ביי א קאָנסטיטוציע, צי נישט. די מיינונגען טיילן זיך.

— לויט מײַן מיינונג, שפּאַסט עמיץ בייסיק, קאָן זי אויסגעצייכנט עקיזיסטירן; מען וועט איבערבייטן ביי די אונטערשאַפּטער די קנעפלעך, אָנשטאַט „גאַלערס“ וועט מען אָננייען דאָס „געזעץ“ — און דערמיט וועט זיך ענדיקן די קאָנסטיטוציע; איר וועט אַרומגיין אונטערן „געזעץ“!...

פונדעסטוועגן; ווי מען האָט זיך נישט באַמיט איינצוהאַלטן זיך, כדי עס זאָלן נישט פאַרקומען קיין שום „זינלאָזע טרוימערייען“, ווי מען האָט זיך נישט באַמיט צו מאַכן אן אָנשטעל פון רויקייט, פון אועלכע, וואָס גיבן נישט צו קיין שום באַדייטונג דער דאָזיקער גאַנצער זשאַנאַראַמישער פּלודעריי, וויפּל מען האָט נישט כסדר איבערגעריסן דעם שמועס — „נו, נענוג וועגן דעם! שוין דערעסן“ — האָט זיך דער געדאַנק אלץ עקשנותדיקער און עקשנותדיקער אומגעקערט צו דער „זשאַנאַראַמישער פּלודעריי“.

מען איז זיך צעגאַנגען איבער די צעלעס און דאָרט — נישט שעמענדיק זיך פאַר די הווקדיקע בליקן פון די „פעסימיסטן“ איבער די „אָפּטימיסטן“ — האָבן סיי די אָפּטימיסטן, סיי די פעסימיסטן אָנגעטרויט זייערע געדאַנקען די אינגאַמע צעלעס.

צומאָרגנס זיינען די דיושורנע געווען „געטרייע אונטערטאנער“ — איז גאַרנישט געלונגען צו דערניין, ווי לויט א קעננזייטיקן הסכם האָט מען נישט באַרירט די פראַגע פון די „זינלאָזע טרוימערייען“. און אלס באַווייז, אז זיי גיבן נישט צו דעם מינרעסטן ווערט דער דאָזיקער נאנצער פֿלוידעריי, — האָבן זיך אייניקע פאַרנומען מיט פאַנאנדערגראַכן די מיסט־בייטן.

אָבער סיי דאָס דאָזיקע שווייגן, סיי די דאָזיקע מיט ברען דורכגעפירטע אַרבעט איבער די מיסט־בייטן, סיי דאָס דאָזיקע איגנאַרינדיקע אונטערפרייפן, דאָס אלץ איז געטאָן געוואָרן „אזוי זיך“... אינדעראַמתן אָבער האָט דאָס האַרץ געשלאָגן אלייאַרם, און די געדאַנקען האָבן געאַקערט דעם מאַרן אלץ וועגן איינס און דעמועלעבן...

ק א פ י ט ל צ ע ן

אזוי זענען פאַרגאַנגען צוויי טעג. מיטוואָך דעם 26-טן האָט מען אונז אַרויסגעגעבן א „פּריש“ ביכל פון „רוסקאָיע באַנאַטסוואָ“, א „פּריש באַ“ דיט — פון פאַראַיאָרן נאָוועמבער.

ס'איז געווען אַ קלאַרער, האַרבסט־טיקער פּרימאָרן. די זון האָט געוואַרעמט. איך מיט מ. פ. פּאַפּאָוו האָבן באַקומען דאָס ביכל אויף אַ שעה. מיר זענען אַרײַן אין שטייג, כּדי צו ליינענען א. קאָזינס אינערלעכע כּראַניק. די „פּריש“ שײַנט נייעס זענען פאַר אונז געווען אָמעס־פאַרכאַפּנדיק. ערשטנס, דער דאָזיקער נײַער קאַמפּס־טאָן! אַ באַשטימטע פּאָזיציע פון אָפּן פאַרטיידיקן די „קראַמאַר לע“. הייסט עס, אַז „דאָרט“ איז שוואַכער געוואָרן. דערנאָך די דאָזיקע אַלע באַנקעטן, פעטיצעס, מאַניפעסטאַציעס פון אָקטאָבער־נאָוועמבער 1904-טן יאָר, — דאָס איז אין אונזערע אויגן געווען אַזא „רעוואָלוציע“, אַז מיר האָבן קוים געאַמעמט פון אַנטציקונג. אונזער אַנטציקונג איז אָבער אַביסל מעסיקער געוואָרן, ווען דער דיושורנער אויף דער גאַלערייע, וועלכער האָט זיך אַ לאַנגע צײַט איינגעהערט צום ליינענען, האָט מיט חוּק אַ מאַך געטאָן מיט דער האַנט, אַרויסווייענדיק דערביי דורך די צײַן: — „נור געפונען וועגן וואָס צום ליינענען! נישט נאָר דאָס קומט היינט פאַר!“

אין רעכטן מיטן קלאָגן פון עפעס אַ „זעמעץ“, וועלכער רופט צוזאַמענצור נעמען זיך אַרום טראָן, הערט זיך אַ ווילד קלאַפּן אין דער טויער פון שטייג און אין עטלעכע רגעס באַווייזט זיך די צערודערטע פיגור פון ג. א. לאַפּאַטין.

— גייט שנעלער... דער קאָמענדאַנט רופט צונויף... אַן אַמנעסטיע אַרעה ווי זי הייסט דאָרט צו אַלדי רוחות! מען פירט אונז אַוועק... איך — 15 יאָר. מיר האָבן זיך אַ לאָז געטון צום „אַפּעל“. — „אהער, אהער! אין גרויסן גאָרטן!“...

אין גרויסן גאָרטן זענען שוין אַלע פאַרואַמלט. דער קאָמענדאַנט, אַלע אָפּיר צירן, די אונטער־אָפיצירן. די אַלמע, ווייזט זיך אַרויס, פירט מען אַוועק, די יונג געטערמיניקע ווערט פאַרקלענערט די שטראַף אויף אַ העלפּט, די לעבנסלענגער לעכע — אויף 15 יאָר.

— צי דען האַפּט די זעלבסט־הערשאַפט דורכצולעבן נאָך 15 יאָר?
— ווער קען וויסן? — ווערט אָפּ געהיימיספּול דער קאָמענדאַנט.

— ווען זשע וועט מען אוועקפירן און ווהיך?
— א פאררדנונג פון פאליציי-דעפארטאמענט וואָס שנעלער אַריבערצו-
שיקן איך פונדאנען אין דער פעטראָפאָולאווער פעסטונג, כדי אָפצוטראַנס -
פאַרטירן קיין סיביר.

— קיין סיביר?! „נישקשה פון אַן „אמנעסטיע“.
מיר האָבן אויסגעדרונגען 2 טעג אויף צוקלייבן זיך אין וועג אַרײַן. קיינער,
ווייזט זיך אַרויס, איז נישט גרייט. מען שפּאַסט פון מ. פ. פּראָלענקאָן: צען
יאָר מאַכט ער א וואַלױזע* און איצט, אז מען דאַרף פאַרן, איז נישטאָ מיט וואָס
כאַטש נעם און לײג אָפּ די נסיעה.

פון אָנהויב זענען אַלע געשטאַנען, ווי פאַרלױרענע. דער דערהויבענער,
אזוי לאַנג דערוואַרטער מאַמענט, וואָס זײַן דערשיינען האָט זיך אַלעמען אויס-
געמאַלט אין „גלאַנץ און רום“, איז אָנגעקומען. ער איז אָבער געקומען אזוי
גרוי, אזוי טריב! וואָס פאַראַ אמנעסטיע האָט דאָס פּאַלק אַרויסגעריסן? נאָך
20—25 יאָר אַרעסט פירט מען אַוועק אויף פאַרשיקונג, און די איבעריקע פאַר-
קלענערט מען דעם טערמיין!

די פּרייַד פּײַן מאַמענט איז גלייך אָפּגעסמט. דערפאַר איז אָבער שאַרף די
ביטערניש פון צעשיידונג. אוועקגיין פון דאַנען, איבערלאָזנדיק די „יינגע“
אין אַ אומבאַשטימטער לאַגע, איז אזוי שווער. די אַוועקגייענדיקע שפּירן זיך
אומבאַקוועם, ווי זיי וואַלטן געווען שולדיק דערין, וואָס מיר פאַרבלייבן דאָ.

לכבוד זאַ אַויסערנעוויינלעכן פאַל, דערלויבט דער קאָמענדאַנט מיר זאָלן
זיך אַלע צונויפּזאַמלען אין גרויסן גאַרטן.

די גרעסטע צאָל אַטפּערייען און דיסקוסיעס רופט אַרויס די פּראַגע — וואָס
איינגטלעך האָט אַרויסגערופן די „אמנעסטיע“? ס'איז קלאַר, אַז אויב די רע-
גירונג גיט נאָך, איז נישט אויפּריכטיק, אָן צוטרוי צו דער „נייער אָרדענונג“.
וואָס פאַראַ זײַן וואַלט אויב נישט, געהאַט די דאָזיקע האַלבקייט?

— נו, אזוי איז שוין דער גורל פון אונזער מוטערל רום — אַלץ קאַפּויער,
אַפּילו דער גאַנג פון דער רעוואָלוציע — שפּאַסט עמיצער.

פונדעסטוועגן דאַרף מען זיך קלייבן. מיטנעמען מיט זיך מאַנסקריפטן, דאָר-
קומענטן און ענלעכעס האָט מען מורא געהאַט: — מען קאָן רעווידירן, דאַן
וועט אַלץ פאַרלוירן גיין. מען באַשליסט דאָס איבערלאָזן אונז, ווייל אויב
מיר וועלן זיך פון דאַנען אַרויסרייסן, איז נישט אַנדערש, ווי אַלס פּולבאַ -
רעכטיקטע בירגער, — די טויערן אָפּן, דערנאָך וועלן מיר אַלײַן פאַרשליסן
און דעם שליסל אַרײַנגיין צו זיך אין קעשענע.

מען האָט זיך גענומען קלייבן. אַלע צעלעס — ברויט אָפּן. קיין דיזשורנעס
זענען נישטאָ, אין תּפּיסה הערשט אַן אומגעוויינלעכער הוראַ. וואָס נעמען
מיט זיך, וואָס — איבערלאָזן? אין משך פון צוואַנציק יאָר האָט זיך אַזויפיל
אָנגעקליבן! מען האָט זיך אזוי צונויפּגעלעבט מיט דעם אַלעם, אַז איצט איז אַ

* פּראָלענקאָ האָט זיך ספּעציאַליזירט אין די שליסלעכבורגער וואַרשטאַטן
אויף וואַלױזעס. אַלע וואָס פלעגן פאַרלאָזן שליסלעכבורג, פלעגן נעמען זײַנע
אויסאַרבייטונגען. צען יאָר האָט ער געאַרבעט פאַר זיך, און אַלץ געדאַרפט אָפּ-
געבן אַנדערע.

שאָד צו שײַדן זיך אַפילו מיט די דאָזיקע גראַטעס. אין די אָונטן, היינט און מאָרגן, וועלן די פאַרבליבענע געבן אויפֿטראַגן — די אַוועקגייענדע. „געלעבנדיג הייטן“ זענען אין שליסלעכבורג אַזוי זעלטן.

אין פאַרשלאָסענע צעלעס, זאַלבעצווײט, נאָנט, נאָנט איינער צום צווײטן, אַרומקוקנדיק זיך, צי עמיצער הערט נישט אונטער, חזרט איין דער פאַרבלייבנדיגער מיט אַן אומרואיקן פליסטער מיטן אַוועקפאַרנדיקן. אויפֿטראַגן וועלן זיין אַ סך. זאָל מען נאָר נישט איבערדרייען די יוצרות! מען חזרט איין ווי אַ לעקציע; מאָרגן וועט מען האַלטן עקזאַמען.

עס איז פאַרגאַנגען אויך דער צווײטער אומרואיקער טאַג. קיינער געפינט זיך קיין אָרט נישט. ס'איז אָנגעקומען פֿרייטיק. אויף צוועלף אַזויגער דאַרף מען זיין גרייט. די בריוו צו די חברים אויף דער פֿריי זענען געשריבן אויף אַ קליין, קליין פּיצל פּאַפּיר און פאַרשטעקט אין אַ זיכערן אָרט. אַלע אויפֿטראַגן זענען איינגעטיילט. די זאַכן זענען איינגעפאַקט און צונויפגעזאַמלט אין קאַרידאָר. די אַוועקפאַרנדיגע האָט מען געגעבן פֿרישע וועש, שלאָבראַקן און... מאַלע וואָס די „קאָנסטיטוציע“ קאָן אויפֿטאַן! — שטיוול!

ווי נאָר ס'איז ליכטיק געוואָרן, — האָט מען זיך צונויפגעזאַמלט אין גרויסן גאַרטן. די „אַלטע“ זענען שוין אָנגעטון צו דער ריזע. ווידער שמועסט מען זענען דעם, וואָס ס'קומט פּאָד „דאָרטן“? צי וועט מען לאַנג האַלטן אין פעטראָד-פּאַולאָווער? ניט־שוין־זשע וועט מען פאַרשפּאַרן אין איינצל־צעלעס און געבן פּערטל־שעהדיקע שפּאַצירן? נאָר דאָס וואָלט געפּעלט צו אַ פּולער „אַמעסטעי“! איך האַלט, אַז אין ערגיץ באַהאַלט מען נישט אויס אַזוי אויפֿערזיכטיק און עקשנותדיק די אייגענע געפילן, ווי אין רוסלאַנד.

ביזן אָפּפאַר זענען פאַרבליבן אַ שעה צוויי. אַ מאַמענט, אָן ספּק, אַן אויסער געוויינלעכער. מען פירט אַוועק פון שליסלעכבורג די לעצטע מאַהיקאַנער. דאָס איז דאָך ווי אַ סימבאָל פון דער גרויסער טראַגעדיע, וואָס שפּילט זיך אָפּ דאָרט — אין גרויסן לאַנד. די אַלטע זענען „אַמעסטירט געוואָרן“ — ווי עס זאָל נישט זיין: מיטן אַלטן רעזשים האָט מען פאַרענדיקט. אָבער די „יונגע“ בלייבן נאָך. קיין נייער רעזשים איז נאָך נישטאַ, און ס'איז נאָך אומבאַוואוסט צי אַזאָ וועט זיין: — מ'עט לעבן, וועט מען זען. וואָס האָבן געמוזט איבערלעבן אין יענעם מאַמענט סיי די אָפּפאַרנדיגע, סיי די פאַרבליבענע!

אָבער יעדער האָט עקשנותדיק אויסבאַהאַלטן זיינע געפילן, באַמישנדיק זיך אויסצווען אינגאַנצן רואיק. צום סוף האָט מען גענומען ריידן וועגן קליידיגקייטן. מען האָט זיך דערמאַנט קוריאָזן. מען האָט זיך באַמיט צו שפּאַסן. מען האָט געלאַכט. אָבער סיי די קלייניקייטן, סיי די קוריאָזן, סיי די שפּאַסן, סיי דאָס געלעכטער — אַלץ איז געווען בלוז אַן אַנשטעל. דאָס, וואָס האָט אַלעמען באַאומרואיקט, האָט מען מורא געהאַט צו באַרידן, וועגן עיקר האָט מען אויס־געמיטן צו ריידן.

אָבער אַלע האָבן אין זיינען געהאַט עפעס אנדערש. איינער האָט דרך־אָנגב אַרויסגעזאָגט אַלעמענס געדאַנק. — מען קען דאָך נישט אַוועקגיין נישט געזען געזענדיק זיך מיט די כּברים!... עס איז אַנטשטאַנען אַן אומבּעקוועם שווייגן. מען האָט געמאַכט אַן אַנשטעל, אַז מען האָט נישט דערהערט. אָבער סאַראַ

הזינים עם האָט געמוזט הערשן אין זייערע נשמות! נאָטירלעך, אויפן ביתרעולט
זעט מען נישט לאָזן, — צו וואָסזשע אויפהויבן די דאָזיקע פּראָגע?
פאַרן אָפּפאַר האָט מען געגעבן אָפּצועסן אַ מיטאָג. נאָכן מיטאָג האָט מען
זיך ווידער צונויפגעזאַמלט אין גרויסן גאַרטן. אויפן תּפּיסהדוּיף ווערט אויס-
געשטעלט אַ זשאַנדאַרמען־קאָנוואַי. קאָנוואַאירן וועלן די שליסעלבורגער זשאַנ-
דאַרן און אָפּצירן. אַלע אין וואַד־אוינפאַרס. עם באַווייזט זיך דער קאָמענדאַנט.
— נו, מייע הערן, צעזעגנט זיך און אין וועג אַריין.

עם האָט זיך אָנגעהויבן די צערעמאָניע פון איבערגעבן די פעסטונג. די
נאַרדנאַיאַ וואָליאַ האָט איבערגעגעבן די פעסטונג איר יודשטע —
דער פּאַרטיי פון די סאַציאַליסטישער וואָלוציאַניאַנער. און טאַקע
אַטראַדי אויסערגעוויינלעכקייט פון מאַמענט האָט אונז באַווייגן — ווי דאָס
איז נישט געווען שווער און „אומגעוויינט“ — אָפּצולאָזן זיי מיט אַ געזעגנענ-
רעדע. בשעתה איז זי אָפּגעדרוקט געווען. אָט איז זי:
„חברים!

עס ליגט נישט אין דער טראַדיציע פון די רוסישע רעוואָלוציאַנערן אויסצו-
גיסן איינער פאַרן צווייטן די געפילן. אָבער די אויסערגעוויינלעכקייט פון איצ-
טיקן מאַמענט, די אומזיכערקייט, צי מיר וועלן זיך נאָך זען אָדער נישט, לייגט
ארויף אויף אונז די פליכט צו זאָגן אייך כאַטש אַ טייל פון דעם, וואָס עם
וואָלט באַדאַרפט געזאָגט ווערן.

די פּאַרטיי סאַציאַליסטישער רעוואָלוציאַנערן באַטראַכט זיך אַלס גייסטיקע יוד-
רשטע פון דער נאַרדנאַיאַ וואָליאַ. די פּיאָנערי פון דער פּאַרטיי
סאַציאַלעו. האָבן געטרוימט און געשטרעבט אַריינצובלאָזן אין דער יונגער פאַר-
טיי יענעם גייסט פון רעוואָלוציאַנערער פעסטיזיט, בירגערלעכן מיט און גרע-
ניצלעזער איבערגעגעבענע קייט דער פּאַטריאָטישער מיט וועלכן עם איז אַזוי
שטאַרק געווען די נאַרדנאַיאַ וואָליאַ און וועלכער האָט זי אַדעקט מיט אומ-
שטערבלעכן רוים. איר זענט די לעצטע מאַהיקאַנער פון אַ געפאַנגענער צעשלאַג-
גענער פּאַרטיי.

נאָכדעם ווי איר, די אַלטע גוואַרדיע, האָט אָפּגעדינט אַלע מעגלעכע און
אויבמעגלעכע טערמינען, פאַרלאָזט איר היינט שליסעלבורג און גיט איבער
אונז, די יונגע זעלנער פון דער יונגער פּאַרטיי, אייער פּאַן.

געדענקט: מיר ווייסן, אַז די דאָזיקע פּאַן איז באַגאַסן מיטן בלוט פון די
חברים, וואָס זענען דאָ אומגעקומען. מיר ווייסן, אַז זיי גייט איבער צו אונז אַ
ריינע און אומבאַפּלעקטע, און אַז פונקט אזא דארפן מיר זיי איבערגעבן אונז
זערע נאָכפּאָלגער, אויב אַזעלכע וועלן נאָך, צום אומגליק, זיין. און מיר האָפּן,
אַז די דאָזיקע אויפגאַבע וועט נישט זיין איבער אונזערע כּחות.

אָוועקנייענדיק, טראַגט איר, 8 פּערזאָן, אָוועק פון דאַנען 208 יאָר תּפּיסהד-
אַרעסט. אַ לאַסט אַ שוידערלעכע, כּמעט אַן אומגלויבליכע. און אויב איר, חב-
רים, זענט נישט געפאַלן אונטער איר שוועריקייט, זענט איר ערלעכע, זיכערע
טורגער. אָט דאָס זענען די געפילן, וואָס פילן היינט אַן אונז, די פאַרבליבענע,
און יענע, וועלכע וואַרטן אויף אייך דאָרט. היינטער דער וואַנד פון דער דאָזי-
קער תּפּיסה.

געדענקט און ווייסט: די פּאַרטיי סאַציאַליסטישער רעוואָלוציאַנערן, דער רע-

וואָלציאַנערער פּראָלעטאַריאַט, דאָס פּויערטום און די זינגט דערוואַרטן אייך, ווי די טייערסטע, נאָנטסטע מענטשן. זייערע הייסע אַרומארעמונגען, זייער ברודערלעכע ליבע און מיטגעפיל וועלן צעשמעלצן דעם אייז, וואָס איז אָנגעדי וואַקסן אין משך פון די אומענדלעכע יאָרן פון פיינלעכער איינוואַקסן, און וועלן אייך כּפּל־כּפּלים אומקערן דאָס, אָן וואָס אייער נשמה איז אַזוי אויסגעדי הונגערט און דערפּרוירן געוואָרן. גיט זיך אָפּ מיט צוטרוי זייער געפיל: איר האָט עס כּשר פּאַרדינט.

און נאָך עפעס: זאָל דער געדאַנק וועגן אונז, די פּאַרבלייבנדע, נישט פּאַר־פּינסטערן אייער שטימונג. ווי שווער עס זאָל נישט זיין די צעשיידונג מיט אייך, ווי איינזאַם און פּאַרטימט מיר וועלן זיך נישט שפּירן, איז אָבער טרויר ערויך נישט אַזוי דאָס, וואָס מיר פּאַרבלייבן דאָ, ווי דאָס, וואָס עס בלייבן שליסעלברוגער: הייסט עס, אַז מען נויטיקט זיך נאָך אין זיי!

איר לאָזט אונז איבער וועגן זיך גוטע דערינערוונגען. מיר וואָלטן געווען צו־פּרדין, ווען אויך איר וואָלט מיטגענומען וועגן אונז נישט קיין ערנערע. אַ גרויס אַלעמען. דער שטיין, וועלכן איר פירט אַוועק פון אונז צו די קרובים אַלס אָנדענק וועגן שליסעלברוג, זאָל נישט זיין דער לעצטער, זאָל דאָס פּאַלק פּאַר־נאַנדערנעמען די איבערגעבליבענע שטיינער — זיי זענען דאָ אַ סך — פּאַר זיך אַלס אָנדענק וועגן דעם, וואָס איז געווען אַמאָל און וואָס עס וועט מער נישט דערלאָזן איבערצוהוירן זיך!"

מיר האָבן זיך צעזענגט. די זשאַנדאַרישע וואָך, וואָס האָט זיך געהאַט אויס־געשטעלט אין הויף, האָט זיי אַרומגערינגלט. דער עלטסטער האָט איבערנע־צילט, צי קיינער פּעלט נישט. עס האָט זיך דערהערט עפעס אַ קאָמאַנדע, ס'האָבן זיך צעקלונגען שפּאַרן און די פּראָצעסיע האָט גערירט אין וועג. מיר זענען געלאָפּן אין תּפּיסה צו די פענסטערלעך, פון וועלכע מען זעט דאָס שטענגל אַזש ביזן אינערלעכן אַרויסגאַנג, דעם פענסטונג־טויער פון מאַ "געזש."

די דאָזיקע גרופּע אַלטיטשקע אין אַרעסטאַנטישע היטלען, אין הערלעכע פעלצלעך, אַרומגערינגלט מיט אַ לעבעדיקער וואַנט זשאַנדאַרן, האָט פּאַרנע־שטעלט מיט זיך אַן אויסטערליש בילד.

כּסדר אויסדרייענדיק זיך צו די פענסטערלעך, צו וועלכע מיר זענען צוגע־פּאַלן, פּאַכען זיי צו אונז מיט די היטלעך און שרייען עפעס. דער שטח צווישן אונז ווערט שנעל גרעסער. ביי דער קאַנצלאַריע בלייבן זיי שטיין. גייען אַהין אריין. אין עטלעכע מינוט אַרום באַווייזן זיך די זשאַנדאַרן, נאָך זיי די "אַרעס־טאַנטן". פּאַכען מיט די טיכלעך. גייען צום אַרויסגאַנג. זיך פּאַרנומען הינטערן ראַג. צווישן די בוימער זעט מען קוים, קוים די בלויע היטלעך פון די זשאַנדאַרן. שנעל גיט אַ מיניע דורך אַ רויט טיכל*), דערנאָך איז אַלץ פּאַרשווונדן.

עס הערשט אַ פייערלעכע שטיק־קייט, וואָס איז אומגעוויינלעך אין דער ניי־ער תּפּיסה... נישטאָ קיין כּה אַפּצורייסן זיך פון פענסטערלעך. מען זעט קיינעם נישט, אָבער מיטן געדאַנק פּאַלגט מען זיי נאָך. אָט גייען זיי אַרונטער אונ־

* אין שליסעלברוג פּלעגט מען יעדן געבן צו צוויי רויטע (נאָז) טיכלעך אַ יאָר.

אָנאָט. נאָך עטלעכע רגעס — און דער טויער איז שוין הינטער זיי, די מידע ברוסט אָטעמט איין גיריק, פלאטערדיק פרישע לופט, פרייע לופט!... איינזאָמע צווישן זשאַנדאַרן. צי דען וועגן דעם האָבן מיר געטרוימט! מיר האָבן געמיינט: „די פרייהייט וועט אונז פריידיק אויפנעמען ביים איינגאנג און די ברידער וועלן אונז א שווערד דערלאנגען!“... און איצט!...

זיי קוקן זיך אום. פאַר זיי — די „קיסרישע טויערן“... ווען איז דאָס גער ווען? פאַר קורצן, דאַכט זיך... ס'איז געווען פרימאָרגן... דיזעלבע זשאַנדאַרן... די פיס און די הענט — געשמידט... די זעלבע טויערן, די זעלבע אויפשריפט „קיסרישע“, אָבער דאָן איז פון הינטן געבליבן די פרייהייט, דאָס לעבן, דער טויער איז אַלץ נענטער געוואָרן און דער הושך — אַלץ געדיכטער און געדיכט טער. ווען איז דאָס געווען?... יונגע, כמעט בלוטיגונג... זיי קוקן איינער אויפן צווייטן... סאַראַ ווייסע זיי זענען אַלע, אמתע זקנים, טראַכט יעדער איינער פאַר זיך. יאָ, ווען איז דאָס געווען?... מיט 21 יאָר צוריק!... 21 יאָר!...

מיר זענען געבליבן אַליין אין דער ריויקער תפיסה. אין אַ קורצער צייט אַרום האָט זיך דערטראַגן דער קלאַנג פון אַ ווייטער סייענע — דאָס זענען אָפּ געשווימען פון שליסעלברוג די דאַמפּערס מיט די „אַרעסטאַנטן“...

ק א פ י ט ל ע ל פ

די ערשטע עטלעכע טעג האָבן סיי מיר, די פארבליבענע, סיי די זשאַני דארמען, ארומגעבלינקעט איבער דער תפיסה, ווי זינדיקע נשמות. אַלץ איז געבליבן ביים אַלטן. די זעלבע גרויסע וואַך, דערזי זעלבער שטאב אָפּיצירן, די זעלבע באוואָפנטע וואכן אויף די ווענט. בלוז אינעווייניק אין דער תפיסה, איז געווען פוסט. אין „שטאַל“ זיינען געזעסן יע, סאַזאַנאָו און סיקאַרסקי. דער קאָמענדאַנט האָט צוגעזאָגט זיך משתדל צו זיין, מען זאָל זיי דערלויבן אריבער פירן אין דער נייער תפיסה. אַלע האָבן גענומען ארומטאַנצן ארום אונז. די דער נערונג איז תיכף בעסער געוואָרן; מען האָט צוגעגעבן צו האַלבע פלאש מילך אַ טאָג פאַר יעדן. דער דאָקטאָר — דאָס קלאַסישע ווידערקול פון דער שטימונג „אויבן“ — האָט צוגעשיקט צו שטיקל קאַזאַנער זייה. אינגיכן וועט מען אונז שוין מאכן אַרמאַטישע וואנעס — האָבן מיר געשפּאַסט.

איך מוז זיך מודה זיין — דאָס דאָזיקע ארומטאַנצן ארום אונז איז געווען עקלהאפט. מען ווייסט גוט זיין ווערט. אין אנדערע צייטן האָבן די דאָזיקע מענטשן מיט דער גרעסער רויקייט אָפּגעטאָן די עקלהאפטסטע אכזריות, און זיי וועלן זיי, נאטירלעך, ווידער אָפּטאָן, ווי נאָר מען וועט באפעלן, און אפילו נישט באפעלן, נאָר פשוט ווען מען וועט דאָס וועלן אינדרהויך. אין 1902, ווען דאָס עסן איז געוואָרן אומדערטרעגלעך מיט פלעזעס ארויפשייג אויבן טראָן, און ס. א. אייוואנאָוו האָט זיך באקלאָגט, אז דאָס דאָזיקע עסן קען מען אין מויל נישט נעמען, האָט דער זעלבער דאָקטאָר, וואָס האָט אונז איצט גע' שבן שמעקעדיק זייה און מילך, געענטפערט אייוואנאָוו: „איר ווייסט, וואָס כ'וועל אייך זאָגן, איר אַלע זענט דאָ צו איבערקלייבעריש“.

מען האָט וויינישטראַיז צוריק גענומען אריינפאסן זיך אין תפיסה־לעבן. מיר האָבן געווארט אויפן קאָמענדאנטס צוריקקער פון פעט־לדבורג מיט דער דעציווע וועגן אריבערפירן סאזאנאָון און סיקאָרסקין צו אונז. דאָס פענסטער פון מיין צעלע (נומ. 40) איז ארויסגעגאנגען אויפן תפיסה־הויף, ווו עס האָבן זיך געפונען די דירות פון די זעלנער און אָפיצירן. פון פענסטער פלעגט מען זען, ווען מען פלעגט גיין פון הויף אין תפיסה. די „וויזיטן“ פון דער מאכט פלעגן געמאכט ווערן געוויינלעך בעתן פאנאנדערטראָגן דעם מיטאָג...

זונטיק, דעם זעקסטן נאָוועמבער, זע איך, ווי דער קאָמענדאנט גייט צו דער תפיסה, ער איז אריין אין קארפאָוויטשעס צעלע. אין א וויילע ארום — זייער שנעל — הערן זיך טריט, ער גייט אוועק. וואָס עפעס, טראכט איך, אזוי שנעל? כ'גיב א קוק אין פענסטער און ווער שיער נישט פארגליווערט: אין דער ריכטונג צום ארויסגאנג פון דער פעסטונג, מיטן זעלבן שטעג, מיט וועלכן מען האָט פאר קורצן אוועקגעפירט די אלטע, שפאנט קארפאָוויטש אין דער באַ גלייטונג פון קאָמענדאנט, אָפיצירן און אונטער־אָפיצירן. ער מאכט מיט די הענט און פאָכעט מיטן היטל. ווהין פירט מען אים? נישט־שוין־זשע האָט מען אים ארויסגעגנבעט, מען וועט אים ערגעצווו אוועקפירן, נישט לאַזנדיק אים אפילו געזענגען זיך? כ'האָב זיך א וואָרף געטאָן צו דער טיר, גערופן דעם דיזשורנעם.

— ווהין האָט מען אוועקגעפירט דעם דריטן?

— כ'קאָן נישט וויסן.

— כ'האָב אים נאָר וואָס געזען — ער איז פארבייגעגאנגען, מיטן קאָמענ־

דאנט, די קאנצעלאריע.

— כ'קאָן נישט וויסן! צי דען ווייסן מיר עפעס?

כ'בין אינגאנצן ארויגעכאפט געוואָרן פון א ווילדן כעס. „נה, גוט, זאָלן זיי זיך נאָר איצט ווייזן אויף די אויגן, — זיי וועלן לייזן אן עליה!“..

ווארפט זיך איבער דער צעלע, נישט וויסנדיק וואָס צוצוטראכטן.

— אויב עס איז באשלאָסן געוואָרן אונז ערגעצווו אריבערצופירן — וואָלט

מען דאָך נישט ארויסגעפירט איינציקווייז! נישט אנדערש, נאָר אים אליין וועט

מען ערגעצווו פארשלעפן! פארוואָס אָבער גראָד אים? און אפשר האָט מען שוין

פארעפנטלעכט אונזערע בריוו צו די חברים און דאָס האָט מען אים ארויסגע־

נארט אין קארצער אריין, און דערנאָך וועט מען קומען נאָך מיר?

אין דעם מאָמענט עפנט זיך דאָס טיר־לופטשיקל און דורך אים רוקט זיך

אריין די כיטרע מאָרדע פון וואכמיסטער.

— פינפאונדרייסיקסטער, דער אויפזעער האָט באפוילן אייך מודיע צו

זיין, איר זאָלט זיך נישט באאומרויקן פארן דריטן; די מוטער איז צו אים

געקומען צופאָרן זען זיך...

— א זעאונג!

— אזוי איז!

ווען מען זאָל מיר זאָגן, אז דער „דריטער“ איז אוועקגעפלוין א לעבער

דיקער אין הימל אריין, וואָלט מיר דאָס, זיכער, א סך ווייניקער איבערראשט,

ווי די דאָזיקע ידיעה... „א זעאונג!“ 21 יאָר איז שליסל־לבורג געשטאנען און

קיין איין מאָל פאר דער דאָזיקער גאנצער צייט איז נישט אריינגערונגען דורך

די דאָזיקע אומצוטריטלעכע ווענט קיין איין לעבעדיק וועזן, וואָס געהערט נישט צו דער הייליקער עדה זשאנדארמען. די מעגלעכקייט פון א זעאונג אין שליסל-בורג איז פאָרגעקומען ווי חוץ מדרך הטבע. וואָס הייסט? א שליסלבורגער ארעסטאנט וועט געזען ווערן דורך א לעבעדיק וועזן, וואָס וועט דערנאָך אומקערן זיך צו דער לעבעדיקער וועלט? און די ווענט וועלן נישט איינפאלן, און דער באזונדערער זשאנדארמען-קאָרפּוס וועט זיך נישט אויפהענגען? ... אָ, אָרעמע, אָרעמע זעלבסטטהערשאפט, ווי אויסוועגלאָז עס מוז זיין דיין לאַגע אויב דו ביסט געצווונגען דאָס אַלץ אויסצושטיין און נאָך זיין, אַפּשר, אַ מיט-באטייליקטער.

אין א געוויסער צייט ארום איז אראָפּגעקומען דער אויפזעער גופא צו בא-שטעטיקן, אז „נישטאָ זיך וואָס צו באאומרויקן פארן דריטן, מען האָט אים אוועקגעפירט אויף א זעאונג מיט דער מוטער“.

— און ער וועט דאָרט לאַנג פארוויילן?

— אזוי זיך, א שעה ווארשיינלעך.

אוועקגעפירט האָט מען אים 12 א זייגער, הייסט עס, אז אָנהויב צוויי זעט ער זיין צוריק, כ'האָב זיך פארקליבן אויפן פענסטער, כדי נישט דורכ-צולאָזן זיין צוריקער. עס פאָרגייט אַ שעה, צוויי, דריי — נישטאָ אים. אַ מאָד נע געשיכטע! אפּשר האָבן זיי מיט אים טאקע אָפּגעטאָן עפעס און זיי בא-רויקן בלויז, כדי צו געווינען צייט? פיר... פינף... נאָך אַלץ נישטאָ... אין דרויסן איז שוין טונקל, מען זעט נאָרנישט. ארום זיבן א זייגער הער איך, ווי די אונטערשטע טיר וואָלט א טראסק געטאָן. טריט. דערנאָך פארמאכט מען א צעלע. דער דיזשורנער גייט צו מיין צעלע. עפנט אויף.

— 35-ער, זייט אזוי גוט גיין צו גאסט צום דריטן, פון דאָרה האָט מען

כבוד געבראכט, — איז דער אונטעראַפיציר מילד.

כ'זיף צום „דריטן“. דאָס פנים זיינס איז בלאַס, אופגערודערט.

— נו, וואָס?

— ווי געפעלט דיר אזא געשיכטע! כ'האָב געהאט א זעאונג מיט

דער מוטער!

— די גאנצע צייט? זיבן שעה?

— די גאנצע צייט. זי איז אפילו געבליבן נעכטיקן ביים קאָמאנדיר. מאָד

גען אינדערפרי האָב איך נאָך א זעאונג.

— האָסט זיך עפעס דערווסט?

— א פולן פאק נייעס. גאָלע נסים!....

יא, גאָלע נסים! דאָס זיינען געווען די ערשטע נייעס פון א מער אָדער ווייניקער זיכערער קוועלע. געוויס, פון א קוועלע זייער א באגרענעצטער, א ווייניקאינפאָרמירטער, פונדעסטוועגן — ווי דערשיטערנדיק עס זיינען געווען פאר אונז יענע ידיעות!

זי איז געקומען צו פאָרן מיט א פור; אן אייזנבאן-שטרויק. פאָסט און טע-לעגראף שטריקן אויך — דאָס האָט אויסגעזען אין אונזערע אויגן ווי דער העכסטער שטאפל פון אומגלויבלעכקייט. מען קאן נישט אָפּגעבן קיין טעלעגראף-מעס, מען קאן נישט שיקן קיין בריוו! עס זיינען פראָקלאמירט געוואָרן פריי-הייטן. אומעטום אומענדלעכע מיטינגען, צענטליקער טויזנטער זאמלען זיך צו-

נויה נאנץ פשוט אויף די גאסן. אָבער אומעטום — פּאָגראַמען. בלוט ניסט זיך טייכנווייז. די פּויערים גייען האנט אין האנט מיט די ארבעטער. סערגעי איז צעירסן אויף שטיקער, „מען האָט קוים צונויפגענומען וואָס־נישט־איז אין אַ טיכעלע“. די באַמבע האָט געוואָרפן קאַליאַעו. גלייך נאָכדעם איז דערשינען אן „אוקאַז“ וועגן אַ פּאָל־ספּאַרשטייערשאפט. באַמבעס און אטענמאטן זיינען טאַג־טעגלעכע דערשיינונגען. אין סעפטעמבער האָט מען דאָ צוויי עקזעקוטירט (וועגן דעם האָבן מיר נישט געווסט). מען פּאָדערט אַ פּולע אמנעסטיע. מען דערווארט אונזער באפרייאונג.

דער אַלגעמיינער שטרעם האָט מיטגעריסן אויך זי, די 75־יאָריקע זקנה! די נאנצע האָפענונג אירע איז אויף דער רעוואָלוציע — ווייל נאָר די רעוואָלוציע זיע קאָן דאָך ראַטעווען איר זון. און הוצדעם — די אַלטע מאַכט האָט שוין דערעסן! שטייט ווי אַ ביין אין האַלדז. אין דער אַרמיי קומט אומעטום פּאָר אַ יוירונג. אין וולאדיוואָסטאָק איז אַ תּורבן, אין קראָנשטאָט איז אַ תּורבן. עס האָט זיך אויפּגעדעקט פאַר אונז איין ווינקעלע, אַ קליין ווינקעלע פון ריזיקן ביִלד, און עס האָט אַ ווייע געמאָן מיט אזאַ מאַיעסטעטישקייט פון דאָרט — פון רוס, וואָס האָט אין משך פון הונדערטער יאָרן רויק באַזירט אויף „אוראַלמע יסודות“. מען האָט אונז גע'עצהט נישט באַאמרוואַיקן זיך; די זאך פון דער פרייהייט געפינט זיך אין גוטע הענט, — אונזער באפרייאונג איז געזיכערט. מען דאַרף בלויז האָבן געדולד.

מיר זענען עטלעכע טעג געווען צערודערט, באַמיט צו שאפן זיך אַ פּול ביִלד פון די איינצעלנע, אָפּגעריסענע פּאַקטן, וועלכע מען האָט אונז מיטגע־טיילט.

דער קאָמענדאַנט האָט אונז צוגעזאָגט, אַז סאַזאַנאָוו וועט מען אינגיכן אריבערפירן. מען האָט פאַר זיי אויסגעוויילט וואַרעמעל צעלעס, מען האָט געזע צווינגען אויסצורייניקן, אויסצופּוצן. מען האָט צונויפגעבראַכט אַ „מעבל־רונג“. אין יענער צייט האָבן מיר שוין געווסט, אין אַלגעמיינע שטריכן, סאַראַ ריזיקע באַדייטונג עס האָט געהאַט פּלעוועס פּאַרניכטונג און מיר האָבן גע־ברענט מיט אומגעדולד ארומצונעמען דעם חבר, אויף וועמענס גורל עס איז אויסגעפאַלן אזאַ זעלטענער גליק. פאַר אונז איז אין איצטיקן מאָמענט דאָס ווערטפּולסטע באַשטאַנען אין דעם, וואָס ער איז אַ דאַנק אַ מאָרנעם נם, גע־בליבן לעבן. ער ווייס דאָך נאָך גאַרנישט, וויאַ עס טוט זיך אין רוסלאַנד, אָפּ וועלן מיר אים איבערראשן!

מיטוואַך, — דאַכט זיך, אַז דעם 10 נאָוועמבער, — האָט מען ענדלעך געמאַלדן, אַז דריי אַ זייגער וועט מען זיי אַריבערפירן. האָט מען באַשלאָסן צו באַגעגענען זיי אויפן שפּאַציר, אין גרויסן גאַרטן... איך וועל דאָס פּאַרבייגיין מיט שווייגן.

כ'ועל בלויז באַמערקן, אַז די נאַנצע טיפּקייט פון דער באַגעגענינגס־פרייה קאָן מען איבערלעבן בלויז דאָרט, אין דאָזיקן אָרט, וואָס איז אָפּגע־דיסן פון אַלדאָס לעבנדיקע. מיר האָבן מוראַ געהאַט מיטצוטיילן פאַראמאָל אַלץ, וואָס מיר האָבן געווסט: דער איינדרוק קאָן זיין צו שטאַרק, די פּסיכיק קאָן אַמאָל נישט אויסהאַלטן; פון פרייד קאָן מען דאָך אויך אַראָפּ פון זינען. פונקט ווי פון צרות. סאַזאַנאָוו איז איצט אויסגעקומען איבערצולעבן דאָס.

וואָס מיר — אין סעפטעמבער. בלויז איינס האָט אים געפעלט — די מענ-
לעכקייט צו זען זיך מיט די אלטע.

ווידער זיינען פארגאנגען גאנצע טעג און נעכט אין טיילן זיך מיטן
איבערגעלעבטן: מיר — אין דער דאָזיקער צייט, ער — אין דער צייט ביזן
אטענטאט פון 15-טן יולי. מיר האָבן גענומען לעבן ווי א צונויפגעבונדענע
משפחה, אליין נישט גלויבנדיק אין אונזער גליק.

אין עטלעכע טעג אַרום, בעתן שפאציר, באַווייזט זיך דער אויפוער:
„דער פאָטער איז געקומען צו פאָרן צו אייך, ביטע אויף א זעאונג!“. קאָר-
פאָוויטש מיט סאזאנאָון האָבן זיך אַ וואָרף געטון מיט ווינשעוואניעס, באַ-
מענדיק זיך צוצופליסטערן, וואָסערע אויפטראַגן איך זאָל איבערגעבן פון זיי.
די זעאונג איז פאָר מיר געווען אַ גרויסע פרייד. עס האָט זיך אַרויסגעוויזן,
אַז אין מיטן פון די דאָזיקע אנדערטהאַלבן יאָר האָבן די אייגענע נישט גע-
קאָנט אויספועלן אַפילו אַ פשוטע מיטטיילונג, וווּ איך געפין זיך. אויף אַלע
פראגעס פלעגט דער פאָליציי־דעפארטאמענט ענטפערן: „מיר ווייסן נאָרנישט“.
פארשטייט זיך, אַז די נאָענטע האָבן מיך געהאַלטן פאר געשטאַרבן. די זעאונג
מיטן פאָטער האָט אין אַלגעמיינע שטריכן באַשעפטיקט דאָס בילד פון רעוואָ-
לוציע־אַנוווסן, די אומפארמיירלעכקייט פון איר נצחון און אַז אינגליכן קאָן
מען דערווארטן אונזער באַפרייונג.

טיילווייז צוליב נישט באַהאוונטקייט, טיילווייז אינסטינקטיוו — אָבער
סײ קארפאָוויטשעס מוטער, סײ מיין פאָטער האָבן נישט אַנטפלעקט פאָר אונז
אַלץ, וואָס דאָס לאַנד האָט איבערגעלעבט. זיי האָבן אונז גיכער מיטגעטיילט
רעזולטאַטן, און דאָס אויך בלויז די גינסטיקע. פון זייער שטאַנדפונקט האָבן
זיי געטון זייער קלוג: מיר האָבן זיך גיך באַרויאַקט. ס'האָט זיך ביי אונז גע-
שאַפן אַן איינדרוק, אַז אַלץ גייט „אין אָרדנונג“, מיטן נאַטירלעכן סדר, אַז
די פארטייען זיינען גוט אָרגאַניזירט, אַז עס ווערט געפירט אַ פלאַנמעסיקע
אַרבעט און אַ פלאַנמעסיקער קאַמף. קיין ספּעציעלע קרבנות זיינען נישטאַ.
מיט איין וואָרט, פון איין זייט איז דער פארנעם פון דער באַוועגונג פארשמער-
לערט געוואָרן, און פון דער צווייטער זייט איז פארפעסטיקט געוואָרן די
איבערצייגונג אין נאָענטן טריומף. און מיר, מער אָדער ווייניקער באַרויאַקטע,
האָבן זיך פארטיפט אין אונזערע באַשעפטיקונגען, באַמיענדיק זיך אויסצו-
נוצן די צייט פון אונזער „אַפּוועזנהייט“: פון איצט אָן האָבן מיר זיך באַ-
טראַכט אין אורלויב.

אָבער אין עטלעכע טעג אַרום האָט באַקומען אַ זעאונג א מענטש אַ באַ-
האוונטער, אַ נאָענטער צו דער פארטייאַרבעט. פאר אונז האָט זיך פונאַר-
דערגעוויקלט דאָס גאַנצע לעבן פון רוסלאַנד פאר די לעצטע צוויי יאָר, פונאַר-
דערגעוויקלט מיט אַלץ מיטאַנאָדער, מיט אַלע זיינע גרוילן, מיט די טייכן
בלומ, מיטן גאַנצן מסירת־נפשדיקן קאַמף און מיט די היישע פארפאָלגונגען.

די ביקהן־קאַלעריי פון 9-טן יאנואַר, די אומענדלעכע פאָגראַמען, דער
קאַמף פון די שוואַרצע מאות, דאָס צעשלאָגן מאַניפעסטאַנטן, דאָס אונטער-
צינדן מיטינגען; און דאָס אַלץ איז אונז, די אַרויסגעריסענע פון לעבן, פאָרגע-
קומען ווי אַ קאָשמאַר־חלום. קאָנצענטרירט אין צייט און רוים, האָט דאָס אַלץ

געקילט דאָס בלוט און אזוי געדריקט מיט זיין שווערקייט, אז מיר האָבן זיך געפילט דערדריקט דורך דעם אומגעהויערן פארנעם פון די קרבנות.
פון דער צווייטער זייט אָבער האָט אַרויסגערופן אַ פריידיקע איבערדראַ-
שונג דער פארנעם פון דער רעוואָלוציע, דער אַנטייל פון באַוווסטזיניקע
כוחות אין איר, די טיפּקייט פון דער באַוועגונג, די גראַנדעזקייט פון די
אויפגאַבן, וואָס זי האָט אַרויסגעשטעלט. אַלץ האָט אויסגעזען אזוי ניי, אזוי
אומגעוויינלעך! די דאָזיקע טעג פון די פרייהייטן, די צענטוויזנטקעפּיקע מיר
טינגען, די פּאָלקס־מיליציעס, די ראַטן פון אַרבעטער־דעפּוטאַטן, די פּויערישע
באַוועגונגען, דער דאָזיקער מסירת־נפש, וועלכער האָט אַרומגעכאַפט די האַרע־
פּאַשע מאַסן, דער אומאַייגנזיקער דינסט דער פרייהייט מצד די נידעריקסטע
פּאָלקס־שיכטן, דער דאָזיקער אומגעוויינלעכער אויפשוונג, וואָס האָט אויסגע־
זען צו זיין אזוי אומענדלעך ווייט, דער אומוידערשטילעכער דראַנג צו פריי־
הייט און גערעכטיקייט, — דאָס אַלץ האָט אזוי ווונדערבאַר באַצויבערט
דעם געדאַנק און די פּאַרשטעלונגס־קראַפט!

פאַר אונז זיינען די דאָזיקע ידיעות געווען ווי אַ סנאָפּ ליכט, וואָס האָט
זיך אַריינגעריסן אין אונזער הושך און באלויכטן אַלץ אזוי העל און שטראַלענ־
דיק, אז דאָס אָפּגעוויינטע אויג האָט ווי געזוכט שוין פאַר די בלענדדיקע
שטראַלן. אַ וויכער, וואָס האָט אַ קלאַפּ געטון אין קבר־צודעק און האָט אַלץ
אַרום צעשטויבט, ווי האַרבסטיקע בלעטער. ווי איבערגעשראַקענע פּויגל האָבן
זיך די געדאַנקען אַרומגעטראָגן אין קאָפּ, און דאָס האַרץ, אַ פריידיקס, אַ צאָר־
פּעלדיקס, האָט, נישט - אויפצוהאַלטן, געריסן זיך אַהין, אין דער שלאַכט,
אין געראַנגל!

און די דאָזיקע שלאַכט האָט אויסגעזען צו זיין אזוי גרויס, אזוי פאַר
כאַפּנדיק, אז — כ'בין זיך מודה, — מיר האָבן מקנא געווען זיי, די גליקלעך
כע, וואָס לעבן דאָס אַלץ איבער אין שמעלץ־פּיער פון קאַמף.
ווי שווער, ווי פּיינלעך עס איז דאָן געוואָרן דאָס לעבן אין אונזער גע־
צווונגענעם מקום־מקלט, ווהיין עס איז נישט דערנאָנגען דאָס דונערן פון קאַמף.
די באַוועגונג, אַ נאָך־נישט געוועזענע לויט דער ברייט און לויטן פארנעם, די
אויפלעבונג פון פּאָלקס־גייסט, וואָס דאָס לאַנד לעבט עס איבער צום ערשטן
מאָל, — אַלץ איז אונז פאַרבייגעאַנגען, ווי פאַרבוי טויטע. דאָרט פלאַקערט
דער קאַמף, עס פירט זיך אַ טויט־געראַנגל מיטן גוססדיקן מאַנסטר, און מיר,
פול מיט כּח, קאַמפּ־לוסט, זיינען געצווונגען צו זיצן דאָ אין אומטעטיקייט!
„די הענט — געריסן זיך צו שווערן, און קייטן בלויז איז זייער טייל“.

מען האָט אונז געטרייסט: „וואַרט אויס, די שעה פון פרייהייט איז נאָענט.“
און מיר האָבן געלעבט און געאַטעמט בלויז מיט דער דאָזיקער האַפּבונג.
קיינ שום אַנדערע געדאַנקען, קיינ שום אַנדערע שמעסן, מיר האָבן געלעבט
בלויז אין דער וועלט פון קאַמף, — פון פרייען, ברייטן קאַמף. ווי שווער איז
אָבער דערפאַר געווען די דערוואַכונג! עס טראָגן זיך דורך די דונערן פון דער
רעוואָלוציע, מאַלסט זיך אויס איר טריומף־צוג, זעסט דאָס פּאָלק — אַ פריי־
דיקס, אַ גליקלעכס, אַ באַפרייטס, — פון דער וואַנט אָבער דערהערט זיך דאָס
געשריי פונם וואַך־זעלנער: „ווער גייט?“ — קוקסט אויף די דאָזיקע גאַנצע
אומצוטריטלעכע פעסטונגען און אין דער נשמה גנבעט זיך אַריין די קעלט

פון אומרו און ספק: שליסעלבורג לעבט — די קיסרישע זאך איז נאך
נישט טויט!...

די אויבערהאנט האט אָבער געהאט די זיכערקייט אין נאָענטן, זייער
נאָענטן חורבן פון גאַנצן רעזשים. מיר האָבן דערווארט נאָך זעאונגען. די האַל־
טונג פון דער תפיסה־מאַכט איז זאָ, ווי אויך זי וואָלט דערווארט, אז היינט —
מאָרגן וועט מען באַפרייען. דאָס איז פאָרגעקומען אין די צוואַנציקער דאַטעס
פון נאַוועמבער. מען האָט געשמועסט, אז דעם זעקסטן דעצעמבער דאַרפן גע-
מאַכט ווערן „קאָנצעסיעס“ און, צווישן אַנדערן, וועט אויך געגעבן ווערן אַן
אַמעסטיע.

ק א פ י ט ל צ ו ע ל א

עס זיינען פארגאנגען עטלעכע טעג. קיין זעאונגען זיינען נישטאָ. קיין
שום ידיעות. אין דער לופט האָט זיך געשפירט עפעס אומרואיס. קיינער האָט
נישט גערעדט קיין וואָרט, קיין שום אויסערלעכע אויסדרוקן זיינען נישט גע-
ווען, — אַלץ איז דאכט זיך, ביים אַלטן, מיר האָבן אָבער געשפירט זייער גע-
נישט־ממשותדיקס, עפעס אַזוינס, וואָס איז פריער נישט געווען. מיר האָבן
אָנגעשפּיצט אונזערע חושים. עטלעכע טעג זיינען פארגאנגען אין שווערער אומ-
זיכערקייט. ס'איז געקומען דער 6־טער דעצעמבער. גאָרנישט! ס'איז פאָריבער
דער 7־טער, 8־טער, 9־טער — אַלץ ביים אַלטן. צופעליק האָבן מיר אויפגע-
כאַפט אַ ידיעה, אַז דעם 2־טן דעצעמבער זיינען פאָרמאַכט געוואָרן אַלע סאָר-
ציאליסטישע צייטונגען פאַר אָפּדרוקן עפעס אַ מאַניפּעסט.

ס'האָט זיך אָנגעהויבן! — טראַכטן מיר. מיר האָבן זיך פאָרגעשטעלט
סצענעס פון דער יולישער רעוואָלוציע אין פאַרזיך ביים פרוו פון דער קעניג-
לעכער רעגירונג צו פאַרמאַכן די צייטונג „נאַסיאָנאַל“. איז דען מעגלעך צו-
צולאָזן דעם געדאַנק, אז די רעדאַקציעס פון די רעוואָלוציאָנערע צייטונגען
האָבן זיך אונטערגעוואָרפן דער מיניסטאַרישער פאַראַרדנונג? די רעדאַקציעס
וועלן שמעלן אַ ווידערשטאַנד, דאָס פאָלק וועט זיי אונטערשטיצן און....

עס זיינען אָנגעקומען אומדערטרעגלעך — פיינלעכע טעג. דאָס ביסעלע
ליבט, וואָס האָט זיך באַוווּזן אין אונזער הושך, איז פאַרשווונדן געוואָרן. דאָס
דעקל פון דער טרומע, וואָס איז שוין אַביסעלע געווען אויפגעהויבן, האָט זיך
ווידער פאַרהאַקט, און ווידער האָט אונז צוגערעקט דער הושך. מיר זיינען גע-
ווען זיכער, אז צוליב דעם איבערפאַל פון דער רעגירונג האָבן די פאַרטייען
גערופן דאָס פאָלק צום אויפשטאַנד; אז דער געדאַנגל האָט זיך אָנגעהויבן, און
אז דערווייל איז דער זיג נישט אויף דער זייט פון פאָלק, ווייל אונזערע זשאַנ-
דאַרן — סיי די העכערע, סיי די נידעריקערע, — זיינען געוואָרן אָנגעצויגן און
קאַלט. — אַלע געדאַנקען זיינען געווענדעט בלויז אויף איינס: דערוויסן זיך,
וואָס הערט זיך „דאָרט“. מיר האָבן נאָכגעפאַלגט יעדן טריט, יעדע באַוועגונג
פון די זשאַנדאַרן; מיר האָבן זיך באַמיט צוצוהערן זיך צו זייער פליסטער,
איבערגעכאַפט זייערע בליקן, — זיינען זיי פריידיק צי טרויעריק? און ווען מיר
פלעגן באַמערקן ביי זיי פרייד, — פלעגן מיר אומעמיט זיך פונאַנדערגיין

איבער די צעלעס. ווען עס פלעגט זיך אונז דאכטן, אז זיי זיינען טרויעריק, — פלעגן מיר אביסל אויפלעבן און ווערן האָפּערדיק....

עס איז גענוג געווען, איינער פון די זשאַנדאַרן זאָל אַרָאָפּומען אין אַ ניי הימל, שטיוול, שוין נישט רעדנדיק וועגן מונדיה, — און עס איז שוין קיין סוף נישט געווען צו די פינסטערע געדאַנקען: זיי האָפּן, הייסט עס, צו עקוויט טירן, אויב זיי פאַרוואַהן זיך מיט אַ ניי הימל! איינמאָל האָט זיך דער אויפזעער אומגעקערט פון פעטערבורג אין אַ נייעם פּאַלטן, גאָט מיינער, וויפיל פיינלעך כע טעג עס האָט אונז געקאָסט דער דאָזיקער פּאַלטן!

אינמיטן דעצעמבער האָבן מיר באַמערקט אַן אומגעהויערע, שוין שווער אויסצובאַהאַלטנדע צערודערונג ביי די זשאַנדאַרן. אין דיוזשור-צימער פלעגן זיי זיך צונויפואמלען גרופעסווייז, לייענענדיק מיט התמדה צייטונגען, אָפּשטייענדיק ביי די טירן פון אונזערע צעלעס גאַנצענע שעהן, באַמיענדיק זיך צו דערגיין, וואָס האָט עס אַרויסגערופן ביי זיי אזא סענסאַציע, איז אונז פאַר דער גאַנצער צייט געלונגען אויפצוכאַפּן צוויי ווערטער: „ווידער געשאַכן“.

נאַטירלעך, די דאָזיקע צוויי ווערטער זיינען גענוג געווען, כדי אָנצוצינדן אין אונז אַ גאַנצן גהינום. קלאָר — ס'האָט זיך אָנגעהויבן אַן אויפשטאַנד, עס קומט פאַר דער לעצטער געדאַנגל. מען האָט אויפגעהערט מיט אונז צו שפּאַסן: מען קוקט אויף אונז, ווי אויף שונאים. אמת, אין דער באַהאַנדלונג איז נישטאָ קיין שום אַרויספאָדערנדיקס. די אַרמיניסטראַציע מיינט פשוט אויס דאָס טרעפן זיך מיט אונז און האַלט זיך אויסערגעוויינלעך קאַלט — „די דיפּלאָמאַטישע באַציונגען זיינען איבערגעריסן“.

עס זיינען געפלאָסן טעג, און די אַטמאָספּער איז מיט יעדן טאָג געוואָרן אַלץ געשטיקטער, מיט יעדן טאָג איז געוואָרן אַלץ אומדערטרעגלעכער און אומד דערטרעגלעכער. מיר האָבן שוין חרטה געהאַט — צו וואָס האָט מען אונז געגעבן די דאָזיקע זעלונגען, צו וואָס האָט מען אונז אַרויסגעריסן פון אונזער טויטער רה, פאַרוואָס האָט מען אונז צערייצט מיטן אָנבליק פון לעבן! און יעדן אינערדרי פלעגן מיר זיך טרעפן, באַרוואַקנדיק איינער דעם צווייטן — אפשר וועט מען היינט קומען צופאָרן, אפשר וועט היינט עמיצער קריגן אַ זעאונג!

דאָס געהער איז אזוי פאַרשארפט געוואָרן, אז מיר פלעגן אפילו הערן דעם קלונג ביים טויער פון דער פעסטונג.* און צווישן צוויי און פיר, ווען מען קומט געוויינלעך צופאָרן אויף אַ זעאונג, פלעגט מען ביי יעדן שוורן קלאַנג מיט אַן אומרוואַיין פליסטער: „מען איז געקומען צופאָרן אויף אַ זעאונג!“ — זיך וואַרפן אין די צעלעס צו די פענסטערלעך, פון וואַנען מען פלעגט קאָנען זען דאָס שטעגל צום קאָמענדאַנטס וווינונג. דערוואַרעמענדיק די פאַרפרוירענע שויבן מיטן אייגענעם אָטעם, מאַכט מען מיט מי דורכזיכטיק אַ קליין שטיקל

(* אין דער פעסטונג לאָזט מען קיינעם נישט אַריין. אויב עס קומט צופאָרן אַ זייטיקער, גיט דער וואַך-זעלנער אַ קלונג, דער דיוזשורנער מעלדעט דעם קאָמענדאַנט, דער דאָזיקער אָדער זיין געהילף גייט אוועק צום טויער און בלויז אויף זייער פּערזענלעכן באַפעל לאָזט דער וואַך-זעלנער דורך. דער פעסטונגס-טויער געפינט זיך זייער ווייט פון דער תּפּיסה; אָבער ביי אַ גינסטיקן ווינט, ביי אַ שאַרפן געהער, קאָן מען אויפכאַפּן אַ שוואַכן קלאַנג פון גלעקל.

שויב. שניי און נעפל שטערן קלאָר צו דערקענען. עמיצער גיפֿט... דאכט זיך, ציוויל-געקליידעט... דאכט זיך, א פרוי... „יענאָר, צו דיר! די מוטער, וואָר שיינלעך!“

די פיס זענען מיד, פון פענסטערל בלאָזט אומדערטרענגלעך, אָבער אַראָפּגיין קאָנסטו זיך נישט אַנטשליסן: אַטאָט וועט מען קומען רופן אויף אַ זעאונג... עס גייט פאַרביי זען, פופצן מינוט, אַ האַלבע שעה — גייסט ווידער אַ מוטלעזער אין „גאַרטן“, כדי ביים ווייטערדיקן חשוּדן קלאַנג ווידער וואָרפן זיך צום פענסטער...

אזוי איז פאַרגאַנגען אַ חודש. מיר האָבן אינגאַנצן פאַרלאָרן די כוחות. דער רעזשים איז געבליבן כמעט דער זעלבער, ווי פריער. עס האָט אונז גאַר נישט געפֿעלט. מיר האָבן געהאַט צעלעס, נישט קיין שלעכטע דערנערונג, ביכער. מיר האָבן געקענט אַרבעטן אין די וואַרשטאַטן. מיר האָבן זיך אָבער געפֿילט אומגליקלעך און די נערוון זיינען געשפּאַנט געווען ביז דער לעצטער מדרגה. די תפיסה־מאָכט האָט, וואַרשיינלעך, געשפּירט אונזער נערווען צושטאַנד און זי האָט אָן ספּס אויפּריכטיק באַווונדערט אונזער „אומדאַנקבאַרקייט“. — גי, וועט מען שוין מיט קיין שום זאך נישט באַפּרידיקן. און דאָס איז ריכטיק. ווען מענטשן געפינען זיך אין האָפּנונגסלאָזער געפאַנגענשאַפט, קאָן מען זיי מיט גאַרנישט נישט באַפּרידיקן. מיר האָבן געהאַט אַלץ. בלויז איינס האָט אונז גע־פּעלט: פּרויהייט און פאַרבינדונג מיטן לעבן. און צוליבן מאַנגל אין דאָס־דאָזיקע, איז אַלדאָס איבעריקע פאַרוואַנדלט געוואָרן אין גאַרנישט. מיר האָבן זיך גע־פֿילט אומגליקלעך, באַרויכטע פון אַלץ.

עס האָבן זיך דערנענטערט ווינאַכטן. געוויינלעך פּלעגט מען דעם ערשטן טאָג איינגאַרנען אַ יום־טובֿדיקן מיטאַג: צו שטיקל קאַטשקע אָדער גענוגס און עפעס זיסוואַרג: עטלעכע מאַראַגצן, עפל און אַ פּערטל פּונט וויינטרויבן. דער כמות און דער איכות פון „פאַראַרנעס“ מיטאַג פּלעגן זיין אָפהענגיק פון דער אַלגעמיינער פּאָליטיק און פון די „ווינטן“ אין די הויכע פענסטער. מיר האָבן געוואַרט אויף די ווינאַכטן מיט גרויס ציטער: אָט דאָ ערשט וועלן מיר דער־גיין, ווי עס האַלט „דאָרטן“.

דער עקאַנאָם איז געקומען צום סטאַראַסטע פּרעגן, וואָס מיר ווילן: גענוג צו 4 אַטשקע. מיר האָבן גענומען יובלען: נישט אַלץ, הייסט עס, איז שוין פאַרלוירן: אַ סוועט זיין אַ גאַנז אָדער אַ קאַטשקע, איבערגעזעצט אויף דער שפּראַך פון דער פּאָליטיק באַדייט עס, אז קיין שום באַזונדערע ענדערונגען זענען נישט פּאַרגעקומען. דאָ אָבער האָט עמיצער אַרויסגעזאָגט די השערה, אז דאָס איז אפשר בלויז אַ קריגס־שפיצל פון זייער זייט: צוליבן פאַרלאַנג אויסצובאַהאַלטן פון אונז די לאַגע, האָט מען באַשאַסן מקריב צו זיין אַ גאַנז. מען האָט זיך אָנגעהויבן דערמאַנען פּרעצערענסן: וויזט זיך אַרויס — שלעכטס האָט מען זיך קיינמאָל נישט באַמיט אויסצובאַהאַלטן. ס'פּלעגט טרעפן די לאַגע איז אזא, אז מען קאָן שוין געבן גענוגס, אָבער געבן פּלעגט מען נישט, כדי נישט צו אַנטפּלעקן דעם נייעם קורס, אָבער עס זאָל טרעפן פאַרקערט: די לאַגע זאָל ווערן ערגער און מען זאָל די גאַנז נישט אָפּרופן, — דאָס איז אין דער שליסל־בורגער פּראַקטיק נישט פּאַרגעקומען.

אָבער די גאַנז איז נישט מער ווי אַ גאַנז, מען האָט נאָך נישט אינגאַנצן

געטרויט איר באווייז־קראפט. די פראגע האָט געוואָלט ליינן דאָס זיסווארג.
מיט פלאטער ווארטן מיר אויפן „סימן“.

עס איז געקומען דער ערשטער טאָג פון די וויינאכטן. גענוג, קאשע,
פאשטעט, — די לאַגע איז, דאכט זיך, גאנץ גוט, — גאנץ פעטע. אָבער אָט
קומט די מענאשקע מיטן זיסווארג. מיט א ציטערדיקער האַנט נעמסטו אַראָפּ
דאָס דעקל — און א קעלט נעמט דיך דורך: איין מאראנץ, איין עפל, די
וויינטרויבן — נעכעכדיקע, קיין שאַקאָלאד איז אינגאנצן נישטאָ! דאָס גענוג,
די קאשע, — וועמען ליגן זיי איצט אין קאַפּ! מיט טרויער נעמסטו אין האַנט
די קלייניקע מאַנדאַריקע, דאָס אויסגעטריקנטע עפעלע און דו זעסט אין זיי
דעם סימבאָל פון פּאָלקס מפּלה אַרן פון דער זעלבסטטהערשאפטס זיג.
דערווארט זיך קוים, מען זאָל עפענען די צעלע „אויפן שפּאַציר“. אפשר
איז דאָ עפעס א טעות? אפשר איז בלוז דיר צופעליק אריינגעפאלן אזא
חלק, און ביי זיי איז דער „סימן“ א טרייסטנדיקער?
שוין פון ווייטנס זעסטו, אז קיין שום טעות איז דאָ נישטאָ. ביי אלע זענען
די פּנימער פול מיט טרויער.

— איין מאראנץ?

אויך דו האָסט נישט באקומען קיין שאַקאָלאד?

— ניין! און אויך נישט מער ווי איין עפל?

— איינס! און די וויינטרויבן עקלדיקע!

— הייסט עס, אז „דאָרט“ איז שלעכט?

— קלאָר! הגם די גאנז איז נישטשה, אפילו בעסער, ווי פאראיאָרן.

א וואזשנע זאך — א גאנז! די גאנז ווערט צוגעגרייט אין דער קיך!
וואָס ווייסט דער קוכער? אָבער דאָס זיסווארג, — דער קאַמענדאנט גופא
פארנעמט זיך מיט דעם! דער בעסטער סימן זענען די מאראנצן; און הוצדעם
איז קיין שאַקאָלאד נישטאָ!

טרויעריקע און פאראומערטע צעגייט מען זיך איבער די צעלעס. אָבער
צומאָרגנס דערלאַנגט דער וואכמיסטר צום מיטאָג צוויי ריויקע מאראנצן!
עמיצער קלאפט: באקומען מאראנצן! האָבן אלע באקומען? פון אלע צעלעס
פלעזן טעלעגראמעס — „איך אויך“!

וואָס זשע זאָל דאָס באדייטן? הייסט עס, אז סאיז נאָך נישט אזוי שלעכט?
אויפן דריטן טאָג די זעלבע געשיכטע: צוויי ריויקע מאראנצן, און דערצו
נאָך עפעס אזא מין קיכלעך!

מיר ווערן ווידער באפליגלט, מיר שוועבן ווידער אין די הימלען...

סוף דעצעמבער האָט מען פּלוצלונג אָנגעהויבן ראמען די תפיסה, וואשן
די שטיגן. אין קאָרידאָר האָט מען אויסגעלייגט א טרעטער, מען דערווארט
עמיצן! — וועט ער ברענגען אן אמנעסטיע, אָדער ער וועט נעמען איינפירן
א „געזעלעכע אָרדנונג“?

ק א פ י ט ל ד ר י י צ ין

די כסדרדיקע אומזיכערקייט האָט אזוי צעמוליעט די נערוון, אז מיר האָבן
באשלאָסן פאַר יעדן פרייז אָנצוקניפן באַציונגען מיט די זשאַנדאַרן און ארויס־
קריגן ביי זיי וואָסערע נישט איז ידיעות.

ווי איך האָב שוין אויבן געזאָגט, באשטייט די שוועריקייט דערין, וואָס איר קאָנט בשום אופן נישט בלייבן אונטער פיר אויגן מיט זיי. עס כאַנגלייטן אייך תמיד צוויי. די קעגנזייטיקע שפּיאַנירונג איז אַן אומגלויבליכע. צוליב דעם איז פאַר דער גאַנצער צייט פון שליסלבורגס עקזיסטענץ קיין איין מאָל נישט געלונגען אַנצוקניפן וועלכע נישט איז באַציונגען אָדער אפילו בלויז באַקומען ידיעות.

איצט אָבער, דערפירטע צו יאוש, האָבן מיר באַשלאָסן צו באַנוצן זיך מיט אלע מיטלען. מיט אלערליי שפּיצלעך, צו וועלכע מען קאָן זיך דערטראַכטן בלויז אין תפיסה (דערצו נאָך ביי אזעלכע אויסערגעוויינלעכע באַדינגונגען) פלעגט געלינגען צו פאַרבלייבן אונטער פיר אויגן אויף עטלעכע מינוט.

— אָט וועט איר אינגיכן האָבן אַ גרויסן יומ־טוב, — רייצסטו זיך מיט א זשאַנדאַר.

— וואָס עפעס?

— טעפּיכער האָט מען אויסגעשפּרייט, די העכסטע מאַכט, הייסט עס, קומט צופאָרן...

— וואָס־זשע איז די שמחה אויף אונז?

— וואָס איז די שמחה?

איר האָט דאָך פאַר דער העכערער מאַכט די נשמה פאַרקויפט! אליין האָט איר וויפּל מאָל געזאָגט, אז איר ווייסט פאַר וועמען מיר גיבן אָפּ דאָס לעבן, און פונדעסטוועגן זשאַלעוועט איר אונז צו זאָגן, וואָס עס קומט פאַר אין רוסלאַנד. די העכערע מאַכט הייסט נישט, — שטייט איר לעבן אונז ווי די גולמס, און אמאָל טאַקע ווי ווילדע היות...

— אונז איז אויך נישט לייכט! דאָס איז ריכטיק, אז מיר האָבן די נשמה פאַרקויפט. וועסט אָבער פאַרקויפן, ווען די נויט צווינגט...

— און ווען מען וואָלט אייך פאַרגעלייגט פאַר 25 רובל דעם טאָגן צו קויר לענען, — וואָלט איר געקויילעט?

— וואָס רעדט איר עפעס, וואָס רעדט איר! געהערט אביסל, אזא זאך גאָר אויסטראַכטן!

— אהא — „אויסגעטראַכט“! הייסט עס, אַז ניט אַלץ קאָן די נויט צווינגען צו טאָן, כל־זמן מען האָט אַ געוויסן? קומט דאָך אויס, אז די גאַנצע זאך איז אין געוויסן!...

— אין געוויסן! נאָטירלעך אין געוויסן! אָבער אומזיסט פאַלט איר אָן אויף אונז אזוי! צי דען טוען מיר עפעס שלעכטס? נישט מיר — וועלן אנדערע זיין אויף אונזער אָרט, און נאָר, אפשר, ערגערע!

— אָט וואָס! אויב אזוי, קאָן מען דאָך זאָגן אויף אַ גנב און אַ מערדער, אז ער איז נישט שולדיק, — סיי ווי גנבעט מען און מען הרגעט, — נישט ער, איז אַ צווייטער, אזוי קומט אויס, לויט אייך, נישט אמת?

— נו, אָט דאָס הייסט אַ זאָג געטאָן! אָבער לאָזט נאָר, איך וועל אייך עפעס פרעגן: און ווער האָט געבויט די תפיסה? צי דען נישט אייערע ארבעד־טער? און ווער מאַכט ביססן, מיט וועלכע זעלנער שיסן אין המון? ארבעטער! וועגן זיי וועט איר קיין שלעט וואָרט ניט לאָזן פאַלן, „תברים“ רופט איר זיי! מיט וואָס אָבער זענען מיר ערגער פאַר זיי? זיי דאַרפן פרעסן — בויען זיי

א תפיסה. מיר דארפן פרעסן — היטן מיר אייך אין תפיסה. איינס און דאָס זעלבע.

— נישט אינגאנצן איינס און דאָסזעלבע. דער ארבעטער בויט דערוויל די תפיסה מיט איין האַנט, דערפאר אָבער צעשטערט ער זי מיט דער צווייטער, קעמפט פאר דער ארבעטער-זאך און פאר פרייהייט. דער ארבעטער פארקויפט בלויז די הענט, אָבער ווו ער קאָן נאָר, וועט ער תמיד העלפן דער גוטער זאך, איר אָבער פארקויפט נישט נאָר די הענט, נאָר אויך דאָס געוויסן...
— מיט וואָס פארקויפן מיר עס?

— מיט דעם, וואָס איר טוט אייער זאך נישט נאָר צוליב מורא, נאָר מיטן געוויסן. נו גוט, איר דינט! זאָל זיין. פאר וואָס אָבער זאָלט איר אונז קיינמאָל נישט זאָגן, וואָס עס טוט זיך אויף דער פרייז? צי דען וואָלט אן ארבעטער אזוי געהאנדלט? איר האָט פשוט קיין הארץ נישט, אָט פארוואָס איר שוויגט... דער זשאנדאר איז געווען א גוטער, פשוטער, ערלעכער מענטש. ער איז אויסערגעוויינלעך אויפגערועדערט געוואָרן, ער האָט עטלעכע מאָל געמאכט א רונד-גאנג איבער דער גאלעריע, כדי צו איבערצייגן זיך, צי עמיץ הערט זיך נישט צו, זיך אומגעקערט און אריינגעפליסטערט:

— הערט, אומזיסט טראכט איר אזוי וועגן מיר... נו, גוט, כ'וועל אייך זאָגן: מ'וועט אייך אינגיכן אלע באפרייען, און אונז וועט מען פאנאנדערלאָזן. וואָס הייסט פאנאנדערלאָזן? ! אינגאנצן?

— כ'ווייס נישט. ווייזט אויס, אינגאנצן... די טעג, ווי ס'שיינט, דאָרף עס געשען.

— און אויף דער פריי וואָס קומט פאָר? דאָס פאָלק, הייסט עס, האָט געזיגט!

— עס טוט זיך שוין איינמאָל! אלץ איז אין פייער, אומעטום שטייט דאָס פאָלק אויף! עס טוט זיך אזוינס — נאָט זאָל זיך דערבארימען...

אלץ האָט גענומען שווימען פאר די אויגן... אין עטלעכע מינוט אַרום האָבן מיר זיך אלע צונויפגעקנילט. אומרויק אַרומקוקנדיק זיך אין אלע זייטן, צי עס זיינען נישטאָ קיין זייטיקע, טיילן מיר זיך מיט די אויסערגעוויינלעכע גייעסן. מען וועט באפרייען?! דאָס האָבן מיר לגמרי נישט דערווארט. ווי אזוי זועט מען אָבער באפרייען, אויב דער קאמף איז נאָך נישט פאַרענדיקט? אַליין זאָגט ער — „אלץ איז אין פייער, אומעטום שטייט דאָס פאָלק אויף"... איז דען מעגלעך אין אזא מאָמענט צו באפרייען אונז? מיר באַשליסן צו פרווון — אפשר וועט ער געבן אַ צייטונג, ד. ה. אייגנטלעך באַשליסן מיר נישט, נאָר מיר טרוימען — נישט גלויבנדיק אין דער פאַרווירקלעכונג פון דאָזיקן טרוים, — מאַלע וואָס אונז הלומט זיך! אזא ביישפיל איז נאָך נישט געווען!

מיר האָבן געכאַפט אַ באַקוועמען מאָמענט, ווידער פאַרפירט אַ שמעס. — הערט אויס, פריינט! האָט איר שוין אָנגעהויבן אַ גוטע זאך, — טאָ טוט עס אינגאנצן. ריידן — ווייסט איר דאָך אַליין, אַז ס'איז נישט באַקוועם, און חוצדעם איז אייך אַ סך זאַכן נישט קלאָר... קריגט אַ צייטונג! טוט כאַטש איין מאָל אין לעבן אַ גוטע זאך, איר וועט זען — איר וועט קיין חרטה נישט האָבן.

דער זשאנדאר האָט זיך פאַרלוירן. אין שליסלעכורג איז אַ צייטונג דאָס

זעלבע, וואָס אין אַן אַנדער תּפֿיסה אַ — באַמכע, אויף קיין שום זאָך גיט די אַרמיניסטראַציע אזוי נישט אַכטונג, ווי אויף דעם, עס זאָלן נישט אַריינדרין גען קיין ידיעות צו די אַרעסטירטע, און די כּסדרדיקע דערמאָנונגען פון דער תּפֿיסה־מאַכט האָבן איינגעוואַרצלט אין דער וואַך אזא באַציונג צו פּרישע נייעס, אַז דאָס מיטטיילן זיי איז געווען אין זייערע אויגן דאָסזעלבע, ווי דאָס גרעסטע פּאַרברעכן, אָבער דאָס איז שוין די אייגנשאַפט פון מענטשלעכן האַרץ — אפילו אונטער דער זשאַנדאַרישער אונטערפּאַרס: איינמאָל אַ ציטער געטאָן און זיך אונטערגעגעבן דעם מענטשלעכן געפיל — איז עס שוין אָפּן פאַר דאָס גוטע. —

ביים נאַנסטן דוּזשיר, ביים ארויסגיין אויף שפּאַציר, גיט ער א פּליס־טער: היינט ביינאַכט דעזשוריר איך אין אייער קאָרידאָר, אונטערן שעניק וועט איר געפינען אַ צייטונג, לייענט פּאַרויכטיק, — ווען איך וועל אַ הוסט טאָן ביי דער טיר — באַהאַלט זי, ווי גאָט איז אייך ליב — ברענגט נישט אום, און איך וועל שוין אַלץ טאָן.

דער טאָג האָט זיך געצויגן ווי אַן אייביקייט, ציילסט די מינוטן, קענסט זיך נישט דערוואַרטן אויף 9 אַזייגער אין אַוונט, ווען מען וועט צעפירן איבער די שלאָפּצימערס (1) און עס וועלן זיך בייטן די דיזשורנעס, דאָס האַרץ קלאַפט, ברענסט אינגאַנצן פון דערוואַרטונג, נישט־שוין־זשע וועלן דאָרט טאַקע זיין צייטונגען? דאָס איז אַ גליק, וואָס שטייגט אַריבער די דרייסטסטע טרוימען, ענדלעך איז געקומען 9 אין אַוונט, מען צעפירט איבער די צעלעס, עס קאָסט אומגלויבלעכע אָנשטרענגונגען נישט אַרויסצוווייזן די אויפּרעגונג און רויק דערניין ביז דער צעלע, אויפן וועג קוקסטו זיך איבער מיטן פאַרשווערענישן זשאַנדאַר, די טיר פון דער צעלע ווערט פאַרשלאָסן, וואַרסט אַלץ זאָל ווערן רויק און אלע, אחוץ דער וואַך־פּאַסט פון אויבן, זאָלן אַראָפּגיין אונטן, אָט גייען זיי שוין אַראָפּ, עס קנאַקט דער שלאָס פון דער אַריינגאַנג־טיר, שטיי, ענדלעך! ציטערדיק פון אויפּגערודערטקייט הייבסטו אויף דעם שעניק — אַ צייטונג!!!

האָט מען שוין אַמאָל געלייענט מיט אזא צאַפל די „פעטערבורגסקאַיאַ גאַזעטאַ“ — דאָס איז זי געווען — אויף וואַסער־נישט־אין פונקט פונם ערד־קויק?...

קוים פּאַנאַנדערגעפנט — און שוין בין איך אינגאַנצן דורכגענומען מיט אַ קאַלטן גרויל, דער נומער איז אַן אַלטער, פון מיטן דעצעמבער, אויף דער ערשטער זייט אַ צייכענונג „צו די מאַסקווער געשעענישן“, די אַרטילעריע טראָגט פּאַנאַדער הייזער, באַריקאַדעס, אומעטום זעט מען מתים, פאַרווייז דעטע, אַ צווייטע צייכענונג — „אויף פרעסנאַ“, אַ באַשאַסענע הויז פּאַלט אייך, אַרומגעכאַפט פון פייער, נאָך עמלעכע פון זעלבן מין, וואָס זיינען דאָס פאַראַ מאַסקווער געשעענישן? וואַרשיינלעך איז דאָרט

(1) די לעצטע צייט, ווען אין שליסעלבורג איז פאַרבליבן אַ קליינער עולם, האָט מען דערלויבט האָבן צו צוויי צעלעס: אַ שלאָף־צעלע און אַ אַרבעטס־צעלע, אין דער שלאָף־צעלע פלעגט מען אַריינגיין 9 אַוונט, און 7 פרי פלעגט מען אוועקגיין אין דער אַרבעטס־צעלע.

פארגעקומען אן אויפשטאנד. צי דען אָבער איז דערגאנגען ביז אַרמילעריע?
אין טעקסט געפינען זיך אָפגעריסענע ידיעות פון דער „בארויקטער מאַסקווע“
און ברעקלעך ידיעות פון אנדערע ערטער, ארומגעכאַפטע פון אויפשטאנד. צי
טערנדיק ביים מינדסטן שאַרף, מורא האָבנדיק אַ יור טאָן מיטן צייטונגס-
בויגן, שלינגסטו גיריק די צייטונגס-שורות, ברענענדיק אינגאַנצן פון די בילדער,
וואָס וויקלען זיך פאַנאנדער. עס וויעט פון זיי מיט מײַט און גרוי! און די
קרבנות — דאָס זעט מען שוין אפילו איצט — זיינען אומיסטע. די רעפּירונג
זיגט. ס'איז קלאַר, פעטערבורג איז רויק, דאָס איז בלויז אַן אויפֿאַרטיטע צייט-
טרעטונג...

לאַנג, אומענדלעך לאַנג ציט זיך די פיינלעכע נאַכט... דער וויכער, וואָס
בושעוועט דאָרט, הינטער די ווענט פון דער תּפּיסה. כאַפּט דיך ווידער אויף
און טראָגט דיך און טרייסלט דיך, ווי אַ זעמדלעך. די צעלעס ווערן ווידער
פול מיטן ליאַרעם פון דער שלאַכט, מיטן קלונג פון שווערדן, מיט עסיקן רויך,
מיט שווערע קרעכצן... עס שמעקט מיט בלוט... און מתים, מתים!.. און אַלץ
קרבנות, בלויז קרבנות...

פּרימאָרגן, אויפן שפּאַציר, האָט מען גענומען באַטראַכטן, ווי אזוי איינ-
צואַרדענען זיך מיטן לייענען. לייענען אין די צעלעס איז אוממעגלעך, ווייל
די זשאַנדאַרן וועלן אומבאַדינגט, אזוי צי אנדערש, כאַפּן ביי דער האַנט. האָט
מען באַשלאָסן צונויפּשלאָגן אויף גיך לעבן דער שאַפּע, אין ווינקל פון גרויסן
גאַרטן, אַ מיז אַלטאַנקע פון די ספּעקטן־ראַמען. אין יענער צייט האָט מיר די
פּיס שטאַק וויי געטאָן, — ב'ין אַרומגענענאַגען מיט גרויס מײַ, האָט מען
געקאַנט האָבן אַן אויסרייד, אַז מען אָרדנט איין די אַלטאַנקע דערפאַר, ווייל
ס'איז נישט באַקוועם אַרומצוגיין און מיר ווילן אַביסל אונטערזיץן צוזאַמען.
די אַלטאַנקע איז אַרויסגעקומען — אַ צאַצקע. די שויבן — טריבען פונד
ווייטנס קען מען גאַרנישט זען דורך זיי, וואָס עס טוט זיך אינעווייניק. דאָס
איז געווען אונזער לייענ־זאַל. מיר זעצן זיך אויס אין אַ קרויז, דער פּאַרליענער
אינמיטן, פאַרשטעלט פון אַלע זייטן דורך די צוהערער, וועלכע זיינען אָנגע-
טאָן אין ריזיקע פעלצן.

וואָרט ביי וואָרט, אָבער שטיל, די זשאַנדאַרן זאָלן נישט צוהערן, ווערט
פאַרגעלייענט פאַרבאַפּנדיקע נייעס. קוים וואָס מיר אָטעמען. אונטער דער
שווערקיט פון די געשענישן, וואָס וויקלען זיך פאַנאנדער, בויגן זיך די קעפּ
אַלץ נידעריקער און נידעריקער. צייטנווייז רייסט זיך אַרויס עפעס ענלעכס
אויף אַ זיפּץ אָדער אַ פאַרשטיקטן קרעכץ. די פּנימער ווערן בלאַס, די אויגן
— פייכט, די קעפּ שטיקט עפעס. דאָס לייענען איז געענדיקט. שטיל. אימהדיק.
עס וויעט מיט טויט. אַלע שווייגן — ס'איז שרעקלעך דאָס מויל צו עפענען.
ווי ביים קבר פון אַ מייערן טויטן. דערנאָך צעגייט מען זיך, און איבער די שמאַך
לינקע שטעגעלעך פון גרויסן גאַרטן, באַשוכט אין ריזיקע וואַילאַקעס, שפּרייזן
די אַרעסטאַנטן אָנגעכמורעט און שווייגנדיק „אויפן שפּאַציר“. אַרום און אַרום
איז אַלץ פאַרשאַטן מיט שניי, וואָס רינגלט אַרום מיט הויכע ווענט די שמע-
געלעך.

פון דער אַזיערע פייפט דער שטורעם, וואַיענדיק ביז און צאָרנדיק אין
די גערטנדלעך־שטייגן. פינסטערע, שמוציק־בלייערנע וואַלקנס טראָגן זיך ניר

דערקיי, ווי ריווקע מאָנסטרועזע פייגל. אין די שפּאַלטן פון די וועלט האָבן זיך צוגעטוילעט, רחמנותדיק פישטשענדיק, ציטערנדיק מיט די גאַנצע קלייניקע קערפערלעך, די שפּערלעך. אויף דער וואַנט, אַ פאַרשאַטענער מיט שניי, איינ געוויקלט אין אַ ריוויקן פוטער, שפּריוזט הילכיק, ווי אַ פינסטערער געשפּענסט, דער וואַך־פּאַסטן מיטן ביקס; בלוז ער איינער שטערט די שטיקקייט מיטן גרימציגנדיקן אויסגעשריין: „ווער גיי — יי — ייט?“

אין דער זעלבער שטיקקייט און אָנגעכמורעמקייט צעגייט מען זיך איבער די צעלעס, און פאר די הילפּלאַזליגנדיקע אויף די תּפּיסה־נארעס טראַגט זיך פאַרביי פּאַנג — פּאַנג דאָס בילד פונם לאַנד, דאָס געפייניקטע דורך דער רעגני־רונגס־וואַקסנאַליע...

לייכט איז דער קאמפּא אינם רויך, אינם פייער פון שלאכט כאמערקן נישט די קעמפּער די קרבנות. פאַרויס איז דער שונא. און אויפן דאָזיקן שונא זיינען געווענדעט אלע געדאַנקען און געפילן. ווערן שיטערער די רייען — שליסן זיי זיך ענגער און ווידער אין קאמפּ אריין. נישטאָ קיין צייט צו שטיין אויף די קברים, — קיין צייט נישטאָ צו ציילן די געפאַלענע.

אנדערש איז אין געפאַנגענשאפט. דאָ טרעטן אַרויס די קרבנות פון קאמפּ אין זייער גאַנצן נאַקטען גרויל. מיר אלע זיינען אַרויסגעפאַלן פון די רייע, ווען דער קאמפּ האָט זיך נאָר וואָס געהאַט אָנגעהויבן. יעדער קבר פון אַ קעמפּער איז געווען אַ הייליקטום און איז כאוויינט געוואָרן דורך דער גאַנצער פּאַרטיי. אַיצט זיינען די דאָזיקע קברים דאָ אין די הונדערטער, אין די טויזנטער, תּליות, דערשיסונגען, שטראַף־עקספּעדיציעס... דאָס אלץ האָט אויסגעזען אזוי ווילד, אזוי מאָנסטרועז. יעדער קרבן פון דער רעוואָלוציע שטייט ווי אַ לעבעדיקער, און די דאָזיקע קרבנות זיינען אזוי פיל, אז זיי פילן אויס מיט זיך אלץ. מיר זיינען אַרומגעאַנגען דערשלאָגענע, דערדריקטע, באַמיענדיק זיך אויסצווען אויסערלעך זאָרגלאָז, כדי די זשאַנדארן זאָל נישט אויפקומען קיין השד.

ווי אזוי פאַרבינדט מען אָבער די ידיעה פון אונזער בעל־טובה, דעם זשאַנדאַר, וועגן דער גיכער באַפרייונג מיט די ידיעות וועגן אויפשטאַנדן און דער־דריקונגען? קלאָר, אז ער פאַרמישט דאָ עפעס די יוצרות.

— נו וואָס איז עפעס באַקאַנט געוואָרן וועגן אונזער נורל?

עפעס ריכטיקס ווייסן מיר נישט, באַהאַלטן אויס, די פאַרשאַלטענע! מען שמועסט אָבער כּסדר, אז מען וועט אייך, א סכּרה, באַפרייען!
— באַפרייען!

פון איין זייט — צייטונגס־ידיעות, וואָס איינע איז פינסטערער פאַר דער צווייטער, איינע איז גרויליקער פאַר דער צווייטער, און פון דער צווייטער זייט — די דאָזיקע סתּירה־דיקע פאַרויכערונג וועגן דער גיכער באַפרייונג, — דאָס האָט שוין אזוי צעטומלט אונזערע אלע געדאַנקען, אז מיר האָבן זיך גענומען צוהערן צו יעדער באַוועגונג, צו יעדן שאַך, געפיינענדיק זיך אין אַ פּינלעך־אָנגעשמרענגטן צושטאַנד.

אין מיטן יאָנאר — ווידער אַ בהלָה אין דער פעסטונג. ווידער איז גער־קומען צופאַרן עמיצער פון דער העכערער מאַכט. מען האָט אונז איינגעשלאָסן אין די צעלעס. מיר הערן ווי די „מאַכט“ גייט אַרום איבער דער גאַנצער

תפיסה, מען מעסט עפעס, מען ציילט עפעס. אין אונט, ביז שפעט אין דעם נאכט, האָט מען זיך געפאָרעט אונטן אין די וואַרשטאַט-צעלעס. צומאָרגנס אינדערפרי, לויפן מיר אין די וואַרשטאַט, — ווי מיר וואָלטן געווען דערביי — אלע אינסטרומענטן גיינען צונויפגעקליבן און פינקטלעך צונויפגעלייגט אויף איין אָרט.

מען גיט איבער די פעסטונג לויט אן אינווענטאַרזיוונג!! די זשאַנדארן גייען אַרום דערשלאָגענע, אומעטיקע. פון עטלעכע איז גע- לונגען אַרויסצורייסן דעם אמת: מען האָט די זשאַנדארן געהייסן זוכן שטעלעס. דער שטאַט ווערט פונאָדערגעלאָזן; דער קאָמענדאַנט און די אָפיצירן כאַמען זיך אויך וועגן שטעלעס. וואָס וועט אָבער זיין מיט אונז? קיינער ווייסט גאָר נישט. אין עטלעכע טעג אַרום האָבן מיר איבערגעלייגעט אין די צייטונגען אַן „אויקאַז“ וועגן אַנולירן שליסעלבורג, אַלס מלוכהשע תפיסה. וועגן אונז — קיין וואָרט נישט.

דערנאָך האָט אונזער פריינט באַקומען פאַר אונז א ידיעה: אונז האָט מען געזאָלט אוועקפירן אין די ערשטע טעג פון יאַנואַר, מען באַשליסט זיך אָבער נישט צוליב אַלגאָדע* אומרוען, און הויך דעם איז אין די תפיסות קיין אָרט נישטאָ. מען וועט דאָ, ווייזט אויס, האַלטן ביז פּרילינג. און פירן וועט מען אונז אָדער אין דער אַרכאַנגעלסקער גובערניע, אָדער קיין קאַרא! די דאָ- זיקע אומזיכערע לאַגע האָט אונז אַזוי אויסגעמאַטערט, אז מיר וואָלטן שוין צופרידן געווען צו גיין אין גהינום אפילו, אבי עם זאָל עפעס ווערן קלאָר. די תפיסהמאַכט האָט זיך די גאַנצע צייט נישט געוויזן פאַר די אויגן. דעם 29-טן יאַנואַר, ביים מיטאָג, באַווייזט זיך פּלוצלונג דער קאָמענדאַנט מיט דער סוויטע.

— אויך איר קאָנט זיך שוין איצט איינפאַקן.
— וואָס הייסט? ווהיין? — מאַכסט אַן אָנשטעל, אז דו ווייסט גאָרנישט. די פעסטונג ווערט פאַרניכטעט. אייך אלע פירט מען דערווייל אַריבער קיין מאַסקווע.

— און דערנאָך?
— דערווייל איז גאָרנישט באַוווסט. אין מאַסקווע וועט אייך, וואַרשיינ- לעך, אויסקומען צו זיצן א שטיקל צייט. דער קאָמענדאַנט איז קאַנטיק, זייער אומצופרידן פון שליסעלבורגס פאַרניכטונג.

— אלע צייטונגען האָבן געשריגן — א טאָרטור-קאַמער, א טאָרטור- קאַמער — נו, האָבן זיי זיך דערשראָקן! מיט וואָס איז דאָ אָבער שלעכט? אין קיין איין תפיסה וועט אייך נישט זיין אַזוי גוט, האָט דער קאָמענדאַנט באַזויערט אונזער גורל.
— נו, מיר וועלן ווייניגער-אוי דורכקומען, — האָבן מיר בייסיק גע- ענטפערט.

מאָרגן אין אָונט אין וועג אַריין! ווידער א מאָדע „אַמעסטיע“ — פון שליסעלבורג אויף קאַטאַרגע.

(* אַגראַדע (איבערו).)

אָבער עס כאפט אונז אַרום א שטאַרקע צערדערונג: ס'וועט פאָרט זיין
עפעס נייעס, מיר וועלן פאָרט, — זאָל זיין, אז דורך גראטעס! — דערווען די
פרייע וועלט! ווי זעט זי אויס? די צוגרייטונגען זיינען שנעל פארענדיקט גע-
וואָרן. אוועקפירן וועט מען אונז מאַרגן זעקס אַ זייגער אין אַוונט. עס איז
דורך די לעצטע נאכט אין שליסעלבורג, א נאכט פול מיט אומרו און עקשנות-
דיקע געדאַנקען וועגן דער פארגאנגענהייט און אומוילנדיקע טרוימען וועגן
דער צוקונפט. אַרום אַוונט-צייט האָבן מיר זיך אלע צונויפגעזאַמלט און אייני-
געאַרדנט אין דער צעלע א גלעזל טיי צום געזעגענען זיך.

ווי שטאַרק עס האָבן אין דאָזיקן מאָמענט געמוזט טרויערן די שאַטנס
פון אלעקסאַנדער דעם 3-טן, טאַלסטאָי און פלעווע! אין א שליסעלבורגער
צעלע טרינקען „אַרעסטאַנטן“ צוזאַמען טיי און פירן אומזיניקע שמועסן וועגן
אונטערזאנג פון דער זעלבסטהערשאפט!

די זשאנדארן האָבן אַרויסגעטראָגן די זאַכן. ס'איז אַראָפגעקומען דער
קאָמענדאַנט אָנגעבלאָזן און פאַרטראכט. מיר האָבן זיך דערמאָנט די שטראַ-
לענדיקע שטימונג פון דער תפיסה-מאַכט אין אַקטאַבער, ביים אוועקפירן די
אַלטע, און נישט ווילנדיק זיך צעשמיכלט: ווייזט אויס, אז די רעוואָלוציע
איז געוואָרן אַן ערנסט און דער פֿירט איז פאַרענדיקט! — עס האָבן זיך
אָנגעהויבן באַקלאָגענישן אויף דעם, אז „אַלץ, דאכט זיך האָט מען געגעבן, איז ניין,
געמאַכט ווערן ווי געהעריק“, אז „אַלץ, דאכט זיך האָט מען געגעבן, איז ניין,
גייט זיי אומבאַדינגט יתכד-ומיד א „רעפובליק לויט קארל מאַרקס“, אז ס'איז
אוממעגלעך געוואָרן צו לעבן, — א ליאדע וואָס איז מען דיך מכבד מיט
א באַמבע און ענלעכעס, אין זעלבן גייסט. אונזערע זשאנדאַרישע פריינט זיי
נען געשטאַנען הינטערן קאָמענדאַנט אויסגעצויגן ווי סטרונעס און ביטרע
צוגעוונקען צו אונז: „געענדיקט זיך דאָס זאָרגלאָזע שעפאָוע לעבן!...“

אַ וואַכמייסטער איז אַראָפגעקומען מיט א מעלדונג, אז „אַלץ איז גרייט.“
עס קומט אָן — אין א געוויסן זין — א היסטאָרישער מאָמענט: שליסעל-
בורגס לעצטע מינוט. מיר טוען אָן גרויסע פעלצלעך און וואַילאַקעס און גייען
אַרויס אויפן הויף, אינגאַנצן אַ באַדעקטן מיט זשאנדאַרן. מיר גייען צום אַרויס-
גאַנג. דער אָפּהילף פון טריט און דער קלאנג פון שפּאַרן לאָזן זיך שאַרף הערן
אונטער די פינסטערע געוועלכען פון טויער. עס הערט זיך אַ קאָמאַנדע — דער
טויער עפנט זיך ברייט פאַנאַנדער. אַלץ אַרום איז פאַרשאַטן מיט שניי, —
פּונוויינטס שוואַרצט זיך די נעווא. ביים ברעג וואַרט א שיפּל מיט זשאנדאַרן-
רודערער.

אַ ליכטיקער ווינטער-אַוונט. די שווערע כוואַליעס*, שוואַרצע, ווי צע-
לאָזן בליי, קלאַפן זיך פּויל אָן אין קאַנט פון שיפּל. פון פינסטערן וואַסער-
הוישך הויבן זיך אַפּ מרה-שחורדיק די פעסטונגס-ווענט, פאַרשאַטענע מיט
שניי. דער גרויליקער יאָהאַן-טורעם.
— גייט אַ קוק, — פליסטערט פון הינטן אַ זשאנדאַר, — אַט-אַדאַ לינקס
זיינען אלע באַגראָבן.

* נעבן דער פעסטונג איז דער נעוואַ-שטראַם אזא שנעלער, אז דער
טייך ווערט דאָרט קיינמאָל נישט פאַרפרוירן.

עגבערשע איין די אויגן, זוכסט זועלכענישטיאזי שפורן. — מען זעט גארנישט: א קליין שטיקל ערד צווישן וואסער און די ווענט פונם יאהאד-טור דעם. פארשאטן מיט שניי. אונטער די באוועגונגען פון די רודערער דערוויי-טערט זיך שנעל דאס שיפל פון דער פעסטונג. א שווער קבר - שווייגן. יעדער איינער טראכט פאר זיך זיין טרויעריקן געדאנק וועגן דער פארנאנגעהייט פון דאזיקן טרויעריקן אָרט, וועגן יענע, וועמענס איינזאמע, מיט שניי פארשא-טענע קברים בלייבן איצט איינזאמע אין דאזיקן איינזאמען ווינקל.
פון וואסער הויבט זיך אויף א שווערער אייזיקער נעפל, וואָס וויקלט אלץ מער און מער איין די פעסטונג. מען זעט נאָך בלויז אומקלאָרע קאָנטורן. א גרויע פינסטערניש פארדעקט אלץ און די פעסטונג גיסט זיך צונויף מיט דער דאזיקער פינסטערניש.
שליסעלבורג איז נישטאָ...

ק א פ י ט ל פ ע ר צ י

אויפן ברעג ווארטן אונז אָפּ „טראַיקעס“, וואָס האָבן אונז מיט פריידיקע געשרייען אין איין מינוט צוגעפירט צום וואקואל פון דער אירינאָווער אייז-באן. דאָרט ווארט אַ ספעציעלער צוג. אין אַנדערטהאלבן שעה אַרום געפינען מיר זיך שוין אין פעטערבורג. די נאנצע סטאציע איז אָנגעפראפט מיט שפיצלעס און פּאָליציי. פּונדווייטנס זעט מען רייטער-זשאַנדאָמעריע און פּאָליצייאַנטן. ביים וואקואל, אויפן פּלאַץ, פינף קאָטשן, אַרומגערינגלט מיט אַ ענגער קייט רייטער-פּאָליציי. מיר צעזעצן זיך און אונטער דער וואַך פון אַ עסטראָרן זשאַנדארן טראָגן מיר זיך צום ניקאָלאָיעווער וואקואל.
מיט גרויס מי רייכסט אויס אומבאַמערקט אַ קיילעכדיקן בלויז אויף דער פארפרוירענער שוים פון קאָטש. די געשעפטן זיינען אָפּן, אָבער די גאַסן — פּוסט. אויף די ראָגן — שטאַרקע אָפּטיילונגען רייטער-און פּוס-פּאָליציי. קיין לעבעדיקער נפש. עס כאַפט אַרום אַן אימה. א „טויטע שטאָט“... ווירנישטי וווּ עפנט עמיץ מיט שרעק די טיר פון אַ געשעפט און עס קוקן דורך איר אַרויס מענטשן מיט אומטראַיקער פאַרבליפטקייט אויף די קאָטשן, וועלכע טראָגן זיך אונטער דער וואַך פון זשאַנדארן.

קיין איין באַגריסונג, קיין איין אויסגעשריי. ווירשע איז עס, דאָס בונטאַ-דישע רוסלאַנד. דער בונטאַרישער פעטערבורג? ...

מיר זיינען אָנגעקומען אויף דער משאַסטאציע פון ניקאָלאָיעווער אייז-באן. דאָרט זענען מיליטערישע פּולקאָוויקעס און גענעראַלן, זשאַנדאַרמישע פּולקאָוויקעס און גענעראַלן, פּאָליצייאישע פּולקאָוויקעס און גענעראַלן און שפיאָנען, שפיאָנען — אָן אַ שיעור. אין אַ ווייטן עק פון דער סטאציע שטייט גרייט אַ אַרעסטאַנטישער וואַגאָן. מען האָט אונז אַריינגעפירט אַהין צוזאַמען מיט דער זשאַנדאַרמישער וואַך און אָפּגעהאַלטן אַ שעה צוויי אויף אַ זייטיקער ליניע.

שפעטער, ווען מען האָט דעם וואַגאָן צוגעשטעפט צום צוג און צוגעפירט צום וואקואל, האָט די גרויסע צאָל זשאַנדארן צוגעצויגן די אויפּמערקזאַמקייט פונם עולם. אויף די פּלאַטפארמעס פון וואַגאָן פון שכנותדיקן צוג האָבן זיך

באוויזן ארבעטערקאשקעטן און סטודענטישע היטלען, עס האָבן גענומען דורכמיניען מיטפילנדיקע פנימער. די „אומאַרדנונג“ איז אָבער אינגיכן באַמערקט געוואָרן, עס איז אַראָפּגעקומען אַ פּאַטרול און צוריקגעשטעלט רן און שטילקייט.

דער צוג האָט גערירט, די באַגלייט־אָפיצירן האָבן קאָנטראָלירט די וואַכן און זיינען אַוועק צו זיך אין קופּע. באַגלייט האָבן אונז שליסלבורגער זשאַנדאַרן — 12 אונטער־אָפיצירן. די באַציונגען צווישן אונז זיינען געווען גוטע. עס איז אונז פּאַרנעשטאַנען צו פּאַרברענגען צוזאַמען די לעצטע נאַכט. און דאָס איז געווען אַן אויסטערלישע נאַכט, פול מיט טיפע, אומפאַרוויש־באַרע איינדרוקן.

— ס'וואָלט געווען אַ יושר צו לייגן שלאָפּן די רעכטלעכע אָרדנונג, זאָגט איין אונטער־אָפיציר צום צווייטן.

— וואָסער רעכטלעכע אָרדנונג? — פרעגן מיר.

— דאָס הייסט, אַז מיר טיילן זיך אויף פּאַרטייען, — ענטפּערט כיטער דער אונטער־אָפיציר. — אונזער קאָמפּאַניע זיינען די לינקע, און יענע — די „רעכטלעכע אָרדנונג“.

— טרייע אונטערטאַנען?

— אַט־אַט! פּראָסט־פּשוט אויסוואַרפּן!

ווי עס פּאַסט פאַר עכטרומישע לייט, וואָס זייער פּרייד באַשטייט אין פרעסן און זויפּן, האָט זיך די „רעכטלעכע אָרדנונג“ געזעצט צו דער סעודה, און אינגיכן זיך צעלייגט אין שכנותדיקן אָפּטייל, מאַניפעסטירנדיק מיט אַ הויכער באַפּעריי זייער טריישאַפט דעם „טראַן־פּאַטערלאַנד“. די וואַך האָבן פּאַרנומען די „לינקע“...

צוויי אַ זייגער ביינאַכט. אין פּאַרקאָפּטשעמן לאַמטערן ברענט טריב אַ ליכט, קוים באַלייכטנדיק די קאָנטורן פּון וואַגאַן. דער צוג טראַגט זיך איבערן שנייאיקן פּליין, סאַפענדיק און קראַכנדיק. מיר אַלע — די אַרעסטאַנטן און די באַגלייט־זשאַנדאַרן — האָבן זיך צונויפּגעקנוילט צוזאַמען, ענג צוגע־דריקט איינער צום צווייטן, און פירן אין פּליסטער־טאָן אַ „פּאַרבאַטענעם“ שמועס, טיף גערירטע, צערדערטע, קוקנדיק מיט אומרו אויף דער טיר. די זשאַנדאַרן אַנטפּלעקן אונז די סודות פּון שליסלבורג.

דאָס, וואָס זיי האָבן קיין מוט נישט געהאַט צו דערציילן דאָרט אין שליסל־בורג, דערציילן זיי אונז אין דער דאָזיקער לעצטער נאַכט. דאָס איז געווען אַן אויס־טערלישע סצענע. די דאָזיקע פּיל שעהדיקע שמועסן מיט בלישטשענדיקע אויגן, מיט אַ קול, וואָס ציטערט פּון אינערליכער אויפּרעגונג. אַלע עקזעקוציעס, אַלע טויר־פּון, אַלע טאָרטורן זיינען פאַר אונז פּאַרביי אין דערציילונגען פּון אונמיטלבאַרע ערות.

צווישן אַנדערן איז געלונגען דערוויסן זיך וועגן קאַטשוראַן אַטוואָס. ער איז געקומען קיין שליסלבורג אַ מונטערער, געזונטער, פּריילעכער. אין אַ געוויסער צייט אַרום האָט ער געפּאַדערט אַרבעט אין אַ וואַרשטאַט. יענען מען האָט אים אָפּגעוואָגט, אָנווייזנדיק דערויף, אַז ער שטע צייט מוזן די אַרעסטאַנטן פּאַרברענגען אין פּולער איינזאַמקייט און אומטעטיקייט, האָט ער געמאָלדן, אַז ער וועט צווינגען צו דערפּילן זיין פּאַדערונג, און

דערקלערט א הונגער-שטרײק. עס זיינען פארגאנגען זעקס טעג. זעענדיק זיין
 עקשנות, האָבן די זשאנדארן נאָכגעגעבן און איינגעארדנט פאר אים א ווארד
 שטאַט אין איינער פון די צעלעס. דאָס איז געווען אין אפריל 1903. קאטשורא
 האָט געארבעט מיט גרויס התמדה. אין א צוויי חדשים ארום הויבט זיך אָן
 צו שפּינען אַן אינטריגע פון א גאַנץ-אומבאַגרייפֿלעכן כאַראַקטער. צום באַדויערן
 ווייסן די זשאנדארן גיפּא זייער ווייניק וועגן איר. אָטוואָס זיי איז באַקאַנט.
 אין חודש יוני, אין איינעם אַ שבת, ווען מען האָט קאַטשוראָן אוועקגעפירט
 אין באָך, האָט דער דעזשורנער זשאנדאר ווי געוויינלעך דורכגעפירט א רעוויזיע
 אין דער צעלע. האָט מען ערגערוו געפונען אַ באַהאַלטענעם צעטל, כלומרשט
 פון מיין נאַמען צו אים, קאַטשוראָן.* וועגן וואָס אין צעטלע האָט זיך
 גערעדט, האָבן זיי נישט געקאַנט דערגיין. דאָס "געפונענע" צעטלע איז צוגע-
 שטעלט געוואָרן דעם קאָמענדאַנט. באַלד דערנאָך איז דער קאָמענדאַנט געקומען
 צו קאַטשוראָן, אַרויסגעשיקט די זשאנדארן און זיך פאַרשלאָסן מיט אים אויג
 אויף-אויג. וועגן וואָס מען האָט גערעדט, — ווייסן זיי נישט. דער קאָמענדאַנט
 איז פאַרבליבן אין רער צעלע אַ שעה צוויי. אין עטלעכע טעג ארום האָט זיך
 דער שמועס איבערגעחזרט ביי די צעלעכע אויסערגעוויינלעכע באַדינגונגען.
 קאַטשוראַס שטימונג האָט זיך תיכף געביטן. ער איז געוואָרן איינגעשלאָסן,
 אָנגעכמורעט. אין אַ קורצער צייט ארום איז קיין שליסלעכורג אַראָפּגעקומען
 עפעס אַ געריכטס-מענטש (לויט דער באַשרייבונג — טרוםעוויטש). ער האָט
 זיך באַזעצט אין אַ צימערל ביים מאַנעזש (אויסמיינדריק, וואַרשיינלעך, די
 קאַנצעלאַריע, ווייל די, וואָס גייען אַהין, ווערן געזען דורך די אַרעסטאַנטן אין
 דער נייער תּפּיסה און דורך אַלע, וואָס וויינען אין דער פעסטונג). 12 אַ זייגער
 בייטאָג, ווען די וואַך ווערט געביטן, האָט מען קאַטשוראַן איבערגעטאָן אין
 אַ זשאַנדאַרישער אונטער-און צוואַמען מיט אַלע זשאַנדאַרישע אונטער-
 אָפיצירן איז ער דורכגעגאַנגען דעם תּפּיסה-הויף צום צוגערייזטן געריכטס-
 מענטשן. אַלע האָבן באַקומען אַ שטרענגן באַפעל צו דערווייטערן זיך און
 נישט צוצוקומען נאָענט. דער שמועס האָט געדויערט אַ גאַנצן טאָג. נישט
 געקוקט אויף דעם, וואָס אַלע זיינען געווען אויסערגעוויינלעך פאַרינטריגט,
 האָט קיינער נישט געוויסט, וועגן וואָס עס איז גערעדט געוואָרן. אויך די
 אָפיצירן און דעם קאָמענדאַנט האָט מען נישט צוגעלאָזט.
 אין משך פון יוני-וילי האָט זיך דאָס איבערגעחזרט עטלעכע מאָל, ביז
 מען האָט קאַטשוראַן, פּלוצלינג, אומגעריכט פאַר זיין אַלע, אָפּטראַנספּאָרטירט
 אין דער פעטראָפּאָולאָווער פעסטונג. אין אַ געוויסער צייט ארום האָט מען
 אים צוריקגעבראַכט. ער איז צוריקגעקומען אינגאַנצן אַ נידערגעשלאָגענער און
 אין דאָזיקן צושטאַנד האָט ער זיך געפונען ביז ווינטער, ווען מען האָט אים
 אַנטגלייטיק אוועקגעפירט. מיט די זשאַנדאַרן פּלעגט ער נישט רעדן, פּלעגט
 קלאָר.

* פאַרשטייט זיך, אַז איך האָב קאַטשוראַן קיין שום צעטלעך נישט
 געשיקט. אויב מען האָט אים אויף אַן אמת צוגעשטעלט אַ צעטלע, איז דאָס
 די אַרבעט פון פּאָליציי-דעפּאַרטאַמענט אָדער פון טרוםעוויטשן. דעם אינהאַלט
 פון צעטלע איז נישט שווער צו פאַרשטיין און אַלדאָס ווייטערדיקע ווערט
 קלאָר.

כמעט נישט ענטפערן אויף פראגן, האָט אויפגעהערט צו אַרבעטן אין וואַר
שטאָט, ליינענען ביכער, פלעגט זיך אַפילו אָפט אָפּזאָגן פון שפּאַצירן. אין דער
צעלע, אויפן טיש, זיינען געבליבן עטלעכע אויפשריפטן, וועלכע דערציילן
וועגן אַ גייסטיקן צוזאַמענברוך. אזוי, למשל, איז אין איין ווינקל אויסגעקריצט:
„ס'איז אומגעקומען אַלץ, וואָס איך האָב פאַרגעטערט אין לעבן“... „די נשמה
איז פּוסט, די נשמה איז פינסטער“... יאָ, האָפּנונגען און פאַרלאַנגען — איר
זענט אומגעקומען!“... און ענלעכעס, אַלץ אין זעלבן גייסט. דאָס איז אַלץ,
וואָס עס איז געלונגען דערוויסן זיך וועגן אים.

אַלע האָבן זיי בייגעווען די עקזעקוציעס אין שליסעלבורג און אַטוואָס זיי
דערציילן וועגן די לעצטע מינוטן פון די אומגעבראַכטע. זייערע דערציילונגען
אַלס עדיראַיה, דאַרף מען באַטראַכטן אַלס איינציק־דיכטיקע, אַלס אַזעלכע,
וואָס אַנולירן די צאָררייכע דערציילונגען פון געוויסע מענטשן, ווי, למשל, פון
אַ פאַנטאַסטישן זשאַנדאַרמישן אָפּיציר, וואָס טוט תשובה און פאַרעפנטלעכט
זיינע פעליעטאַנען, פּולע מיט ליגנס און אויסטראַכטענישן, אויף די זייטן פון
„רוסקיא וועדאָמאַסטי“.

סטעפּאַן באַלעאשאַוון האָט מען געבראַכט אינדערפרי, אַרום 10 אַ זייגער
און מען האָט אים אַריינגעפירט אין דער קאַנצעלאַריע. געהאַלטן האָט ער זיך
פּעסט, רואיט. פאַר דער קאַנצעלאַריע, דערווענדיק די נייע תּפּיסה, האָט ער
גענומען פּאָכען מיטן הוט. בייטאָג האָט ער געטרונקען טיי און געגעסן מיטאָג.
אינאָונט האָט מען אים אָפּגעפירט אין דער אַלטער תּפּיסה און אַריינגעזעצט
אין אייגער פון די צעלעס, נישט ווייט פון דער צעלע, וווּ עס איז שוין, אַ פאַר
שלאָסענער, געזעסן דער תּליון.

— ווען עס וועט נויטיק זיין, פאַרגעסט נישט אויפצוועקן — האָט
סטעפּאַן באַלמאַשאַוון געזאָגט מיט אַ שמייכל צום דעזשורנעם און זיך געלייגט
שלאָפּן.

אַרום פיר פאַרטאָג איז דערשינען אין זיין צעלע דער וויצע־פּראָקוראָר
פון קרייזגעריכט מיט דער „סוויטע“. באַלמאַשאַוון איז געשלאָפּן און לאַנג האָט
מען אים נישט געקאַנט דערוועקן. ענדלעך האָט ער אויפגעפנט די אויגן און
געפּרעגט מיט פאַרדרוס:

— וואָס? וואָס דאַרפט איר?

— איר זענט דער און דער?

— איר!

— איז איר באַקאַנט, אַז דער ס־פּעטערסכּוורגער קריגס־געריכט האָט
איר פאַרמשפּט צו טויט־שטראַף?
— באַקאַנט.

— דער ארטילי איז אַריין אין קראַפט און וועט באַלד אויסגעפירט ווערן.

— אַך, יאָ! נו, נוט, נוט!...

ער האָט זיך ווידער געלייגט אויפן קישן, צוגעמאַכט די אויגן און איז ווי

אַ שטאַלפּן געוואָרן. מען האָט אים ווידער אויפגעוועקט.

— שטייט שוין אויף אַמאָל! אַלץ איז שוין גרייט!

— נוט, נוט! אָט גלייך!

ער לייגט זיך ווידער, און אזוי עטלעכע מאל. ענדלעך האָט ער זיך אויפגעהויבן און געזאָגט מיט אַ שמויכל:

— טאַקע אויפהויבן זיך? אַלץ איז גרייט? נו, מילא, אויפהויבן זיך איז אויפהויבן זיך!

ער באַטראַכט די צעלע. פאַר אים שטייט אין אַ וויצע־מונדיר דער פּאַר־שטייער פון געזעץ — דער פּראָקוראָר, ווייטער — דער אויספירער פון געזעץ; דער תּליוֹן פּיליפּיעוו. ער איז פון קאַפּ ביז די פּיס אָנגעטאָן אין רויטן; אַ רויט הימל, אַ רויטע בלווע, רויטע פּלודערן. אין איין האַנט האַלט ער אַ שטריק, אין דער צווייטער — אַ נאַהייקע. דאָס פנים אַ היהשעם — אַ גרויס, אַ אָנגעד נאָסנס, מיט מוטנע אויגן, פאַרלאָפענע מיט בלוט. ער גייט צו האַרט צו זיין קרבן, הויבט אויף איבערן קאַפּ די נאַהייקע און ברילט: „די הענט אויף הינטן! ביים קלענסטן ווידערשטאַנד וועל איך פאַרשמייסן!“

מען פאַרדרייט די הענט מיט אַ שטריק און די פּראָצעסיע גייט אַרויס פון דער צעלע אין קליינעם הויפל, צווישן דער פּעסטונגס־וואַנט און דער אַל־טער תּפּיסה — ביים יאָהאַן־טורעם. דאָרט איז שוין „אַלץ גרייט“. דער עשאַ־פּאַט, דערלעכן אַן אויסגעגראַכענע גרוב, לעבן גרוב אַ שוואַרצער קאַסטן — אַ טרומנע. דאָס הויפל איז פּויל מיט מאַכט־פּאַר־שטייער און זשאַנדאַרן. מען פירט אַרויף באַלמאַשאַוון אויפן עשאַפּאַט. דער סעקרעטאַר פון געריכט ליי־ענט דעם אורטייל. אויפן עשאַפּאַט גייט אַרויף אַ פּאַפּ מיט אַ צלם, סטעפּאַן באַלמאַשאַוון שטויסט אים מילד אָפּ: — „צום טויט בין איך גרייט, אָבער פּראַווען צביעות, פּאַטערל, פאַרן טויט, וויל איך נישט“.

דעם אָרט פון גאָטס דינער פאַרנעמט דער דינלער פון צאַר — דער תּליוֹן. סטעפּאַן באַלמאַשאַוון שטייט גלייך און רויק, מיט זיין שטענדיקן לייכט־טרויף צריקן און לייכט־הווקדיקן שמויכל אויף די ליפּן.

דער תּליוֹן פאַרוואַרפט אויפן קאַפּ דעם קאַפּושאַן פון טויט־העמד, דער נאָך דעם שלייף. מיט אַ קלאַפּ פון דעם פּוס שלאָגט ער אַרויס די ברעט, דער קערפּער פאַלט שווער אַראָפּ. ס'דערהערט זיך אַ פאַרשטיקטער קרעכץ. דער שטריק ציט זיך אָן און קנאַקט. דער קערפּער צאַפּלט און וואַרפט זיך אין קאָגל ווולסיעס. די פּיס שפּאַרן זיך אָן אין דיל פון עשאַפּאַט — דער טויט קומט לאַנגזאַם. דער תּליוֹן כאַפט פּעסט אַרום דעם קערפּער און ציט אים מיט בן־אַראָפּ. די אַנוועזנדיקע כאַפט אָן אַ שוידער. עס איז גרוילעך, עקלדיק. אַ קלאַפּ דער פּרימאַרגן. די זון איז נאָרוואַס אויפגעגאַנגען און אירע מילדע גאָלדענע שטראַלן שלאָגן זיך אָפּ אין די קווער־באַלענס פון דער תּליוֹה. אַרום — פּריש העל גרינס. די פּויגעלעך צוויטשערן פּריילעך, פון דער אַזיערע דערטראַגט זיך אַ פּישטש פון אַ מעווע. און מענטשן אין מונדירן מיט אַרלערס אויף די קנעפּ־לעך, שטייען אָנגעכמוּרעט, מיט אַראָפּגעלאָומע אויגן, בלייכע, אויפגערוזערט, טע און וואַרטן ביז עס וועט אויפהערן צו צאַפּלן זיך דער קערפּער, וואָס איז איינגעוויקלט אין טויט־העמד און הענגט אויפן שטריק. זיי וואַרטן לאַנג — אַומענדלעך לאַנג — ביי אַ האַלבער שעה.

דער תּליוֹן נעמט אויף אין זיינע אַרעמס דעם קערפּער, שניידט איבער דעם שטריק, לייגט אַוועק דעם טויטן גוף אויפן דיל פון עשאַפּאַט. עס גייט צו דער דאָקטאָר, הערט אויס דאָס האַרץ — אַלץ איז אין אָרדנונג; דאָס האַרץ

קלאפט נישט. דעם טויטן גוף לייגט מען אריין אין קאסטן, מען באשיט מיט וואפנע, מען דעקט צו מיט א דעקל. דער קלאפ פון האמער שניידט דורך ביין די פרימארגן-לופט; דאס פארשלאגט מען דעם טרומנע-דעקל. דעם קאסטן לאזט מען אראפ אין דעמועלכן אויסגעגראבענעם גרוב, מען פארשייט, מען בלייבט אויס מיט דער ערד און לאנגזאם, שעמענדיק זיך צו קוקן איינער דעם צווייטן אין די אויגן, צעגייט מען זיך.

די צארדישע גערעכטיקייט איז אויסגעפירט געווארן. די תפיסה איז אין דאזיקן פרימארגן נישט געשלאפן. דאס דערשיינען פון סטעפאן באלמאישאווין איז כאמערקט געווארן. מען האָט אייך כאמערקט, אז אויפן הויפל פון דער אלטער תפיסה שלאגט מען עפעס צונויף פון ברעטער. מען בויט אן עשאפאָט — האָט אלעמען א ברען געטון.

א גאנצע נאכט איז מען געשטאנען ביי די פענסטערקראמטעס. מען האָט געווען, ווי די מאכט איז פארטאָג גענאנען צו דער אלטער תפיסה. אין א שעה ארום איז פון דער אלטער תפיסה געקומען אין צערקווע-גערטנדל דער אלטער פאָפּ. אן איינגעבויענער, א נעבעכדיקער, קוים באוועגנדיק די פיס, האָט ער זיך הילפלאָז אראָפגעלאָזן אויף א באנק, באהאלטנדיק דעם קאָפּ אין די הענט, וואָס זיינען אָנגעשפארט געווען אין די קני. אין א קורצער צייט ארום האָט אנטאנאווים שארה אויער דערהערט א ווייטן קלאנג. דער דערפאר רענער שמיד האָט אויפגעכאפט א קלאפ פון א האמער אויף אן אייזערנעם משוואָק און דער תפיסה איז אַלי קלאָר געוואָרן!

כמעט פונקט אין דריי יאָר ארום איז פאָרנעקומען א צווייטע עקזעקוציע — פון א. פ. קאליאעוון. וועגן דער דאָזיקער עקזעקוציע איז שוין א סך גער שרייבן געוואָרן, און אין אלגעמיין איז זי באשריבן געוואָרן ריכטיק. דער תליון איז געווען דערזעלבער פיליפיעוו. לויט דער באשרייבונג פון די זשאנדארן איז דאָס אן אויסטערלישע באשעפעניש. אמאָל איז ער געווען אן אָפיציר, איז באנאנען אן אומגלויבלעך - געמיינעם פארברעכן, איז פארמשפט געוואָרן צום טויט, אָבער פאר דער גרייטיקייט צו זיין א תליון פון פאָליטישע — האָט מען אים באנעדיקט. פאר באלמאישאווין האָט מען לאנג געזוכט א תליון, ביז מען האָט ענדלעך געפונען פיליפיעוו, וועלכער איז דאָן געזעסן אין איינער פון די קאוואָזער תפיסות. אונטער א שמירה האָט מען אים צוגעשמעלט קיין שליסעלבורג.

די גאנצע צייט, וואָס אים קומט אויס צו וואַרטן אויף דער דערפילונג פון זיינע פליכטן, טרינקט ער בראָנפן אין גרויסע גלעזער. דער אויסזען זיינער איז פון אן אמתער חיה. און דער דאָזיקער מענטש, נישט געקומט דערויף, וואָס ער באקומט פאר יעדן „ארויספאָר“ צו 100 רובל, פייניקט זיך אומגלויבלעך מיט זיינע פליכטן. אין דינסט שטייגט ער זייער שנעל. אויף קאליאיעווס עקזעקוציע איז ער שוין געקומען צו פאָרן אונטער דער שמירה בלויז פון איין זשאנדאר, און אין עטלעכע חדשים ארום — צו דער עקזעקוציע פון גער שקאוויטשן — שוין אינגאנצן אן א שמירה: ער האָט געוונען דעם צומרוי פון דער מאכט.

א קלייניקער, כמעט אומגלויבלעכער פרט: נאָך קאליאיעווס עקזעקוציע

הָאָם פִּילִיפּעוּ גענומען אַרומניין אין אַפיצירישן מונדיר, מיט אַ געארני-
אַרדען אין לאַץ. אזוי איז ער אין סעפטעמבער געקומען אויף גערשקאוויטשעס
עקזעקוציע, שטעלנדיק די זשאנדארן אין גרויס פארלעגנהייט. דאָס איז —
אַן אומשולדיקע שוואכקייט פונם „אַלטן“, אויף וועלכער די גוטע מאכט קומט
דורך די פינגער. פֿיליפּעוּ האָט געבעטן דערלויבן אים די זאַדיקע „איני-
ציקע טרייסט“ און די מאכט האָט באַשלאָסן צו דערפילן די בקשה פון אַ נוצ-
לעכן מענטשן. אַן אַפיציר, מיט אַ געאַרני-אַרדן אין לאַץ, קומט צופאַרן אין
דער פעסטונג מיט אַ קליין פעקעלע, אין וועלכן עס ליגט איינגעבונדן זיין
אמתער מונדיר — זיין רויטע קליידונג, אַ נאהייקע און אַ שמריק.

אי. פ. קאליאיעוון האָט מען געבראכט נישט אין קאנצעלאריע, נאָר אין
אויפנאם-צימער, אין מאנעזש. דאָרט האָט ער פארבראכט אַ גאנצן טאָג. לאנג
איז ער אַרומגעגאנגען איבערן צימער אַהין און צוריק, דערנאָך זיך געזעצט
שרייבן. ער האָט אויסגעשריבן אַ גאנצן בויגן פאַפּיר, אָבער נאָך אַ קורצן
ישובֿהרעת פאַרגאַסן מיט טינט און צעריסן. דערנאָך האָט ער זיך געלייגט
אויף דער נארע. ס'האָט אים געוואָרפן אין קעלט. ער האָט געבעטן עפעס
וואַרעם אויף צוצורעקן זיך, זאָגנדיק דערביי צו די זשאנדארן: מינט נישט,
אַז איך ציטער פאַרן טויט — מיר איז פשוט קאַלט.

בייטאָג איז עטלעכע מאָל געגאנגען צו אים פון קאנצעלאריע עפעס
אַ באַזאָמער מיט פאַפּירן; ווי ס'שיינט, האָט ער אים פאַרגעלייגט אונטער
צושרייבן אַ בקשה וועגן באַגנעדיקונג. די נאכט האָט ער פארבראכט טאַקע
אין מאנעזש. פאַרטאָג זיינען אַראָפּגעקומען די מאכט-פאַרשטייער: דער פּראָ-
קוראַר, דער תּליון אין רויטן, זשאנדארן און דאָס איבעריקע. אי. פ. איז געווען
אַנגעטון און איז נישט געשלאָפּן.

דער פּראָקוראַר האָט דערקלערט, אַז דער אורטייל וועט אינגיכן אויס-
געפירט ווערן. דער תּליון האָט געבונדן די הענט און די פּראָצעסיע האָט גע-
נומען גיין צום עקזעקוציע-אַרט — אין אַ ווייטן ווינקל פון דער פעסטונג,
צווישן מאנעזש און דער באַד. אי. פ. איז געגאנגען מיט אַ שטאַלץ-פאַרוואָר-
פענעם קאָפּ אַהינטן, אויפן עשאפּאַט איז ער ארויף פעסט און רואיק. קושן דעם
צלם האָט ער זיך אָפּגעזאָגט, האָט אָבער אַ קוש געטון דעם פּאַפּ — „ב'זע אין
איך פשוט אַ גוטן מענטשן“.

דער תּליון האָט זיך אויך דאָס מאָל אַרויסגעוויזן אלס רויטער תּליון. דער
שלייף איז פאַרוואָרפן געוואָרן זייער שלעכט און דער קערפּער האָט זיך גע-
צאפּלט אין קאַנוולסיעס. די סצענע איז געווען אזוי דערשימערנדיק, אַז דער
שטאַבֿישע פון זשאנדארמעריע - קאַרפּוס, וועלכער איז בייגעווען די עקזע-
קוציע, האָט אַ בריל געטון אויפן תּליון: „אויסוואַר, כ'וועל חייסן דיך דער
שיסן, אויב דו וועסט תּיכּף נישט מאַכן אַ סוף צו די לייזן פון פאַרשפּאַטן“.

אין אַ האַלבע שעה ארום האָט מען דעם קערפּער אַרויסגענומען פון
שלייף, אַריינגעלייגט אין אַ שוואַרצן קאַסטן און פאַרגראָבן הינטער דער פּעט-
טונגס-וואַנט ביים יאָהאַד-טורעם. ווינטער ליגט דאָרט האַלץ, זומער — פאַשען
זיך בהמות. דאָרט ליגן באַגראָבן אלע געשטאַרבענע און געטויטע אין שליסעל-
בורג, אַ חוץ ס. באַלאַשאָוון. קיין קבר-בערגלעך זיינען נישטאָ. אלץ איז
אויסגעליבן מיט דער ערד.

די לעצמע צוויי עקזעקוציעס זענען פאָרנעקומען אין סעפטעמבער 1905-
ט' יאָר. א לאנגע צייט האָבן מיר וועגן זיי קיין אָנונג נישט געהאַט. דאָס זענען
געווען די עקזעקוציעס פון וואסילעוו און גערשקאָוויטש. מען דארף באַמערקן,
אַז וואַסיליעוו איז נישט קיין „פּאָליטישער“. שכורעהייט, צוליב פּערזענלעכע
מאָטיוון, האָט ער דערשאַסן א פּאָליציאָנט. דאָס איז אָבער געשען אין דער צייט
פון טרעפּאָווס דיקטאטור, ווען דער מאַכט איז פאַר יעדן פּרייז נויטיק געווען
אַן עקזעקוציע צוליב אָפּשרעק־צוועקן. די טעמפּע שנאה פון די הערשער האָט
זיך צוגעטשעפּעט צום דאָזיקן אומשולדיקן אַרבעטער, וואָס איז ווייט געווען פון
פּאָליטיק. עס איז דעריבער קיין ווונדער נישט, וואָס וואסילעוו האָט די גאַנצע
צייט געבעטן רחמים דער מאַכט זיך דערבאַרימען אַבער אים, „נישט אומברענג-
גען“ אים, געבעטן חסד ביים צאַר.

דער צאַר האָט אים נישט באווייליקט קיין חסד און די עקזעקוציע איבער
אים איז אויסגעפירט געוואָרן.

געבראַכט האָט מען זיי באזונדער און אויך אין דער פּעסטונג האָט מען
זיי געהאַלטן באזונדער. גערשקאָוויטשן האָט מען נישט געזאָגט, אז מען פירט
אים צו דער עקזעקוציע און אין יענער נאַכט האָט ער זי נישט דערווארט. ער
האָט זיך אַ ביסל פאַרווונדערט, דערווענדט אַרום 4 ביינאַכט לעבן זיין נאַרע
דעם פּראָקוראָר, און הינטער יענעם דעם תּליון אין רויטן. זיך כאַפּנדיק אָבער
וואָס דאָ קומט פּאָר, איז ער שנעל געקומען צו זיך און איז שטאַלץ, מוטיק
אַנטקעגנגעגאַנגען דעם עשאַפּאַט.

אַנגעטאָן אין תּכריכים, האָט ער רויק אויסגעהערט דאָס דערמינדיקע לייענען
פון אורטייל. ווען עס האָט זיך געענדיקט, האָט ער, ווי פון אַ טריבונע, אַרום
גענומען אלעמען מיט אַ פאַראַכטנדיקן בליק און געזאָגט: איר האָט זיך פאַר-
זאַמלט צו זען, ווי איך וועל שטאַרבן? קוקט זיך צו, — איך בין רויק... איך
שטאַרב פאַר דער פּרייהייט...

— תּליון, א סוף מאַכן! — האָט דער קאָמענדאַנט א געשריי געטאָן.
עס איז פאָרנעקומען אַ צעמישונג. קיינער האָט נישט פאָרויסגעזען קיין
דערע פון עשאַפּאַט, און דערלאָזן אזא אָפּוויכונג אין ריטואַל האָט מען נישט
געטאָרט. דער תּליון האָט פאַרוואָרפן דעם קאַפּושאַן. דערנאָך דעם שלייף,
אַרויסגעשלאָגן די ברעט, ס'האָט זיך דערהערט עפענס אזוינס, ווי אַ געשריי,
צי ווי אַ קרעכץ, און דער קערפּער אין תּכריכים האָט זיך גענומען הוידען. דער
קערפּער האָט זיך לאַנג געצאַפּלט. צי די באזונדערע וויטאליטעט פון יינגן אָר-
גאַניס, צי דער שלייף איז ווידער שלעכט פאַרוואָרפן געוואָרן, — נאָר ווען
מען האָט גערשקאָוויטשן אַרויסגענומען פון שלייף אין 30 מינוט אַרום האָט
נאָך אין אים געטליעט דאָס לעבן. דער פּעסטונגס־דאָקטאָר, וואָס איז צוגע-
גאַנגען צום טויטן גוף און האָט אויסגעהערט דאָס הארץ, האָט, נאַטירלעך, גע-
געבן אַ צייכן, אז „אַלץ איז אין אָרדנונג“ — מען קאָן באַגראָבן! אָבער ווען
די מאַכט־פּאַשטיער האָבן זיך דערווייטערט פון עקזעקוציע־פּלאַץ, האָבן די
זשאַנדאַרן געהערט, ווי דער דאָקטאָר האָט געזאָגט צום קאָמענדאַנט: אייגנט-
לעך האָט דאָס הארץ נאָך שוואַך געקלאַפּט.

דאָסדאָזיקע „אייגנטלעך“ איז אומפאַרגלייכלעך אין זיין נאַטיוויטעט.
מאָדנע, אָבער קיין איין עקזעקוציע האָט נישט געמאַכט אויף די זשאַנ-
דאַרן.

דארן אַז דערשימערנדיקן איינדרוק, ווי גערשקאָוויטשעס. אין דאָזיקן בחור
 איז געווען עפעס ספעציפישעס, פארוואָס זיי האָבן אים גערופן נישט אנדערש.
 ווי „העלד“. באזונדערס האָבן זיי דערשימערט זיינע ווערטער פון עשאפאָט
 אראָפּ. אלע האָבן זיי איבערגעגעבן די דאָזיקע ווערטער מיט דערוועלבער מערק-
 וויירדיקער גענויאיקייט: זיי האָבן זיך, ווארשיינלעך, סוף איינגעקריצט
 אין די דאָזיקע פשוטע נשמות. די נאכט האָט זיך אָנגערוקט אלץ מער און מער,
 דער צוג האָט געטראסקעט, און מיר האָבן זיך גיריק איינגעהערט, מיט א איינ-
 געהאלטענער אויפגערועדערטקייט, צו דער טרויעריקער דערציילונג פון דער
 שליסעלבורגער כראָניק.

עס איז קלאָר געוואָרן א אינטערעסאנטער פרט. גלייך נאָך אונזער פראָ-
 צעס, ווארשיינלעך נאָך מאקאראָווס רעזולטאטלאָזן באזוך, האָט מען אין שליס-
 סעלבורג באקומען א טעלעגראם מיטן באפעל אויפצושטעלן א תליה. די זאך
 האָט זיך דערנאָך אנדערש אויסגעלאָזן. די עקזעקוציע איז צוליב עפעס אַפ-
 גערופן געוואָרן, אָבער וועגן דער ארויסגעגעבענער פאראַרדנונג האָט מען פאר-
 געסן. די תליה איז געשטאנען העכער א האַלב יאָר, און מען האָט זי צענומען
 שוין נאָכדעם, ווי מען האָט מיך אריבערגעפיר קיין שליסעלבורג...

ק א פ י ט ל פ ו פ צ י ן

א זייגער פינה פארטאָג האָט זיך די וואַך געביטן. די דעזשור האָט איבער-
 גענומען די „רעכטלעכע אָרדנונג“ און מיר האָבן ווייניגשטאיו זיך געקאָנט לינג-
 אַפרוען.

ווען עס האָט גענומען טאָגן, האָבן מיר זיך א וואָרע געטאָן צו די מיט-
 שניי-פאַרשאַטענע וואגאַן-פּענסטער; ווי זעט זי אים דאָס „נייע רוסלאַנד“?
 טויט, וויס, אָן מענטשן. ס'איז געוואָרן טאָג. דער אויסזען פון די דורכגעפאַרענע
 סטאציעס האָט געדריקט מיט גרויז, אינערגיץ — קיין לעבעדיק וועזן. בלויז
 איבערגעשראַקענע סטרוושעס. זשאַנדאַרן מיט ביקסן אויף די פלייצעס און
 זעלנער מיט אָנגעשטעלטע באַנעמן, ווי אין א דעראַבערט לאַנד, וואָס איז נאָך
 פאַרנומען מיטן שונאס היילות! צי האָבן מיר זיך אזוי פאַרגעשטעלט דאָס
 צעכונטעוועטע לאַנד! וואָס נענטער צו מאַסקווע, אלץ ווייניקער לעבן און מער
 זעלנער! מען האָט באַגעגנט דראַגונער, קאָזאַקן, קאָנטיק, אַז דער פאַרלאַנג מיט
 דער נאהייקע איז דאָ דאָס העכסטע געזעץ.

וואָס דערוואָרט אונז דאָרט אין דער טראַנספאַרט-תּפיסה? אין שליסעלבורג
 האָבן מיר זיך איינגעלעבט; די תּפיסה-מאַכט האָט נישט געוואָלט קיין סקאַנדאַל,
 און דאָס לעבן איז געפלאָסן פרידלעך. אין תוך גענומען זיינען מיר רעכטלאָז,
 קאטאָרושניקעס. דער תּפיסה-מאַכט קאָן איינפאַלן אַרויסצוווייזן איבער אונז
 איר מאַכט, דאָס באַדייט — אַן אומענדלעכע, עקשנותדיקע מלחמה. מיר האָבן
 זיך צונויפגעערט צו פאַרטיידיקן אין דער ערשטער צייט אונזער לאַגע, נישט
 אַרויסרופן קיין מלחמה, אָבער אויב די אַרמיניסטראַציע וועט זי אַרויסרופן, —
 נישט אונטערגעבן זיך און גיין קאָנסעקווענט ביזן סוף.

אָונטצייט האָבן מיר זיך דערנענטערט צו מאַסקווע. אונזער וואַגאַן האָט
 מען אָגעמשעפעט און אַוועקגעפירט אויף אַן אנדער ליניע. אין א קורצער צייט

ארום איז אראָפּגעקומען אַ וואַנדאַרמערדע פּולקאַווניק מיט אַן אָפּצירן; ביים באַן־פּלאַנט האָט געוואַרט אַ גאַנצער עסקאַדראָן. אונזער וואַך האָט פּראָטעסטירט: זיי האָבן אַ באַפעל אונטן איבערצוגעבן בלוז דער תּפּיסה־מאַכט, אין תּפּיסה־בנין גופּא. די אונטערהאַנדלונגען זיינען לאַנג געפירט געוואָרן, ביז מען איז דורכגעקומען, און דער עסקאַדראָן וועט אוועקגיין צום אָרט, וווּ מיר וועלן זיך אַרויסזעצן און וועט אונטן באַגלייטן, און אין די קאַרעמעס וועט אונטן פירן די שליסעלבורגער וואַך.

לאַנג האָט מען דעם וואַנגן אַרומגעפירט אַהין און צוריק, דערנאָך האָט מען אונטן אוועקגעפירט איבער עפעס אַ זייטיקער ליניע. מיר זיינען געבליבן שטיין. מען הערט פּייפּן, קאַמאַנדעס, הירושעריי פון פּערד. נאָך אומענדלעכער האוועניש, קאַנטראָלעס, הייב־מען אונטן, ענדלעך, אַרויסגיין: יעדער אַרעסטאַנט מיט איין אָפּצירן און צוויי אונטערס. מיר זיינען אַרויס. אַ פּריי פּעלד, פּאַרשאַטן מיט שניי. פּוננױטנעס אַ וועג. דאָרט שטייען די קאַרעמעס. פון וואַנגן ביז דער קאַרעמעס אַ געדריכטער שפּאַלער פון פּאַליציי און רייטער־וואַנדאַרמען, באַוואַפּנט מיט ביקסן. מיר האָבן זיך איינגעזעצט אין די קאַרעמעס, אַרומגערינגלט מיט אַ ענגן רינג רייטער, און מיר האָבן ערניק־וווּהין גענומען שנעל פּאַרן. געפּאַרן זיינען מיר לאַנג, ענדלעך פּאַרן מיר דורך אַ אייזערנעם טויער, צו אַן אַריינגאַנג, אַ באַגאַסענעם מיט עלעקטרישן ליכט.

דאָ איז אויך דאָ אומענדלעך פיל פּאַליציי, אָפּצירן, ציווילע. מען פירט אַריין אין אַ ריזיקן געוועלכטן רוים, וואָס זעט אויס האַלב־זאַל, האַלב־שטאַל. דאָס איז, ווייזט זיך אַרויס, דער אַזויגעפּענער פּאַרזאַמלונגס־רוים פון דער בוטיקער תּפּיסה. האַלב־חושך, שמוציקע, פּאַרשטויבטע ווענט. אַ צעבראַכענער שטיינער־נער דיל. אין די ווינקלען וואַלנערן זיך קייטן. לענגאויס די ווענט בענק. אונטער דער שמירה פון אונזער שליסעלבורגער וואַך האָבן מיר זיך צעזעצט, האַלטנדיק זיך נישט־ווילנדיק וואָס ענגער איינער צום צווייטן. עס האָבן זיך אָנגעהויבן די אומענדלעכע פּאַרמאַליטעטן פון אויפנעמען אונטן.

אנווער אָפּצירן פירט אונטערהאַנדלונגען מיטן שעה פון דער תּפּיסה.

— די צעלעס זיינען צוגעגרייט?

— יאָ, געוויס, לויט אַ טעלעגראַם.

— געמיינזאַמע?

— ניי, איינצל־צעלעס.

פאַרן אַנהויב איז נישקשה! הייסט עס, און זיי וועלן אונטן דאָ האַלטן אין

איינצל־צעלעס!

— די זאַכן וועט איר אָפּגעבן אין זייער רשות?

— ניי, דערווייל בלייבט אַלץ אין צעכהויז, אַ חוץ די קישנס און כאַלאַטן,

וועגן רעשט וועט מען שפּעטער זען.

ווי עס שיינט, וויל מען אונטן דאָ האַלטן אין אייזערנע הענט! מיר רעדן

זיך אויף גיך צונויף וועגן דער „ליניע פון אונזער האַלטונג“ און נישט ווילנדיק

נעמען מיר אַן אַ קאַמפּס־פּאַזיציע. די אַטמאָספּער איז אָנגעשטרענגט. דאָס

אויפנעמען אונטן איז פּאַרענדיקט. דער דעזשורנער האָט קוויטירט דאָס דער־

האַלטן אַ פּאַקעט אין פינף אַרעסטאַנטן.

די שליסעלבורגער אָפּצירן האָבן זיך געזעגנט מיט אונטן פונדערווייטנס;

מיר האָבן זיי געענטפערט גאנץ קאלט. די שליסעלבורגער וואָך האָט אונז איצט געדראָפּט איבערגעבן דער בוטיקער. די זשאַנדאַרן האָבן אונז אַרומגערינגלט אין אַ האַלבערקייז. מיט זיי, באַזונדערס מיט די „לינקע“, האָט זיך געוואָלט געזעגענען וואַרים, מיר האָבן אָבער מורא געהאַט אונטערצושטעלן זיי אַ פּיסל אין זיינען געזעסן אָנגעבלאָזענע. דער אָפיציר האָט געגעבן די קאָמאַנדע פאַנאַנדערצוגיין זיך און דאָ איז פאַרגעקומען אַ סצענע, וואָס האָט אונז טיף אויפגערודערט. אַלע צוועלף אונטערס האָבן אַ קלונג געטאָן מיט די שפּאַרן, צוגע־לייגט די הענט צו די דאַשקעס און הויך, דייטלעך אַרויסגעברילט: „זייט געזונט!“ מיר האָבן פּריינטלעך אַראָפּגענומען די היטלען און אַ געשריי געטאָן צו זיי: „אויף ווידערזען, אויף ווידערזען!“ די גאַנצע וואָך האָט, ווי לויט אַ קאָמאַנדע, אַראָפּגענומען די היטלען און נידעריק זיך פאַרלייגט פאַר אונז. — „דערמאָנט אונז נישט צום שלעכטן!“

די שליסעלבורגער און בוטיקער מאַכט־פאַרשטייער האָבן אויסגעגלאָצט די אויגן און אירעראַשמ געקוקט אויף דער דאָזיקער אומגעריכטער מאַניפעסטאַציע. יעדער עלטסטער האָט אָפּגעגעבן די קאָמאַנדע: „האַלבערעכטס, מאַרש!“ זיי האָבן גענומען מאַרשירן אין אַ שערענגע, זיך עטלעכע מאָל אומגעדרייט אין אונזער זייט און געפאַכעט מיט היטלען. מיר האָבן זיי געענטפערט מיטן זעלבן שוין ביים סאַמע טויער האָבן זיי זיך נאָכאַמאָל אויסגעדרייט. אַראָפּגענומען די היטלען און אויסגעשריגן: „זייט געזונט!“ מיר האָבן געפאַכעט צו זיי, אַלס ענטפער, מיט די רויטע שליסעלבורגער טיבלעך

דער דעזשורנער אָפיציר האָט אונז איבערגענומען און אַוועקגעפירט דורכן תּפּיסה־הויף אין אונזער וווינונג. ס'איז געווען צוועלף אַ זייגער ביינאַכט. די תּפּיסה איז שוין געשלאַפּן. מיר זיינען דורכגעגאַנגען אַ אומגענדלעך לאַנגן הויף, עס האָט זיך געעפנט איין טויער, דערנאָך אַ צווייטער, אַן אייזערנער.

— ווהיין פירט איר אונז? האָבן מיר געפרעגט דעם אָפיציר.

— אין פּונאַטשאַווער טורעם. איר וועט דאָרט זיין אַליין.

— אין גאַנצן טורעם? ער נעמט דאָך אַריין פּערציק פּערזאָן.

— אַ חוץ אייך וועט זיך דאָרט קיינער נישט געפינען.

ס'האָט זיך אויפגעעפנט אַ קלייניטשקע אייזערנע טיר און איבער געדרייטע אייזערנע שטיגן פון יעקאַטערינעס צייטן האָט מען אונז צעפירט איבער די צעלעס.

די צעלעס זיינען שמאַלע, לאַנגע, האַלבע־קיילעכדיקע. עס ווערט באַלויכטן בלוז איין ווינקל. די גאַנצע צעלע ווערט פאַרוונקען אין הוישך. דער דיל איז אַ שטיינערנער. די שמוץ אַן אומגלויבליכע. עס דערמאָנט אַן אַלטן פאַרלאָזענעם קעלער, ביי די ווענט שטייען ברייטע בענק, אויף זיי זעק מיט שטרוי — דאָס זיינען די נאַרעס. די לופט איז אַ טובלע, אַ שטיקנדיקע. אין ווינקל — אַ כלי פאַרן מענטשלעכן געברויך.

מען האָט אונז פאַנאַנדערגעזעצט איבער אַלע דריי שמאַק. שטיל און אימהדיק.

„ס'וועט זיין אַ שטורעם“, קלאַפּט מען אויס אין אויבערשטן שמאַק.

„און מיר וועלן זיך ראַנגלען מיט אים!“ ענטפערט מען פון אונטן.

ערגיין־ווי שלאָגט האַלבע נאַכט...

דאָקומענטן פון גערשויני-פראַצעס

דער באשולדיקונגס-אקט אין גערשני- פראצעס¹

אין דער שטאָט ס-פעטערבורג, אין מאַריאָנסקי פּאַלאַץ, אין לאַקאַל פּוּ
מיניסטערין-קאַבינעט, איז דעם 2-טן אַפּריל 1902 דורך רעוואָלווער-שאַסן
שטערבלעך פאַרווונדעט געוואָרן דער אינערן-מיניסטער, דער יעגערמיסטער
סיפּיאַנין.

דעם 29-טן יולי פון זעלבן יאָר איז אין דער שטאָט כאַרקאָוו געמאַכט
געוואָרן אַן אַטענטאַט אויפן לעבן פון כאַרקאָווער גובערנאַטאָר, פּירשט אַבאָ-
לענסקי.

אין עפּנטלעכן פאַרק פון דער שטאָט אופּא איז דעם 6-טן מאי 1903 גע-
טויט געוואָרן דורך עטלעכע קוילן דער אופּימער גובערנאַטאָר, דער ווירקלעכער
מלוכה-ראַטגעבער באַנדאַנאוויטש.

הוצדעם, ווי עס איז שפּעטער אויפגעדעקט געוואָרן, זיינען אין אַפּריל
און אין מאי 1902 געמאַכט געוואָרן צונגרייטונגען מיטן ציל צו דערמאָרדן
דעם אויבער-פּראָקוראָר פון הייליקסטן סינאָד, דעם מלוכה-סעקרעטאַר פּאַבע-
דאַנאַסצעוו.

די דורכגעפירטע אויספאַרשונג האָט פעסטגעשטעלט, אַז אַלע אויבנאוויס-

(*) די איבערזעצונג פון באַשולדיקונגס-אקט איז געמאַכט געוואָרן מיט
קליינע, נישט-וועזנטלעכע קירצונגען. עס זיינען אַרויסגעלאָזן געוואָרן אָפּטע
איבערהאָרונגען, אומנויטיקע פרטים, וועלכע שמעקן שוין צופיל מיט צאָרשן
ביוראָקראַטישן סטיל, ווי אויך, צום סוף, דער צעטל חמאים, אין וועלכע מען
באַשולדיקט גערשנין מיט די חברים, ווייל דאָס איז קלאָר פון באַשולדיקונגס-
אקט.

אויך די רשימה פון די עדות פעלט דאָ.

דער איבערו.

גערעכנטע פארברעכנס האָבן געטראָגן אַ פּאָליטישן כאַראַקטער און זיינען גע-
ווען אַ רעזולטאַט פון דער טעטיקייט פון אַ פאַרברעכערישער פאַרייניקונג
פון דער אַזויגערוּפּענער פאַרטיי סאַציאַליסטן-רעוואָלוציאַנערן, וואָס שטרעבט
צו באַזייטיקן מיט דער הילף פון געוואַלט דעם אין רוסלאַנד הערשנדן רעזשים
און וואָס פירט דורך אירע פאַרברעכערישע אַטענטאַטן מיט דער הילף פון
אַ ספּעציעלן קרייז מענטשן, וואָס האָבן זיך אויסגעטיילט פון דער פאַרטיי
אונטערן נאָמען „קאָמראַדנאַניזאַציע פון דער פאַרטיי סאַציאַליסטן-רעוואָל-
ציאַנערן“.

די דערמאַנטע פאַרברעכנס זיינען אויסגעפירט געוואָרן, ווי די אויספאָר-
שונג האָט פעסטגעשטעלט, ביי פּאָלגנדע באַדינגונגען:

דעם 2-טן אַפּריל 1902, איינס אַ זייגער בייטאָג, איז אין לאַקאַל פון מי-
ניסטאָרן-קאַפיטעל געקומען אַן אומבאַקאַנטער אַפיציר, אָנגעטאָן אין אַן אַדיר-
טאַנטן-אוינפאָרם, און דערוואַרטנדיק זיך אויפן קומען פון אינערן-מיניסטער,
דעם יענערמייסטער סיפּיאַגין, איז ער צוגעגאַנגען צום דאָזיקן לעצטן און
זאָגנדיק, אַז ער האָט געבראַכט אַ פאַקעט מיט פאַפּירן פון גרויספירשט סערני
אַלעקסאַנדראַוויטש, האָט ער אויסגעשאַסן אין יענערמייסטער סיפּיאַגין צוויי
מאַל, מיט וואָס ער האָט אַן שום ספּק פאַראַרזאַכט טויטלעכע ווונדן, פון
וועלכע דער מיניסטער איז אין אַ שעה אַרום געשטאַרבן. דער פאַרברעכער, וועל-
כער איז געכאַפט און אַנטוואָפּנט געוואָרן, האָט דערקלערט, אַז ער איז סטעפּאַן
וואַלעריאַנאָוויטש באַלמאַשאָוו, און בּנוגע דעם אויסגעפירטן מאָרד האָט ער
זיך אָפּגעזאַגט צו געבן וועלכע-נישט-איז דערקלערונגען.

בעת דער פּערזענלעכער רעוויזיע ביי באַלמאַשאָוו האָט זיך אַרויסגעוויזן,
אַז ער איז אָנגעמאַן אין אַן אַדוואַטאַטן-אוינפאָרם און אין האַנט האָט ער גע-
האַט אַ פאַקעט מיט דער אויפּשריפט: „זיין הויכער עקסעלענץ דעם הער מי-
ניסטער פאַר אינערלעכע ענינים סיפּיאַגין“. הוצדעם האָט דער פאַרהאַלטענער
געהאַט אַ לעדערנעם פאַרטפּעל, אין וועלכן עס האָבן זיך געפונען נאָך פיר
קאָנווערטן, איינער פון זיי מיט אַן אויפּשריפט: „זיין הויכער עקסעלענץ דעם
הער אויבער-פּראָקוראָר פון הייליקסטן סינאָד פּאַפּעדאַנאַסצעוו“.

ביים פירן די אויספאָרשונג איז פעסטגעשטעלט געוואָרן דורך דער דער-
קלערונג פון באַלעבאַס פון געשעפט פון מענער-קליידער סאַגאַלאָוו, אַז דער
פאַרהאַלטענער באַלמאַשאָוו האָט מיט עטלעכע טעג פאַר דעם, נעמלעך דעם
27-טן מערץ, באַשטעלט ביי סאַגאַלאָוו אין געשעפט, זיך אָנגעבנדיק אַלס ביר-
קאַוו, אַן אַדוואַטאַטן-אוינפאָרם און דעם 30-טן מערץ, באַצאָלנדיק 116 רובל,
האָט ער אָפּגענומען דעם אויפגענייטן אַנצוג. לויט דער דערקלערונג פון קליינ-
בירגער יעווסטיפּעוו, האָט ער דעם 27-טן מערץ פאַרקויפט צו אַ פּערזאָן, וואָס
האָט זיך שפּעטער אַרויסגעוויזן אַלס באַלמאַשאָוו, אַן אַדוואַטאַטיש היטל, און
לויט דער דערקלערונג פונם קליינבירגער ראָגאַטשאָוו האָט ער דעם 1-טן
אַפּריל פאַרקויפט באַלמאַשאָוו אַ שווערד, דעם הענגרימען און דעם הענטל-
רימען. דערנאָך איז דורך פאַרשן און פאַרערן עדות פעסטגעשטעלט געוואָרן,
אַז דעם 28-טן און 29-טן מערץ האָט באַלמאַשאָוו געוויינט אין האַטעל „סאַ-
סיעטע“, אין דער שטאָט וויבאַרג, אונטערן נאָמען פון זון פון מלוכה-ראַטנע-
בער ביקאַוו; דעם 29-טן האָט ער זיך באַגעגנט מיט אַ צווייטער פּערזאָן, וואָס

הָאָט פֿאַרנומען אין זעלבן האָמעל דעם 9 №, און דעם 30-טן מערץ נאָך פֿרי איז ער אַרויסגעפֿאַרן פֿון האָמעל, צעבייטנדיק פֿאַרן אָפּפֿאַרן אַ הונדערטרובל־דיקן באַנקנאָט. אין משך פֿון דער אויספֿאַרשונג האָט די עקספּערטיווע פעסט־געשטעלט, אַז סײַ די אויפֿשריפטן אויף די קאָנווערטן, סײַ די פֿאַרצײכנונג אינם בוך פֿון האָמעל „סאָסיעטע“: „מערץ דער 28־טער, אַלעקסאַנדר פעטראָ־וויטש ביקאָוו, דער זון פֿון אַ מלוכה־ראַטגעבער (אופֿא)“ זײַענן פֿולקאָם אײַ־דענטיש מיט באַלמאַשאָווס אומספּקדיקער האַנטשריפט. די נאַכט אויפֿן ערשטן אַפּריל האָט באַלמאַשאָוו אויך פֿאַרבראַכט אין וויבאָרג, אין האָמעל „קאָנטינענ־טאַל“, און אינדערפֿרי פֿון 1־טן אַפּריל איז ער אָפּגעפֿאַרן קײַן פעטערבורג, דערביי האָט ער אויף דער סטאַציע טעריאַקסי געלאָזט אויף היטן 2 פעקלעך באַנאַזש, דערקלערנדיק, אַז אינאָונט וועט ער קומען צוריק. און ווירקלעך, אינ־אָונט פֿון זעלבן טאָג איז באַלמאַשאָוו געקומען צופֿאַרן אויף דער סטאַציע טעריאַקסי, אָפּגענומען דעם באַנאַזש און איז אָפּגעפֿאַרן אויף אַ דראָזשקע אין שטעטלע טעריאַקסי; דאָ איז באַלמאַשאָוו אָפּגעשטיגן אין אַן אַכסניאַ און אינ־דערפֿרי פֿון 2־טן אַפּריל, אָנטוענדיק די מיליטערישע אַוניפֿאָרם, האָט ער זיך ווידער אומגעקערט אויף דער סטאַציע, פֿאַרגעסנדיק דערביי אין דער אַכסניאַ דעם שווערד, און מיטן צוג, וואָס גייט אָפּ 8 אַ זײַנער, אַוועקגעפֿאַרן קײַן פע־טערבורג. 11 אַ זײַנער אינדערפֿרי האָט באַלמאַשאָוו געקויפט אויפֿן באַזאַר אַ צווייטע שווערד, און 12 אַ זײַנער איז ער געקומען אין פּיליפּאָוס קאָנדיטאָ־ריי און דאָרט געוואַרט אויף דער קאָמטש, וועלכע ער האָט נאָך געכטן געהאַט באַשטעלט, דערנאָך איז ער אָפּגעפֿאַרן אין קאָמטש צום מאַריאַנסקי פּאַלאַץ.

**

אין גאַנג פֿון דער אויספֿאַרשונג איז פעסטגעשטעלט געוואָרן, לױט דער דערקלערונג פֿונעם רעקטאָר פֿון אַוניווערזיטעט פֿון הייליקן וולאַדימיר, אַז דער באַשולדיקטער באַלמאַשאָוו, אַ זון פֿון אַן אַדעליקן פֿון דער סאַראַטאָווער גר־בערניע, איז געבוירן געוואָרן אין 1881־טן יאָר; אין דער צײַט, וואָס ער האָט באַזוכט דעם אַוניווערזיטעט, האָט ער צוויימאַל אָנטיילגענומען אין סטודענ־טישע אומרוען און ביים צווייטן מאָל איז ער פֿאַראַרטיליט געוואָרן באַזײטיקט צו ווערן פֿון אַוניווערזיטעט און אַרײַנגעצויגן צו ווערן אין מיליטער אויף אײַן יאָר; נאָכן באַפֿרייט ווערן פֿון מיליטע־דינסט, לױט דעם אַלערהעכסטן באַפֿעל פֿון 5־טן יוני 1901, איז ער ווידער פֿאַרשריבן געוואָרן אַלס סטודענט. אין זעלבן יאָר 1901 איז באַלמאַשאָוו צוגעצויגן געוואָרן דורכן שעף פֿון קיע־ווער זשאַנדאַרמערײַע אַלס באַשולדיקטער לױטן אַרט. 252 און אין 1902 איז ער, לױטן באַשלוס פֿון אַוניווערזיטעט, באַזײטיקט געוואָרן פֿון דאָרט. אָנהױב 1902, ביז האַלבן מערץ, האָט באַלמאַשאָוו געווינט אין סאַראַטאָוו, אָבער דעם 15 מערץ איז ער, לױט דער מיטטיילונג פֿון שעף פֿון דער סאַראַטאָווער זשאַנדאַרמערײַע, אַרויסגעפֿאַרן קײַן קיעוו, אָבער קײַן קיעוו איז ער נישט געקו־מען, ווי עס איז צו זען פֿון דער מעלדונג פֿון קיעווער פּאַליצײמיסטער. לױט די דערקלערונגען פֿון די עקספּערטן איז דער רעוואָלווער, מיט וועלכן מען האָט געשאַסן, — אַ בראַונינג אויף זיבן קױלן, — געווען אַן די

אזויגערופענע פאקן, וועלכע מען האָט, ווי עס ווייזט אויס, אַראָפּגענומען צוליב באַקוועמלעכקייט, זיי זאָלן נישט אַרויססטאַרטשען פון דער קעשענע. צוויי נור מערן אויפן רעוואָלווער זיינען אָפּגעפּיילט געוואָרן, דער דריטער איז געבליבן. די קעפלעך פון די קוילן, וועלכע מען האָט אַרויסגענומען פונם קערפּער פון אינערן־מיניסטער סיפּיאַני, זיינען געווען צעפּיילט ווי אַ צלם, כדי צו פאַר־שטאַרקן די צעשמערענישע ווירקונג פון די קוילן.

אין באַלאַשאַווס כתב־ידו, וועלכע מען האָט צוגענומען נאָך אין קיעוו, טרעפּן זיך, ווי עס איז צו זען פון פּראָטאָקאָל, אַזעלכע שטעלן: „די סטור דענטשאַפט האָט זיך דערוואַרט אויף שטאַרקער רעפּרעסיעס... די ענדערונג פון אַקאַדעמישן רעזשים איז מעגלעך בלויז אַלס רעזולטאַט פון ענדערן דעם גאַנצן געזעלשאַפטלעכן סדר, דעריבער דאַרפן די סטודענטן שמרעבן צו פאַר־ניכטן דעם היינצטיטיקן מאָנאַרכיסטישן, בורזשואַזן סדר“.

דורכן אורטייל פון פּעטערבורגער מיליטערישן קרייזגעריכט פון 26־טן אַפּריל 1902, איז דער אַדעליקער באַלאַשאַו פּאַרמשפט געוואָרן צו טויט־שטראַף דורך הענגען פאַר דערמאָרדן דעם יענערמיסטער סיפּיאַני. דעם 3־טן מאַי פון זעלבן יאָר איז דער דאָזיקער אורטייל אויסגעפירט געוואָרן.

די מיטבאַטייליקטע אין דערמאָרדן דעם יענערמיסטער סיפּיאַני זיינען אין יענער צייט נישט אַנטרעקט געוואָרן.

דעם 29־טן יולי 1902, — ווי שוין אויבנגעזאָגט, — איז אויסגעפירט געוואָרן אַן אַטענטאַט אויפן כאַרסאָווער גובערנאַטאָר פירשט אָבאַלענסקי. אין אָונט פון יענעם טאָג האָט אַן אומבאַקאַנטער געשאַסן אין נאָרטן „טיוואָלי“ אין פירשט אָבאַלענסקי, בעת ער איז געבליבן שטיין ביי דער טיר פון טעאַטער, שמועסנדיק מיט באַקאַנטע. די קויל איז פאַרבייגעפּלויגן דעם פירשט, אָפּבריענדיק די ליכט זיין האַלז. בעת מען האָט אים פאַרהאַלטן, האָט דער פאַרברעכער אָפּגעגעבן נאָך צוויי שאַסן און פאַרווונדעט אין פּוס דעם פּאָליציימיסטער בעז־סאַנאָוו. ביים רעווידירן דעם פאַרהאַלטענעם האָט מען ביי אים אין קעשענע געפונען אַ פּאַקעט מיט אַן אויפּשריפט: „דער אורטייל איבערן כאַרסאָווער גובערנאַטאָר, פירשט אָבאַלענסקי“.

ביים פאַרהער, דעם 30־טן יולי, האָט דער פאַרהאַלטענער דערקלערט, אַז ער איז אַ מיטגליד פון דער „קאַמפּ־אַרגאַניזאַציע פון דער פּאַרטיי סאַציאַ־ליסטן־רעוואָלוציאָנערן“; אַז ער וויל נישט אָנגעבן זיין נאָמען און פּאַמיליע און אַז לויטן פּאַשלוס פון דער „קאַמפּ־אַרגאַניזאַציע“ האָט ער געוואָלט טויטן דעם פירשט אָבאַלענסקי פאַר יענע מיטלען, וועלכע דער דאָזיקער לעצטער האָט אָנגעווענדט לגבי די פּויערים; זייער פּאַרטיי, האָט ער דערקלערט, האָט גערופּן די פּויערים צום קאַמף און זיי האָבן געהאַלטן פאַר זייער פליכט צו שיצן די פּויערים. ביי די ווייטערדיקע פאַרהערן האָט דער באַשולדיקטער דערקלערט, אַז דער רעוואָלווער איז אָנגעלאָרן געווען מיט קוילן, פאַרסמטע מיט סטריכנין, און אַז די דאָזיקע קוילן און דעם רעוואָלווער האָט ער באַקומען פון דער „קאַמפּ־אַרגאַניזאַציע“.

ביים פּאַטראַכטן דעם רעוואָלווער האָט מען געפונען אויף אים אויפ־

שריפטן: „פארן פארגאסענעם פויערישן בלוט“, „קאמף-אָרגאַניזאַציע“, „א טויט דעם צאָרישן תּליון“.

ביים באַטראַכטן דעם פּאָקעט מיט דער אויפּשריפט: „דער אורטייל איז בערן כאַרקאָווער גובערנאַטאָר, פירשט אָבאָלענסקי“ האָט זיך אַרויסגעוויזן, אַז דער דאָזיקער אורטייל שטאַמט פון דער „קאמף-אָרגאַניזאַציע פון דער פּאַר-טיו סאָציאַליסטן-רעוואָלוציאָנערן“ און איז אַרויסגעטראָגן געוואָרן דעם 22-טן יולי 1902 אין פעטערבורג, דערביי ווערט אין דאָזיקן אורטייל געזאָגט, אַז פאַר די מיטלען, וועלכע פירשט אָבאָלענסקי האָט אָנגעווענדט ביים אויסברוך פון די פויערישע אומרוען אין דער כאַרקאָווער גובערניע, האָט די „קאמף-אָרגאַניזאַציע“ אָנערקענט פאַר נויטווענדיק אַ כּוּף מאַכן צו דער אַדמיניסטראַטיווער טעטיקייט פון פירשט אָבאָלענסקי און אים באַזייטיקן דורכן איינציקן מיטל, וואָס געפינט זיך אין רשות פון דער פּאַרטיי — דורכן טויט, און אַז אויסצו-פירן דעם אורטייל איז איבערגעגעבן געוואָרן אַ מיטגליד פון דער „קאמף-אָרגאַניזאַציע“. אין אַ באַמערקונג צום אורטייל איז געזאָגט געוואָרן, אַז דער פּולער באַשולדיקונגס-אַקט קעגן פירשט אָבאָלענסקי וועט אָפּגעדרוקט ווערן אינם אָרגאַן פון דער פּאַרטיי, אין „רעוואָלוציאָנאַריאַ ראַסיאַ“ (דאָס רעוואָלוציאָנערע רוסלאַנד).

ביים אַנאַליזירן כּעמיש דעם שטאָף אין די איינשניטן פון די קוילן האָט ער זיך אַרויסגעוויזן אַלס סטריכנין, באַדעקט מיט אַ דינער שיכט ווייסן וואַסס. איינגיבן איז פעסטגעשטעלט געוואָרן די פּעריאָד פון פּאַר-ברעכער, וועלכער האָט זיך אַרויסגעוויזן אַלס פויער פון קיעווער גובערניע פּאַ-מא קאַטשוראַ, 26 יאָר אַלט, לויטן פּאָך אַ סטאַלאַר.

דורכן אורטייל פון צייטווייליקן קריגס-געריכט אין דער שטאָט כאַרקאָו פון 25-טן אָקטאָבער 1902 איז דער פויער קאַטשוראַ אָנערקענט געוואָרן אַלס שולדיק אין געהערן צו דער פּאַרטיי סאָציאַליסטן-רעוואָלוציאָנערן, אין פּרוו-אין נאָמען פון דער דאָזיקער פּאַרטיי — צו דערמאָרדן דעם כאַרקאָווער גר-בערנאַטאָר פירשט אָבאָלענסקי און אין אַ באַוואָפּנטן ווידערשטאַנד דער פּאַלי-צייאישער מאַכט און איז פאַרמשפּט געוואָרן צום טויט דורך הענגען. דערנאָך, ווען פירשט אָבאָלענסקי האָט זיך געווענדט מיט דער אַלאַונטערטעניקסטער בקשה וועגן שענקען דעם פאַרמשפּטן דאָס לעבן, האָט דער צאַר אימפּעראַטאָר באַוויליקט צו פאַרבייטן קאַטשוראַן די טויט-שטראַף אויף אייביקע קאַטאָרגע. נישט בעת דער אויספאַרשונג, נישט בעתן פּראָצעס זיינען נישט אַנט-דעקט געוואָרן נישט די פּערוואָנען (צוליב קאַטשוראַס דעמאָלטיקן אָפּזאָג צו געבן וועלכע נישט איז דערקלערונגען וועגן דאָזיקן ענין), וועלכע האָבן קאַטשוראַן אַרײַנגעצויגן אין דער פּאַרטיי סאָציאַליסטן-רעוואָלוציאָנערן, נעמלעך אין איר קאַמף-אָרגאַניזאַציע, ווי אויך נישט זיינע מיטהעלפּער ביים אויספירן דעם אַטענטאַט אויפן פירשט אָבאָלענסקי. אַנטדעקן די דאָזיקע פּערוואָנען, ווי אויך דרי מיטהעלפּער ביים אויספירן דעם מאָרד איבערן אינערן-מיניסטער, דעם יע-גערמיסטער סיפּיאַנין, איז געלונגען בעת דער אויספאַרשונג פון פּאַלגנדין ענין:

דעם 8-טן פעברואַר 1903 זיינען אין פעטערבורג פּאַרנעקומען רעוויזיעס

אין די וויינינגען פון די שילער פון דער מיכאילאָווער אַרטיילערישער אַקאָדע-
מיע, דעם אַרטיילעריע-פּאַרוטשיק יעווגעני גרינגאַרעוון און זיין געליבטער, דער
טאַכטער פון אַן אַדלמאַן — יוליאַ יורקאָווסקאַיאַ, און ביים אַרטיילעריע-פּאַר-
טשיק וואַלדימיר וואַסיליעוון, דערביי האָט מען ביים לעצטן געפונען אומלעגאַלע
ליטעראַטור.

בעתן פאַרהער האָט דער פּאַרוטשיק וואַסיליעוון דערקלערט, אַז די אומלע-
גאַלע ביכער און בראַשורן האָט ער פאַקומען פון זיין חבר לויט דער אַקאָדע-
מיע — דעם פּאַרוטשיק גרינגאַרעוון; וואָס ווידער שייך דעם געדרוקטן זשורנאַל
„רעוואָלוציאַנאַיאַ ראַסיאַ“, האָט ער דעם דאָזיקן נומער נאָך אין אַקטאַבער
1902 צוגענומען פון פּאַרוטשיק גרינגאַרעוון טיש אין דער אוידיטאָריע פון
דער אַקאָדעמיע, אָן גרינגאַרעוון וויסן.

צוגעצויגן אַלס פאַשולדיקטער, האָט דער פּאַרוטשיק גרינגאַרעוון דער-
קלערט, אַז די אויבנדערמאַנטע ביכער און בראַשורן האָט ער געגעבן וואַסיר-
ליעוון צו לייענען צוויי וואָכן פאַר זיין, גרינגאַרעוון, אַרעסט, לויט וואַסיליעוון
בקשה. די דאָזיקע אויסגאַבן האָט ער פאַקומען אין איינעם פון די ערשטע טעג
וויינאַכטן פון 1902 ביים ברודער פון זיין געליבטער, פּראַל יורקאָווסקי, וועל-
כער איז דאָן געקומען פון קיעוו. בעת זיין ווילן אין פעטערבורג איז יורקאָו-
סקי געווען ביי אים אין דער וויינינג אַ דריי מאָל און בעת איינעם פון די דאָ-
זיקע פאַזוכן האָט ער אים פאַזאָרגט מיט אַ גרויסן סכּום אַזעלכע בראַשורן.

מיט דער פאַמיליע יורקאָווסקי האָט ער, גרינגאַרעוון, זיך פאַקענט אין
קיעוו אין פּרילינג פון 1901 און האָט זיך אַזוי אינטיים פאַפּריינדעט מיט יוליאַ
יורקאָווסקאַיאַ, אַז אין אויגוסט פון זעלבן יאָר זיינען זיי צוזאַמען אַוועקגעפאַרן
קיין פעטערבורג, וווּ ער איז פאַרבליבן, אַריינטרעטנדיק אין דער מיכאילאָווער
אַרטיילעריע-אַקאָדעמיע. נאָך בעת זיין ווילן אין קיעוו האָט פּראַל יורקאָווסקי
אַנגעהויבן אים צו פאַקענען מיט דער אומלעגאַלער ליטעראַטור און ער פלעגט
פאַקומען פאַרשיידענע פלעטלעך און פּראַקלאַמאַציעס. ווען יורקאָווסקי איז גע-
קומען אויף פאַסכע, אין 1902, קיין פעטערבורג, האָט ער מיטגעבראַכט עטלעך
כע נומערן „רעוואָלוציאַנאַיאַ ראַסיאַ“. אין מערץ אָדער אָנהויב אַפּריל 1901,
ווען ער האָט געווינט אין קיעוו, איז געקומען צו אים אַ נאָנטער פאַקאַנטער,
וועלכער האָט זיך אָנגעגעבן אַלס וואַסילי ניקיטיש דאָראַשענסקאַ (וועלכער האָט
זיך שפעטער אַרויסגעוויזן אַלס פאַרטאַשקין) און דערקלערט, אַז אים האָט גע-
שיקט זיין פאַקאַנטע ליריאַ פעטראָוונאַ (אוואַראָוואַ), וועלכע איז אין יענער
צייט אַרעסטירט געוואָרן אין פעטערבורג. מיטגעטיילט אים די נייעס, האָט דאָך
ראַשענסקאַ איבערגעגעבט מיט ביי אים אין דער דירה און זייט דאָן האָט זיך
פאַרקניפט זייער קאַנטשאַפּט. אין אַ קורצער צייט אַרום האָט אים דאָראַשענסקאַ
געגעבן איבערצוליענען עטלעכע אומלעגאַלע בראַשורן און צוגעזאָגט צו פאַקע-
נען מיט אַזאַ מענטשן, וועלכער קען אויפּלערן יעדן שטרייט בנוגע די דאָזיקע
בראַשורן. און אין עטלעכע טעג אַרום האָט דאָראַשענסקאַ געבראַכט די צוגע-
זאָגטע פּערזאָן, וועלכער האָט זיך פאַרגעשטעלט אַלס „פּיאָדאַר פעטראָוויטש“
און אונטערן דאָזיקן נאָמען האָט ער, גרינגאַרעוון, תמיד געקאַנט דעם דאָזיקן
מענטשן, וועלכער האָט זיך שפעטער אַרויסגעוויזן אַלס דער פאַרמאַציעווס גרי-
נאַרי נערישני. **כ״ס** זיין פאַלעזנקייט און פעאַיקייט צו דערצייילן האָט פּיאָדאַר

פערטאוויטש געמאכט אויף אים א שטארקן איינדרוק, הגם אין קיעוו האָט ער אים באַזוכט בלויז צוויי מאל, ווייל ער איז אינגיכן אָפגעפאָרן קיין מאַסקווע. דאָראַשענקאָ איז אָפגעפאָרן קיין כאַרקאָוו און ער, דער באַשולדיקטער, האָט געהאַט בּדעה ענדגילטיק איבערצורייסן די באַציאונגען מיט די רעוואָלוציאָנערע הרייזלעך. דעם 5-טן אויגוסט 1901 איז ער אַוועקגעפאָרן פון קיעוו און אַריינגעפאָרן אין דער מיכאילאָווער אַרטיילערישער אַקאדעמיע, און ביז 1902 האָט ער קיין שום מגעזומשא נישט געהאַט מיט די רעוואָלוציאָנערן. אָבער אָנהויב 1902 האָט זיך ווידער באַוווּזן דער זעלבער פיאָדאָר פּערטאוויטש, וועל גער-שוני. מיטטיילנדיק אים פאַרשיידענע פּאָליטישע ניסן, פלעגט ער אַלץ אָפּטער און אָפּטער באַזוכן זיין דירה, מיטברענגענדיק פון צייט צו צייט פרישע נומערן פון „רעוואָלוציאָנאַיאַ ראַסיאַ“. ער פלעגט דערציילן פּאָסטן פון דער טעטיג-קייט פון די רעגירונגס-אָרגאַנען, באַלויבטנדיק זיי אויף אַזאַ אָפּן, אַז ער פלעגט אַרויסרופן עמפּערונג קעגן דער מלוכה-מאַכט. די דאָזיקע אַנטאַציע-שמעסן האָבן אויף אים, גרינגאַריעוון, געמאַכט אַזאַ איינדרוק, אַז גערשונן איז נישט שווער געווען צו באַוועגן אים אויסצופירן אַ וואַסער-נישט-איז טעראָר-אַקט, אויף וואָס ער האָט טאַקע איינמאַל שוין געהאַט מסכים געווען. אין עטלעכע טעג אַרום נאָכן אַטענטאַט אויפן מאַסקווער אָבער-פּאָליציי-מיסטער טרעפּאַוו, האָט אים גערשונן געבראַכט אַ רעוואָלווער פון סיסטעם בראַונינג, מיט דער בקשה אים צו באַטרעכטן און אָפּשאַצן זיינע מעלות. ווען ער האָט באַקומען אַן ענט-פער, אַז דערצו איז נויטיק אויסצופּרובירן דעם רעוואָלווער דורך שיסן, האָט ער אים, דעם באַשולדיקטן, געבעטן קויפן פאַר אים 50 קוילן, און ער האָט דאָס געטאָן אין טשיזשאָווס געווער-געשעפט. אין אַ קורצער צייט אַרום איז גערשונן געקומען צו אים, גרינגאַריעוון, און דערקלערט, אַז די פרווון, וועלכע ער מיט אַ חבר האָבן דורכגעפירט מיטן רעוואָלווער אין פינלאַנד, האָבן אי-בערגעשטיגן אַלע דערוואַרטונגען, דערפּיי האָט ער בלויז געספּט אין דער צוועקמייסיקייט פון די אַזויגערופענע פּאָסן פון רעוואָלווער, וועלכע האָבן, לויט זיין מיינונג, געשטערט צו האַלטן באַקוועם דאָס הענטל ביים שיסן; גערשונן האָט אָפּגעשרויפט די פּאָסן און זיי געלאָזן אין זיין, גרינגאַריעוון, דירה. היות ער, גרינגאַריעוון, האָט קורץ פאַר דעם אויך געקויפט אַ בראַונינג אין טשיזשאָווס געשעפט, אונטערשרייבנדיק זיך מיט דער פּאַמיליע פיאָדאָראָוו (פּאַדעיעוון), האָט ער נישט געלאָזט אָפּקראַצן דעם דריטן נומער, דערקלערנדיק, אַז ביי אָפּגעפּיל-טע נומערן וועט שווער זיין צו דערווייזן, ווער עס האָט געקויפט דעם רעוואָל-יווער. דאָס אַלץ, ווי אויך גערשונן אויספּרעגן זיך וועגן אופן אַנצוטאָן שפּאַרן אויף הויכע שטיוול און וועגן אַסעלבאַנטן, איז פּאַרגעקומען קורץ פאַרן 2-טן אפריל 1902 (דער טאָג, ווען ס'איז געטויט געוואָרן דער ינגערמייסטער סיפּיאַ-נין). אויף גרינגאַריעווןס באַמערקונג, צו וואָס דאָס איז נויטיק, האָט גערשונן בלויז געענטפּערט, אַז אַן אמתער רעוואָלוציאָנער דאַרף אַלץ וויסן, געבנדיק דערפּיי געהיימיניספּול און אומקלאָר אַנצוהערן וועגן עפּעס, וואָס דאַרף איי-ניכן געשען, אָבער גענוי וואָס, האָט ער נישט געזאָגט, נישט געקוקט אויף אַלע פּראַגן. אין טאָג, ווען סיפּיאַנין איז דערמאַרדעט געוואָרן, איז גערשונן געווען ביי אים, גרינגאַריעוון, אינדערפרי, אַרום 10 אַ זייגער, קענטלעך צערו-דערט, און געוויזן עפּעס מיט אַ בלייפּדער באַשריבענע קליינע פּאַפּירלעך, פון

א קאמפראמיטירנדיקן אינהאלט, צופעליק פארנעמענע, וועלכע ער האט אָבער געפונען אין וואַגאָן, מיט וועלכן ער איז נאָרוואַס געקומען פון פינלאַנד. דער-וויסנדיק זיך וועגן מאָרד איבערן יענערמיסטער סיפּיאַנין דעם 2טן אַפּריל, איז זיין, דעם באַשולדיקטנס, ערשטער געדאַנק געווען, אז דאָס איז נישט געשען אָן גערשונים אָנטייל. ווען גערשונז איז אויפן אַנדערן טאָג, דעם 3טן אַפּריל, געקומען צו אים און געבראַכט אַ פּראָקלאַמאַציע וועגן אויבנדערמאָנטן מאָרד, מיט דער אונטערשריפט: „קאַמפּסאַרנאַניזאַציע פון דער פּאַרטיי סאָציאַליסטן רעוואָלוציאָנערן“, האָט זיך גערשונז מודה געווען אין זיין שייכות צום אויבנ-דערמאָנטן פּאַרברעכן און דערציילט אַלע פרטים, ווי אזוי באַלאַשאַוו האָט פּאַרנעסן דאָס שווערד אין טעריאַקסי, צוליב וואָס די גאַנצע זאַך איז שיער נישט דורכגעפאַלן, אז באַלאַשאַוו איז געקומען צופאַרן פון סאַראַטאַוו, אז גערשונז האָט געווינט אין וויבאַרג אין איין האָטעל מיט באַלאַשאַוו, וועלכער האָט געדאַרפט טויטן אָדער דעם מיניסטער סיפּיאַנין אָדער דעם אַנדערפּראָקוראָר פּאַ-בעדאַנאַסצעוו, לויט דעם, ווער עס וועט אונטערקומען דער ערשטער.

ער, דער באַשולדיקטער, האָט נאָכן דאָזיקן סוף באַגריפן, אז ער איז ענד-גילטיק קאָמפּראַמיטירט און פּאַרלאָרן; אונטער דער ווירקונג פון אזא שטימונג האָט גערשונז תיכף דערמאָנט וועגן געגעבענעם צוזטרעטן צו אַקטיווע טעראָריסטישע האַנדלונגען. באַקומענדיק אַ צושטימענדיקן ענטפּער, האָט ער אים, גרינגאַרעוון, פּאַרגעלייגט אויסצופירן אַן אַטענטאַט אויפן אויבערפּראָקוראָר פון הייליקן סינאָד פּאַבעדאַנאַסצעוו. באַשטימענדיק דעם אַטענטאַט אויפן טאָג פון מיניסטער סיפּיאַנינס לוויה (5 אַפּריל), איז גערשונז צוגעטראַטן צו די צו-גרייטונגען, באַשרייבנדיק גענוי די אויסערלעכע סימנים פון דער קאָמפּש, אין וועלכער פּאַבעדאַנאַסצעוו וועט פּאַרן אין דער לוויה-פּראָצעסיע, ער האָט באַ-שריבן די פּאַרב פון די פּערד, האָט געגעבן אַ פּאַטאַגראַפיע. בעטנדיק גענוי אויסשטודירן די שטריכן פון זיין פנים און אים געלערנט דורכשלאָגן זיך דורכן המון וואָס נענטער צו דער קאָמפּש און אויסקלייבן אַ פּאַסיקן מאָמענט אויף אַפ-צוגעבן דעם שאָס.

די גאַנצע צייט, ביזן אַטענטאַט, פלעגט אים גערשונז באַזוכן און זיך באַ-מיען אונטערצוהאַלטן די שטימונג דורך געהעריקע שמועסן, שילדערנדיק פאַר אים דאָס פּילד פון רום פון אַ גרויסן מאַטירער-העלד פאַרן פּאַלק און די דאַנק-באַרטייט פון די קומענדיקע דורות; ער האָט אויך געזאָגט, אז אין אַ וואַך אַרום נאָכן דאָזיקן אַטענטאַט וועט דער נייער אויספיר-קאָמיטעט שיקן דער רעגירונג אַן אולטימאַטום, נאָך וועלכן עס וועט קומען אַ רוי סיסטעמאַטישע אַטענטאַטן. דעם אָונט פאַרן אַטענטאַט האָט אים גערשונז באַזאָרגט מיט 50 רובל, כדי אויב עס וועט זיין אַ מעגלעכקייט צו אַנטקומען, זאָל ער זיך די ערשטע צייט נישט נויטיקן אין געלט, ער האָט געהייסן אוועקפאַרן קיין פענעז און אָפּ-וואַרטן אַ יונגן מענטשן, וועלכער וועט אים, גרינגאַרעוון, זאָגן דעם פּאַראָל: „פּיאָדאַר פעטראָוויטש לאָזט גריסן“. גערשונז האָט אויך געפּאַדערט, אז ער, גרינגאַרעוון, זאָל אָנשרייבן אַ געזעגענונגס-בריוו פון אַגיטאַציע-כאַראַקטער צו די חברים; אָבער נאָכן אָנשרייבן אַ צען שורות, האָט ער זיך אָפּגעזאָגט וויי-טער צו שרייבן, דערקלערנדיק, אז דאָס וועט זיין פאַלש, און גערשונז, קענטלעך אומצופּרידן, האָט פונדעסטוועגן גענומען דעם אָנגעהויבענעם בריוו, דערקלערנ-

דיק, אז ער וועט אים שוין אליין פארענדיקן. ער האָט אויך גענומען זיינע אַ פּאָטאָגראַפיע פאַרן רעוואָלוציאָנערן אַרכיוו; שפעטער איז דער בריוו אומגעקערט געוואָרן און ער האָט אים פאַרברענט.

אין ווענינגס געשעפט האָט ער, גרינגאַריעוו, געקויפט אַ פּרישן בראַונינג, ווייל דעם, וועלכן ער האָט פּריער געהאַט געקויפט פאַר גערשונים געלט, האָט ער נישט געקאַנט נוצן צוליב דער קאַמפּראַמיטירנדער אויפשריפט, וועלכע גער- שוני האָט אויסגעקריצט אויף אים: „אַט אזוי באַשטראַפט מען די שונאים פון פּאָלש׳. פון גערשונים האָט ער, גרינגאַריעוו, באַקומען קרייצאַרטיק אָנגעזעגטע, פאַרגיפטעטע קוילן און אין טאַג פון דער לוייה איז ער אַרויס פון שטוב, כדי זיך צו פאַרייניקן מיט דער לוייה-פּראַצעסיע פון מיניסטער סיפּיאַנין. אָבער אויפן געווסקער פּראַספעקט, שוין נאַנט פון דער דורך גערשונים באַשריבענער קאַטש, האָט אים פאַרפּלט מוט אויסצופירן דעם געפּלאַנטן אַטענטאַט. צומאָרגנס, ווען גערשוני האָט זיך דערוואַסט וועגן דעם, איז ער געווען שטאַרק אומצופרידן און איז תּיכּר-ומיד צוגעטראַטן צו באַטראַכטן, מיט זיין, גרינגאַריעוו, הילף, אַ נייעם פּלאַן פון אַטענטאַט אויפן אויבער-פּראַקוראַר פון הייליקן סינאַד — פּאַבעדאָ- נאַסצעוו. אינגיכן אָבער האָט גערשוני פאַרלאָזן די הויפטשטאַט, צוואַנגדיק צו שיקן אַ פאַרטרעטער, וועלכער זאָל ענדגילטיק אַרגאַניזירן דעם דאָזיקן צווייטן אַטענטאַט. און באַמת, אין אַ טאַג זעקס אַרום, נאָך גערשונים פאַררייזן, איז צו אים, גרינגאַריעוו, געקומען און אומבאַקאַנטער, וועלכער האָט זיך אָנגעגעבן אַלס איוואָן ניקאָלאַיעוויטש קוזנעצאָוו, אָנגעברדיק דעם אָפּגערעדטן לאָזונג: „פּיאָדאַר פעטראַוויטש לאָזט גריסן״. (ווען מען האָט גרינגאַריעוו געוויזן די פּאָטאָגראַפיע פון סעלענגינער קליינבירגער מיכאַאיל מעלניקאָוו, אַ געוועזענעם סטודענט פון באַרג-אינסטיטוט, האָט ער דערקענט אין אים די פּערוואָן, וועלכע האָט זיך אָנגעגעבן אַלס קוזנעצאָוו). מעלניקאָוו איז געקומען צופּאַרן מיט עפעס אַ פּריילין, האָט מיטגעבראַכט צוויי פעקלעך אומגענאַלע ליטעראַטור, וועלכע זיין באַגלייטערין האָט דעם זעלבן טאַג ערגעץ אוועקגעפירט, און האָט דער- ציילט, אז ער האָט זיך געזען מיט גערשוני אין פענזא, און פון אים האָט ער זיך דערוואַסט אַלע פּרטים פון געפּלאַנטן אַטענטאַט אויפן 4טן אַפּריל. ביי מעלניקאָוו ווייטערדיקע באַזוכן איז מען צוגעטראַטן געמיינזאַם אויסצואַר- בעטן דעם געפּלאַנטן אַטענטאַט אויפן אויבער-פּראַקוראַר פּאַבעדאָנאַסצעוו, אָבער דאָס האָט נישט געפירט צו קיין שום פּאַזיטיווע רעזולטאַטן. איינמאָל, בעת זיינעם אַ באַזוך, האָט מעלניקאָוו מיטגעבראַכט מיט זיך אַ הילצערן קעסטל און געפּאָדערט יענעם רעוואָלוציער, וועלכן ער, דער באַשולדיקטער, האָט גע- קויפט אין טשיזשאָווס געשעפט פאַר גערשונים געלט, אויף וועלכן דער דאָ- זיקער לעצטער האָט אויסגעקריצט די אויפשריפט: „אַט אזוי באַשטראַפט מען די שונאים פון פּאָלש׳. באַקומען דעם דאָזיקן רעוואָלוציער, האָט מעלניקאָוו קודם-כל אָפּגעפּילט זיין נומער, אָפּגעריבן די אויפשריפט און פאַרפּאַקט דעם רעוואָלוציער מיט די קוילן אין קעסטל; דערנאָך האָט ער עס פאַרנייט אין לייזונג, אָנגעשריבן אַן אַדרעס קיין מינסק, אָבער צו וועמען — געדענקט ער נישט; אויף דער פּראַגע, צו וואָס ער שיקט עס קיין מינסק, האָט מעלניקאָוו געענט- פּערט, אז דער „בונד״ (דער יידישער רעוואָלוציאָנערער פאַרבאַנד) האָט צוגע- שיקט 30 רובל און בעט אַרויסשיקן אַ בראַונינג. בכלל האָט זיך מעלניקאָוו אינ-

טערעסירט מיט רעוואָלוציערן פון בראַונינג־סיסטעם און בעת איינעם פון זיינע באַזוכן האָט ער געבעטן אויסלערנען אים באַניין זיך מיט זיי, און איינמאָל, בעת איך האָב מעלניקאָוו געלערנט, האָט דער רעוואָלוציער אומגעריכט אויס־געשאַסן און די קויל האָט זיך אָנגעקלאַפט אין אושיו פון דער טיר, וואָס פירט אין צימער פון דער באַלעבאַסטע, און איז דאָרט געבליבן שטעקן אין דער הויך פון צוויי אַרשין. אויסגעמאַטערט דורך די איבערגעלעבטע אויפֿרעגונגען, האָט ער, גרינגאַריעוו, באַשלאָסן דעם 10 יוני 1902 אַוועקפאַרן פון פעטערבורג אינם גוט פון זיין מוטער, אין דאָרה דזשוברו, און זייט זיין אָפּפאַרן האָט ער שוין מעלניקאָוו מער נישט געזען. ווען ער האָט זיך אין סעפטעמבער אומגעקערט קיין פעטערבורג, האָט ער זיך דערוואַסט, אַז אין דער צייט פון זיין אָפּוועזנהייט איז געהאַט געקומען צו אים צוויי מאָל איינע אַ פּרילין, פּרעגנדיק זיך אויף אים. ער, גרינגאַריעוו, האָט געהאַט אַ חשד, אַז די דאָזיקע פּערזאָן איז אַ געווי־סע ליודמיליאַ אַלעקסאַנדראָוואַ רעמיאַנניקאָוואַ (וועגן דער קאַנטשאַפט מיט איר וועט גערעדט ווערן ווייטער), האָט ער איר באַפּוילן דורך דער פּאַרמיטלונג פון זיין געליבטער יוליאַ יורקאָוסקאַיאַ, זי זאָל איבערגעבן, דורך וועמען זי וועט האַלטן פאַר פּאַסיק, זיינע געוועזענע פּריינט, אַז פון היינט און ווייטער וועט ער מער קיין אַנטייל נישט נעמען אין רעוואָלוציאָנערע אַרבעטן. בעת יר־ליאַ יורקאָוסקאַיאַס באַגעגעניש מיט רעמיאַנניקאָוואַ, האָט די דאָזיקע לעצטע געבעטן איבערגעבן, אַז מעלניקאָוו איז אָפּגעפאַרן פון פעטערבורג, אָבער אַנ־שטאַט אים איז געשיקט געוואָרן עפעס אַ „נומער דריי“, וועלכער וואַלט זיך געוואַלט זען מיט אים. דערויף האָט ער אַ צווייטן מאָל געשיקט יוליאַ יורקאָוו־סקאַיאַ צו מעלדן רעמיאַנניקאָוואַ, אַז ער וועט נישט אָנקניפן קיין שום פּאַ־ציאָונגען מיט „נומער דריי“.

וואָס שייך זיין קאַנטשאַפט מיט רעמיאַנניקאָוואַ, קאָן ער, דער אָנגעקלאַג־טער, דערקלערן פּאָלגנדעס: אין מערץ 1902, ווען ער האָט דערוואַרט גערשונים באַזוך, איז אַריינגעקומען צו אים אַן אומבאַקאַנטע פּרוי און מיטגעטיילט, אַז גערשוני קאָן צוליב קראַנקהייט נישט קומען; אונטערזינדליק אַ האַלבע שעה, איז זי אַוועק; דערנאָך האָט ער פון גערשונין גופא זיך דערוואַסט, אַז די דאָזיקע פּרוי רופט מען ליודמיליאַ אַלעקסאַנדראָוואַ, אָבער איר פּאַמיליע האָט גערשוני פּאַרשוויגן. ווען גערשוני האָט זיך אין די ערשטע טעג פון אַפּריל געקליבן אָפּ־פאַרן פון פעטערבורג, האָט ער אים מיטגעטיילט, אַז אַלע ידיעות וועגן אים, גערשונין, קאָן ער באַקומען פּערזענלעך פון ליודמיליאַ אַלעקסאַנדראָוואַ, אַנ־וויינדיק, אַז מען קאָן זי תמיד טרעפן נאָך פינף אַ זייגער בייטאָג אין שפּיטאַל פון דער יעפּאַרביאַלער שולע אין די אַוס־דאַטעס פון חודש; ער האָט דערביי צוגעגעבן, אַז ער וועט מיט איר קאָרעספּאַנדירן. אָבער ביי רעמיאַנניקאָוואַ אין שטוב איז אים קיינמאָל נישט אויסגעקומען צו זיין; ביי אים איז רעמיאַנניקאָ־וואַ געווען אַ צווייטן מאָל אינגיכן נאָך גערשוניס אָפּפאַרן, דאַכט זיך, פאַר מעלניקאָווס אָפּפאַרן, און אַ דריטן מאָל וויינאַכטן־צייט, לויט יורקאָווס־קיס בקשה, וועלכער איז געקומען צופאַרן אין דעצעמבער 1902 קיין פעטערבורג און האָט געבעטן זיין שוועסטער יוליאַ זי זאָל אים געבן דעם אַדרעס פון ליודמיליאַ אַלעקסאַנדראָוואַ, צו וועלכער ער האָט אַ שלִיחות; באַקומען דעם אַדרעס, האָט יורקאָווסקי פּונדעסטוועגן געבעטן אַ דערלויבעניש צו טרעפן זיך ביי אים,

גרינגאריעוון, אין שטוב. ער האָט דערלויבט. רעמיאנניקאָוואַ איז געקומען, אָבער אַפּוואַרטנדיק אַ שעה צייט און נישט דערוואַרטנדיק זיך אויף יורקאָוון סקין, איז זי אוועק. מער האָט ער, גרינגאריעוון, זיך מיט רעמיאנניקאָוואַ נישט געזען. יורקאָווסקי האָט זיך צומאַרגנס באַגעגנט מיט איר ביי איר אין שטוב. צי רעמיאנניקאָוואַ איז באַקאַנט געווען מיט מעלניקאָוון, קאָן ער מיט זיכערקייט נישט זאָגן, ער רעכנט אָבער, אַז זי האָט מעלניקאָוון געקענט, מאַכט זיך דעם דאָזיקן אויספיר פון פאַקט, וואָס ווען יורקאָווסקאָיאַ האָט איבערגע- געבן דעם אָפּזאָג צו טרעפן זיך מיטן „נומער דריי“, האָט איר רעמיאנניקאָוואַ באַמערקט, אַז דער „נומער דריי“ וועט טאַקע זיין פון אַ נידעריקערן סאָרט פאַרן נומער איינס און צוויי, האָבנדיק, אָן שום ספק, אין זינען מיט די דאָזי- קע נומערן גערשונן און מעלניקאָוון. די דאָזיקע לעצטע האָבן, הויז זייער קאַנטשאַפט מיט רעמיאנניקאָוואַ, געהאַט אויך באַצויאונגען מיט אויסלאַנד, ווייל אין מערץ 1902 האָט גערשונן ביי אים אין דער וווינונג געשריבן אַ בריוו קיין פאַריז, אַרויסברענגענדיק דערביי די מיט כעמישן טינט געשריבן בענע דאָרטיקע בריוו, נישט דערמאַנענדיק, אַגב, קיין איין מאָל די פאַמיליעס פון די קאַרעספּאַנדענטן. אויך האָט מעלניקאָוון סוף אַפּריל גערעדט וועגן דעם, אַז אין פאַריז זייען געמאַכט געוואָרן רעוויזיעס ביי אַ סך עמיגראַנטן, און אַז מען האָט געפונען אַ סך דאָקומענטן, וואָס האָבן אַ שייכות צו פאַלשאַפּונגס פּראָצעס, צוגעבנדיק מיט אַ קאַנטיקן פאַרדרום, וואָס האָבן אַ שייכות צו פאַלשאַפּונגס געוואָרן די אַדרעסן. און צולעצט, וואָס שייך דער אָנגעהערדיקייט צו דער „קאַמפּאַרגאַנזאַציע“, איז זיך גופא באַטראַכט ער נישט אַלס אָנגעהערדיק צו דער דאָזיקער אָרגאַניזאַציע, ווייל ער האָט געהאַט באַצויאונגען בלויז מיט גער- שונן און זיין פאַרשטייער, מעלניקאָוון, וועלכע פלעגן, ווי אים דאַכט זיך, די דע- רעקט באַקומען אַנווייזונגען פון עפעס אַ געהיימיספּולער קוועלע, וואָס הייסט „קאַמפּאַרגאַנזאַציע“, און ער, גרינגאריעוון, איז געווען בלויז אירער אַ פּשוטער פּריוויליגער, אָבער נישט קיין פאַקטישער מיטגליד. וואָס שייך רעמיאנניקאָ- וואַ, האָט ער נישט קיין פּאָזיטיווע באַווייזן וועגן איר צוגעהערדיקייט צו דער „קאַמפּאַרגאַנזאַציע“; דורך איר איז ער געשטאַנען אין פאַרבינדונג מיט גערשונן, און זי פלעגט תמיד לייקענען, אַז עס זאָל עקזיסטירן אַן ענלעכע אָר- גאַניזאַציע. ווען אין נאָוועמבער 1902-טן יאָר האָבן זיך געטראָגן קלאַנגען, אַז עס גרייט זיך אַן אַטענטאַט אויפן אינערן-מיניסטער און יורקאָווסקאָיאַ האָט גע- פרעגט רעמיאנניקאָוואַ וועגן דעם, האָט יענע געענטפערט, אַז דאָס זייען רכילות און אַז אויף נאָוועמבער ווערט גאָרנישט צוגעגרייט. ער האָט אויך נישט געהאַט קיין פאַקטישע באַווייזן, כדי צו אורטיילן וועגן מעלניקאָווס צוגע- הערדיקייט צו דער דערמאַנטער אָרגאַניזאַציע, וועגן דעם האָט מעלניקאָוון קיינ- מאָל קיין וואָרט נישט געלאָזט פאַלן, אָבער ער, גרינגאריעוון, האָט גערעכנט, אַז מעלניקאָוון געהערט צו דער „קאַמפּאַרגאַנזאַציע“.

דאַקענן קען ער זאָגן וועגן גערשונן, אַז הגם יענער האָט נישט גערעדט וועגן זיין אָנגעהערדיקייט צו דער דערמאַנטער אָרגאַניזאַציע, פונדעסטוועגן פלעגן זיך ביי אים, בעתן צוגרייטן טעראָריסטישע אַקטן, אַרויסרייסן פון צייט צו צייט פאַלגנדע אויסדרוקן: „מיר האָבן געמאַכט“, „מיר וועלן באַטראַכטן“ א. א. וו.

די געבראכטע דערקלערונג פון באשולדיקטן גרינגאריעו וועגן די באדיני-
גונגען פון דורכגעפירטן מאָרד איבערן יעגערמייסטער סיפיאנין, ווי אויך די
דערקלערונגען וועגן די צוגרייטונגען צו דערמאָרדן דעם אויבערפראָקוראָר פון
הייליקן סינגאָר פאָבעדאָנאָצעוו זיינען באַשטעטיקט געוואָרן דורך די אויבן-
באשריבענע באדיינונגען פון די געשעענישן פון 2-טן אפריל; אזוי, למשל, האָט
מען ביי באַלאַשאָוו געפונען נאָכן מאָרד צוויי גרויסע פאָקטען מיט אויבן-
שריפטן אויפן נאָמען פון אינערן-מיניסטער סיפיאנין און פון אויבערפראָקור-
ראָר פון הייליקן סינגאָר פאָבעדאָנאָצעוו; דערנאָך איז שוין אויבן דערציילט
געוואָרן, אז ביים אָפּפאָרן דעם 2-טן אפריל מיטן פרימאָרן-צוג פון טעריאַש
קיין ס. פעטערבורג, האָט באַלאַשאָוו טאַקע פאָרגעסן אין דער אַכסניה דעם
אָפּצירן-שווערד און ביים אָנקומען אין פעטערבורג איז ער אוועק אין באַזאָר.
און געקויפט אין איוואַנאָוו קראָם אַ נייעם שווערד, וועלכן ער האָט גלייך
אויפן אָרט אָנגעטאָן. חוצדעם איז דער רעוואָלווער, וועלכן מען האָט אָפּגענוג
מען ביי באַלאַשאָוו, געווען פון דער סיסטעם בראַונינג און האָט געהאַט אַפּ-
געשריפטע ווענטלעך; די קוילן, וועלכע זיינען אַרויסגענומען געוואָרן פון
טויטן קערפּער פון יעגערמייסטער סיפיאנין, זיינען געווען מיט קרייצארטיק
אָנגעזעטע קעפלעך, און פון דריי נומערן אויפן רעוואָלווער זיינען צוויי געווען,
אָפּגעפּיילט און בלוזי איין נומער 1191 איז געבליבן; און ווען מען האָט דעם
אויבנדערמאָנטן רעוואָלווער געוויזן גרינגאריעוון, האָט ער דערקענט אין אים
דעם זעלבן, מיט וועלכן גערשוני האָט געמאַכט פרווון אין פּינלאַנד סוף מערץ
1902-טן יאָר. די אויספאָרשונג האָט אויך פעסטגעשטעלט, אז פון 27 ביון
30-טן מערץ איז באַלאַשאָוו, ביי זיין זיין אין וויבאָרג, איינגעשטאַנען אין
№ 3 פון האָטעל „סאָסיעטע“, און לויט דער גבית-עדות פון דער דינערין
פון דערמאָנטן האָטעל, דער פינלענדערין לויטן געבורט ווילהעלמינא קאַרלסאָן
(לויטן מאַן — געלין) איז פעסטגעשטעלט געוואָרן, אז באַלאַשאָוו האָט זיך
דאָרט געטראָפּן מיט אַנדערע פּערזאָנען. ביים פאָרהער האָט די עדותמע קאַרל-
סאָן דערקלערט, אז דעם 28 מערץ, צוועלף אַ זייגער בייטאָג, האָט באַלאַשאָוו
באַזוכט אַ יונגער מענטש, וועלכן די עדותמע האָט ביים פאָרהער דערקענט,
אין מיכאַאיל מעלניקאָוו, וועלכן מען האָט איר געוויזן. חוץ מעלניקאָוו
איז אויפן צווייטן טאָג, דעם 29 מערץ אין אָונט, געקומען צו באַלאַשאָוו אין
№ 3 אַ צווייטער מענטש, וועלכער איז פאַרבליבן ביי אים אַ גאַנץ לאַנגע צייט;
דער דאָזיקער גאַסט איז פאַרבליבן אין זעלבן האָטעל אין № 9; אַריינקומענדיק
אין נומער, כדי אויסצובעטן, האָט די עדותמע זיי געטראָפּן יאַזענדיק ביי
לאַמבערטיש, באַטראַכטנדיק עפעס פאַפּירן; אַרום צען אַ זייגער איז דעה גאַסט
אַרויסגעגאַנגען פון באַלאַשאָוו און איר אָנגעזאָגט אים אויב-וועגן צום
פרימאָרן-צוג, וואָס גייט אָפּ פון וויבאָרג 6 אַ זייגער, און באַלאַשאָוו האָט
איר נישט געלאָזט אויסבעטן און דערקלערט, אז ער פאַרט מיטן בנאָ וואָס
גייט אָפּ פינה פאַרטאָג. אז מען האָט דער עדותמע געוויזן גרינגאריעוון גערשוני,
הָט זי דערקענט די פּולע ענלעכקייט מיט יענער פּערוואָן, וועלכע האָט זיך
אָפּגעשטעלט דעם 29 מערץ אין № 9 און איז געווען ביי באַלאַשאָוו.

די ווייטערדיקע אויספאָרשונג קעגן גרינגאריעוון גערשונין, מיכאַאיל מעלני-
קאָוו און ליודמילאַ רעמיאַניקאָוו, אַלס פּערזאָנען, וואָס האָבן אָנטוילנענומען

אין אויספירן דעם געפלאנטן מאָרד איבערן יענערמיסטער סיפּיאַנין, האָט פעסטגעשטעלט, אז אויף צומאָרגנס נאָכן מאָרד איז גערשני אַרײַנגעקומען צו גרינגאַרײַעוון און אים געווײן אַ פּראָקלאַמאַציע, דאָמירט פון 3 אַפּריל, מיט איבערשריפטן: „אין קאַמף וועסטו דעראַבערן דיין רעכט“, „לױט אײערע מעשים וועט מען אײך משפּטן“, און וואָס האָט זיך אָנגעהויבן: „זײ האָבן דאָס געוואָלט, האָבן זײ זיך דערוואַרט אויף דעם“. דער אײנהאַלט פון דער דאָזיקער פּראָקלאַמאַציע האָט אַ שײכות מיטן מאָרד איבערן מיניסטער סיפּיאַנין, דער-בײַ ווערט פאַרעפנטלעכט דער באַשלוס פון דער פּאַרטיי סאַציאַליסטן-רעוואָלוציאַנערן אָנצוווענדן טעראָר. צום סוף געפינט זיך אַן אונטערשריפט: „קאַמף-אָרגאַניזאַציע פון דער פּאַרטיי סאַציאַליסטן-רעוואָלוציאַנערן“; דער טעקסט פון דער דאָזיקער פּראָקלאַמאַציע איז, לױט גרינגאַרײַעווס נבית-עדות, כמעט אײ-דענטיש מיטן געדרוקטן אויפּרוף, וואָס איז אַרױסגעלאָזן געוואָרן דעם זעלבן 3-טן אַפּריל דורך דער זעלבער „קאַמף-אָרגאַניזאַציע“. הוצדעם האָט מען דעם 5-טן פון זעלבן אַפּריל פאַרהאַלטן אויף דער פעטערבורגער פּאַסט אַ פּאַקעט, אַדרעסירט קײן פּאַריז, מיט צוויי מאַנוסקריפטן פון פאַרברעכערײַשן אײנהאַלט. אײנער פון די דאָזיקע מאַנוסקריפטן איז אַנאַלאָגיש מיט דער אויפנגעבראַכטער פּראָקלאַמאַציע, עס זײנען צוגעגעבן בלוז ידעווען, וועלכע דער מחבר האָט באַ-קומען וועגן דעם בונט פון די אַרבעטער אין די וואַסקינער פאַבריקן און וועגן דעם אַרעסט פון עטלעכע פּערזאָן, צוגעצויגענע צו פאַראַנטוואָרטלעכקײט פאַר דער שײכות מיט דער רעוואָלוציאַנערער באַוועגונג. דער צווייטער מאַנוסקריפט, אויך אויף אַ בױגעלע ברױרפּאַפּיר פון קלײנעם פאַרמאַט, געשריבן מיט דער זעלבער האַנטשריפט, מיט דער איבערשריפט „די עקעקוציע פון מיניסטער סיפּיאַנין“, הױבט זיך אָן אַזױ: „די עקעקוציע פון סיפּיאַנינען, אַן אומדער-הערט-דרײסטע לױט דער פאַרטראַכטונג און גלענצנדר אויסגעפירט, האָט אויף אַלעמען געמאַכט אַ דערשיטערנדיקן אײנדרוק. דער דונער האָט אַ קראַך געטאָן אין אַזאַ מאַמענט און אין אַזאַ אָרט, וווּ קײנער האָט אים נישט דערוואַרט. עס זײנען גענומען געוואָרן אין אַכט די קלענסטע פרטים און צופעליקײטן, עס זײ-נען דורכגעטראַכט געוואָרן אַלע מעגלעכע דעטאַלן, און אַ דאַנק דעם איז אַלץ געשען אַזױ, ווי מען האָט אויסגערעכנט“. ווייטער קומט אַ באַשרײבונג, ווי אַזױ סטעפּאַן באַלמאַשאָוו האָט דערמאָרדעט דעם יענערמיסטער סיפּיאַנין, עס ווערן גענוי דערציילט אַלע פרטים פון דאָזיקן פאַרברעכן, עס ווערט באַ-שריבן באַלמאַשאָוו'ס קאָסטיום, זײן האַלטונג פאַרן מאָרד און נאָך אים, און עס ווערן מיטגעטיילט אַזעלכע פרטים וועגן דער סיסטעם און פרווון פון רע-וואָלוער, וואָס דאָס קאָן זײן באַקאַנט בלוז אַ פּערזאָן, וואָס קאָן גענוי די צו-גרייטונגען צום אויבנדערמאַנטן פאַרברעכן; צום סוף ווערן געבראַכט באַל-מאַשאָוו'ס אײניקע בײַגאַרפּישע דאַטעס. נאָך אַ פאַרגלייך פון די דערמאַנטע מאַנוסקריפטן מיט לױדמילאַ רעמיאַנניקאָוואַס אומצווייפּלהאַפּטער האַנטשריפט זײנען די עקספּערטן געקומען צו דער איבערצײגונג, אז די דאָזיקע צוויי דאָ-קומענטן זײנען געשריבן געוואָרן דורך רעמיאַנניקאָוואַן.

אויפן זעלבן אַדרעס קײן פּאַריז האָט געשיקט אַ פרױו אויך גרינגאַרײַעווס געלײכע, יוליאַ יורקאָווסקאַיאַ, דערבײַ איז דער ברױו, לױט יורקאָווסקאַיאַס דערקלערונג, אַרױסגערופן געוואָרן דורך פּאָלנדרעם: אומגעפער אין דער צײט, —

דעם טאָג געדענקט זי נישט, — ווען עס איז אויסגעפירט געוואָרן די דערמאָר-
דונג פון יעגערמייסטער סיפּיאַנין, איז געקומען צו זיי גערשוני און האָט דער-
ציילט, אז ער איז נאָרוואָס געקומען צופאָרן מיט דער פינלענדישער אייזנבאַן
און ביים אַרויסגיין פון וואַנגאָן, ערשטע קלאַס, פאַרגעסן דאָרט עפעס אַ פּלעטל
פאַפּיר, וועלכעס ער האָט אָבער שפּעטער באַוווּן צוצונעמען (דאָס איז געשען,
ווי עס איז צו זען פון דער אויבנגעבראַכטער דערקלערונג פון באַשולדיקטן
גריגאָריעו, אַקוראַט דעם 2-טן אַפּריל); דערנאָך האָט ער זיך געווענדט צו דער
עדחתטע, איבערגעבנדיק איר די ערשטע אָפּשריפט, מיט אַ ביטע איבערצור-
שרייבן דעם טעקסט, דערקלערנדיק דאָס מיט מאַנגל אין צייט דאָס אַליין צו
טאָן. נאָך גערשוניס אַוועקגיין האָט יורקאָווסקאַיאַ גענומען איבערשרייבן דעם
באַקומענעם מאַנוסקריפט, וואָס זיין אינהאַלט געדענקט זי נישט, ווייל ער איז
געשריבן געווען אין אומפאַרשטענדלעכע פאַר איר אויסדרוקן. נאָכן איבער-
שרייבן דעם מאַנוסקריפט האָט זי, יורקאָווסקאַיאַ, אַוועקגעשיקט דאָס איבער-
געשריבענע קיין פאַריין, לויטן אַדרעס, וואָס גערשוני האָט איר געגעבן, און די
ערשטע קאָפּיע האָט גערשוני אָפּגענומען ביי איינעם פון זיינע נאָנטסטע באַ-
זוכן. כמעט איינציטיק מיט דעם, נעמלעך — דעם 3-טן פון זעלבן אַפּריל,
האַט מען אין דער שטאָט סאַראַטאָוו באַמערקט אויף דער גאַס, צוועלף אַ זייד-
גער בייטאָג, אַ מענטשן, וועלכער איז נאָך באַקאַנט געווען זייט ווינטער פון
דער שטאָט כאַרקאָוו, ווו ער האָט געווינט לויטן פאַס אויפן נאָמען פון אַדע-
ליקן וואַסיליעווסקי (דער דאָזיקער פאַס האָט זיך שפּעטער אַרויסגעוויזן אַלס
געפעלשטער, און די פּערזאָן, וואָס האָט געווינט אויף אים — מיכאַאיל מעל-
ניקאָוו). לויט די דערקלערונגען פון די אַרטיקע אַגענטן אַלעקסאַנדראָוו און
שקראַלעו, וועלכע האָבן אים נאָכגעקוקט, האָט דער אויבנדערמאָנטער סוביעקט
אַרויסגעוויזן אַ גאַנצן טאָג אַ באַזונדערע באַוועגלעכקייט און אַ פיבערהאַפטע
טעטיקייט, באַזונדעריק סיסטעמאַטיש פאַרשיידענע פּערזאָנען, די פאַסט און —
צוויי מאָל — די רעדאַקציע פון „סאַראַטאָווסקי ליסטאַק“. די טעלעגראַפישע
ידיעה וועגן דער דערמאָרונג פון יעגערמייסטער סיפּיאַנין איז דערהאַלטן
געוואָרן אין דער רעדאַקציע פון „סאַראַטאָווסקי ליסטאַק“ דעם 2-טן אַפּריל,
11 אַ זייגער מיט 35 מינוט אין אַוונט לויט דער פּעטערבורגער צייט. אַרום 10
אַ זייגער אין אַוונט האָט זיך וואַסיליעווסקי (וועל מעלניקאָוו) אָפּגעשטעלט אויף
אַ דראַשקע מיט אַ פּעקעלע אין דער האַנט ביי אַ געוויסן הויז; ער האָט באַ-
צאָלט דעם דראַשקאַזש און גענומען גיין צו פּוס, באַמערקנדיק אָבער, אז מען
שפּירט אים נאָך, האָט זיך מעלניקאָוו אומגעריכט געוואָרפן אויפן אַגענט
אַלעקסאַנדראָוו, מאַכנדיק אים מיט אַ צונויפגעלייגטן מעסער עטלעכע ווונדן אין
קאָפּ; בעתן קאַמף מיט אַלעקסאַנדראָוו האָט מעלניקאָוו איבערגעלאָזן אויפן
אַרט דעם אַראַפּגעפאַלענעם הוט און דאָס פּעקל מיטן פאַקעט, און איז פאַר-
שוונדן. נאָכן דורכקוקן דעם פּעקל און דעם פאַקעט, וועלכע אַלעקסאַנדראָוו האָט
צוגעשטעלט, האָט מען דאָרט געפונען 25 פּונט פּולשטענדיק נייעם שריפט, 32
נומערן (№ 4) פון זשורנאַל „רעוואָלוציאָנאַיאַ ראַסיאַ“, עטלעכע בריוו און
אַ מאַנוסקריפט. דער מאַנוסקריפט איז געשריבן מיט בלייפּעדער, קאָנטוי, אז
אין עטלעכע מאָל, מיט פאַרשיידענער שנעלקייט, און אַפּילו אין פאַרשיידענע
פּאַזיציעס פון שרייבער (זיינדיק אַדער שטייענדיק) און באַשטימט פון באַזונ-

דערע האלפֿ-בוינגס און פון איין גאנצן בויגן פון געוויינלעכן שרייבֿפּאַפּיר, נומערירט פון ערשטן ביזן ניינטן זייטל. דער דערמאָנטער מאַנסקריפּט, וואָס האָט נישט קיין אונטערשריפּט, הויבט זיך אָן מיט די ווערטער: „עס זיינען דאָ שווערע טעג, עס זיינען דאָ שווערע, פינסטערע יאָרן“ און לויט זיין אינ־האַלט און ריכטונג טראָגט ער נישט נאָר אַ ריי־רעוואָלוציאָנערן, נאָר אויך אַ טעראָריסטישן כאַראַקטער, דערביי ציט אויף זיך אַ באַזונדערע אויפֿמערק־זאַמקייט דער פּאַקט, וואָס ער איז געשריבן אין שייכות מיט דער דאָן נאָר־וואָס דורכגעפירטער דערמאָרונג פון יעגערמייסטער סיפּיאַנין, אויף וואָס עס ווייזן, צווישן אנדערן, די פּאָלגנדיקע אויסדרוקן, וואָס געפינען זיך אין אים: „נאָך קאַרפּאָוויטשן, נאָך לאַגאָוסקין האָט זיך באַוויזן אַ נייער סאַקאַל, אַ נייער אויספירער פון דער רעוואָלוציאָנערער עקזעקוציע איבער איינעם פון די הויפּט־שטיצעס פון צאַריזם. מיר, סאַציאַליסטן־רעוואָלוציאָנערן, באַגריסן הייס די דאָ־זיקע העלדן, ווי די ערשטע שוואַלבן פון רעוואָלוציאָנערן פּרילינג... מיר באַ־גריסן די ערשטע טעראָריסטן, אַלס דעם בעסטן יום־טובּ פון אונזער אויפֿ־לעבונג.“ ווייטער ווערט געזאָגט: „און ווער פון די געבילדעטע רוסן וועט זיך אַנטשליסן צו זאָגן, אַז סיפּיאַנין איז באַשטראַפּט געוואָרן צו שטרענג? ניין, ער פאַרדינט די שטרענגסטע אַפּרעכענונג נאָך מער פאַר יעדן באַגאַלעפּאָוו. ער איז שולדיק אין די רעאַקציאָנערסטע מיטלען פון די לעצטע דריי יאָר, זיינע הענט האָבן פאַרצויגן די קנופּן פון די נייע פעסטע שטריק, אין וועלכע עס צאַפּלט זיך אַנמעכטיק רוסלאַנד.“ צום סוף, נאָכן צוגעבן אַ פּאַלשע באַפּאַר־בונג דער טעטיקייט פון געוועזענעם אינער־מיניסטער, רופט דער מחבר אויס: „מיט זיין טויט וועט פרייער אָפּאַטעמען אַלין, וואָס ער האָט געשטימט, און וועט בענטשן יענעם מוטיקן מענטש, וועמעס האַנט עס האָט געשטראַפּט דעם אַל־מעכטיקן מיניסטער. מיט סיפּיאַנינס טויט הויבט זיך אויף אַן אמת אָן אַ נייע תקופה.“ נאָכן פאַרגלייבן דעם דערמאָנטן מאַנסקריפּט מיט דער אומצוויידי־טיקער האַנטשריפּט פון מיכאַאיל מעלניקאָוו, איז דער עקספּערט געקומען צו דער איבערצייגונג, אַז לויט דער זיכערער און פולער ענלעכקייט פון ביידע האַנטשריפּטן, האָט דעם מאַנסקריפּט געשריבן מעלניקאָוו.

דאָס אויבנגעבראַכטע האָט געדינט אַלס גרונט צוצוציען אַלס באַשולדיק־טע גרינגאָרי גערשונין, מיכאַאיל מעלניקאָוו, וועלכע זיינען אין יאָר 1902 נאָך נישט געהאַט געפונען געוואָרן, ווי אויך ליודמילאַ רעמיאַנניקאָוואַן. בעת דער רעוויזיע ביי רעמיאַנניקאָוואַן, וואָס איז געמאַכט געוואָרן אויף דער נאַכט פון 12־טן פעברואַר 1903 אין איר וווינונג, אין בנין פון דער איסידאָראָווער יע־פאַרכיאַלער פּרויען־שולע, האָט מען געפונען אַ באַדייטנדע צאַל אומלעגאַלע גע־דרוקטע בראַשורן, מערסטנטייל אויסגאַבעס פון דער פאַרטיי סאַציאַליסטן־רעוואָלוציאָנערן.

ביי דער אויספאַרשונג האָט זיך רעמיאַנניקאָוואַ אָנערקענט פאַר שולדיק בלויז אין האַלטן די געפונענע ביי איר אומלעגאַלע אויסגאַבן, זי האָט אָבער געליקנט צו האָבן וועלכע עס איז שייכות צו דער „קאַמפּ־אַרגאַניזאַציע“; זי האָט דערקלערט, אַז אויב זי האָט געטאָן עפעס אומלעגאַלעס, איז בלויז פון סימפּאַטיע צו דער פאַרטיי סאַציאַליסטן־רעוואָלוציאָנערן בכלל, אָבער נישט צו

דער „קאמפאָרגאניזאציע“, און חוצדעם האָט זי נישט געוואָלט ענטפערן אויף קיין שום פראַגן.

פונדעסטוועגן איז רעמיאנניקאָוואַס אָנטייל אין דער טעטיקייט פון דער „קאמפאָרגאניזאציע“ פעסטגעשטעלט געוואָרן, אַ חוץ דורך די אויבנגעבראַכטע דערקלערונגען פון באַשולדיקטן גרינגאַריעו און דורכן בריוו, וועלכער איז געשיקט געוואָרן קיין פאַריז דעם פינפטן אַפּריל 1902, אויך דורך די דערקלע-רונגען פון די אונטנגעבראַכטע עדות:

יוליאַ יורקאָווסקאַיאַ (דעם באַשולדיקטן גרינגאַריעווס געליבטע) האָט דער-קלערט, אַז איר ערשטע קאַנטשאַפט מיט רעמיאנניקאָוואַס איז פאַרנעקומען אין איר ווינג אין בנין פון איסידאָראָווער יעפּאַרכיאַלער פּרויען-שולע, לויט גער-שונים איניציאַטיוו פאַר זיין אָפּפאַר פון פעטערברוג אין אַפּריל 1902-טן יאָר; דעם ציל פון דער דאָזיקער קאַנטשאַפט האָט גערשני נישט אָנגעגעבן, אָבער שפעטער איז פאַר איר קלאָר געוואָרן, אַז דאָס איז געטאָן געוואָרן צוליב דעם, כדי גערשני זאָל קאָנען באַקומען ידיעות וועגן גרינגאַריעוון; ביים פאַרלייגן באַקענען זיך מיט רעמיאנניקאָוואַס האָט גערשני, צווישן אַנדערן, אויפּמערק-זאָם געמאַכט, אַז ביי איר, רעמיאנניקאָוואַס, קאָן מען געפינען אומלעגאַלע ליי-טעראַטור. קומענדיק צו איר דאָס ערשטע מאָל, האָט די עדותמע דאָרט גע-טראָפּן אויך גערשני; זי, יורקאָווסקאַיאַ, איז אונטערגעזעסן אַ גאָר קורצע צייט און אַוועק, איבערלאָזנדיק רעמיאנניקאָוואַס זאַלבעצווייט מיט גערשנין. וויפּל מאָל זי האָט באַזוכט רעמיאנניקאָוואַס, און צוליב וועלכע סיבות, גע-דענקט זי נישט גענוי, אָבער רעמיאנניקאָוואַס האָט באַזוכט גרינגאַריעווס דירה אַ דריי מאָל; רעמיאנניקאָוואַס ערשטער באַזוך, אויף וויפּל די עדותמע גע-דענקט, איז פאַרנעקומען נאָך זייער באַקאַנט ווערן און איר, יורקאָווסקאַיאַ, איז נישט באַקאַנט, צי אין מערץ 1902 איז געקומען צו זי אין דירה עפעס אַ פּריילין מיט דער ידיעה, אַז פּיאָדאָר פעטראָוויטש (גערשני) קאָן נישט קו-מען צו גרינגאַריעוון, וועלכער וואַרט אויף אים. זומער פון 1902-טן יאָר, בעת זי מיט גרינגאַריעוון זיינען געווען אויף קאַווקאַז, איז רעמיאנניקאָוואַס, לויט איר רע רייד, געווען ביי זי אין דירה, און האַרפּסט-צייט, ווען זי זיינען צוריקגע-קומען פון קאַווקאַז, האָט זי רעמיאנניקאָוואַס ווידער באַזוכט און געפרעגט, טרעפּנדיק די עדותמע איינע אַליין, צי וועט גרינגאַריעוון „איצט“ שוין אויספירן יענעם פּלאַן, וועלכער איז נישט אויסגעפירט געוואָרן אין פּריילינג; דערביי האָט זי געזאָגט, אַז די דאָזיקע ידיעות זיינען נויטיק פאַר פּיאָדאָר פעטראָוויטשן (גערשני); דערויף האָט זי, יורקאָווסקאַיאַ, געענטפערט פאַר גרינגאַריעוון נעגאַ-טיוו. אַן ענלעכן פאַרשלאַג האָט איר רעמיאנניקאָוואַס געמאַכט נאָכאַמאָל, און דאָן האָט זי, יורקאָווסקאַיאַ, געגעבן צו פאַרשטיין רעמיאנניקאָוואַס, זי זאָל ענדגילטיק צורו לאָזן גרינגאַריעוון; צי דער דאָזיקער אָפּזאָג איז געמאַכט גע-וואָרן מיט גרינגאַריעווס וויסן אָדער ניין, דאָס קאָן זי מיט זיכערקייט נישט זאָגן. ווי עס איז צו זען פון יורקאָווסקאַיאַס דערקלערונג, וואָס איז בייגעלייגט צו די אַקטן, זיינען די דערמאַנטע פאַרשלאַגן ביידע מאָל באַגלייט געוואָרן דורך רעמיאנניקאָוואַס קרומע בליקן, אין וועלכע מען האָט געזען באַהאַלטענע דראַ-אונגען.

קורץ פאַר דער רעוויזיע און דעם אַרעסט פון ליודמילאַ רעמיאנניקאָוואַס,

נעמלעך — דעם 26-טן יאנואר 1903-טן יאר, איז אין קיעו פארהאלטן גע-
ווארן דער ארעליקער וואסיליעווסקי (וועל מיכאאיל מעליניקאו), וועלכער איז
ארומגעזוכט און נאכגעשפירט געווארן; ער האט געלעבט אין קיעו און אנדערע
שטעט אונטער א פרעמדן נאמען און אויף א פרעמדן פאם. דער פארהאלטער
נער האט זיך אָנגעגעבן אלס פירגער מיכאאיל זאוואדסקי, און ער האט פאָר-
געשטעלט אַן אַנטשפּרעכונג פּאַס. אַז מען איז געקומען אויפן אַררעס, וואָס איז
אָנגעגעבן געווען אין פּאַס-בּיכּל, אין הויז № 3 אויף לעוואַנדאווסקאָיאַ גאַס,
האָט זיך אַרויסגעוויזן, אַז אין דער דירה № 4, וואָס איז פּאַרנומען דורך דער
פּרוי פּון קאַפּיטאַן גאַנאַנידווע, איז אין צימער פּאַרדונגען געוואָרן מיכאאיל
זאוואַדסקי, וועלכער האָט דאָרט געווינט זייט 4 חדשים. בעת דער רעוויזיע אין
דאָזיקן צימער האָט מען געפונען אין אַ לייונטענער וואַלזיע 496 עקזעמפּלאַרן
פּון ביכּער און בראַשורן פּון פּאַרברעכערישן אינהאַלט און אין אַנדערע ערטער
האָט מען אויך געפונען אַ באַדייטנדע צאָל ביכּער און בראַשורן פּון ענלעכן
כאַראַקטער, אויך מאַנסקריפּטן און נאָטיצן.

פון די מאַנסקריפּטן, וועלכע מען האָט אָפּגענומען ביי זאוואַדסקי (מעל-
ניקאו) ביים אַרעסט און ביי דער רעוויזיע פון זיין דירה, פּאַרדינען אויפּמערק-
זאַמקייט פּאָלגנדיקע: א) צוויי עקזעמפּלאַרן פּון אַ מאַנסקריפּט, וואָס הויבט זיך
אַן מיט די ווערטער: „מיטן ניזשענאַראַדער און סאַראַטאַווער אורטיילן טרעט
אַרין אין אַ נייער פּאַזע די פּראַנע וועגן נאַסן-דעמאַנסטראַציעס“; אין די מאַ-
נסקריפּטן ווערט געזאַגט, אַז „צוגלייך מיט די אַנדערע געהיימע און אָפּענע,
פּרידלעכע און טעראָריסטישע פּאַרמען פּון קאַמף קעגן דער זעלבסטטהעראַפּע
און קעגן דער פּקרות פּון די באַאַמטע, דאַרפן די דעמאַנסטראַציעס באַקומען
די ברייטסטע אָנווענדונג, מען דאַרף זיי אומעטום איינאַרדענען וואָס אָפּטער
און אין וואָס אַ גרעסערן פּאַרנעם“, און אַז „דאָס איז נאָר דער אָנהויב פּון
מאַסן-קאַמף קעגן דעם דרוק פּון דער זעלבסטטהעראַפּע“; ב) אַ מאַנסקריפּט,
וואָס איז געשריבן מיט אַ בלייפּעדער: „חברים! ביז איצט זענט איר, פּריזירער,
געשטאַנען ווייט פּון דער אַרבעטער-באַוועגונג“, דערנאָך ווערט אויפּגעוויזן, אַז
פּריזירער זיינען פּונקט אַזעלכע אַרבעטער, ווי די איבעריקע, אַז זיי געפינען זיך,
אַ דאַנק זייערע באַלעבאַטיים, אין שווערע באַדינגונגען און דעריבער דאַרפן זיי
זיך אָנשליסן צו דער אַלגעמיינער רעוואָלוציאַנערער אַרבעטער-באַוועגונג; דער-
ביי איז צוגעלייגט געווען אַ בריוו פּון אַ פּריזירער, וואָס איז, וואַרשיינלעך,
באַשטימט געווען אַפּצורוקן אין איינעם פּון די רעוואָלוציאַנערע אָרגאַנען;
ג) אַ מאַנסקריפּט, טיילווייז געשריבן מיט אַ פעדער, טיילווייז מיט אַ בלוי-
פעדער, מיטן טיטל: „צום נאַנצן פּויערטום“, וווּ עס ווערט דערווייזן די צוועק-
מעסיקייט פּונם אַטענטאַט, וואָס איז געמאַכט געוואָרן דורכן פּויער פּאַמאַ קאַ-
טשוראַ אויפּן לעבן פּון כאַרקאווער גובערנאַטאָר פּירשט אָבאַלענסקי. אין אַז
„קאַטשוראַ איז מיט זיין טאַט און געדאַנקען אַ סאַציאַליסטישער-רעוואָלוציאַנער
און האָט געהאַנדלט אין נאָמען פּון אונזער גאַנצער פּאַרטיי“. „מיר, סאַציאַ-
ליסטישער-רעוואָלוציאַנערן, — זאַגט דער מחבר, — האַלטן, אַז פאַר אַזעלכע פּאַר-
ברעכנס, ווי די, וואָס פּירשט אָבאַלענסקי האָט אָפּגעטאַן, דאַרף גענעבן ווערן
די שווערסטע שטראַף“. „און אזוי האָט טאַקע געהאַנדלט אונזער פּאַרטי
סאַציאַליסטן - רעוואָלוציאַנערן, פּאַראורטיילנדיק אָבאַלענסקי און טויט“

שטרףא". איינער פון אונזערע חברים, פאָמאָ קאטשוראָ, האָט, מיטן הסכּם פון די איבעריקע, גענומען אויף זיך אויסצופירן איבער אָבאָלענסקין די טויט־שטרףא פארן פרייז פון אייגענעם לעבן". ביים סוף מאַנסקריפט באַצייכנט דער מחבר דעם צאָר, די מיניסטאָרן, אָבאָלענסקין און אַלע גובערנאטאָרן אַלס פּיינט פון פּאָלק און ער זאָגט: „נידער מיטן זעלבסט־הערשערישן צאָר און די באַאַמטע". זאָל די גאַנצע רוסישע ערד פריי ווערן פונם דרוק פון די באַאַמטע, זאָל אונזער גאַנצע רעגירונג געוויילט ווערן"; (ד) אַ מאַנסקריפט מיט דער ווענדונג: „זעלנער! פאַר קורצן זיינען מיר נאָך געווען די זעלבע מענטשן, ווי אַלע איבעריקע מענטשן"... און שטעלט פאַר מיט זיך אַן אויפֿרוף צו די זעל־נער, וווּ דער מחבר באַמיט זיך זיי איבערצוצייגן, אַז אויך זיי זיינען פּויערים, פונקט ווי יענע, קעגן וועלכע די רעגירונג און די העכערע מאַכט באַפעלט זיי אַרויסצוטראַטן; (ה) אַ מאַנסקריפט, וואָס הויבט זיך אָן מיט די ווערטער: „בעת דער קאָראָנאַציע פון 22־טן מאַי 1883־טן יאָר", מיט אַ ווענדונג צו די פּויערים פון אַן עקלדיקן אינהאַלט, אין וועלכן דער מחבר באַמיט זיך אַרונט־טערצורייסן אין זייערע אויגן די ליבע זייערע צו זיין מאַיעסטעט דעם קייזער און באַוועגן זיי אַראָפּצווואַרפן די צאַרישע מאַכט, און (ו) אַ מאַנסקריפט, דער פאַרמשפּטער אַרבעטער", אין וועלכן עס ווערן פאַלש אויסגעטייטשט די מאָד־טיוון, צוליב וועלכע מען האָט פאַרביטן פּאָמאָ קאטשוראָ די טויט־שטרףא אויף קאטאָרגע.

צוגעצויגן צו פאַראַנטוואָרטלעכקייט האָט דער סעלענגינער פּירגער מעל־ניקאָוו געליינט זיין אָנגעהעריקייט נישט נאָר צו דער „קאמפּאַרגאַניזאַציע" פון דער פאַרטיי סאָציאַליסטר־עוואָלוציאָנערן, נאָר בכלל צו וועלכער נישט איז געהיימער אומגעזעצליכער געזעלשאַפט. ער האָט דערקלערט, אַז לעבנדיק אומ־לעגאַל האָט ער פּראָפּאַגאַנדירט די סאָציאַליסטישע אידיען צווישן אַרבעטער, צונויפֿשטעלנדיק אַמאָל איינצלע נאָטיצן אין דער פּאַרם פון אויפֿרופֿן וועגן פאַרשידענע פּראָגנאָ, אָבער די דאָזיקע אויפֿרופֿן פלעגט ער נישט פאַרשפּרייטן, הגם עס איז מעגלעך, אַז אייניקע פון זיי פלעגן איבערגיין פון האַנט צו האַנט און פלעגן, אפּשר, אויך אָפּגעדרוקט ווערן קעגן זיין ווילן. די קאָמפּראַמיטירט־דיקע זאַכן, וועלכע מען האָט געפונען ביי אים בעתן אַרעסט דעם 26־טן יאַנואַר, געהערן אים נישט. פונקט אזוי געהערן אים נישט אַלע אומלעגאַלע געדרוקטע און העקטאָגראַפירטע אויסגאַבעס, וועלכע מען האָט אָפּגענומען ביי אים בעת דער רעוויזיע אין דער דירה; פון די אויבנאָויסערעכנטע מאַנסקריפטן אָנער־קענט ער אויך נישט אַלס זיינע: „דער פאַרמשפּטער אַרבעטער", דעם מאַנר־סקריפט „וועגן די נישט־ענאָרדער און סאַראַטאָווער דעמאָנסטראַציעס", דעם מאַנסקריפט „צום גאַנצן פּויערטום", מיט די בלייעדער־אויספּעסערונגען. די איבעריקע מאַנסקריפטן, וועלכע געהערן צו אים, זיינען געשריבן געוואָרן דורך אים, אויב ער האָט קיין טעות נישט. וועגן דעם, פון וועמען, ווען און ביי וועלכע באַדינגונגען ער האָט פּאַקומען אָפּצוהיטן די זאַכן, וואָס געהערן נישט צו אים, האַלט ער נישט פאַר מעגלעך צו געבן וועלכע נישט איז דערקלערונגען. זינט ער איז איבערגעגאַנגען צו אַן אומלעגאַלן אַרט לעבן, אָנהויב 1900, איז ער אַרומגעפאַרן איבער פאַרשידענע שטעט פון רוסלאַנד. אין 1902־טן יאָר, געמלעך, דעם 3־טן אַפּרייל, איז ער טאַקע געווען אין דער שטאָט סאַראַטאָוו

וּוהיז ער איז געקומען צופארן אן א באשטימטן ציף, אָבער פּונוואַנעט וויל ער נישט אויסזאָגן; ער האָט דאָן געהאַט ביי זיך אַ קליינעם האַנט־קאַשוי, אין וועלכן עס האָבן זיך געפונען צוויי פעקלעך מיט שריפט, אומלעגאַלע ליטע־ראַטור און נאָך עפּעס זאַכן, וועלכע ער האָט צופּעליק באַקומען אויף אַפּצוהיטן נישט מער ווי אויף אַ וואָך, ביז זיין קומען קיין סאַראַטאָוו. קומענדיק קיין סאַראַטאָוו, האָט ער זיך כמעט אַ גאַנצן טאָג אַרומגעבאַלענעט איבער דער שטאָט, אַריינגייענדיק בלויז אין אַן אַכסניאַ, אין אַ שענק און אין אַן אַפּטייק, און ער האָט קיינעם אין די דירות נישט באַזוכט; בכלל, פּילנדיק זיך דאָן נער־ווען, האָט זיך אים געדאַכט, אַז עמעצער פאַרפּאָלגט אים נאָך פּוּן דער באַן מיט דער כּוונה אים צו אַרעסטירן; די דאָזיקע פאַרפּאָלגונגס־מאַניע, אַרויסגערופּן דורך דעם אומרואַיקן, אומלעגאַלן לעבן, האָט אַוונט־צייט פּוּן 3־טן אַפּריל אָנ־גענומען אַזעלכע שאַרפע פּאַרמען, אַז באַמערקנדיק אויף דער גאַס אַן אומבאַ־קאַנטן מענטשן, וועלכער האָט אים, ווי ס'האַט געשיינט, כּסדר שפּיאָנירט, האָט ער אַרויסגלאָזט פּוּן האַנט די פעקלעך, געכאַפט דעם קעשענע־מעסערל, וואָס ער האָט ביי זיך געהאַט, און געמאַכט דעם מענטשן, וואָס האָט זיך איינגע־קלאַמערט אין אים מיט די הענט, עטלעכע ווונדן אין קאַפּ; נאָך אַ קורצן קאַמף איז אים, מעלניקאָוו, געלונגען אַרויסצורייסן זיך און איבערלאָזנדיק אויפּן אָרט די פעקלעך און דעם אַראָפּגעפּאַלענעם הוט, איז ער אַנטלאָפּן פּוּן דער שטאָט. ערשט אינדערפרי איז ער צוגעקומען צו עפּעס אַ באַן־סטאַציע, וווּ ער האָט אָפּגעוואַרט דעם צוג, וואָס קומט פּוּן סאַראַטאָוו, און אָפּגעפּאַרן מיטן דאָ־זיקן צוג, אָבער ווהיז וויל ער נישט זאָגן. אין פּינלאַנד און בפרט אין דער שטאָט וויבאַרג איז ער נישט געווען נישט נאָך סוף מערץ 1902, נאָך בכלל קיינמאָל, דערביי דערקלערט ער קאַטעגאָריש, אַז זינט ער איז אָפּגעפּאַרן קיין סיביר אין מאַי 1899, איז ער אין פעטערבורג קיין איינציקן מאָל נישט געווען. נישט נאָך ער קען נישט גריגאָרי גערשונין, דעם פּאַרוטשיק גרינאַריעוו, טר־מאַפּעי באַרטאַשקיען, ליודמילאַ רעמיאַנניקאָוואַן און סטעפּאַן באַלמאַשאָוו, וועמעס פּאַטאַגראַפּיעס מען האָט אים געוויזן, נאָך ער האָט זיך קיינמאָל נישט באַגעגענט מיט זיי; ער האָט אויך קיינמאָל אינערגעץ נישט געוויינט אונטערן נאָמען פּוּן אייוואַן קוונעצאָוו און ער האָט זיך קיינמאָל קיינעם נישט פּאַרנע־שטעלט מיט דער דאָזיקער פּאַמיליע. ער האָט מיט קיינעם נישט געפּירט קיין אונטערהאַנדלונגען וועגן אַן אַטענטאַט אויפּן לעבן פּוּן אויבער־פּראָקוראַר פּוּן הייליקן סינאַד פּאַבעדאַנאַסעוו, ער האָט אויך נישט געשיקט קיין מינסק קיין שום זאַכן, שוין אָפּגערעדט פּוּן אַ רעוואָלוער, און עס איז נישט געשען אַזאַ פּאַל, אַ רעוואָלוער זאָל אויסשיסן אין עמעצנס דירה, און בכלל האָט ער קיינ־מאָל אין די הענט נישט געהאַלטן קיין רעוואָלוער פּוּן סיסטעם בראַונינג. סוף מערץ, דעם 28־טן, 1902־טן יאָר, איז ער אין אַוונט געקומען צופּאַרן קיין קיעוו און פּאַרפּאַרן אין האָטעל פּוּן מיכאַילאָווער קלויסטער, דאַכט זיך, אַז אין № 62, אונטערן נאָמען פּוּן פּויער פּיאָטר רוסאַקאָוו, און הגם דער פּאַס איז נישט געמעלדעט געוואָרן אין דער פּאַליציי, פּונדעסטוועגן רעכנט ער, אַז אין דעם האָטעל־בוך איז ער פּאַרשריבן; פּוּן קיעוו איז ער אָפּגעפּאַרן דעם 29 אָדער 30־טן מערץ, אָבער ווהיז ער איז קודם־כּל געפּאַרן האַלט ער נישט פּאַר מעגלעך צו דערקלערן, וואָס שייך דעם מאַנסקריפט, וואָס איז געשריבן מיט בלוי־

פּעדער און הויבט זיך אָן מיט די ווערטער: „עס טרעפן זיך שווערע טעג, עס טרעפן זיך שווערע, פינפטערע יאָרן“ (וואָס איז אָפּגענומען געוואָרן ביי מעל-ניקאָוו אין סאַראַטאָוו דעם 3-טן אַפּריל 1902-טן יאָר) דערקלערט ער, אַז ער געדענקט נישט ער זאָל ווען נישט איז האָבן געשריבן עפעס ענלעכעס און צי ער האָט זיך געפונען אין יענע פעקלעך, וועלכע זיינען געבליבן אין סאַראַטאָוו אויף דער גאַס, געדענקט ער נישט.

וואָס שייך די טעראָריסטישע מעשים פון דער „קאַמפּאַרגאַניזאַציע“ פון דער פּאַרטיי סאָציאַליסטן-רעוואָלוציאָנערן, וואָס זיינען געקומען צום אויסדרוק אינם אַטענטאַט אויפן כאַרקאָווער גובערנאַטאָר פירשט אָבאַלענסקי, זיינען לויט די דערקלערונגען פון פּאַמאַ קאַטשוראַ פעסטגעשטעלט געוואָרן פּאָלגנדע פרטים: זיצנדיק אין תּפיסה האָט פּאַמאַ קאַטשוראַ דעם 15-טן יולי 1903-טן יאָר דערלאָנגט אַ מעלדונג וועגן זיין חרטה אויפן באַזאַנגענעם פּאַרברעכן און אַז ער וויל דערציילן דעם אמת וועגן די סיבות, וואָס האָבן אים באַווויגן צו באַגיין דעם דאָזיקן פּאַרברעכן. אויפן פּאַרהער, וואָס איז צוליב דעם דורכגע-פירט געוואָרן, האָט פּאַמאַ קאַטשוראַ דערקלערט: אין יעקאַטערינאָפּאָל, ווו ער, קאַטשוראַ, האָט דאָן געווינט אַלס אַרבעטער, האָבן אַרבעטער, דער עיקר יידן, איינגעאָרדנט אין אַפּריל 1901-טן יאָר אויפן יעקאַטערינאָפּאָל אַוסקי פּראָסעקוט אַ דעמאָנסטראַציע צוליבן אַרבעטער-יוס-טוב פון 1-טן מאַי; בעת די דאָזיקע אומרוען איז ער, קאַטשוראַ, געווען אויף דער גאַס, נישט נעמענ-דיק קיין אַנטייל אין דער דעמאָנסטראַציע; דאָן האָט ער צופעליק זיך צע-שמועסט מיט איינעם אַ יידן, וועלכער האָט זיך דערנאָך אַרויסגעוויזן אַלס אַהרן ווייצנפעלד, וועגן די פּאַרגעקומענע אומרוען און בכלל וועגן דער לאַגע פונם אַרבעטערקלאַס, דערפיי האָט ווייצנפעלד אויסגעדריקט דעם פּאַרלאָנג נענטער זיך באַקענען מיט אים און אָפּטער זיך צו טרעפן, און נאָכן דריטן צוזאַמענטרעף האָט אים ווייצנפעלד גענומען געבן צום לייענען פּאַרשיידענע אומלעגאַלע אויסגאַבעס, דער עיקר פון דער פּאַרטיי סאָציאַליסטן-רעוואָלוציאָנערן, און צווישן אַנדערע זאַכן אויך „דאָס רעוואָלוציאָנערע רוסלאַנד“, מיר-טאָווס היסטאָרישע בריוו“, „ווער פון וואָס עס לעבט“, „איסקראַ“, „דאָס אונטערערדישע רוסלאַנד“, „פּלוגבלעטלעך“ פון יידישן בונד, די בראַשור „פּרייהייט“, כדי צו באַקענען זיך מיט דער פּראָגראַם פון דער „פּאַרטיי פּאָלי-טיש צו באַפרייען רוסלאַנד“ און מיט איר באַזונדערער גרופע — „די קאַמפּ-גרופע“. דאָן האָט אים ווייצנפעלד מיטגעטיילט, אַז ער, ווייצנפעלד, געהער צו דער „פּאַרטיי פּאָליטיש צו באַפרייען רוסלאַנד“, וואָס האָט זיך פּאַרייניקט, לויט זיינע ווערטער, מיט דער פּאַרטיי סאָציאַליסטן-רעוואָלוציאָנערן, און ער האָט מיך באַקענט מיט זיינע יידישע אידעאישע חברים אונטער די נעמען „זימאָן“, „גרישקאַ“ און „סאַפּיאַ“. נאָכן איבערלייענען די בראַשורן האָט ער מיט ווייצנפעלדן געפירט שמועסן וועגן טעראָר, בעת וועלכע ווייצנפעלד האָט אויפגעוויזן די נויטיקייט צו פירן אַ טעראָריסטישן קאַמפּ קעגן דער רעגירונג. אונטער דער ווירקונג פון די דאָזיקע שמועסן און פון דער דורכגעליענטער אומלעגאַלער ליטעראַטור האָט זיך ביי אים, קאַטשוראַ, געשאַפן אַ פּאַרשטע-לונג, אַז אין די רעוואָלוציאָנערן האָט ער געפונען אמתע פּריינט און אַז דער טעראָר איז אַ גערעכט מיטל פון קאַמפּ, וועגן וואָס ער האָט זיך איינגאַל אַרויס-

גערעדט פאר ווייזנפעלדן, אויסדריקנדיק דעם פארלאנג צוצושטיין צו דער
 „קאמף־ארגאניזאציע“ און נעמען אן אוממיטלפארן אַנטייל אין די טעראַ-
 ריסטישע אַקציעס. דערױף האָט אים ווייזנפעלד דערקלערט, אז ער גופא געהער
 נישט צו דער דאָזיקער אַרגאניזאציע, אים איז אָבער באַקאַנט, אז איר צענטר
 געפינט זיך אין אויסלאַנד, און אָפטיילונגען — אין קיעוו און פעטערבורג,
 און אז ער קאָן אָנווייזן איר פּערזאָנען, וואָס געהערן צו איר, אין דער שטאָט
 קיעוו. אין פעברואַר פון 1902־טן יאָר האָט ער, קאַטשוראַ, באַשלאָסן אַוועק־
 צופאַרן קיין קיעוו, כדי אָנצוקניפן באַציאונגען מיט די פּאַרשטייער פון דער
 „קאמף־ארגאניזאציע“, און מיטן דאָזיקן ציל האָט אים ווייזנפעלד געגעבן דעם
 אַדרעס פון אַ געוויסן סטודענט, פּאַפּאָוו, אַ מעדיקער, וועלכער האָט געווינט
 מיט עפעס אַ באַפּען, וואָס איז געווען אַ מין קאַסירערין פון דער „קאמף־ארגא-
 ניזאציע“, און האָט אים אָנגעזאָגט צו זאָגן, אז צו פּאַפּאָוו איז ער, קאַטשוראַ,
 געשיקט געוואָרן דורך אַהרן ווייזנפעלדן. קומענדיק צו פּאַרן קיין קיעוו פּאַרן
 געלט (15 רובל), וואָס ווייזנפעלד האָט אים געגעבן, האָט ער, קאַטשוראַ, נישט
 געפונען פּאַפּאָוו אויפן אָנגעוויזענעם אַדרעס, ווייל פּאַפּאָוו און די „באַפּע“
 זיינען, לױט דעם סטרוזשס ווערטער, אַריבערגעפּאַרן קיין נעזשן; וועגן דעם
 האָט ער תיכף אָנגעשריבן ווייזנפעלדן קיין יעקאַטערינאַסלאָוו. היות ער האָט
 פון ווייזנפעלדן נישט באַקומען קיין ענטפּער, איז ער פּאַרבליבן אין קיעוו און
 דאָרט אויסגעזוכט אַרבעט אין פּאַרשיידענע ערטער, דערביי האָט ער זיך באַ-
 קענט מיט אייניקע אַרבעטער, דער עיקר יידן, וועלכע האָבן געהערט, ווי ס'האָט
 זיך אַרויסגעוויזן, צום קיעווער קרייז סאַציאַליסטן־דעוואָלוציאָנערן. דעם 20־טן
 אָדער דעם 21־טן אַפּריל 1902 האָט מען אים מיט נאָך עטלעכע פון די דער-
 מאַנטע אַרבעטער אַרעסטירט, און דעם 20־טן מאַי פון זעלבן יאָר איז ער, קאַ-
 טשוראַ, באַפּרייט געוואָרן פון אַרעסט און, פּאַרבליבנדיק אין קיעוו, ווידער גע-
 נומען אַרבעטן אין אַ מעבל־וואַרשטאַט. אומגעפּער אין אַ חודש אַרום נאָך זיין
 באַפּרייט ווערן, איז צו אים געקומען ווייזנפעלד און געמאָלדן, אז מען האָט
 אים „אַרומגעזוכט“ און אז כדי צו באַקענען זיך מיט די מיטגלידער פון דער
 „קאמף־ארגאניזאציע“ קאָן ער זיך זען מיט איינעם פון אירע מיטגלידער אָדער
 אין יעקאַטערינאַסלאָוו אָדער אין קיעוו, און אויפן פּאַל, טאָמער וועט ער פּאַרן
 קיין יעקאַטערינאַסלאָוו, האָט אים ווייזנפעלד געגעבן 5 רובל. אין דער צייט,
 וואָס ווייזנפעלד האָט באַשטימט, איז ער, קאַטשוראַ, אַוועק לױטן אָנגעוויזע-
 נעם אַדרעס אין קיעוו און האָט זיך געטראָפּן מיט אַן אומבאַקאַנטן אינטעללי-
 גענטן הער, וועלכער האָט זיך געווענדעט צו אים מיט דער פּראָגע: „איר זענט
 פּייוול?“ (אונטערן דאָזיקן נאָמען איז קאַטשוראַ באַקאַנט געווען די קיעווער
 פּאַרטיי־מיטגלידער). נאָך זיין פּאַזימיון ענטפּער, האָט דער אומבאַקאַנטער אים
 געפּרגעט, צי ער וויל אַריינטרעטן אין דער „קאמף־ארגאניזאציע“; ווען קאַ-
 טשוראַ האָט אויסגעדרייקט זיין הסכּם, האָט ער צוגעגעבן, אז ער וועט אים באַ-
 קענען מיט אַ מיטגליד פון דער דאָזיקער אַרגאניזאציע. מיטן דאָזיקן ציל דאַרף
 ער, קאַטשוראַ, צומאַרגנס, 10 אַ זייגער אינדערפּרי, קומען אויפן ביביקאָוסקי
 בולוואַר און ביים סאַמע סוף זיינעם זיך ווענדן צו אַ הער, וואָס זיצט אויף
 אַ באַנק מיט אַ ווייס טיכל אין דער האַנט, מיט דער פּראָגע: „וויפל איז דער
 זייגער?“ און באַקומענדיק די תשובה „ס'איז צייט צו עסן מיטאָג“, אים איר

בערגעבן דאָס ברעמעלע, וואָס מען גיט אים מיט. קומענדיק אין דער באַשטימט-
 טער צייט אויפן באַשטימטן אָרט, האָט קאטשוראַ, נאָכן אויסטויש פון די אָפּ-
 גערעדטע ווערטער, איבערגעגעבן דעם הער דאָס ברעמעלע, וועלכעס יענער
 האָט צוגעמאַסטן צו אַן ענלעכס, וואָס איז געלעגן ביי אים אין קעשענע, און
 איבערצייגנדיק זיך אין זייער אידענטישקייט, ביידע באַהאַלטן אין קעשענע. דעם
 דאָזיקן הער דערקענט ער מיט זיכערקייט, לויט דער פּאַרגעלייגטער פּאַטאַגראַפיע,
 אַלס גרינגאַרי גערשוני. מיט גערשונין איז ער היכף אַוועק אין סוויאַטאַשינער
 וואַלד, וווּ ער האָט געלויבט דעם באַשלוס אַריינצוטערען אין די רייען פון
 דער „קאַמפּאַרגאַניזאַציע“ און אים פּאַרגעלייגט איינצואַרדענען אַ קאַנספּיראַ-
 טיווע דירה, געבנדיק אים דערויף 50 רובל. די צווייטע באַגעגעניש מיט גער-
 שונין איז פּאַרגעקומען אויפן צווייטן טאָג אין זעלבן וואַלד, און דאָן האָט
 גערשוני מיטגעטיילט, אַז אין אָונט האָט ער באַקומען די ידיעה וועגן באַ-
 שלום פון דער „קאַמפּאַרגאַניזאַציע“ צו טויטן דעם כאַרקאָווער גובערנאַטאַד
 פּירשט אָבאַלענסקי פאַר זיינע גוואַלט-מעשים איבער די פּויערים, און אַז גער-
 שוני איז באַפולמעכטיקט פּאַרצולייגן אים, קאטשוראַ, ער זאָל אויספירן דעם
 דאָזיקן אורטייל. זעענדיק זיין קאטשוראַס, אומדעצידירטקייט, צוליב דעם,
 וואָס ער ווייס נישט קיין פרטים פון פּירשט אָבאַלענסקיס מעשים, האָט גערשוני
 אין שטאַרקע אויסדרוקן גענומען שילדערן די אַכזריות און אומגערעכטיקייט
 פון דאָזיקן גובערנאַטאַד, אויפווייזנדיק, אַז פּירשט אָבאַלענסקי איז אַ שערד-
 לעכער פאַרשטייער פון דער רעגירונג. גערשוניס רייד האָבן אים שטאַרק געמור-
 טיקט און ער איז מסכים געווען; גערשוני האָט אים דאָן געגעבן נאָך 50 רובל
 און באַפוילן אָפּצופאַרן קיין כאַרקאָו און זיך באַגעגענען אויפן וואַקאַזל מיט
 אַ פּערזאָן, וואָס געהער צום „אויסשפּיר-ביוראָ“ און וואָס האָט גענומען אויף
 זיך אויסצושפּיאַנירן די קרבנות פון דער „קאַמפּאַרגאַניזאַציע“. לויט דער
 אַנווייזונג פון דער דאָזיקער פּערזאָן, וואַלט ער, קאטשוראַ, געווען באַדאַרפט
 פאַרן קיין פעטערבורג, אום דאָרט באַקומען „דעם אורטייל איבער פּירשט אָבאַ-
 לענסקי“, געווער און קליידונג. דאָס פאַרן קיין כאַרקאָו איז מיט גערשוניס
 הסכם באַשטימט געוואָרן אויפן 23-טן יוני; קומענדיק צופאַרן קיין כאַרקאָו
 דעם 24-טן, האָט ער, קאטשוראַ, די דערמאַנטע פּערזאָן נישט געפונען, אָבער
 ביים אַרויסגיין אויפן פּלאַץ האָט ער זיך באַגעגנט מיט גערשונין, וועלכער האָט
 דערקלערט, אַז פאַרן קיין פעטערבורג איז נישט נויטיק, ווייל מען האָט פון דאָרטן
 אַראָפּגעשיקט אַ מיטגליד פון דער אַרגאַניזאַציע און דאָס „אויסשפּיר-ביור-
 ראָ“ האָט אַלץ צוגעגרייט און עס בלייבט איבער בלויז צו קויפן געווער און
 קליידונג; גלייך אויפן אָרט האָט גערשוני געגעבן נאָך 30 רובל אויף צו קויפן
 אַ רעוואָלווער פון בראַונינגס-סעמעס מיט 50 קוילן. דערביי האָט ער באַפוילן
 צו זאָגן, אויב מען וועט פּאַדערן אַ באַשייניקונג, אַז מען דאַרף מאַכן אַ באַ-
 שטעלונג אויף עטלעכע ביסקן, כדי זיי אָפּצושיקן אין דאַרף. קומענדיק אין גע-
 ווער-געשעפט און צוזאַנגנדיק צו מאַכן אַ גרויסע באַשמעלונג, האָט ער, קא-
 טשוראַ, אַן שום שוועריקייטן באַקומען אַ רעוואָלווער מיט 50 קוילן, וועלכע
 ער האָט איבערגעגעבן דעם אָפּוואַרטנדיקן גערשוני. דעם 26-טן יוני האָט ער
 זיך געטראָפן מיט גערשונין נאָנט פון דער סטאַציע דערנאַכטי, וווּ גערשוני
 האָט דערקלערט, אַז ער, קאטשוראַ, דאַרף אָנשרייבן אַ בריוו מיט אַ דערקלע-

רונג וועגן דער פארשטייענדער דערמארדונג פון פירשט אַבאָלענסקי, אויפווייזנדיק, אז דאָס פּאַלק און די אַרבעטער דאַרפן וויסן וועגן די מאַטיוון, וועלכע האָבן אים געשטויסן דערצו. ווען ער, קאַטשוראַ, איז נאָך וואַקלענישן מסכים געווען דערויף, האָט גערשני אַרויסגעצויגן פון קעשענע פּאַפּיר, אַ מינוטער מיט אַ פּעדער, און גענומען דיקטירן אין זיין, קאַטשוראַס, נאָמען אַ בריוו, בעטנדיק צו שרייבן וואָס קלאָרער, כדי זיין, קאַטשוראַס, מאַנוסקריפט זאָל מען דערנאָך קענען פּאַרפּילפּאַכן (אַן ענלעכן פּאַרשלאַג האָט גערשני געמאַכט אויך דעם באַשולדיקטן גרינגאַריעוו, ווי עס איז אָנגעגעבן אויבן). דערקלערנדיק דערנאָך, אז דער אורטייל פון דער „קאַמף-אַרגאַניזאַציע“ וועט פאַרטיק זיין דעם 28-טן יולי און אז אויפן רעוואָלוציער וועט געמאַכט ווערן אַן אויפשפּיט „פאַרן פּאַרגאַקענעם פּויערישן פּלוט“, „אַ טויט דעם צאַרישן תּליון“ און די קוילן וועלן זיין פאַרסמט, — האָבן זיי זיך אומגעקערט קיין כאַרקאָוו; לעס דער געריכטס-געביידע האָט ער, קאַטשוראַ, באַמערקט, אז צו גערשנין איז צו געקומען עפעס אַ הער פון אַ יאָר 35, פון הויכן וווקס, מיט אַ גרויסער, שוואַר-צער באַרד. דעם 28-טן יולי, טרעפנדיק זיך ווידער אין וואַלד הינטער דער סטאַציע דערנאָטשי, האָט גערשני אים, קאַטשוראַן, מיטגעטיילט, אז דער פירשט אַבאָלענסקי איז געקומען צופאַרן אין שטאָט אַריין פון דער סטאַציע וועסיאַלאַיאַ לאַפּאַן און אז ער, קאַטשוראַ, קאָן אויספירן דעם אַמענטאַט אין איינעם פון די גערטנער, וווּ דער פירשט פלעגט באַזוכן די טעאַטערס, אָדער ביים באַגעגענען אים אויף דער גאַס, און איבערגעבנדיק אים דעם אורטייל פון דער „קאַמף-אַרגאַניזאַציע“ מיט אַן אָנגעלאָדענעם רעוואָלוציער, אין וועלכן די ערשטע זעקס קוילן זיינען, לויט גערשונים רייד, געווען פאַרסמט, האָט ער אים געעצהט זיך באַמיען צו טרעפן מיט דער ערשטער קויל, ווייל זי אַנט-האַלט מער גיפּט... ביים צעשיידן זיך האָט גערשני אָפּגענומען ביי אים אַלע איבעריקע זאַכן, אויך די אויטאָביאָגראַפיע און די קוויטאַנציע אויף אַ קויש, וואָס איז געבליבן אויף היטונג אויפן וואַקזאַל. אין יענעם טאָג און צומאַרגנס האָט ער, קאַטשוראַ, געהאַט די מעגלעכקייט אויסצופירן דעם פאַרטראַכטן פּלאַן, אָבער ביידע מאָל האָט אים פאַרפּעלט מוט; ענדלעך, דעם 29-טן אין אָוונט, איז ער אַוועק אין גאַרטן „טיוואַלי“, האַפנדיק צו טרעפן דאַרט דעם פירשט אַבאָלענסקי, אָבער גלייכצייטיק טראַכטנדיק, אז אויך דאָסמאָל וועט אפשר נישט זיין קיין געלעגנהייט אויסצופירן דעם אַמענטאַט. אָבער אין גאַרטן האָט ער זיך אָנגעשטויסן אויף גערשנין, וועלכער האָט אים, ווייט אים, נאַכגעשפּירט. זיך צוזעצנדיק מיט אים אויף אַ פּאַנק האָט גערשני מיטגע-טיילט, אז פירשט אַבאָלענסקי געפינט זיך אין גאַרטן-טעאַטער, און אז דער איצטיקער מאַמענט איז דער באַקוועמסטער פאַרן מאַרד, וועלכער דאַרף אויס-געפירט ווערן „איצט אָדער קיינמאָל נישט“.. ער, קאַטשוראַ, האָט געוואַלט פאַר-רויכערן, גערשני אָבער האָט אַרויסגעריסן ביי אים די פּאַפּיראַסניצע און די פּאַפּיראַסן, און אין דאָזיקן מאַמענט האָט זיך גראַד באַוויזן פירשט אַבאָלענ-סקי, וועלכער איז אַרויסגעקומען פון טעאַטער געאַרעמט מיט עפעס אַ דאַמע, און האָט גענומען גיין אין דער ריכטונג, וווּ ער מיט גערשנין זיינען געזעסן; דער לעצטער איז ערגערדוו פאַרשוונדן, און פירשט אַבאָלענסקי האָט זיך אומגעקערט צוריק, נישט דערגייענדיק צו אים, קאַטשוראַן. נאַכגייענדיק דעם

פירשט מיט אן ארויסגענומענעם רעוואָלוער, האָט ער, קאטשורא, נישט גע-
וואָלט שייַן פון הינטן און גענומען אַפּוואַרטן אַ מאַמענט, ווען דער פירשט
וועט זיך אויסדרייען צו אים מיטן פנים; דער דאָזיקער מאַמענט איז געקו-
מען לעס טעאָטער, וווּ דער גובערנאַטאָר איז געבליבן שטיין זעקס טריט פון
אים, קאטשוראָן, און היות אין דאָזיקן מאַמענט האָט זיך באַוווּזן צווישן זיי
עפעס אַ הער, האָט ער געמאַכט עטלעכע טריט רעכטס און צילעווענדיק דעם
פירשט אין האַלז אַריין — אויסגעשאַסן. דאָ האָט עמעץ אים, קאטשוראָן, אָנ-
געכאַפט ביי די אַקסלען, און דער פּאָליציאַנט האָט אים אומגעוואָרפן אויף
דער ערד; עס איז אויסגעבראַכן אַ קאַמף, בעת וועלכן עס זיינען געמאַכט גע-
וואָרן צופעליק נאָך עטלעכע שאַסן (ווייל ער האָט דעם רעוואָלוער נישט אַרויס-
געלאָזן פון דער האַנט), און דורך איינעם פון זיי איז פאַרווונדעט געוואָרן אויך
דער כאַרקאָווער פּאָליציימיסטער. ער, קאטשוראָ, האָט נישט געוויסט נישט גער-
שוניס פּאַמיליע און נישט זיין אַדרעס, ווייל גערשוני אַליין האָט וועגן דעם קייני-
מאַל נישט גערעדט, און זען פלעגט ער זיך מיט אים בלוזי אין וואַלד אָדער
אויף דער גאַס. ווי קאטשוראָ דערקלערט אין זיין מעלדונג, האָט אים גערשוני
נאָך עטלעכע באַגעגענישן אין קיעוו, אויפן בולוואַר, אין וואַלד און אויף דער
גאַס, — אַזוי אונטערנעוואָרפן צו זיין ווילן, אַז ער האָט אָנגעהויבן פלינד צו
גלויבן, אַז דער מאָרד פון פירשט אָבאַלענסקי איז אַ פאַרדינסט לגבי דער גע-
זעלשאַפט; פונדעסטוועגן, גוט באַטראַכטנדיק, וואָס ער גייט טאָן, וואָלט ער זיי
כער נישט אויסגעפירט דעם מאָרד, ווען ער וואָלט אין כאַרקאָוו ווידער נישט
געטראָפן גערשוני, וועלכער האָט אומבאַדינגט געפאַדערט אים אויסצופירן.

די אויבנגעבראַכטע דערקלערונגען פון פּאַמא קאטשוראָ זיינען אין אַלגע-
מיין באַשטעטיקט געוואָרן אויך דורך דער אויספאַרשונג אין שייכות מיטן
אויבנדערמאַנטן אַטענטאַט פון 29-טן יולי. אַזוי איז פעסטגעשטעלט געוואָרן
דורך די דערקלערונגען פון די עדות שפיגלאָוו און דודלאַט, אַז קאטשוראָ האָט
זיך אין דערמאַנטן אָונט ווירקלעך געפונען אין גאַרטן „טיוואַלי“ אין דער
געזעלשאַפט נישט נאָר פון איינעם, נאָר פון צוויי אומבאַקאַנטע מענער און איין
פרוי פון אַ יאָר 25; אַביסל פריער, נעמלעך דעם 27-טן יולי, האָט עפעס
אַ פרוי געגעבן דעם שליה פּאָדדובקאַ אַ בריוו פאַרן גובערנאַטאָר, וווּ דער גר-
בערנאַטאָר איז איינגעלאָרן געוואָרן אויף אַ ראַנדעוּוו אין טעאָטער „טיוואַ-
לי“; דער בריוו איז פאַרפומירט געווען מיט אַ פאַרפום, וואָס איז לויטן גערוך
אידענטיש מיטן פאַרפום, וואָס מען האָט געפונען אין יענעם צימער פון האַ-
טעל, וווּ קאטשוראָ איז איינגעשטאַנען. אין בוזידיקעשענע פון פּאַלטן האָט מען
געפונען אַ קאָנווערט פון גרויסן פאַרמאַט מיט אַן אויפשריפט אויף אַ שרייב-
מאַשין: „דער אורטייל איבערן כאַרקאָווער גובערנאַטאָר פירשט אָבאַלענסקי“,
„קאַמפּאַרגאַנאַזאַציע פון דער פּאַרטיי סאָציאַליסטן-רעוואָלוציאָנערן“ און אַ רוי-
טער אָפּדרוק פון שטעמפל פון דער זעלבער פּאַרטיי; אין קאָנווערט איז געלעגן
דער אויבנדערמאַנטער אורטייל אין נאָמען פון דער קאַמפּאַרגאַנאַזאַציע פון דער
פּאַרטיי סאָציאַליסטן-רעוואָלוציאָנערן...

צונגעצויגן, אין שייכות מיט קאטשוראָס דערקלערונג, אַלס באַשולדיקטער
אין געהעוּן צו דער „קאַמפּאַרגאַנאַזאַציע“ פון דער פּאַרטיי סאָציאַליסטן-רע-
וואָלוציאָנערן און אין אָנרעדן פּאַמא קאטשוראָן אויסצופירן טעראַריסטישע

אקטן, האָט דער זשיטאַמירער בירגער אַהרן ווייצנפֿעלד זיך אָפּגעזאָגט צו געבן וועלכע איז נישט דערקלערונגען, ווי אויך אונטערצושרייבן דעם פּראָטאָקאָל, וואָס איז אין שייכות דערמיט צונויפגעשטעלט געוואָרן.

אַ ווייטערער טעראָריסטישער אַקט פֿון דער „קאמף-אַרגאַניזאַציע“ פֿון דער פּאַרטיי סאָציאַליסטן-רעוואָלוציאָנערן איז געווען דער מאָרד פֿון אופּימער נובערנאָטאַר, דעם ווירקלעכן מלוכה-ראַטגעבער באַגדאַנאָוויטש. דעם 6-טן מאַי 1902-טן יאָר איז אין דער שטאָט אופּאַ, אין שטאָט-גאַרטן, געפּאַלן אַלס קרבן פֿון עטלעכע שאַסן דער אופּימער נובערנאָטאַר באַגדאַנאָוויטש; געשאַסן האָבן אומבאַקאַנטע אַטענטעטער, וועלכע האָבן באַוווּזן פּאַרשוונדן צו ווערן. אויפֿן אָרט פֿון מאָרד איז געפונען געוואָרן אַן „אורטייל פֿון דער קאמף-אַרגאַניזאַציע פֿון דער פּאַרטיי סאָציאַליסטן-רעוואָלוציאָנערן“ פֿון פּאַלגנדן אינהאַלט: „דער-פּילנדיק דעם בירגערלעכן חוב, וואָס ליגט אויף איר, באַטראַכט זיך די קאמף-אַרגאַניזאַציע פֿון די סאָציאַליסטן-רעוואָלוציאָנערן געצווונגען צו פּאַראַור-טיילן צום טויט דעם שולדיקן אין די חיהשע עקזעקוציעס איבער די זלאַטאַ-אוסטער אַרבעטער, דעם אופּימער נובערנאָטאַר נ. מ. באַגדאַנאָוויטש. אויסצו-פירן דעם אורטייל ווערט איבערגעגעבן די מיטגלידער פֿון דער „קאמף-אַרגאַני-זאַציע“. 27 מערץ 1903-טן יאָר, ס. פעטערבורג“. אין אַ וואָך אַרום, נעמלעך דעם 13 מאַי, איז אין קיעוו אויף דער סטאַציע לעבעד, פֿון דער שטאָטישער אייזנבאַן, אַרעסטירט געוואָרן, לויט דער אָנווייזונג פֿון אַגענטן, דער לאַנג-אַרומגעזוכטער באַשולדיקטער גריגאָרי גערשוני. ביים אַרעסט האָט מען געפֿו-גען ביי אים עטלעכע מאַנסקריפטן פֿון פּאַרשידענעם מין, פּראָקלאַמאַציעס און אויפֿרופֿן, געלט אין סכום פֿון 614 רובל מיט 73 קאָפּ, ווי אויך אַ פּאַנקאָט פֿון 500 פּראַנק און פּאַסטמאַרקעס. ביים דורכקוקן די ביי גערשונין געפונענע מאַנסקריפטן, האָט זיך אַרויסגעשטעלט פּאַלגנדעס: 1) אַ נישט פּאַרענדיקטער גערשטער נוסח פֿון אַ פּראָקלאַמאַציע, געשריבן מיט בלייפּעדער אויף אַ פּערטע-לע ווייס שרייב-פּאַפּיר, פּויט פּאַלגנדן אינהאַלט: „מען פעט איבערדרוקן. די פּאַרטיי סאָציאַליסטן-רעוואָלוציאָנערן“. „אין קאַמף וועסטו דעראַבערן דיין דעכט“. „צום גאַנצן באַוווסטזיניקן און אַרבעטנדיקן רוסלאַנד“. „עס איז גע-געשען דאָס, וואָס אַלע האָבן מיט ציטער דערוואַרט“. „עס איז געשען דאָס, וואָס האָט געמוזט געשען. לויטן באַשלוס פֿון דער קאמף-אַרגאַניזאַציע פֿון דער פּאַרטיי סאָציאַליסטן-רעוואָלוציאָנערן איז דעם 6-טן מאַי אין דער שטאָט אופּאַ דערהרגעט געוואָרן דער שולדיקער פֿון דער מערדערלעכער שחיטה איבער די זלאַטאַאוסטער אַרבעטער, דער אופּימער נובערנאָטאַר נ. מ. באַגדאַנאָוויטש. ער איז דערהרגעט געוואָרן אינמיטן העלן טאַג אין שטאָט-פּאַרק, אויף די אויגן פֿון אַ גרויסן עולם, דורך ניין קוילן פֿון רעוואָלוציאָנערן, מיטגלידער פֿון דער קאמף-אַרגאַניזאַציע פֿון אונזער פּאַרטיי. אויספירנדיק העלדיש, מיט מסירת-נפש די הייליקע מיסיע, וועלכע איי האָבן גענומען אויף זיך, פּאַרניכטנדיק דעם תּליון פֿון פּאַלק, האָבן די קעמפּער דערלאַנגט דער צאַרישער מאַכט אַ צווייטן, נישט קיין קלענערן קלאַפּ. האָבן זיך אַרויסגעריסן פֿון אירע הענט און זיינען בשלום אַנטקומען. אַ גרום אייך, מוטיקע קעמפּער, פֿון דער פּאַרטיי, וועלכע נעמט אייך ווידער אויף אין אירע רייען מיט פּרייד, אייך, די אַנטקומענע פֿון דער תּליו. די פּרייד פֿון דער פּאַרטיי וועלן טיילן די אַלע, וועמען עס איז טייער

די זאך פון דער רומישער רעוואלוציע". דערנאך ווערט געשילדערט דאָס בילד, ווי מען אונטערדריקט די זלאַטאַאוסטער אַרבעטער און פאַרענדיקט זיך מיט די ווערטער: „מיר וועלן אַריינקוקן אין דער נשמה"; (2) אַ מאַנסקריפט, געשריבן מיט דער זעלבער האַנטשריפט, מיט אַ בלויען בלייפּעדער, אויף די ערשטע צוויי זייטלעך פון אַ בויגעלע פאַסט־פאַפּיר פון קליינעם פאַרמאַט; ער הויבט זיך אָן אַזוי: „דער זעקסטער מאַי וועט אויף לאַנג פאַרבלייבן אין זכרון פון די אר־פּימער איינוווינער. אין יענעם טאָג האָט די צאַרישע מאַכט געווינדטובט", און נאָכן פאַשרייבן די קירלעכע פּיערונג, ווערט ווייטער געזאָגט: „12 אַ זייגער האָט די צאַרישע מאַכט אין אופּא טריאומפּירט. די איראַניע פון גורל. די מיר־נוטן פון צאַרס גליקלעכן פאַרשטייער זיינען שוין געווען געצילטע. אויף די אויגן פון אַ גרויסן עולם ווערט 4 אַ זייגער פּייטאַג געוואָרפן צום גופּערנאַ־טאַרס פּיס אַ פאַקעט, און דערנאָך קנאַלן איינער נאָכן צווייטן 6 (אָדער 5) שאַסן. דער גופּערנאַטאַר ציט זיך אויס אויף דר'ערד. נעמענדיק אין אַכט די פאַלן, ווען צאַרישע קנעכט פלעגן פאַלן נישט דורכגעלעכערט דורך אַ קויל, נאָר פון שרעק, צילט דער שייסער די לעצטע קויל דעם תּליון און האַרצן. אויסגע־פּירט זיין אויפּנאַבע, פאַרשווינדט דער שייסנדיקער מיטגליד פון דער „קאַמפּ־אַרנאַניזאַציע"... „די שטימונג איז אַ געהויבענע, ביי אַלע, וועלכע האָבן פאַר־שטאַנען און געפּילט די פּאַדייטונג פון די זלאַטאַאוסטער גרויזאַמקייטן, האָט זיך אַרויסגעריסן אַ זיפּץ פון פאַרלייכטערונג: „נאָט צו דאַנקען, ס'איז זיי נישט געשאַנקען געוואָרן" — הערט מען אין די פאַרשיידנסטע קרייזן. די פאַרלויב־קייט פון דער טאַכט איז אַזוי גרויס, אַז זי קאָן זיך דערווייל נישט אַנטשליסן מיטצומילן אין די צייטונגען. ווען מיר שרייבן די דאָזיקע שורות, דעם 6טן אין אָונט, געפּינט זיך דער אַנטלאָפּענער אין אַ זיכערן אָרט, הגם די געפּאַר איז נאָך נישט אַריבער. אופּא איז אַ קליינע שטאָט, די פאַרקער־מיטלען שלעכ־טע און ס'איז זייער שווער זיך אַרויסקריגן פון דאַנען". דערמיט פאַרענדיקט זיך די פּראַקלאַמאַציע... 5) צוויי גרויסע בויגנס דינעס, דורכזוכטיקן וואַקס־פאַפּיר, אויף איין זייט פון יעדן פון זיי איז אַפּגעקלאַפט מיט בלויען כעמישן בלייפּעדער, לויט אַלע וואַרשיינלעכקייטן דורך קאַלעק, דער געשריבענער טעקסט פון אויפּרוף: „צום באַוווסטזיניקן און אַרבעטנדיקן רוסלאַנד". דער אָנהויב פון דאָזיקן אויפּרוף איז אידענטיש מיט דער פּראַקלאַמאַציע, וועגן וועלכער עס רעדט זיך אין פּונקט 1... ווייטער גייט (וואָס עס איז נישט געווען אין דער ערשטער פּראַקלאַמאַציע) פּאָלגנדעס: „טרויעריק און אַפהענטיק שטייען טויזנטער אַרבעטער ביי זייערע וואַרשטאַטן. אין קאַפּ איז אַ כאַאָס, אין דער נשמה— יאוש. סיי די געדאַנקען, סיי די געפּילן האָט ווי אַ וויכער פּאַנאַנדערגעטראַגן. נישט קיין אַרבעטער — לעבעדיקע מתים שטייען ביי די וואַרשטאַטן". דער־נאָך ווערט געשילדערט אַ בילד, ווי די אַרבעטער, איבערגעלאָזן אויפן אייגענעם פּאַראַט, זיינען פאַרצוויפּלט, זיי וואַרטן אויף שטראַף און זיינען פאַרלאָזן דורך זייערע ברידער, און אַלס ענטפּער דערויף ווערט געזאָגט: „ניין, חברים, איר זענט נישט איינזאַם. עס וועלן אונז נישט אָפּווענדן פון אונזער וועג נישט די פאַרטיי־דאָגמאַטיקער, נישט די רעזאַניערן. פּונקט ווי איר, האָבן מיר אויך גע־פּילט און באַגריפּן, אַז נישט ענטפּערן די פאַרנוואַלטיקער הייסט אָפּגעבן זיי, אַלס רויב, דאָס אַרבעטער־פּאַלק. און אויב עס זיינען נישטאַ קיין שום מיטלען

פון א ווירדיקן ענטפער, איז... (פינטעלעך אין אַרייננאַל). ניין, חברים, איר זענט נישט איינזאַם. זעט: אייער תליון, וואָס דער צאר האָט אים באַשאַטן מיט חסדים, ליגט אין שמוץ, דורכגעלעכערט דורך קוילן פון רעוואָלוציאָנערן... אזוי האָט געענטפערט די פּאַרטיי סאַציאַליסטן-רעוואָלוציאָנערן אויף די גרויזאַמקייטן און גוואַלט-מעשים אין זלאַטאַאָסט. געדענקט אָבער, חברים, נישט נ. מ. באַגד דאַנאָויטש איז דערהרגעט געוואָרן לויטן אורטייל פון דער קאַמף-אַרגאַניזאַציע. אים קענען מיר נישט און ער גייט אונז נישט אָן. מיר האָבן געהאַט פאַר זיך אַ פאַרשטייער פון דער זעלבסטהערשערישער מאַכט, וועלכער איז באַאַנגען, אין די פּערזאָנען פון אייערע אומגעקומענע חברים, אַ גרויזאַמען גוואַלט-אַקט איבערן אַרבעטס-פּאַלק, וואָס קעמפט פאַר זיין באַפֿרייאַונג. און אונזער ענטפער איז דערלאַנגט געוואָרן דער דאָזיקער זעלבסטהערשערישער מאַכט אין דער פּערזאָן פון אופימער גובערנאַטאָר". ענדיקנדיק דעם אויפֿרוף, שרייט אויס דער מחבר: „פאַראַויס, חברים, פאַר דער גרויסער זאַך צו באַפֿרייען רוסלאַנד פון אונטערדריקונג און רעכטלאָזיקייט, פאַר אַלגעמיינער פֿרייהייט, גלייכהייט און ברידערלעכקייט. דרייַסטער צום קאַמף מיט דער צאַרישער הפּקרות און געוואַלט. און יעדער איינער אויף זיין אָרט. יעדער אויף זיין פּאַסטן. אַ רעוואָלוציאָנער בוך, דאָס לעבעדיקע וואָרט, אַ גאַסן-דעמאָנסטראַציע און דער רעוואָלוציער אין די הענט פון איינצלענע קעמפער, — אַלץ איז גלייך חשוב, ווען אַלץ קלאַפט אין איין פונקט, אין דער פינסטערער וואַנט פון דער צאַרישער זעלבסטהער-שאַפט. זאָל לעבן די פּאַליטישע פֿרייהייט. זאָל לעבן דאָס קעמפֿנדע, אַרבעטנדי-קע רוסלאַנד. זאָל לעבן דער סאַציאַליזם"...

נאָכן פאַרגלייכן די אויסגעדעכנטע מאַנוסקריפטן מיט גרינגאַרי גערשונים אומצווייפֿלהאַפֿטער האַנטשריפט, זיינען די עקספּערטן געקומען צו דער אייני-זשטימיקער און פעסטער איבערצייגונג, אז די מאַנוסקריפטן, וואָס ווערן אויס-געדעכנט אין די פונקטן איינס, צוויי און דריי, זיינען געשריבן מיט גערשונים האַנטשריפט...

ביים פאַרגלייכן דעם טעקסט פון מאַנוסקריפט, וועלכן מען האָט אָפּגענו-מען ביי גערשונים (פונקטן 2 און 3), וואָס הויבט זיך אָן: „דער זעקסטער מאַי וועט אויף לאַנג פאַרבלייבן אין זכרון פון די אופימער איינוווינער" מיטן אייני-האַלט פון אַרטיקל, וואָס איז אָפּגערוקט אין № 25 פון זשורנאַל „רעוואָלוציאָנאַיאַ ראַסיאַ" פון 1טן יוני 1903-טן יאָר, ווייזט זיך אַרויס פּאַלגנדעס: דער דאָזיקער אַרטיקל געפינט זיך אין דער אָפּטיילונג: „פון געזעלשאַפטלעכן לעבן" און הויבט זיך אָן אזוי: „אופא, 7-טער מאַי. דער זעקסטער מאַי וועט אויף לאַנג פאַרבלייבן אין זכרון פון די אופימער איינוווינער", און דערנאָך איז ער, לויט זיין אינהאַלט, נישט עפעס אַנדערש, ווי גערשונים מאַנוסקריפט, מיט אייניקע רעדאַקציאָנעלע ענדערונגען ביים אָפּדרוקן אים...

אַ חוץ די געבראַכטע פּראַקטאַמאַציעס געפינען זיך אין „רעוואָלוציאָנאַיאַ יאַ ראַסיאַ" נאָך אייניקע פון זעלבן אינהאַלט וועגן דער זעלבער געשעעניש פון 6-טן מאַי. דער ס. פעטערבורגער קאָמיטעט, למשל, גיט צו, מעלדנדיק וועגן דער דערפֿאַרונג פון גובערנאַטאָר באַגדאַנאָויטש: „און אזוי וועט זיין מיט יעדן פאַרברעכער קעגן פּאַלק. דער צופאַל האָט געראַטעוועט אָבאַלענסקין, ער האָט אָבער נישט געראַטעוועט נישט סיפּיאַניצען, נישט באַגדאַנאָויטשן. באַגד-

דאָנאָוויטש איז נישט דער ערשטער און נישט דער לעצטער. מיר וועלן נישט אַוועקלייגן דאָס געווער, ביז די רעגירונג וועט עס נישט אַוועקלייגן פאַר די פאַר- דערונגען פון פּאַלקס באַוווּסטיין, וועלכעס זאָגט זיך אַפּ צו שלעפּן ווייטער דעם יאָך פון דער זעלבסטהערשערישער הפּקות". דער סמאָלענסקער קאָמיטעט גיט צו: „אַראָפּוואַרפן די זעלבסטהערשאַפט איז די ערשטע אויפגאַבע פון רעד- וואָלוציאָנערן" און פאַרענדיקט זיך מיט די ווערטער: „נידער מיט דער זעלבסט- הערשאַפט. זאָל לעבן די פּרייהייט". די פּאַלטאַווער גרופּע פון די ס. ר. רופּט אויס צום סוף: „כבוד די העלדן פון 6-טן מאַי. כבוד די מוטיקע קעמפּער פאַר פּרייהייט. נידער מיט דער הפּקות. נידער מיט דער זעלבסטהערשאַפט". צו- לעצט, אין דער פּראָקלאַמאַציע פון דער גרופּע סאַצ-רעוּ. אין קרים ווערט געד- זאָגט: „נאָך באַלמאַשאַוון, לעקערטן, קאַטשוראַן זיינען געקומען העלדן, וועלכע מיר קענען נישט מיט די נעמען, און געטויט באַגדאַנאַוויטשן", און דערנאָך ווערט געזאָגט: „עס האָט זיך אָנגעהויבן אַ שרעקלעכער קאַמף, אין אים, נאָר אין אים, וועלן מיר דעראַבערן אונזער רעכט אויף גליק, אויף ליכט און פּרייהייט, און כּדי צו דערשלאַגן זיך צום דאָזיקן רעכט, האָט די פּאַרטיי סאַצ-רעוּ. זיך אַנטשלאָסן אויף אַלע מיטלען, ביז די סאַמע שרעקלעכע און אַנטשיידנד- סטע. נידער מיטן צאַר. פאַרשאַלטן זאָלן זיין די צאַרישע תּלנים און די פּאַלקס- אונטערדריקער. זאָלן לעבן די קעמפּער פאַרן גליק און דער פּרייהייט פון פּאַלקס. זאָלן לעבן די פּאַליטישע פּרייהייט. זאָלן לעבן דער סאַציאַליזם".

אַ חוץ די אויבנדערמאַנטע מאַנוסקריפּטן און זאַכן האָט מען ביי גערשו- נין, ביים אַרעסטירן אים דעם 13 מאַי, אָפּגענומען נאָך עטלעכע שטיקלעך פאַר- פיר מיט פאַרשיידענע נאָטיצן און שיפּר-צייכנס, ווי אויך אַ רעוואָלווער פון בראַונינג-סיסטעם מיט אַכט שאַרפּע קוילן. ביים פּאַטראַכטן דעם בראַונינג און די קוילן, האָט זיך אַרויסגעוויזן, אַז דער קאַנאַל פון דער רעוואָלווער-לופּע איז אויסגעשמירט מיט שפּעק, און היות ער איז פאַרלאָפּן, דאַרף מען אָננעמען, אַז פון רעוואָלווער האָט מען געשאַסן, אָבער ווען קאָן מען נישט פּעסטשטעלן, אויף די קוילן איז נישטאָ קיין סם.

ווען מען האָט גרינגאַרי גערשונין געוויזן די אויבנדערמאַנטע ווילהעלמינאַ געלין (געבוירענע קאַרלסאָן), דעם באַשולדיקטן גרינגאַריעו און יוליאַ יורקאָוו- סקאַיאַן, האָבן די דערמאַנטע פּערוואַנען דערקענט אין גערשונין: קאַרלסאָן אַ פּולשטענדיקע ענלעכקייט מיט יענער פּערוואַן, וואָס איז סוף מערץ 1902 איינ- געשטאַנען אין צימער № 9 פון האַטעל „סאַסיעטע" אין דער שטאָט וויבאַרג אונטער דער פּאַמיליע „ברענטאַוו"; גרינגאַריעו האָט קאַטעגאָריש דערקענט יעד- נע פּערוואַן, וועגן וועלכער ער האָט דערמאַנט אין זיינע דערקלערונגען אונטערן נאָמען „פּיאָדאַר פּעטראָוויטש" און וועלכע ער האָט נאָך פריער דערקענט לויט דער פּאַטאַגראַפיע. די זעלבע פּערוואַן פלעגט אים רעמיאַניקאוואַ באַצייכענען אַלס „דמיטרי ניקאָלאַיעוויטש"; יורקאָווסקאַיאַ האָט געפונען אַן ענלעכקייט מיט יענעם „פּיאָדאַר פּעטראָוויטש", וועגן וועלכן זי האָט גערעדט אין אירע דערקלערונגען. צוגעצויגן אַלס באַשולדיקטער, האָט גרינגאַרי גערשוני דער- קלערט, אַז ער וועט אויף קיין שום פּראַגן בנוגע דער באַשולדיקונג נישט ענט- פּערן, דערביי האָט ער פון אָנהויב אויך זיך אָפּגעזאָגט אונטערצושרייבן דעם פּראָטאָקאָל...

אויפן סמך פון אויפננעזאגטן ווערן הערש גערשונן, 33 יאָר, מיכאאיל
 מעלניקאָוו, 26 י., אהרן ווייצנפעלד, 24 י., יעוונגעני גרינגאַרעווי, 25 י., און ליווד־
 מילא רעמיאָנניקאָווא, 37 י., באַשולדיקט אין דעם, אז זיי זיינען אַריינגעטראָגן
 אין דער פאַרברעכערישער געזעלשאַפט, וואָס רופט זיך „פאַרטיי פון סאַציאַל־
 ליסמן־דעוואָלוציאָנערן“, שטרעבט אַראָפּצווואַרפן די אין רוסלאַנד עקזיסטירנדיג
 דע רעגירונגס־פאַרם און די זעלבסט־הערשאַפט מיט דער הילף פון אויפהעצן די
 פויערים, אַרבעטער און די שטודירנדיקע צו מאַסן־אומרוען, ווי אויך מיט דער
 הילף פון געוואַלט, בונט און אויפשטאַנד; אז זיי זיינען צוגעטראָגן צו יעדן
 נער גרופע פון דער דערמאָנטער געזעלשאַפט, וואָס האָט גענומען אויף זיך,
 אינטערן נאָמען „קאָמפּאַַרגאַנזאַציע פון דער פאַרטיי סאַציאַל־דעו.“, אויסצו־
 פירן מאָרדן איבער העכערע באַאָמטע פון דער רעגירונגס־מאַכט אין רוסלאַנד,
 וועמעס טעטיקייט עס האָט צום מערסטן געשטערט דאָס דערגרייכן די פאַרברענדיג
 כערישע צילן פון דער דערמאָנטער געזעלשאַפט, ווי אויך טויטן פּערוואַנען, וועל־
 כע האָבן אָנגענומען די נויטיקע מיטלען, כדי אַ סוף מאַכן צו די אומרוען
 צווישן די פויערים און אַרבעטער, וואָס זיינען אויסגעבראַכן אין פאַרשיידענע
 ערטער אין רוסלאַנד...

דער באַשולדיקונגס־אַקט איז צונויפגעשטעלט געוואָרן אין דער שטאָט
 ס. פעטערבורג, דעם 17־טן יאַנואַר 1904־טן יאָר.

די פארטיידיקונגס־רעדע

כדי צו פארמירן מיספארשטענדענישן, האלט איך פאר נויטיק קודם-כל אויפצוקלערן די פאזיציע, אויף וועלכער איך וועל שטיין. אויף אייער פראגע, אויב איך בין זיך מודה אין מיין שולד לויט דער פאָרגעבראכטער אַנקלאַגע, קען איך גארנישט ענטפערן, ווייל דאָ קען בכלל נישט זיין קיין רייד וועגן שולד-דיקייט: ווי יעדער כלל-טוער, וואָס ווערט געפירט אין זיינע מעשים נישט פון פערזענלעכע מאַטיוון, נאָר פון זיינע פליכטן פאַרן כלל און פון די אינטערעסן פון אַלגעמיינעם ווילזיין, האַלט איך מיין טעטיקייט פאַר אַ פירגערלעכע פליכט און נישט פאַר אַ פאַרבּרעכן. פונקט אזוי זע איך נישט, ווי אזוי איך קען ענטפערן אויף דער פראגע, אויב איך בין זיך מודה אין דער פאַקטישער זייט פון די מעשים, וואָס איר שרייבט מיר צו. עס איז שווער צו ענטפערן דערפאַר, ווייל ביי דעם גאַנץ-איינגארטיקן אופן, ווי עס פירן זיך פאַליטישע פראָצעסן אין רוסלאַנד, בלייבט אונז איבער בלויז איינס: כדי נישט צו ווערן קיין מיט-באַטייליקטע אין דער יורדישער קאָמעדיע, וואָס די זשאַנדאַרמען אַרדענען אין אין דער פאַרם פון אַן ערשטער אונטערזוכונג, און כדי אויסצודריקן אונזער פראָטעסט קעגן אַט דער קאָמעדיע, בלייבט אונז איבער בלויז אַפּפּוּזאַנגן זיך פון געבן דערקלערונגען — און דאָס האָב איך געטאָן. די געריכטס-אויספאַר-שונג דאָ אין „געריכט“ גופא איז אויך נישט מער ווי אַן איבערגעחזרטע זשאַנדאַרמישע אונטערזוכונג. פאַקטיש האָבן מיר נישט קיין מעגלעכקייט אַרויסצו-ברענגען די אמתע גרונטלאַגע פון גאַנצען ענין צוליב דער פשוטער סיבה, וואָס ווי ווילך און אומזיניק די אינסינואַציעס און מסירות זאָלן נישט זיין, קענען מיר זיי גארנישט אַנטקעגנשטעלן: רופן אַהער אינזערן אַן עדות מיין, איבער-געבן אים אין די הענט פון די זשאַנדאַרמען. דעריבער טאַקע זיינען פון די 49 עדות, וואָס זיינען אַרויסגערובן געוואָרן צום פראָצעס, אַלע 49 גערופן געוואָרן פון דער באַשולדיקונג, און פון אונזער זייט — קיין איינער נישט. דאָס איז ערשטנס. צווייטנס — און דאָס איז דער עיקר — משפט מען אונז אין אַן אוי-סעראָרדנטלעכן געריכט, לויט אויסעראָרדנטלעכע געזעצן. די גאַנצע פראָצעדור

איז פאר דער מאכט נישט מער ווי א נויטיקע פארמאליטעט, און דער אויס-
 גאנג אירער איז פון פאראויס באשטימט און באשלאסן. אזא סיסטעם פון גע-
 ריכט איז זייער באקוועם אין פרט פון שנעלקייט, איינפאכקייט און זיכערקייט
 מיטן אורטייל אין גייסט, וואָס די אדמיניסטראַציע דארף האָבן. אָבער וואָס
 פאַר אַ מאָראַלישע באַדייטונג קען אזא געריכט און אזא אורטייל האָבן פאַר
 אונז? קיין באַדייטונג נישט. ווי פּאָליטישע טוער וואָלטן מיר מיט גרויס
 ציטערניש דערוואַרט אַן אורטייל פון אַן אמתן געריכט — פון ריכטער, פאַר-
 שטייער פון געזעלשאַפטלעכן געוויסן. אָבער ביי די איצטיקע באַדייטונגען זיי
 נען דאָ נישטאָ נישט קיין ריכטער און נישט קיין אָנגעקלאָגטע. דאָ זיינען
 פאַרשטייער פון צוויי געזעלשאַפטלעכע שטרעמונגען: מיר — פון האָרעפּאָשעם
 פאַלק, וואָס ראַנגלט זיך פאַר זיינע רעכט, קעגנער פון דער איצטיקער סאָציאַל-
 לער און פּאָליטישער אָרדענונג; איר — שיער פון אַט דער אָרדענונג. דאָ איז
 די פיזישע מאַכט אויף אייער זייט און אייער „נצחון“ איז פאַרזיכערט. און
 אויב איך שטיי דאָך פאַר אייך און רעד, איז עס נישט מיט דער כּונה צו פאַר-
 טידיקן זיך, נאָר כדי כאַטש וויפּל נישט איז אַרונטערצורייסן דעם שליער,
 מיט וועלכן די רעגירונג פאַררעקט אזוי שטאַרק דאָס ליינדיקע רוסלאַנד; כדי
 אָפּן אויפצודעקן פאַר אייך דעם תּוך פון קאמף, וואָס שפּילט זיך דאָ אָפּ.

איך ווייס, איך וועט נישט זיין אָנגענעם מיך אויסצוהערן. אויב אָבער
 איר געפינט אין זיך גענוג מוט צו שיקן מענטשן אויף דער תּליה, האָט אויך
 דעם מוט זיי אויסצוהערן. יעדנפאַלס איז דאָך לייכטער אייך צו הערן, איידער
 אונז צו רעדן ביי דער אייזיקאלטער גלייכגילטיקייט און פּינטלעכקייט, וואָס
 רינגלען אונז דאָ אַרום.

אין איר באַשולדיקונגס-אַקט האָט די מאַכט — ווי דער שטייגער איז אין
 פּאָליטישע פּראָצעסן, — פאַרגעשמעלט דעם ענין אויף זייער אַן אָריגינעלן
 אופן. פאַר איר איז אַלץ קלאָר, פּשוט און באַוויזן. און די וויכטיקסטע באַווייזן
 זיינען — פאַרשטייט זיך — די מסירות פון די פאַררעטער. איך וועל זיך אויף
 דעם נישט אָפּשמעלן. קיין פּראָצעס גייט נישט דורך אַן דער דאָזיקער מכה:
 דער מסור לעבט! ווען מענטשן זיינען גרייט זיך צו ראַטעווען פאַר יעדן פּרייז,
 פליען זיי האַסטיק באַרג אַרונטער, און די דינסטפאַרטיקע האַנט פון די זשאַנ-
 דאַרמען און זייערע פּראָקוראָרן פאַרגרינגערט זיי זייער פאַלן. אָבער זיי מעגן
 זיין רואיק: איך וועל נישט אַרויסרייסן פּיי זיי דאָס שטרויעלע, פאַר וועלכן זיי
 כאַפּן זיך אָן, כאַטש זיי האָבן עס אויסגעוועבט פון שקר און שמוץ. די זשאַנ-
 דאַרמען, משמעות, וואַרטן אויף דעם, אַז מיר זאָלן נעמען אָפּלייקענען אַט די
 עדות-זאָגעריי און דערמיט אַנטפּלעקן דאָס, וואָס פאַר זיי איז נאָך געבליבן
 פאַרהוילט. אומזיסט: מיר זיינען נישט אזוי נאַהוויג. ערלעכע מענטשן ווייסן
 דעם ווערט פון די מסירות, און אַנדערע גייען אונז נישט אָן. און פאַר רעוואָל-
 ציאַנערן זאָל דאָס זיין אַן אָנלערנונג, ווי שטייף מען דאַרף זיך פאַרהאַרטעווען
 קעגן די זשאַנדאַרמישע קאָפּ-שטיק. קאַטשוראַ האָט בראַוו באַגעגנט אי דעם
 טויט-אורטייל, אי דאָס קנאַפע יאָר תּפיסה אין שליסלבורג, אָבער סוף-כל-סוף
 איז ער דאָך אַריינגעפאַלן אין דער פאַררעטערישער פּאַסטקע פון די זשאַנדאַר-
 מען, און אַריינפאַלנדיק, איז ער געוואָרן אַ שפּילעכל אין זייערע הענט.

איך וועל זיך דעריבער נישט אָפּשטעלן נישט קלאָר צו מאַכן די פּאַקטישע זייט און נישט אָפּצולייקענען די לינגערישע מסירות, ווייל דאָס אַלץ האָט נישט קיין שום געזעלשאַפּטלעכע באַדייטונג, און מיר, ווי אַ פּאַליטישן טוער, קען אינטערעסירן בלויז די געזעלשאַפּטלעכע זייט פון דעם ענין. די באַשולדיקונג, ווי עס זעט אויס, קוקט דערויף פונקט קאָפּווער. פאַר איר איז די געזעלשאַפּטלעכע זייט פון דעם ענין אינגאַנצן אַן איבעריקער עלעמענט, און דעריבער איז ביי איר דערפון קיין סימן נישטאָ. זי האָט אַפילו נישט געפונען פאַר נויטיק אין אַלע פאַרשריבענע 40 זייטן פון באַשולדיקונגס-אַקט צו געבן אָרט אָדער כאַטש מיט איין וואָרט דערמאָנען די פּרינציפּיעלע דערקלערונג, וואָס איך האָב געמאַכט ביים פּאַרטייטשן די מאַטיוון פון מײַן טעטיקייט, ווי אַ מיטגליד פון דער פּאַרטיי סאָציאַליסטן-רעוואָלוציאָנערן. פאַרשטייט זיך, אַז צו קענען אַ מענטשן אויפהענגען זיינען די אַלע דערקלערונגען אינגאַנצן איבעריק און זיי וואָלטן בלויז אומזיסט פאַרשלעפּט דעם פּראָצעס. זיי זיינען אָבער אַפּשר נישט אינגאַנצן אומאינטערעסאַנט פאַר די, וואָס ווילן קריגן כאַטש וועלכן עס איז באַגריף וועגן דעם, פאַרוואָס און אין נאָמען פון וואָס עס ווערט געפירט דער רעוואָלוציאָנערער קאַמף, וואָס ווערט מיט יעדן טאָג אַלץ שאַרפּער און פאַר-שלינגט אַלץ מער און מער קרבנות. וואָרום איר מוזט דאָך איינזען, צי איז דען פּאַמט אַזוי רייזנדיק די פּערספּעקטיוו צו ווערן פון אייך, „געמשפּט“ און איז דער תּענוג צו גיין אויף דער תּליה אַזוי אָנציענדיק, אַז דאָס אַליין זאָל זיין אַ געניגנדער מאַטיוו צו גיין אויפן וועג פון רעוואָלוציאָנערן קאַמף? קומט דען נישט נישט-ווילנדיק אַרויף די פּראָגע: צי זיינען דאָ נישטאָ אויך אַנדערע מאַטיוון? אויב אייערע קרימינאַליסטן גייען אַרויס פון דער הנחה, אַז יעדע טאַט וואַקסט אַרויס פון אַ קאָמפּלעקס פון געזעלשאַפּטלעכע פּאַדינגונגען, אין וועלכע די געגעבענע פּערזאָן האָט געלעבט, זיך אַנטוויקלט און געווירקט — נישט שוין-זשע זיינען די פּאַליטישע טוער אין רוסלאַנד געקומען פון העלערי הויט און אָן אַ פאַרוואָס, פונקט ווי דער ווינט וואָלט זיי געבראַכט? און אויב נישט אַזוי, טאָ קאָמיר זען, ווער זיינען מיר און וואָס האָט אונז פאַרטראָגן אַהער.

יעדער איינער, וואָס קוקט נישט אויפן לעבן, „קאַלופּענדיק די נאָז“, וואָס באַטראַכט נישט זיין לאַנד ווי אַ האַטעל, וווּ ער זוכט צו פאַרנעמען אַ בעסערן צימער, און קוקט נישט אויף זיין פּאָלק ווי אויף צופּעליקע שכנים אין איין קאָ-רידאָר, — דער מוז, אַריינטרעטנדיק אין פּראַקטישן לעבן, לייזן פאַר זיך די פּראָגע, אויף וואָס פאַר אַן אופן וועט ער העלפן דעם פּאָלק אין זיין קאַמף קעגן דער אומבאַשרייבליכער אַרעמקייט, פינסטערניש, דערשלאַנגקייט און דרוק? די דאָזיקע פּראָגע לייזט מען פאַר זיך פאַרשיידן. מײַן אייגן לעבן האָט זיך אויס-געלייגט אַזוי, אַז אין דער פּריער יוגנט בין איך באַהיט געוואָרן פון דאָס, וואָס הייסט אויף אייער לשון — „אַראָפּגיין פון וועג“. מיר איז אויסגעקומען צו לעבן אין אַ סביבה, וווּ איך האָב איבערגענומען דעם בליק פון „מיושבדיקע“ מענטשן, אַז פּריער דאַרף מען זיך לערנען, דערקענען דאָס לעבן, פאַרנעמען אַ באַשטימטע שטעלונג און ערשט דערנאָך זיך באַשעפּטיקן מיט כלל-זאַכן. מיר האָט זיך געדאַכט, אַז מען קען, נישט אָפּפּערנדיק דאָס אייגענע לעבן, נאָר אויף דעם אַזוינערופּענעם לעגאַלן באַדן, פּאַמט דינען דעם פּאָלק, אַז מען קען —

כאָטש פאַמעלעך, אָבער זיכער — בויען צוזאַמען מיטן פּאָלק דעם בנין פון זיין צוקונפטיקן גליק. איך האָב זיך געפונען אין גוטע אומשטענדן, און אונז זערע קולטורעל-דערציערישע באַמיואונגען האָבן געהאַט אַ גאַנץ באַדייטנדיקן אויסערלעכן דערפאַלג. אָבער וואָס ברייטער אונזער בילדונגס-אַרבעט האָט זיך פאַנאַנדערגעוויקלט, וואָס נענטער איך האָב זיך צוזאַמענגעשטויסן מיט די אמתע נויטן פון פּאָלק און מיט יענע באַדינגונגען, ביי וועלכע עס איז אונז דערלויבט נעוואָרן די דאָזיקע נויטן צו לינדערן, האָב איך זיך אַלץ מער און מער איבערצייגט, אַז אויב מיר ווילן זיך אויסהיטן פון אַ קאָנפליקט מיט דער דענירונגס-מאַכט, קאָנען מיר דינען דעם פּאָלק בלויז אויף זייער אַ געמיינעם און צביעותדיקן אופן. איך וועל שוין נישט רעדן וועגן די אומגלויבליכע יסורים, אין וועלכע עס קומט אויס כסדר צו לעבן דעם לעגאַלן כלל-טוער, וועגן די שווערע קאָמפּראַמיסן, וואָס ער מוז כסדר מאַכן מיט זיין געוויסן און אי-בערצייגונגען — דאָס פאַרסטמט נאָר זיין אייגן לעבן, און איך קען דאָס פאַר-בייגיין. דאָס פיינלעכסטע אָבער איז — וואָס ביי זיין גאַנצן געוויסנהאַפּטן צו-גאַנג צו דער זאַך, ביי דער גאַנצער ענערגיע, וואָס ער לייגט אין דעם אַרײן, מוז דער לעגאַלער טוער, פאַר וועמען געזעלשאַפּטלעכע אַרבעט איז נישט קיין שפּיל און נישט קיין פּוסטער צייט-פאַרטרייב, אומפאַרמידלעך קומען צום שלום, אַז אַלץ, וואָס ער טוט, איז נישט דאָס, וואָס ער דאַרף טאָן, און אַז דער איינציקער שולדיקער אין דעם איז — די היינטיקע פּאָליטישע אָרדענונג.

אין די שוידערלעכע פּלאַנן, וואָס דריקן דאָס האָרעפאַשנע פּאָלק, איז שולדיק נישט די רעגירונג אַליין. אָבער זי אַליין איז שולדיק אין דעם, וואָס זי האָט זיך געשטעלט ווי אַן אייזערנע וואַנט צווישן פּאָלק און יענע, וואָס האַלטן פאַר זייער חוב און ציל פון זייער לעבן געטריי אים צו דינען. זי אַליין איז שולדיק אין דעם, וואָס די לעגאַלע טוער האָבן נישט קיין מעגלעכקייט צו טראָגן און דעם אַרבעטער-קלאַס דאָס אמתע וויסן, וואָס זי צווינגט די טוער צו נאָרן און פאַררעדן די ציין דעם אַרבעטער-קלאַס, וואָס זי דערקלאַרט נישט צו אים די בעסטע מענטשן. און דאָך — ווי שווער עס איז נישט געווען אַזא צושטאַנד — האָב איך, ווי פיל אַנדערע, געשלעפט אָט דעם שליימזלידיקן וואָגן און זיך פאַנגונט מיט בלויזן מיטגעפיל און מיט טאָן קליינע טובות דער רעוואָלוציאָנערער אַרבעט. איך ווייס נישט, ווי לאַנג דאָס וואָלט זיך, אונטער אַנדערע אומשטענדן, ביי מיר געצויגן. איין געשעעניש אין יאָר 1900 האָט פאַר מיר, ווי פאַר אַ סך אַנדערע, אַ סוף געמאַכט צו אַלע צווייפלען און וואַק-לענישן. איך דער וועגן די „צייטווייליקע געזעצן“, וואָס האָבן ווי אַ ווילדע משוגעת פון פּאַוועלס צייטן צוגעשטיקט רוסלאַנד. עס גייט נישט אין דעם, וואָס מ'האַט סטודענטן אָפּגעגעבן פאַר סאַלדאַטן, נאָר וואָס אין די „געזעצן“ האָט זיך, ווי אין אַ טראָפּן וואַסער, אָפּגעשפיגלט דער גאַנצער רעכטלאָזער וויל-קיר, דער גאַנצער יאָך, וואָס דריקט אונזער לאַנד. מיט אַ מוראדיקער קלאַר-קייט האָט יעדער איינער פאַגריפּן, אַז דאָ קען קיין רייד נישט זיין וועגן אַ וועל-כער עס איז זיכערער עקזיסטענץ. נאָך מער. נישט קוקנדיק אויף דער אַלגע-מיינער אויפּרעגונג און צאַרן אין רוסלאַנד און אייראָפּע, נישט קוקנדיק אויף דער קעגנערשאַפט פון אייניקע מיניסטאַרן, נישט קוקנדיק אויף דער אומצו-פירדענער מורמלעריי אין דער אַרמיי אַליין, — זיינען די געזעצן דאָך איינגע-

פירט געוואָרן. פאַר די רוסישע בירגער איז עס געווען אַן אמתער „מעמענטאָ מאַרי“ (צייכן פון טויט) אין דעם שרעקלעכסטן זין פון דעם דאָזיקן וואָרט. דאָס האָט באַדייט קודם־כּל, אַז אויפן לאַנד קענען זיך פון דער העלער הויט אַראָפּלאָזן די ווילדסטע און משונהדיקסטע שטרענגע מיטלען, אויב דאָס וועט נאָר איינפאַלן עמעצן, וואָס האָט זיך גראָד אין יענעם מאָמענט צוגעשלאָגן צו דער מאַכט. דאָס האָט באַדייט ווידערמאָל, אַז אין לאַנד זיינען נישטאָ קיינע „געזעלעכע“ מיטלען אָפּצווענדן אַזעלכע ווילדע איינפאַלן. ביי אַזאַ „רעכטלעכער“ אָרדענונג איז אויסגעקומען, אַז די גאַנצע קולטור־שעפּערישע אַרבעט איז געבויט אויף אַ באַדן, וואָס קען זי צו יעדער מינוט איינשלינגען. איך האָב דערזען, אַז אַ רעזשים, ביי וועלכן דער גורל פון אַ 130-מיליאָניקער באַפעלקערונג הענגט אינגאַנצן אָפּ פון צופאַל און קאַפּריז פון איינצלנע פּער־זאָנען, טאָר נישט, אַפילו פּאַסיוו, געשטיצט ווערן פון אַן ערלעכן און באַווסט־זיניקן בירגער. איך האָב דערזען, אַז עס איז געקומען דער מאָמענט, ווען יעדער איינער דאַרף זיך שאַפן אַ קלאָרן באַגריף וועגן די ענדגילטיקע רעזולטאַטן פון יענער געזעלשאַפּטלעכער טעטיקייט, צו וועלכער ער האָט זיך אָפּגעגעבן, אַז ביי איצטיקע באַדינגונגען קען מעגלעך זיין בלויז איינס פון די צוויי: העלפן פאַר־שטאַרקן די אָרדענונג אָדער העלפן זי אומוואַרפן. אָבער אַוועקשטעלן זיך אין אַ נייטראַלער פּאָזיציע און בלייבן אַ קילער צושויער פון קאַמף צווישן ביידע שטרעמונגען איז פאַרברעכעריש. האָב איך פאַרלאָזט אי מיין מאַטעריעל־געזיכערטע לאַגע, אי די קולטור־אַרבעט, וואָס איז אויסערלעך כלומרשט שוין אַוועק אויף אַ דרך, אי די פּערזענלעכע פאַרבינדונגען און צובנדן — מיט איין וואָרט, דאָס אַליי, וואָס מיר רופן „פּערזענלעך גליק“ און וואָס איז באַמת בלויז אַ ווילזיוו אויפן השבון פון אַנדערע, און בין אַוועק צו די, וואָס האָבן אין גרונט פון זייער טעטיקייט אַוועקגעלייגט בלויז איין מאָטיוו — דעם וויל־זיין פון אַלעמען.

איך קען אייך פאַרזיכערן — נישט מיט אַ גרינגן האַרץ, נישט צוליב לייכטזין אָדער קאַפּריז לאָזט מען איבער די „פּרידלעכע פּעלדער“. מען דאַרף איינמאָל פאַר אַלעמאָל זיך איבערצייגן, ווי אומנוצלעך עס איז ביי איצטיקע באַדינגונגען די קולטור־טעטיקייט, אָט דאָס כסדרדיקע גיסן פּרישן וויין אין אַלטע לאַגלען, מ'דאַרף דורכגיין „דורכן סטראַי“ פון איצטיקן רעזשים, וואָס שמייסט מיט זיינע ריטער אומברחמנותדיק אַראָפּ אַלע אילוזיעס וועגן דער מעגל־לעכקייט פון צונויפפאַרן די אמתע נויטן פון האַרעפּאַשנעם פּאַלק מיט די נויטן און צילן פון דעם דאָזיקן רעזשים; מ'דאַרף דאָס אַליי דורכלעפן, כדי די מעגל־טיקע שטים פון שאַנד און געוויס, וואָס הויבט זיך אויף אין אונז, זאָל ענד־לעך צווינגען זיך אַוועקצושטעלן אין באַשטימטע פאַרהעלטענישן צו די פאַרע־רונגען פון לעבן.

פאַר מיר איז דער מאָמענט אָנגעקומען אין יאָר 1900. אַזוי ווי מייער סימפּאַטיעס זיינען פּריער געווען אויף דער זייט פון די סאָציאַליסטישן־רעוואָלוציאָנערן, בין איך במילא צוגעשטאַנען צו זייער אַרגאַניזאַציע. דעמאָלט איז כאַך קיין פאַריניקטע רוסישע פאַרטיי נישט געווען; עס זיינען געווען איינצלנע אַרגאַניזאַציעס מיט פאַרשיידענע שאַטירונגען אין די פּראָגראַמען. די באַשולדיקונג־מאַכט גיט זייער אַן איינגאַרטליקע באַלייכטונג פון דער

דעוואָלוציאָנערער טעטיקייט בכלל און פון דער טעטיקייט פון דער פּאַרטיי סאָציאַליסטן־רעוואָלוציאָנערן בפרט. עס ווײַזט זיך אַרויס, אַז מיר זײַנען פשוט אָנרײַצער, בונטן־מאַכער, אונטערהעצער, וואָס זוכן נאָר אַרײַנצושלעפּן דאָס האָר־רעפּאַשנע פּאַלק אין נײַע צרות. מיר זײַנען פײַנט פון געזעלשאַפּטלעכן ווײַלזײַן, מיר אָרנאַטײַרן מאָרדן פון נוצלעכע מלוכה־טוער, וואָס זײַנען זיך מקריב צו באַשיצן דאָס פּאַלק פון די רעוואָלוציאָנערן; מיר זײַנען פּאַרדאַרבער א. א. וו. אָט די באַלײכטונג איז שוין זײַער אַלט, און עס איז קוים נױטיק אַצינד צו באַווײַזן, ווי לינגערײַש זי איז. די זאַך איז אַ סך פשוטער. אַלץ איז אָפּהענגיק דערפון, ווי אזוי מ'קוקט אויפן אַרבעטער־פּאַלק און ווי אזוי מען באַציט זיך צו אים. פאַר אײַניקע איז עס — אַ פרעמדע מאַסע אָן אַ באַשטימטן פנים, אַ מין מאַסע פון שטומע סטאַטיסטן אויף דער בינע פון אַ שײַנענדיקן און אינטערעסאַנטן ספּעקטאַקל. די גאַנצע אויפּמערקזאַמקײט ווערט געשאַנקען דער פּאַרברײַכער שפּיל פון די „פּערסאָנאַזשן“, און וועגן די סטאַטיסטן טראַכט מען פשוט נישט. פאַר אַנדערע איז עס — שײַער נישט אַ טױטער פּגה, אויף וועלכן מ'וואַרפט זיך מיט נידעריקער גײַציקײַט, אַ געפּאַנגענע רױב, וואָס מ'רײַסט אויף שטיקער, זאָרגנדיק נאָר וועגן דעם, אַז מ'זאָל פּאַרכאַפּן אַ גרע־סערן חלק, און מ'פּאַרעכטיקט אַזעלכע מעשים „וויסנשאַפּטלעך“ דערמיט, וואָס די נאַטור אַלײן האָט פּאַראַויסבאַשטימט, אַז הונדערטער מיליאָנען זאָלן פּאַר־בלײַבן אין קאַטאַרגע־אַרבעט, אָן אַ שטיקל ברויט און אָן די נױטיקסטע פּאַ־דינגונגען פון מענטשלעכער עקזיסטענץ, כדי אײַנצלענע אויסדערווײַלטע זאָלן קענען אויפן חשבון פון זײַער מי הנאה האָבן פון אַלע ווײַלזאַגן פון לעבן. און ענדלעך, פאַר דער דריטער קאַטעגאָריע איז דאָס האָרעפּאַשנע פּאַלק — די אײַנציקע געזעלשאַפּטלעכע הײַליקײַט, וואָס איר ווײַלן זיי דינען און גיבן אָפּ אַלע זײַערע כחות, נישט כדי צו ציען נוצן פאַר זיך אַלײן, נאָר צוליב דעם, ווײַל בלױז דאָס האָרעפּאַשנע פּאַלק, באַפּרייט פון זײַן אומוויסנקײט און אונ־טערדריקונג, קען פּאַרקערפּערן אין לעבן די העכסטע צילן פון פּרױהײַט, גלײַכ־הײַט און גערעכטיקײַט. אָט די מענטשן פון דער דריטער קאַטעגאָריע אָנער־קענען, אַז עס איז נױטיק אומצוקערן צו די האָרעפּאַשנע קלאַסן זײַער אײַגנ־טוב. אײך וועט עס מסתּמא ווונדערן. איר האָט געהערט, אַז סאָציאַליסטן־רע־וואָלוציאָנערן פּאַרערן די אָפּשאַפונג פון אײַגנטום. נײַן, די סאָציאַליסטן פּאַ־דערן, אַז יעדן אײַנעם זאָל געהערן דער פּראָדוקט פון זײַן אַרבעט, מינוס די געזעלשאַפּטלעכע הוצאות, און אַז עס זאָלן באַשאַפּן ווערן אַזעלכע באַדינגונג־גען, בײַ וועלכע די מײַנדערהײַט זאָל נישט קענען פּאַרכאַפּן פאַר איר אײַגענער גױז דאָס אײַגנטום פון דער מערהײַט. ווי אזוי דאָס צו דערגרייכן — איז שוין אַן אַנדער פּראָגע, און אָפּשמעלן זיך דאָ אויף דעם איז נישטאָ נאָך וואָס. אײך וועל בלױז באַמערקן, אַז מיר האַלטן, דאָס נישט דורך דעקערטן און נישט דורך וועלכע עס איז פּאַרשווערונגען, נאָר בלױז דורך אַנטוויקלען דעם זעלבסט־באַווסטױן פון האָרעפּאַשנעם פּאַלק, בלױז דורך אים אַלײן קען דורכגעפירט ווערן אין לעבן אַ שכלדיקע און יושרדיקע סאָציאַלע אָרדענונג. ביים אײַצטיקן טאַג זײַנען מיר נאָך אין רוסלאַנד זײַער ווײַט דערפון און נישט וועגן אײַנ־פירן די סאָציאַליסטישע אָרדענונג רעדט זיך דערווײַל.

עס איז פאַר קײַנעם נישט קײַן סוד יענער דערשיטערנדיקער צושטאַנד פון

פולן עקאנאמישן חורבן, וואָס רוסלאַנד לעבט איבער. שוין נישט רעדנדיק וועגן די דראַענדיקע אויסזיכטן אויף דער צוקונפט, איז די איצטיקע ווירקלעכקייט אליין גענוג, אז זי זאָל פאַרסמען דאָס לעבן אַפילו ביי מענטשן, וואָס נעמען זיך נישט זייער שטאַרק צום האַרצן דעם פּרעמדנס נויט. מ'דאַרף זיך פלוזן צוקוקן צום סיסטעמאַטישן הונגער פון צענדליקער מיליאָנען פּויערים, צו די מגפות, וואָס בושעווען צוליבן הונגער, צו אַלע שרעקן פון דער אויסגעליידיק-טער פּויערשער ווירטשאַפט, כדי מ'זאָל מיט אַ מערדערלעכער קלאַרקייט באַ-גרייפן, אז יעדער טאָג, וואָס מ'ציט אָפּ די ראַדיקאַלע הילף, פאַרנרעסערט נישט פלוזן דאָס קומענדיקע אומגליק, נאָר קאָסט ממש טויזנטער לעבנס. צי איז אייך באַקאַנט, אז אין איין קאַזאַנער גופערניע אליין זיינען רעגיסטרירט גע-וואָרן 27,000 קראַנקע אויף ציגנאַ (סקאַרבוט)? און דאָס איז נאָך נישט פון די ערגסטע גופערניעס. די אַלע איינגעגעסענע מכות, וואָס זיינען אָנגעוואַקסן דורך אומנאַרמאַלע באַדינגונגען פון יאָרהונדערטער, קענען—פאַרשטייט זיך— נישט אויסגעהיילט ווערן אין משך פון אַ טאָג. אָבער דער וועג פון היילונג דאַרף אָנגעוויזן ווערן תּיכּף. דאָס איז פון איין זייט — נאַטירלעך — פאַרנרעסערן די ערד פון די פּויערים, פאַרקלענערן די שטייערן א. א. וו., און פון דער צוויי-טער זייט — אַ העכערער אויפשטייג פון גייסטיקער אַנטוויקלונג און געזעל-שאַפטלעכער זעלבסטטעטיקייט, כדי צוצוגרייטן דעם מעגלעכן איבערגאַנג צו אַ מער ראַציאָנאַלער ווירטשאַפט. דאָס איז אַ פּאָדערונג נישט קיין סאָציאַליס-טישע און נישט קיין רעוואָלוציאָנערע. דאָס פּאָדערן די נאָנטסטע, באַלדיקסטע נויטן פון לאַנד. און די באַלדיקייט פון די פּאָדערונגען איז אזוי אַרײן אין באַ-ווסטזײן פון מענטשן פון די פאַרשיידנסטע אָנשוואַונגען און שטרעמונגען, אז צו וועמען די רעגירונג זאָל זיך נישט ווענדן, וועט זי אומעטום קריגן דעם זעלבן ענטפער.

נישט פיל בעסער איז די לאַגע פון די שמאָטישע אַרבעטער, וואָס זיינען אינגאַנצן אומבאַהאַלפן און רעכטלאָז אין זייער קאַמף מיט די אונטערנעמער און זיינען דעריבער פאַרמשפט אויף אַ צרהדיקע, נישטיקע עקזיסטענץ. אָבער די רעגירונג, וואָס בלייבט געטריי איר „היסטאָרישער“ טראַדיציע פון איינאַרדע-נען דאָס גליק פון פּאָלק פון אויבן אַראָפּ, אָן זיין אייגענעם אָנטייל — אונ-זער רעגירונג וויל אַלץ נישט פאַרשטיין, אז אַ לאַנד מיט אַ 130-מיליאָניקער באַפעלקערונג, מיט זייער פאַרפּלאַנטערטע און קאָמפּליצירטע אינטערעסן, וואָס איז אזוי אָדער אַנדערש אַרײן אין אַלגעמיינעם קרייז פון קאַפיטאַליסטישער ווירטשאַפט און אינטערנאַציאָנאַלער קאָנקורענץ, אַ לאַנד מיט באַדייטנדיקע גייסטיקע באַדערפענישן, קען זיך שוין נישט אַנטוויקלען נאָרמאַל ביי אַ רע-זישם, וואָס האָט זיך צוגעפאַסט און אויסגעפולדעט ביי גאַנץ אַנדערע באַ-דינגונגען. פלוזן פּאָליטישע קורטיזאַנען, פּראָסטיטוטן און עס-האַרצים קענען נאָך מענהן, אז ביי דער איצטיקער צייט איז מעגלעך דער אויפבלי אָדער אַפילו נאָר די עקזיסטענץ פון אַ לאַנד אָן דער שטאַרקסטער אָנשטרענגונג און זעלבסט-טעטיקייט פון אַלע גייסטיקע כּחות.

אָט וווּ עס הויבט זיך אָן דער רים צווישן די אינטערעסן פון דער רעגיר-ונג, וואָס וויל אויפּהאַלטן איר אַלטע אומבאַגרענעצטע מאַכט, און די לעבעדיק-סטע דינגענדסטע אינטערעסן פון לאַנד, ד. ה. פון זיינע האַרעפאַשנע מאַסן.

א ראיציאנאל אוועקגעשטעלטע פאלקס-פילדונג, א ברייטע געזעלשאפטלעכע זעלבסטטעטיקייט, פרייהייט פון וואָרט, פון דרוק און געוויסן, אומבאדירלעכ-קייט פון פערזאָן — אַ ד, שוין פאַר אלעמען עלעמענטאַרע, באַדינגונגען מאַז דאָס לאַנד גיין צום אומקום, און מיט זיי וועט אומפאַרמידלעך אומקומען די זעלבסטמערשאַפט. און דאָ ליגט דער אָנהויב פון רים צווישן די באַוווסטזיניקע עלעמענטן פון לאַנד און דער רעגירונג, אַ רים, וואָס ווערט אַלץ גרעסער. ביי אונז, סאָציאַליסטן-דעוואָלוציאַנערן, איז דער אויסגאַנגס-פונקט פון רים אַביסל אַן אַנדערער; אונזערע פאַדערונגען ווערן נישט אויסגעשעפט בלויז מיט די פאַ-דערונגען פון פּאָליטישן כאַראַקטער. אַלס די פאַרטיי פון האַרעפּאַשענס פּאַלק, האָבן מיר זיך געשטעלט פאַר אונזער אויפגאַבע צו אַנטוויקלען זיין קלאַסן-באַ-וווסטזיין, אַנצופירן זיין אָרגאַניזירטן קאַמף פאַר פּאָליטישער און עקאָנאָמיע-שער באַפרייאַונג. מ'זאָגט אונז אָבער, אַז פון אַזאַ קאַמף ביז, מערדערישע גוואַלדטאַטן" איז נאָך זייער ווייט. דורכאויס ריכטיק. דער טעראָר איז נישט קיין אָרגאַנישער עלעמענט אין דער טעטיקייט פון דער פאַרטיי, און כדי צו פאַרשטיין זיין אויפקום און באַדייטונג, מוז מען נאָכקוקן ווען און ווי אַזוי די פאַרטיי האָט געפונען פאַר אומפאַרמידלעך אים אַנצווענדן.

ווען מיטן ווקס פון דער אינדוסטריע אין די 90-ער יאָרן האָט זיך אויס-געבילדעט אַן אַרבעטער-באַוועגונג, האָט זי די ערשטע צייטן געהאַט זייער אַ ברייטן און אויסשליסלעך עקאָנאָמישן כאַראַקטער. נישט געקוקט דערויף, זיי-נען די רדיפות פון דער רעגירונג געווען אַזוי האַרב, אַז פאַר אַנטוויקלעמען אין אַ שטריק, פאַר לערנען פּאָליטישע עקאָנאָמיע אין אַן אומשולדיקן קרייזל האָט מען מענטשן פאַרשיקט אין מורד-סיביר. אונטער דער ווירקונג פון די לעבנס-פאַדערונגען האָט די באַוועגונג שנעל אָנגענומען אַ פּאָליטישן כאַראַק-טער און האָט זיך אַלץ מער אויסגעשפּרייט אויף אַנדערע שיכטן—יונגט, פּויער-טום און אינטעליגענץ. כדי איינצושטילן די אויפֿרודערונג, וואָס האָט זיך אין סוף פון די ניינציקער יאָרן אויסגעשפּרייט צווישן דער יוגנט, האָט זיך די רע-גירונג נישט אָפּגעשטעלט פאַר די צייטווייליקע געזעצן. איך האָב שוין דער-מאַנט וועגן זיי אַלע האָבן זיך געבייזערט, אַלע האָבן געשריגן, אַלע זיינען געווען אויפגעבראַכט. מעגלעך, אַז אויך צווישן איך, מיליטערי-לייט, איז גע-ווען אויפֿרעגונג — אָבער ווער האָט זיך אויף דעם אומגעקוקט? די געזעצן זיינען אָנגעווענדט געוואָרן. די רעגירונג האָט ווי מיט אַ כּיין געוואַלט באַ-ווייזן דעם לאַנד, אַז זי קוקט זיך נישט אום אויף קיינעמס מיינונגען און שפּייט אויף אַלע טענות. איז געקומען קאַרפּאַוויטשעס רעוואָלוציע-קאַנאַל און אָט דער קנאַל האָט אויפגעטאָן דאָס, וואָס עס האָבן נישט געקענט אויפֿטאַן די פּרילע-כע טענות פון די פאַרשיידענע געזעלשאַפטלעכע שיכטן. צוזאַמען מיט באַגאַ-ליעפּאַוון זיינען דערהרגעט געוואָרן אויך די צייטווייליקע געזעצן. אָבער ווער איז שולדיק אין באַגאַליעפּאַווס דערמאַרדונג? קאַרפּאַוויטש, וואָס איז געקור-מען שוין נאָכדעם, ווי אַלע האָבן פאַרלוירן וועלכע נישט איז האַפּענונג אָפּצו-שטעלן מיט פּרילעכע מיטלען די אָנווענדונג פון די ווילד-משוגענע געזעצן, אָדער די רעגירונג, וואָס האָט אויף צו להכעיס אינגאַנירט אַלע טענות? ווען די יוגנט דריקט אויס איר פּראָטעסט אויף דער גאַס, שלאָגט מען זי מיט נאַגיי-קעס. ווען די אינטעליגענץ פּראָטעסטירט שריפטלעך קעגן די רציחות פון דער

פאליציי, ווערט זי פארשיקט אין דער פראווינץ. געזעלשאפטלעכע אנשטאלטן, וואס הויבן אויף זייער קול אין די בלוטיקסטע פראגן נישט אין דעם גייסט, וואס די רעגירונג וויל, ווערן צוגעמאכט. וועגן צייטונגען און זשורנאלן אין שוין נישטאָ וואָס צו רעדן. אַרבעטער, וואָס דעמאָנסטרירן דעם ערשטן מאָל, ווערן קערפּערלעך באַשטראַפּט אין די פּאָליציי-צירקלען. פּאָליטישע אַרעסטירטע טוט מען אָן כלערליי נגישות און מ'שלאַגט זיי. בשעת צוזאמענשטוסן אויף די נאָסן שיסט מען אין אומבאוואַפנטן עולם; פויעריג-אומרוען ווערן דערשיקט מיט די ווילדסטע עקזעקוציעס. דער מינדסטער פראָטעסט, די מינדסטע טענה קעגן די מיסברויכן פון דער רעגירונג רופט צונויף די דאָרפישע באַלעבאָטן און לייגט זיי פאַר זיך אַרויסצוזאָגן וועגן דער פּאָלקס-ווירטשאַפּט, און ווען יע- נע פרובירן ציטערנדיק און איינגעהאַלטן אַרויסצוגאָן זייער מיינונג, ווערן זיי דערנאָך פאַרשיקט, געפלאַגט פון כלערליי רדיפות א. א. וו. פּרענט זיך — וואָס זשע פאַר אַ מיטלען האָבן די רוסישע בירגער צו קענען אַרויסברענגען זייערע נויטן? קיינע נישט. קיין טענה ווערט נישט דערלאָזט, אפילו קיין נויט ווערט נישט אַנערקענט ביז „נאַטשאַלסטוואָ“ באַשטעטיקט עס. דערפאַר אָבער זיינען די בירגער מחויב אָן אַ פיפּס דורכצופירן די ווילדסטע באַפעלן פון דער „נאַ- טשאַלסטוואָ“, איבערטראַגן אָן דעם מינדסטן פּראָטעסט אַלץ, וואָס קומט אַרויס פון די מאַכט-האַבנדיקע קרייזן. אויב מ'דערמאָנט זי, אַז אָט דער גאַנצער ווילקיר, דער גאַנצער חזק איבער די לעמענטאַרסטע, אומבאַאַרלעכסטע מענטשלעכע רעכט גייט אָן אויף אַ הינטערגרונט פון אַלגעמיינעם פּאָלקס-חורבן און פון דער אומפאַרשעמטסטער רויבעריי פון די האָרעפאַשנע מאַסן דורך באַנ- דעם עקספּלואַטאַטאָרן, וואָס באַנוצן זיך קונציק מיט דער רעכטלאָזיקייט פון אַרבעטער-קלאַס, — ווערט פאַרשטענדלעך יענע פלאַמענדיקע שנאה, וואָס קאָכט אויף ביי אַלע באַוווסטזיניקע מענטשן קעגן דעם דאָזיקן רעזשים.

ווויל איז די, וואָס קענען ביי די אַלע אומגליקן זיך אָפּוואַשן די הענט אַזוי ווי פּילאַטוס — מיט מיר, כלומרשט, האָט עס נישט צו טאָן... מיך טשע- פעט מען נישט; אָדער יענע, וואָס קליגן זיך צו ציען נוצן פאַר זיך פון די דאָזיקע אומגליקן. אָבער וואָס זאָלן טאָן די, פאַר וועמען די טרערן פון האָרע- פאַשנעם פּאָלק זיינען נישט קיין וואַסער, און דאָס גליק און חשיבות פון לאַנד — נישט קיין פּוסטע רייד? וואָס קענען זיי טאָן, כדי אָפּצושטעלן דעם שטראָם פון דער רעאַקציע, וואָס פאַרשווענקט אַלץ און אַלעמען? דאָ רעדט זיך שוין נישט וועגן ביטן די אָרדענונג, נאָר וועגן באַשיצן דאָס לאַנד פון אומ- דערהערטע גוואַלדטאָטן און צוואַנג, וועגן דער נויטווענדיקייט פון געזעלשאַפּט- לעכער זעלבסט-פאַרטידיקונג און זעלבסטשויז. אָט דער עלעמענטאַרער לעבנס- אינסטינקט מוז זיך אומבאַדינגט דורכרייסן אין יעדן געזונטן געזעלשאַפּטלעכן אָרגאַניזם. ווען די רעגירונג שמעלט אַוועק דאָס לאַנד אין אַזעלכע באַדינגונגען, ביי וועלכע קיין נאָרמאַלע געזעלשאַפּטלעכע טעטיקייט איז נישט מעגלעך, ווען זי פאַרוואַנדלט דאָס לעבן אין אַ מין כאַאָס, ווו עס שפּרינגען פון דער הויט די ווילדע אומגעאַמטע משוגעתן פון די מאַכט-האַבער, — דעמאָלט ווערט דאָס לעבן אומדערטרעגלעך פאַר יעדן וויפּל נישט איז באַוווסטזיניקן מענטשן. אײר, וואָס איר זענט „גליקלעך דערנאָגען צו באַשטימטע טשינעס און פּאַסטנס“

רירן די אלע ענינים אודאי נישט אָן. איר זענט ווייט דערפון. אָבער פארמאכט דאָך נישט די אויגן אויף דעם, וואָס ס'טוט זיך אַרום אייך. דאָ, הינטער יאָמ" בורג, האָבן זיך דריי מענטשן אַריינגעלאָזט קוילן אין קאָפּ, ווייל עס איז גע- וואָרן איבער די כחות צו לעבן ביי די דאָזיקע געהינמשע געזעלשאַפטלעכע באַ- דינגונגען. אונטער זייער לאַסט האָבן זיך מענטשן געהאַנגען, זיך דעם האַלץ איבערגעשניטן. אויב אזא רעאַקציע צעשפילט זיך אין אַ צייט, ווען עס האָבן נאָך נישט באַוווּזן זיך צו אַנטוויקלען און באַפעסטיקן די פּאַוווסטויניקע לעבנס- פעיקע עלעמענטן פון לאַנד, קען זי אפשר אויף אַ צייט פּאַרטויבן און דער- שטיקן די אויסברוכן פון לעבן. אזוי איז געווען אין די 40-ער און די 80-ער יאָרן. אָבער אין אַ צייט פון אזא געזעלשאַפטלעכן אויפשטייג, ווי אין די לעצ- טע יאָרן, קענען די קלעפּ פון דער רעאַקציע אָפּגיין מיט דער אונטערטעניקייט פון יאוש נאָר ביי איינצלנע פּערוואַנען. אין גרויסן און גאַנצן אָבער איז אומ- פּאַרמירלעך אַ ווידערשטאַנד, ביי וועלכן דער אָפּשטויס מוז, מיט פּאַטאַלער נויטווענדיקייט, זיין אזוי שטאַרק ווי דער שטויס.

יענע, וואָס האָבן זיך צונויפגעטראָפּן מיט דער רעוואָלוציאָנערער סביבה, ווייסן, ווי שנעל עס איז אונטער דער ווירקונג פון רעגירונגס-רעפּרעסיעס גע- וואַקסן די גרויטיקייט צום שאַרפּן ווידערשטאַנד, ווי מענטשן האָבן זיך געריסן אין אָפענעם קאַמף און ווי די אומפּאַרמירלעכקייט פון טעראָר איז קלאָר פאַר אַלעמען. די סאָצ-רעווע. פּאַרטיי האָט נישט געקענט אינגאַרירן די פּאָדערונגען, וואָס דער גאַנג פון די נעשענענישן האָט אַרויסגעשטעלט, נישט געקענט זיך אָפּוואַגן פון פּאַרענטפּערן זיי און איבערלאָזן אַ פּראַגע פון אזא גרויסער גע- זעלשאַפטלעכער באַדייטונג אויף דער שפּיל פון צופאַל. די, וואָס זיינען באַ- קאַנט מיט דער הערשנדער שטימונג אין דער רעוואָלוציאָנערער סביבה, ווייסן זייער גוט, ווי שווער עס איז דער אָרגאַניזאַציע אָנגעקומען איינצורעדן די אַנטשלאַסענע אויף טעראָר אום יעדן פּרייז, אַז זיי זאָלן בלייבן אין דער אַלגע- מיינער רעוואָלוציאָנערער אַרבעט. זיי ווייסן, וויפּל כוחות די אָרגאַניזאַציעס האָבן אָנגעווענדט איינצוצאַמען די אַלגעמיינע אויפּרעגונג, און אַז נישט יחידים און נישט אָרגאַניזאַציעס האָבן געהאַט די מינדעסטע נויט צו זוכן עמעצן פאַר דער דאָזיקער טעטיקייט. אי גרינגאַרעווען, אי קאַטשוראַ וואַלטן גע- קענט דערציילן, וויפּל מי עס האָט זיי געקאַסט צו קריגן די סאַנקציע פון דער קאַמפּס-אָרגאַניזאַציע (באַיעוואַיאַ אָרגאַניזאַציע), און ווי לאַנג און עקשנותי- דיק מ'האַט זיי איינגערעדט אָפּצוואַגן זיך פון זייער אָנגענומענעם באַשלוס. אָבער אַט די איינצלע הייטן זיינען דאָך נישט וויכטיק.

איך חזר איבער — די פּאַרטיי האָט ביז דער לעצטער מעגלעכקייט אָפּ- געצויגן דעם מאַמענט פון אַריינגיין אין טעראָריסטישן קאַמף, און נאָר אונ- טערן דרוק פון די אומדערטרעגלעכע גוואַלדטאַטן פון דער רעגירונג איבער דעם האָרעפּאַשנעם פּאַלק און דער אינטעליגענץ איז זי געווען געצוונגען צו ענט- פּערן מיט גוואַלט אויף גוואַלט. און ווען מיטן שאַס פון באַלאַשאַוון האָט זיך דער דאָזיקער קאַמף אָנגעהויבן, האָט די רעגירונג — אַנשטאַט זיך אַריי- צוטראַכטן אין די סיבות פון קאַמף — זיך באַגרענעצט מיטן זוכן די פּער- זענלעכע כּונות פון אונטערהעצער, זוכן זייערע מיטבאַטייליקטע א. א. וו. אַר-

מעטום זעט זי בלויז צופאלן. אומרוען צווישן ארבעטער און פויערים, אומד-
אָרדענונגען צווישן סטודענטן, אויפגעגונג אין דער געזעלשאפט, און ענדלעך
שאַסן — דאָס אַלץ זיינען אין אירע אויגן בלויז צופאלן. ניין, מיינע הערן,
דאָס שמויט זיך יונגרוסלאַנד אין דעקל פון דער טרומנע, דאָס פליען פון אירע
קלעפ מיט געהילך די פאַרזשאַווערטע טשוועקעס.

איך האָב ווייניק־וואָס צוצוגעבן ספּעציעל וועגן זיך. אַלע באַטויבנדע באַ-
דינגונגען פון דער רוסישער ווירקלעכקייט האָבן אויפן זעלבן אופן געווירקט
אויך אויף מיר און — נאָך אין אַ גרעסערער מאָס — אויפן יידישן פּאָלק, צו
וועמען איך געהער. אַלע קלעפ פון איצטיקן רעזשים פאַלן אויף אים מיט פאַר-
צענפאַכטער קראַפט. אויב די רעגירונג מיינט, אַז מיט אירע באַזונדערע רדיפות,
אונטערדריקונגען און נגישות אויף יידן וועט זי פון זיי אויסאַרבעטן פאַר זיך
דאַנקפאַרע און הכנעהדיקע אונטערטאַנען, מאַכט זי אַ ביטערן טעות. אָבער
ביים יידישן האַרעפאַשנעם פּאָלק זיינען אין באַפרייאַונגס־קאַמף נישטאָ קיין
אַנדערע אויפגאַבן, ווי ביים רוסישן פּאָלק, ווייל מיר אָנערקענען בלויז צוויי
גאַציעס: די נאַציע פון די עקספּלאַטאַטאָרס און די נאַציע פון עקספּלאַטירטע.

מיט מיין אַריינטרעטן אין רעוואָלוציאַנערן קאַמף האָב איך זיך פאַרנומען
מערסטנס מיט אַלגעמיינ־פאַרטייאַישער אַרבעט, וואָס צילט אויף מאַסן־מעטי-
קייט. ווען די זשאַנדאַרמערע זאָל נישט האָבן אָפגעטיילט פון אונזער פּראַ-
צעס דאָס אַלץ, וואָס האָט נישט צו טאָן מיט דער טעראָריסטישער טעטיקייט,
וואָלט איר געזען, אַז דער טעראָר פאַרנעמט ביי אונז אַ גאַנץ באַזונדער אָרט.
די אונטערזוכונגען אין פאַרשידענע שטעט וועגן מיין פּראַפּאָגאַנדע־אַרבעט
צווישן פּאָלקס־לערער, אַרבעטער און יוגנט, וואָלטן בעסער ווי אַלע פּאַלשע
מסירות באַלויבטן דעם כאַראַקטער פון מיין טעטיקייט ווי אַ מיטגליד פון דער
פאַרטיי סאָציאַליסטי־רעוואָלוציאַנערן.

די פאַרטיי סאָציאַליסטי־רעוואָלוציאַנערן האָט זיך געשטעלט פאַר איר
אויפגאַבע צו אַנטוויקלען דעם קלאַסן־באַווסטזיין פון האַרעפאַשנעם פּאָלק און
אַנפירן זיין קאַמף פאַר עקאָנאָמישער און פּאָליטישער באַפרייאַונג. זי פירט
דעם קאַמף און וועט אים ווייטער פירן אונטער אַלע אומשטענדן. אָבער אין
דער צייט, וואָס אין דער גאַנצער ציוויליזירטער וועלט איז שוין דער דאָזי-
קער קאַמף פון לאַנג אָנערקענט אַלס נויטווענדיקער עלעמענט פון געזעל-
שאַפטלעכן לעבן און דעריבער ווערט ער געפירט מיט קולטורעלע מיטלען, —
האָבן די אויגנאַרטיקע באַדינגונגען פון רוסישן לעבן אַרויסגעשטעלט אַנדערע
פאַדערונגען. די רעגירונג האָט די פולע מאַכט צו ענדערן די באַדינגונגען און
דערמיט אָפשאַפן דעם באַדן פאַר די אומנאַטירלעכע קאַמפּס־מיטלען. אָבער ווי
לאַנג זי טוט עס נישט, ווי לאַנג, פאַרקערט, זי פאַרשאַרפט אַלץ די באַדי-
נגונגען, בלייבט זי אַליין די שולדיקע אין אַלע רעזולטאַטן.

איך האָב אָנגעהויבן מיין געזעלשאַפטלעכע טעטיקייט פון לעקציעס פאַרן
פּאָלק און פון שולעס. אונזער ווירקלעכקייט האָט מיר שנעל באַוויזן, אַז בלייבנ-
דיק אויפן לעגאַלן באַדן, קענען מיר מער ווי אַלץ־בית דעם פּאָלק נישט געבן.
וועלנדיק טאָן מיין חוב פאַרן פּאָלק אָן צביעות און קאַמפּראַמיסן, בין איך
אַריבער אויפן רעוואָלוציאַנערן באַדן. און אויך דאָ איז אונז נישט לאַנג אויס-

געקומען צו בלייבן בלויז ביי אַרנאניזאציאָנעלער צוגרייטונגס-אַרבעט און טאָג-
טעגלעכן קאַמף. די באַדינגונגען האָבן געצווונגען אַנצונעמען אַנטשלאָסענע
קאַמפּס-מיטלען. אָט די צוויי כלומרשט זייער אָפגעזונדערטע שטראַמען פון
לעגאַלער און רעוואָלוציאָנערער אַרבעט זיינען אָבער אין דער אמתן פאַטאַל
צונויפגעבונדן און מוזן ביי די איצטיקע באַדינגונגען אומפאַרמיידלעך אַרויס-
פליסן איינער פון אַנדערן. מיט מיין טעטיקייט האָט אָנגעפירט נאָר דער באַ-
ווסטוויין פון מיין חוב און די אינטערעסן פון אַרבעטס-פּאַלק, און איך האַלט,
אַז מיין חוב האָב איך ערלעך אָפגעצאָלט, איך האָב זיך קיין זאָך נישט פאַרצו-
וואַרפן, און איך גלויב, אַז אויך דאָס פּאַלק וועט מיך פאַרשטיין און וועט
מיר אויך גאַרנישט פאַרוואַרפן. איך ווייס, אַז דער וועג פון דאַנען פירט גלייך
צו דער תּליה, און איך בעט ביי איך נישט קיין שום פאַרמילדערונג. פון יעד-
נעם מאַמענט אָן, ווען מען האָט מיר אין קיעוו געשמידט די הענט און פיס
אין קייטן, האָב איך יעדן טאָג געוואַרט אויפן סוף. עס זיינען אַריבער ניין
חודשים. עס איז צייט. ענדיקט אייער אַרבעט.

מיט וואָס פאַר אַ סודות די רעגירונג זאָל אונז נישט אַרומרינגלען — דעם
מיינט וועט זי נישט באַהאַלטן. און דאָס, וואָס פאַר מיר, דעם איינצל-מענטשן,
וועט זיין בלויז אַ הספד, וועט פאַר דער פרייהייט, פאַר וועלכער מיר האָבן גע-
קעמפּט, זיין אַ מעכטיקער רוף אינמיטן פון דער טורמע-אַרדענונג און אויך
סערלעכער שטימקייט, וואָס ווערט קינסטלעך אויפגעהאַלטן. זאָל קלאָר ווערן
פאַר אַלעמען, וואָס קענען זיך פאַרטראַכטן איבערן גורל פון צעפייניקטן לאַנד,
וואָס עס קאָסט דער איצטיקער רעזשים. און, דערזענדיק, ווי אַזוי דער רע-
זשים פירט אייניקע אויפן עשאַפּאַט, וועט מען אפשר פאַרשטיין, אַז פון דער
זייט פון די אַנדערע איז עס פאַרברעכעריש צו שטיין פון דערווייטנס מיט
פאַרלייגטע הענט.

גלויבט איר טאַקע, אַז די זיגער דאָ זענט איר, פאַרשטייער פון דער
איצטיקער אַרדענונג? דער פיזישער נצחון איז אייערער, דאָס יאָ! האָבן מיר
דען אָבער געחלומט וועגן אַ פיזישן קאַמפּ? מיינע הערן, די זיגער היינט וועלן
בלייבן די, אויף וועמעס צד עס וועט זיין דאָס מיטגעפיל, און די באַזיגטע —
די, אויף וועמען עס וועלן פאַלן די קללות פון די באַווסטזיניקע עלעמענטן
פון לאַנד.

ווייטער האָב איך איך גאַרנישט וואָס צו זאָגן. איך וויל בלויז צוגעבן אָט
וואָס: איר וועט פאַרהאַנדלען פאַרשיידענע פּראָגן וועגן אונזער שולדיקייט, די
מאָס פון אונזער אָנטייל א. א. וו. דאָס אַלץ דאַרפט איר האָבן פאַר אייערע
פאַרמאָליטעטן. איך וואָלט איך פאַרגעלייגט צו באַטראַכטן נאָך איין פּראָגע,
וואָס איר לייזונג קען איך צונוז קומען אין דער צוקונפּט: ווי אַזוי איז עס
געשען, אַז די, וואָס ברענען אַזוי מיטן ווילן צו דינען דעם פּאַלק, די, וואָס
זיינען פאַר זיך אַליין גרייט שלום צו מאַכן מיט די ערנסטע באַדינגונגען, אַבי.
מען זאָל זיי נישט אָפּטיילן פון פּאַלק, אַז גראַד די האָבן זיך אַרויסגעוויזן פאַר
די געפערלעכסטע מענטשן? ווי אַזוי איז עס געשען, אַז די איצטיקע אַרדענונג
פאַרמאָגט פאַר זיי נישט מער ווי תּפיסה, פאַרשיקונג, קאַטאַרגע און תּליה?

דאָס איז די וויכטיקסטע פראגע, די גרונט־פראגע. און כדי זיך קלאָר פאַרצו־
שמעלן איר גאַנצע וויכטיקייט, ענטפערט דעם לאַנד, וואָס מ'האַט אונז פון אים
אַפגעדיסן און וואָס איז באַרעכטיקט אויף אַן ענטפער: וואָס וואָלטן געווען די
אַלע, מיט וועמען עס זיינען אָנגעפילט די פּאַליטישע טורמעס, וועמען מ'שיקט
קיין סיביר, אויף קאַטאַרגע, אויפן עשאַפּאַט, — וואָס וואָלטן זיי געווען אין
וועלכן נישט איז אַנדער לאַנד פון דער ציוויליזירטער וועלט? וואָלטן זיי דאָרטן
אויך געווען — ווי איר רופט זיי — „שווערע מלוכה־פאַרברעכער“, אָדער ביי
די זעלבע אידעאַלן, וואָס באַגייטערן זיי, וואָלט זייער לעבן זיך פאַנאָדערנע־
וויקלט אַזוי, אַז זיי וואָלטן געוואָרן אָנערקענטע, נוצלעכע געזעלשאַפּטלעכע
טוער? — אייער ענטפער אויף אָט דער פראגע וואָלט אונז זייער אינטערעסירט.
אייערע ענטפערס אויף אַלע אַנדערע פראגן ווייס איך אין פאַראויס.

א בריוו פוז תפיסה

טייערע, אומפארנעסלעכע פריינט און חברים!
ווי שטארק מיר וואָלט זיך געוואָלט איך איבערנעבן מיין לעצטן גרום און
די געפילן פון גרענעצלאָזער ליבע און צוגעבונדנקייט!
איר פארשטייט דאָך, ווי שווער עס איז אַרויסגערופן צו ווערן פון קאַמף
אין אזא הייסער, שטורמישער צייט... אָבער איך בין געווען רואיק און האָב
לייכט אַריבערגעטראַגן די געצווונגענע אומטעטיקייט, ווייל איך האָב געגלויבט
און כ'גלויב, אַז די זאך, פאַר וועלכער מיר קעמפן, שטייט גוט, און די ערטער
פון די געפאלענע בלייבן נישט פוסט.

אָבער אויף מיין גורל זיינען אויסגעפאלן קלעפּ, וועלכע איך האָב נישט
דערוואַרט און נישט פאַרדינט. איר ווייסט דאָך, אַז דער אויסגאַנג פון פּראָצעס
איז פאַר מיר פּערזענלעך געווען קלאָר נאָך פאַרן אַרעסט, און ווען מען האָט מיך
אין קיעוו געשמידט אין האַנט און פוס־קייטן, איז שוין בנגע זיין אויסגאַנג
דער מינדסטער ספק נישט פאַרבליבן. איך האָב זיך אָבער געפילט ווונדערבאַר
גוט. קיין פּעטערבורג בין איך געפאָרן ווי אויף אַ יומ־טוב. איך האָב געטרוימט,
אַז איך וועל אַנטיילנעמען צוזאַמען מיט די איבעריקע אין אַ גרויסן פּראָצעס,
וועלכער וואָלט געווען אויפגערודערט און אויפגעוועקט אַלע שלאָפנדיקע. האָט
מען מיך אָבער איזאָלירט פון די חברים, מיט וועלכע איך האָב געאַרבעט די גאַנצ
צע צייט, און מען האָט מיך פאַרייניקט מיט פאַררעטער, ערגער — מיט אינס־
גואַטאַרן. די זשאַנדאַרמעריע, וואָס איז פאַר דער גאַנצער צייט גאַרנישט דער־
גאַנגען וועגן דער קאַמפֿ־אַרגאַניזאַציע, האָט צוגעטראַכט גריגאַריעווס אינס־
גואַציעס, האָט צעבראַכן און אָפּגענאַרט קאַטשוראַן, און אויף זייערע נבית־
ערות אויפגעבויט דעם גאַנצן פּראָצעס. און מיר איז אויסגעקומען נישט אַזוי
שטיין אויף אַ פּרינציפּיעלן באַדן, ווי צעשמערן אינס־גואַציעס און רכילות.
סאַראַ ווייטאַג און פיין צו רעדן פאַר די דאָזיקע גלייכגילטיקע מענטשן, וואָס
פאַרשטייען גאַרנישט, פאַרן דאָזיקן זאַל, וואָס איז איבערגעפולט מיט זשאַנ־
דאַרן!

פון גאַנצן פּראָצעס איז פולשטענדיק קלאָר געוואָרן בלויז איינס: די רע־
גירונג איז צייטווייליק גרייט שלום צו מאַכן מיט דער עקזיסטענץ פון אַלע אַנ־
דערע ריכטונגען, זי האָט אָבער באַשלאָסן צו צילעווען אַלע אירע קלעפּ, כדי

צו צעשמעטערן די פארטיי סאציאליסטן־רעוואָלוציאָנערן. סיי דער באַשולדיג־
קונגס־דאָקט, סיי דער פראָקוראָר האָבן געפאָדערט טויט־שטראַף פאַר בלוזער
אַנגעהערדיקייט צו דער פארטיי. עס שטייען אייך פאַר שווערע פאַרלוסטן און
אַ פאַרביסענער קאַמף, אָבער, נאַטירלעך, די רוסישע רעוואָלוציאָנערן וועלן
נישט אָפטרעטן פאַר דער מורא פון שטראַפן. דער גלויבן אין דעם האָט מיר
געגעבן די מעגלעכקייט אויסצוהערן רואיק דעם טויט־אורטייל. איך בין זיך
מורה, כ'האָב נישט גערעכנט, אז שטאַרבן איז אזוי לייכט.

אַ סך שווערס איז אונז אויסגעקומען איבערצולעבן צוליב דעם, וואָס די
זשאַנדאַרן האָבן זיך איצט גענומען פאַנוצן מיט אַ גאַנץ ניי געווער — מיט
דער פארטיי־פאַלעמיק. זעענדיק זייער יובל, זייער אַנטציקונג, איבערצייגט מען
זיך מיט טרויער אין אומענדלעכן שאַדן פון די אינערלעכע רייסערייען. מיר
האָבן צו אייך אַ נעמינינזאַמע פקשה: ווענט אַן אַלע אייערע כוחות, כרי
אַרויסצורייסן ביי די זשאַנדאַרן דאָס דאָזיקע געווער און זעט, אז אין איצטיקן
וויכטיקן מאָמענט זאָלן נישט נאָר נישט צעריסן ווערן די רעוואָלוציאָנערע
רייען, נאָר אפילו נישט די אָפאָזיציאָנעלע.

געפילט האָב איך זיך די נאַנצע צייט גוט און מונטער. כ'האָב אַ סך
געטראַכט וועגן אייך, פריינט, און כ'מוז אייך זאָגן איצט, אז אייער וואַרעמע,
גוטע באַציאַונג, אייער צוטרוי האָט מיר פאַרשאַפט אַ סך גליקלעכע מינוטן.
וואַרפט מיר נישט פאַר, וואָס איך האָב זיך אָפגעזאָגט אונטערצוואַרפן זיך דעם
באַשלוס — וועלכן עס האָט מיר איבערגעגעבן איהס, — איך זאָל אַוועק־
פאַרן קיין אויסלאַנד. איך האָב אַנדערש נישט געקאָנט האַנדלען: איר וויסט
דאָך, אז איך בין אַרויסגעטראָטן קעגן דעם, וואָס די יוגנט אַנטלויפט קיין
אויסלאַנד; מיין אָפפאַר וואָלט געווען זיין אַ שלעכטער ביישפּיל פאַר אַנדערע.
איך ווייס, אז מיין עקזעקוציע וועט זיין פאַר אייך אַ שווערער קלאַפּ, אָבער
איך גלויב, אז פאַר דער זאַך וועט זי נישט זיין אומנוצלעך. שווער איז געווען
צו שטאַרבן די רעוואָלוציאָנערן פון די 70-ער, 80-ער יאָרן — זיי זיינען גע-
ווען איינזאַם. מיר אָמעמען אָבער צוואַמען מיטן פראַלעטאַריאַט און פּויער־
טום, און אין אונזער צייט איז לייכטער צו שטאַרבן. איך ווייס נישט, אפשר
האָב איך אַ טעות, אָבער איך בין עפעס טיף איבערצייגט אין דער נאַנטקייט
פון אונזער זיג, אין נאָנט? טריאומף פון דער פרייהייט און פון די אינטערעסן
פון אַרבעטס־פאַלק. דאָן וועט דאָס דאָזיקע פאַלק פאַרווירקלעכן די גרויסע
זאַכן פון אמת און גערעכטיקייט. און נעמענדיק אין באַטראַכט די דאָזיקע
קומענדיקע גרויסע זאַכן, קאָן מען דען זאָגן, אז אַ מענטשלעך לעבן איז אַ צו
גרויסער קרבן? איך, יעדנפאַלס, האַלט, אז מיין לעבן איז געווען גליקלעך און
איך האָב נישט וואָס פאַרצוואַרפן דעם גורל.

אַלע חברים־רעוואָלוציאָנערן אַ וואַרעמען גרום און די בעסטע ווונטשן
אויף דערפאַלג. די פריינט נעם איך הייס אַרום. איך האָב אייך אַלע ליב גע-
האַט און כ'האָב אייך ליב אומענדלעך. פון דער נאַנטקייט צו אייך האָב איך
געשעפּט אַ סך כוחות, און אַ סך כוחות שעפּ איך אויך איצט פון די דערי־
געדונגען וועגן אייך. מיט דער גאַנצער נשמה מיט אונזער זאַך און מיט אייך
אייער גרינאָרי

אינהאלט:

5	.	.	.	די פעטראָפּאָולאָוער פעסטונג	: ערשטער טייל
61	.	.	.	אין שליסעלבורג	: צווייטער טייל
133	.	.	.	דאָקומענטן פון גערשוני-פּראָצעס	: דריטער טייל
163	.	.	.	די פּאַרטיידיקונגס-רעדע	
179	.	.	.	א בריוו פון תפיסה	

